

~~26. a. 2~~

~~28.~~

Josephus de ...

OMNIVM

GENTIVM MO.
RES, LEGES ET RI-
tus ex multis clarissimis
rerum scriptoribus à Ioã-
ne Boëmo, Aubano Tei-
tonico nuper collecti,
& nouissime re-
cogniti.

*Tribuslibris absolutè opus, A-
phrsiam, Asiam, & Europam
describentibus.*

ANTVERPIÆ,
Excudebat Ioan. VVida-
gius, temporibus Viduę &
hæredum Ioannis Stelfij.
M. D. LXXI.

Summe ...

Guilielmus

4^{tenet}

Cæsarea Maiestas permittit Io-
anni Stelfio, vt Omnium gen-
tium mores à Ioanne Bøemo Auba-
no, impunè imprimat, perque omnes
hereditarias regiones suas distra-
hat, veluti latius patet in literis
eadem concessis, & subsignatis.

Baue.

2093171104 470001
0000 07320 1111

2093171104 470001
1111 0000 211

prelij

SIGISMUNDO
GRYLVGVSTANO OPTI-
MARVM ARTIVM ET ME-
dicinæ eximio doctori, Ioannes Boë-
mus Aubanus Teuto-

nicus.
S. D.

B-13.44

filis - 2

OLLATVRVS
me ad celeberrimū
hūc morē, quo om-
nes, qui vnquā a se
scriptos libros in lu-
cem dedere, vnū
aut plures ē prestā-

rioribus viris eligere solent, quibus ve-
lut defensoribus patronis, illos adscri-
bant dedicentque. Cū hūc arque il-
luc multum diūque circumspicerem,
cui & ego lucubrationes hasc meas
de Gentium moribus ac earundum vi-
uendi ratione, nominatim dedicare, &
ad propugnandum tradere cūm pri-
mis velim, cui acceptas fore confide-
tem. Nemo mihi te splendidissime
Doctor cū dignior, tum optior oc-
currit: nō eō solem, quōd eas sub ex-
pensis tuis, tue que sub mundissimo
castigatissimoq; lit. erano prolo me-

A 2. pres.

4
 pressurus, laudem (quantulacunque
 mihi vnquam à grato & humano le-
 ctore pro habitis laboribus cesserit)
 communem mecū habiturus sis: ve-
 rum quòd te materia ea haud medio-
 criter delectari notanter cognoui, cū
 anno superiori similes libellos duos,
 vnum de Septentrionalibus Gentibus,
 cuius auctor Matthias de Michau, a-
 lium de Meridionalibus cuiusdam
 Ludouici de Bononia, impresseris:
 meq; librum praesentem in Germa-
 nicam linguam nostram transferre
 interpretariq; adhortatus sis. Et hoc
 dignissimè: quippe, qui optimè diu
 antea hæc atque alia, quæ de exter-
 nis nationibus memorantur, omnia
 cognoris, sciasq; licet non ex leuibus
 circulatoribus, non ex vagis mendi-
 cis, qui vt vulgò admiratores acce-
 ptioresq; sint, adeò nefandissimè abs-
 que omni verecundia plerunque mē-
 tiuntur: vt non ipsis modo non fides
 etiam minima habeatur, verum om-
 nibus iuxta, qui aliquid de his aut scri-
 bunt aut recitant: Sed ex grauium fi-
 de dignissimorum autorum scriptis,
 quibus per diuus & pernox tu quo-
 que, quauocunque à medicis curis

vacare datur , operam summam impendis. Atq; ex hinc homini in publica præsertim administratione constituto nihil vtilius , nihil gloriosius incundiusq; magis , quàm veraciter aut legendo aut peregrinādo cognoscere, qua religione, quibus moribus, qua regiminis forma , quibus legibus , institutisq; aliæ per orbem gentes vitam traducant. Quod ita compertum est , vt illis, qui extra patrios agros ad secundum vix lapidem vquam peruenerint, quiq; ingenuorum morum & artium in iuuentute parum aut nihil perceperunt , quamuis naturæ suæ bonitate opulenti , facundi & solertes satis superq; in patriæ sinu populos moderentur & vrbes: tantum tamen facilitatis adimatur , vt propemodum pro despiciato quicquid dicant faciantque , ab omnibus habeatur. E diuerso alijs , qui peregrè aliquando profecti : sub fidelibus & eruditis præceptoribus in claris probèq; institutis vrribus, egregia multa viderint didicerintq;, tantum gloriæ & maiestatis adiciatur , vt nihil ad eis attendatur, nihil fiat, quod non secus, quàm à diuinissimo oraculo præce-

primum alacriter non omnes amplectā-
 tur, cunctisq; nō summè placeat. Qua
 propter ornatissime Sigismunde scrip-
 ta hæc nostra, quæ ex multis præclaris-
 simis rerum scriptoribus, iam triennio
 fermè, non sine maximis laboribus in
 librum istum collegi, congesti, & quā-
 tum ingenio atque industria potui,
 augmentavi, à me obuijs manibus &
 serena fronte suscipe, susceptaque tan-
 ta diligentia, tanta fidelitate perlege,
 perlustra, examina, ab omniq; ma-
 cula expurga: vt nihil vsquam præter-
 mittatur, nihil præterfluat, quod secū
 minutuli quippiā subripiat inuoluat-
 que, quod postea à lynceis vitiligato-
 rum obstrigilatorumq; oculis inuē-
 tum, sphingeis vnguibus enodatum,
 vipereis linguis punctum, exhibita-
 rumq; in famæ & nominis nostrorum
 amborum dispendium, atque obfusca-
 tionem in omnibus trinijs pro fabula
 iactetur. Quod vbi diligentissimè
 perfeceris, sub dadaleo tuo
 litterario prælo accurra-
 tissimè imprimere
 curabis, Va-
 le.

7 Ioannis Boemi

AVBANI TEVTO-
NICI, AD
Lectorem
Præfa-
tio.

Memorabiles gē-
tium mores, ritus,
leges, locorumque
vbi degant situs,
quos hystoriæ pa-
ter Herodot⁹, Dio-
dorus Siculus, Beſofus, Strabo, Soli-
nus, Troguſ Pompeius, Ptolemæus,
Plinius, Cornelius Tacitus, Diony-
ſius Apher, Pomponius Mela, Cæſar,
Iosephus : & ex recentioribus non-
nulli, Vicentius, Aeneas Syluius, qui
poſtea Pij ſecundi pontificis maximi
nomen tulit, Antonius Sabellicus, Io-
annes Nauclerus, Ambroſius Cale-
pinus, Nicolaus Perottus in Cornu-
copije : alijq; permulti clariffimi rerū
ſcriptores in cōmentarijs ſuis diſſuſe
& ceu per partes celebravēre, vt in
vno libro conſcriptos habere, faci-

*Autores
quos in hoc
opere ſequi-
tur.*

*Cuiusque est
ad ſervandam
impulſio.*

leq; quando vsus desposceret inueni-
res , historiarum lector cultorq; stu-
diosissime , per ocium succinus ho-
ris vndique conquestui, collegi, & in
diarium hunc conscripsi, digessi: non
spe lucri vilius , non popularis auræ
ambitione: verû enimverò tam libero
& planè ocioso studio , quàm rei ip-
sius mira dulcedine atque vtilitate.

*Libelli fora-
go.*

*Vtilitates enu-
merat Morta-
lium veteris
simplex vita.*

Congessi inquam tum veteres , tum
recentes, bonos item & malos, indif-
ferenter , vt ipsis tanquam præsentif-
simis atque optimis exemplis per-
spectis vitam instituendo : laudabiles
sanctosque emulabundus secteris,
culpabiles & obscœnos vitabundus
pretereas. Cognoscasque mi lector
quàm pulchrè & feliciter hodie, quam
item incultè & simpliciter olim pri-
mi mortaliû, à creatione sua ad gene-
rale vsque diluuium , & vltra multis
seculis, terra fusi vixerint : quam in v-
su adhuc æs signatum haberent nul-
lum , Mercimonia nulla , beneficia
mutuo beneficijs æquarent. Nihil
propriij cuiquam esset , quemadmo-
dum aër & cœlum , ita terra & a-
qua omnibus communes : Non ho-
noribus , non diuitijs inhiarent:
cùm

P R A E P A T I O.

eum quisque sibi & admodum pau-
cis contentus in rure sub dio, aut sal-
tem umbrosa sub arbore aliqua, hu-
milive casa: cum consorte vna vel
pluribus, cum dulcibus natis securus,
& penè ociosus ageret: congestis a-
grorum fructibus, pecorunq; lacte
vesceretur, aquam potaret, vestimen-
tum ex arborum corticibus, latisq;e
folijs primum, deinde ex inconcin-
natis animalium pellibus sibi con-
sueret: nullis obseptus mœnibus, nul-
lis fossis, liber vagansq;e inter libe-
ra & vagantia pecora, ubicunq; nox
deprehenderit, resideret: non latro-
nes, non fures ullos metueret: lætus
profusq;e ignarus eorum omni-
um esset. Quæ postea vna cum adole-
scente mundo ex varijs discordibus
mortalium studijs, voluntatibus, æ-
mulationibus, subsequuta sunt, quan-
do propter fructuum absque cultura
nascentium insufficientiam, aliarum-
que rerum defectum, bestiarum ho-
minumque externorum, imprimis
crebram incursionem, grassantemq;
violentiam, congregati hominum
coetus eam peruagandi nocendique
libertatem communibus auxilijs

*Securitas &
libertas.*

*Congregati ho-
mines primo.*

Varia mortaliū studia & inuenta.

Homines cultiores facti.

prohibituri, quiſque ſibi certos terræ limites, certos agros vendicauere, in quibus coadunatis tugurijs populariter habitare cœpere: ſe muris ac foſſis præmunire, legesque ſibi & Magiſtratus, vt pacatè & ipſi inter ſe viucrent, eligere. Iam non ex rure, non ex pecore ſolum, ſed varijs inuentis artiſcijs, varijsque laboribus vitæ emolumenta quaerere: per mare colligatis ratibus quã longiſſimè, deportandi primū colonias gratia, deinde mercandi, ire: iunctis equis curribus uti, æs in monetam ſignare, cultius molliusque veſtiri, humanius loqui, pacatius conuerſari, ſplendidius veſci, magnificentius ædificare, per omnia iam mitiores cultiores prudentioresque eſſe: agnatam barbariem feritatemque famoſam ſponte ſua exuentes, à mutua cæde, ab humanū carniū eſu, à rapinis, à publico & indifferenti matrum, filiarumque congressu, talibusque multis abſtinere. Rationi & viribus iã innitentes terrarum, tunc opacis ſyluis, noſtris, & ſtagnantibus undis, humano incolatui inconueniēs, deſerta, horrida, omninoque inculta

inculta & infrequens iacebat, industria & labore à saxorum salebris, ab arborum truncis, à superfluis vndis expurgauêre, planauêre, & totam fecundam spectabilemque fecêre: Campos aruis, colles vineris adaptauêre, sarculo proscillòs frumentum atque vinum largiter producere instituêre, qui grauatè prius glandes, syluestriaque poma dedêre, valles inriguis pratis hortisque amœnissimis decorauêre, suprema montium syluis relicta: adèò omne solum fructificationi assignauêre, vt quod lignationi pabulationique satisfaceret, suprescè vix passi sunt. Loca ad hæc omnia frequentissimè incolere cœperunt, passim ædificare, ex modicis pagis amplissimas vrbes, ex villis pagos, in excelsis montibus arces, in vallibus Deorum templa struere, fontes vt salubriores vtque delectabiliores essent, cæcis marmoribus complexi sunt, circum circaque consitis arboribus amœnissimè obumbrauêre, à quibus in vrbes salientem aquam per canales latentisque siphones quàm longissimè deriuauêre: vbi naturaliter

decrat,

Terra vberior facta & cultior.

decerat , de fossis in terram puteis
 profundissimè quæsière , torrentes
 impetuosaque flumina , quæ frequen-
 ter prius pro libito in maximam in-
 terdum accolarum perniciem expa-
 tiabantur , obiectis aggeribus coër-
 cuère : atque vt transuadabilia , nihi-
 lòque negotiationibus humanis ob-
 stantia essent , immisis in imum pa-
 lis aut arcubus eductis , validissimos
 pontes superimposuere : In mari sco-
 pulos , à quibus nauigantes periclita-
 ri solebant , vt plurimum deiecère : In
 sulis & continenti solo portus mul-
 tos fecère , ac in quibus admotæ na-
 ues à ventorum flatibus securè quies-
 cerent naualia stationèsque amplissi-
 mas effodere : adeò omnia per terrã ,
 per mare excoluère , elaborauerèq ;
 vt terra ipsã ad priscum eius situm ,
 naturalèmque squalorem hodie cõ-
 parata , alia esse credi possit , quam quæ
 olim fuerit , deliciosissimo huic horto
 certè haud multũ dissimilis , ex quo
 propter diuini præcepti uangressio-
 nẽ , infelices protoplasti Adã & Æua
 eiectione sunt. Præterea multas ingenio-
 sissimas disciplinas , multas artes in-
 uenère hoies : quibus per excogitatas
 etiam

*Terra paradisi
 se aquata.*

etiam varias literarū notas libris tabellisque (vt ad posteros peruenirent) demandatis, sese extra mortalem conditionem in tantum vindicare, extulerēque, vt indigetum deorum beatissimam vitam iam consequuti videri potuissent. Si non mundi princeps iniquissimus satan superfeminata pestilentissima zizania integrum & felicem hunc statum confudisset, qui vt homines & numero succrescere cognouit, & melius in mundi delitijs iam habere, inuidia permotus teterrimis omnis generis sceleribus primum sibi obnoxios factos, mox futurarum supercelestiumq; rerum curiositate affectos, per obscuras oraculorum ambages, iniecta superstitione atque timore, deorum deorumq; profanam culturam (vt vnus veri singularis Dei cognitionem aboleret, mortalesque ipsos aliquo insigni malo afficeret) edocuit: hic Delphica, illic Euboica, alibi Nasamonia adita, Dodoneasq; euercus maligna inspiratione resonare fecit: quibus in Latio Saturno, in Creta Ioui, Iononi in Samo, Baccho Thebis & in India, Insidi Osyrique

Homo extra mortalem conditionem se vindicauit. Mali demone inuidia homo pessundatus.

Verus Deus obliuioni datus.

Pluritas deorum inducitur.

*Vbi locorum
quisque deorum
magis cultus.*

*Christus Iesus
ab erroribus
vindicauit*

in Aegypto, in Illo Vestæ, in Aphrica in mare Tritonem Palladi, Mercurio sub Teutatis nomine in Gallia & Germania; Miueruæ Himetto atque Athenis: Appollini Delphis, in Rhodo, Chio Patara licia, in Troade, & Tymbræ Dianæ: in Delo & Scythia. Veneri in Cypto, in Papho Guido Cyteraque: Marti in Thracia, Vulcano in Lippara & Lenno. Priapo in Lampfaco Hellefonti alijsq; multis in multis alijs locis (quorum adhuc nomina ob præclarissima inuenta & beneficia popularibus suis, collata in recenti memoria erant) diuinos honores fieri excitauit. Deinde etiam postquam Christus Iesus verus Dei omnipotentis filius assumpta carne paruisset, atq; errati mundo rursus verum æternæ beatitudinis iter ostendens, verbo & exemplo ad partis sui cœlestis gloriam, ad bene beatæq; viuendam hortatus esset, missisq; in orbem vniuersum discipulis, salubri illorum prædicatione, nefandissimos superstitionis ritus damnaasset, religionem nouam, nouaque salubertima vitæ instituta promulgasset: & iam eo quidem deduxisset,

set, vt ipsis ab omnibus in orbe
 gentibus receptis, ad veram felici-
 tatem desiderari vltcrius potuisset
 nihil: Ipse Sathan in genuinam ma-
 litiam reuersus, curiosa hominum
 pectora quæ destituere coactus fue-
 rat, iterum circumueniens, quædam
 in priorem errorem reduxit, quædam
 nouis hæreticis opinionibus adeo
 corrupit, adeo excecuit, vt multo me-
 lius ipsis fuisset, ingressam semel ve-
 ritatis viam, quodammodo ignoras-
 se, quàm sic temerè, sic malitiosè de-
 riliquisse. Obseruant hodie diuino-
 que honore quàm deuotissimè pro-
 sequuntur Asiæ minoris, Armeniæ,
 Arabiæ, Persidis, Syriæ, Assyriæ, Me-
 diæ, & in Aphrica Aegypti, Numi-
 diæ, Lybiæ Mauritanæ, In Europa
 totius Græciæ, Mysiæ, Thraciæ, Tur-
 cici nominis gentes omnes, Christo
 abiecto, Epilenticum Mahometum
 & illius vesanum dogma. Scythiæ
 latissimi populi, qui Tartari hodie
 vocantur, pars Imperatoris sui
 Chami idola, pars astra, pars etiam
 vnum Deum ex Apostoli Pauli do-
 ctina veneratur. Indiæ ac Aethiopiæ
 gentes, quæ presbytero Ioanni parèt.

*Malus dæmō-
 iterum homin-
 ni insidiatus.*

*Gentes Ma-
 homietana.*

*Idololatria
 Scythæ.
 Schismaticæ.*

Christia-

Veri Christiani.

*Discordia om-
nis seminariis
oculus diuini
disparitas.*

*Cognitio, ex-
pernarum re-
rum iudicanda
est utilis.*

Christianam pietatem tuentur, sed
instituto longe à nostro diuerso. Syn-
ceram orthodoxamque Christi fidem, qua
gratiosè olim orbis vniuersis illustra-
tus fuit, Germani retinemus, Itali,
Galli, Hispani, Angli, Schoti, Hyber-
ni, Daci, Liouonij, Prussij, Poloni, Hun-
gari, & insulates Rhodij, Siculi, Cor-
fici, Sardinij, paucique alij. Effecit
acerbissimus humani generis hostis
hac inducta morum diuersitate, hac
sacrorum & rituum perdita damno-
saque superstitione, vt dum vna-
quæque gens Deum, quem religio-
sè colit, quemque præ se fert verum
summumque esse, dum se rectam æ-
ternæ beatitudinis viam ambulare,
cæteras verò omnes per deuia, per
abrupta oberrare magnis rationibus
contendit, dumque vnaquæquæ se-
ctam suam longe lateque propagare
& extendere nititur: sese mutuo tan-
tis inimicitijs, tantis odijs habeant,
prosequanturque, vt ad externas ho-
die nationes peregrinari non solum
non sit tutum, sed ferè omnino probi-
bitum & occlusum: vnde fieri persua-
sum mihi habeo, vt dum vicinarum
gentium nomina, vicinis gentibus

vix cognita sint, pro mendacijs hodie repudientur quæcunque de ipsis aut scribantur aut referantur: quorum cognitio tamen adeò dulcis, adeò utilis, gloriosâq; semper reputata est, ut clarè constet: non ob aliam causam quàm illius amore, atque desiderio plerosque relicto natali solo, relictis charis parentibus, coniugibus, liberis & amicis, relicta, quod magis est, propria salute cum maximis difficultatibus, periculis, curis, angustijs, ut aliquid experirentur, remotissimas transmarinas interdum assumpsisse peregrinationes, ut compertum habeamus, non hac tempestate nostra solum, verum ab exordio ferè mundi omnes per quàm maximæ auctoritatis prudentiæ, eruditionis, ab omnibus existimatos, in Reipublicæ (paci & belli tēpore) magistros, consiliarios, iudices, censores, administratores, duces publico consensu electos ascitòsque esse: qui ad remotas terræ oras aliquando profecti multorum populorum mores cognoscere & vires: quemadmodum Græciæ atque Italiæ præcos illos philosophos, Socratem Socraticam, Platonem

*Prisci Graeciae
philosophi
de philosophi-
am & gloria
auspicati.*

*Primi legum
latorum unde
autoritatem
consequuti.*

*Sapientes se-
culi.*

*Præstantissi-
mi heros un-
de militarem
gloriam obti-
nuere.*

tonem Academicam, Aristotelē Peri-
pateticam, Anthistenem Cynicam,
Aristippum Cyrenaicam, Zenonem
Stoicam, Pythagoram Pythagoricam:
tantas sectas tantamque discipulo-
rum frequentiam instituere concilia-
reque sibi potuisse conspiciamus: quem
admodum veteres quoque legum la-
tores Minoim & Rhadamantum Cre-
tensibus, Orphea Tracibus, Draco-
nem Solonemque Atheniensibus,
Lycurgum Lacedæmonibus, Moſen
Iudæis, Zamolxim Scythiis, aliosque
popularibus suis præscriptas sacrorum
ceremonias, civilesque disciplinas
fere potuisse videmus. Quòd non à
se intra patrios muros eas excogitaſ-
ſe, sed à sapientissimis seculi homini-
bus Chaldæis ipsis Magis, bragma-
nis gymno sophistis, & ab Aegyptio-
rum Sacerdotibus, cum quibus ali-
quamdiu conuersari essent, deportaſ-
ſe ſciunt: quemadmodum postremo
præstantissimos heroes Crereum Io-
uem, qui quinquies terrarum or-
bem perlustrasse prædicatur: Pari
quoque studio successusque eius du-
os filios, Dionysium cognomento,
Bacchum, & fortissimum Hercu-
lem,

sem, æmulumque illius Thesea, Iasonem cum cæteris argonautis, naufragum Vlysem, & ex Troia profugum Aeneam, Cyoum, Darium, Xerxem, Alexandrum magnum, Hannibalem Pœnum, Mitridatem Pontiregem, quinquaginta nationum linguis loqui peritum. Antiochum magnum, innumerisque Romanorum principes, Scipiones, Marios, Lentulos, Pompeium magnum, Iulium Cæsarem, Octavianum Augustum, Constantinos, Carolos, Othones, Conrados, Henricos, Federicos, per factas à se in exteras nationes bellicas expeditiones: immortalem hanc gloriam sempiternamque memoriam comparare potuisse cognoscimus.

Quapropter cum tanta sit in gentium earundemque morum cognitione voluptas, tanta utilitas, cumque omnibus remota terras adire inuisereque ob plurimas causas non concedatur, non liceat etiam, velis suavissime mi lector conscriptos in hoc libro celebriores gentium mores celebrioraque, in quibus habitant, loca non minori alacritate promptitudineque legendo amplectari & cognos-

*Ventura pre-
satur.*

scere, quàm si te per manus regiona-
tim circuducens fidelissimè, quo in-
stituto, & quo in loco, vnaqueq; gens
vitam egerit hodieq; agat, & ore ad
os referrem, & ad oculum digito de-
monstrarem. Non moueri, non auer-
ti velis, quòd à rigidiori censore mihi
obiici, exprobrarique possit, rem me-
peruetustitissimã, & plus quàm à mil-
le auctoribus antea pertractatam, eti-
am non alijs quàm eorũ verbis, nunc
pro meo, præq; nouo aliquo attulisse:
verũ institutum meum diligentius
introspectans cognoscas, me tam ex
ingenij mei, quàm librorũ meorum the-
saurò haud vulgari, tibi (ceu liberalis
hic Paterfamiliàs, cui in Euangelio
Christus omnè scribã doctum compa-
rauit) dilecto hospiti non aliena mo-
do & vetera, sed mea etiã & plurima
noua exhibere. Vale, & quidquid
est boni consule, acce-
ptumque habe.

DE ORIGINE HOMINIS OPINIO

THEOLOGO-
IUM VERA.

C A P. I.

DIVINA maiestas
cum cœlum, & hęc
vniuersi faciē, quę
ab ornatu, & elegā
ti forma mūdus ap
pellata est, ac om
nia quę illius ambi
tu comprehenduntur, quinto creatio
nis die absoluisse: sexto hominē mas
culum, vt esset, qui illis & præesset, &
frueretur, nobilissimū animal fecit:
vnum omnium animantium quod
cœlestem mentem sortitam est. Illi
quod ex rubentis terrę vena fieri cō
tigisset, Adami nomē dedit: tum mu
lierem ex dormientis Adę latere de
promptam, ne solus esset, illi in sociū
& coniugem commisit: simulq; in a
mœnissimam terrę partem consti
tuit, fluminibus quaque versus irri
guam. Locus à viridante facie hilari
que aspectu παράδεισος est Gręca vo-

*Mundus vo
de appellatus.*

*Primerū pa
rentum origo
& appellatio.*

Adams.

Paradisus.

re appellatus. Primò beatissimam vitam agere, malorum omnium expertem terra sua sponte ferente omnia. Cæterùm lege aberrantes amoenissimo incolatu, sedeque illa beatiore depulsi, solum flebiliter vertere. Cohibita deinceps & tellus est cū nihil vltro fertet amplius, per sudorem & arumnã vitam agere: subijt inde morbus, tentareque cœperunt fugora & æstus humana corpora. Cainus primo ex his generis, secundo loco Abelus, & tum multi alij: ita adolescente mundo quum iam terra frequentius coleretur, quò maior humanarum gentium vis erat, eò magis vitia inualescere, vitaque in peius labi, iniuria pro innocentia haberi cœpta est pro pietate numinis contẽptus, eoque scelus ipsum processit, vt Deus (vix Noë mortaliũ iusto reperto, quẽ propter hoc cū domo sua seruari voluit, vt esset per quẽ humanũ genus ex integro reparari posset) cataclysmum immiserit, qui inundans omnem terram, vna clade omnia animãtia, quæ tunc in terris fuere, præter admodum pauca, quæ mystica nauis tuebatur, cum volucribus etiam extinxit.

Post

Fertilitas terra cur cohibita.

Protoplastarum vita.

Cainus primo generis.

Cataclysmi.

Post quinos deinde menses, quibus
 ea inundatio saevijt, arca in Armenis
 montibus descendit. Noë cum suis in
 terram egressus, mortale genus bre-
 vi tempore propitio numine repara-
 vit: & ut rursus omnis terra incolere-
 tur, filios, nepotes, ac pronepotes a-
 lios ad alias terrarum oras velut in
 colonias habitarum misit. In Aegy-
 ptū (vt Berofus habet) cum Colonijs
 Chami Esennium, in Libyam & Cy-
 renem Tritamem, & in totam reli-
 quam Aphricam Iaperum Priscum,
 Atalaa in Asiam orientalem misit,
 Gangem, cum aliquot ex filijs Co-
 meri Galli, in Arabiam felicem Sa-
 bum, cognomine Thumierum, Ara-
 bum praefecit Arabiæ desertæ, & Pe-
 treium Petreix: Canaan posuit in
 Damasco vsque in extrema Palesti-
 na: In Europa regem Sarmariæ fe-
 cit Tuifconem à Tanai ad Rhenum
 flumen: iunctique sunt illi omnes fi-
 lij Istri, & Mesæ cum fratribus suis
 ab Adula monte vsque in Mesem-
 beriam Ponticam: sub quibus tene-
 runt Tyras Archadius Emathius Ita-
 hā, Comerus Gallus: Samores pos-
 sedit Celtas, & Iuba Celtiberos. Fuit

*Diluvium
 quam diu du-
 ravit.*

*Noë propaga-
 tio.*

*Noë filios ad
 nepotes habi-
 tatum trans-
 mittit.*

brevi illa & immatura filiorum alienatio à progenitibus (quorum vivendi ritus et mores nondum adhuc satis imbibierant) omnis diversitatis, quæ secuta est , causa Chamus siquidem ob ludibrium quo partem habuit, cum vxore , & liberis profugere coactus, in ea Arabiæ parte consedit , quæ ab eo postea nomen sortita est : posteris nullum sacrorum ritum tradidit , cum nullum à patre accepisset. Unde factum , ut quum procedente tempore , alij post alios ex ea terra rursus velut in colonias missi , diversa mundi loca tenuissent (crevit enim supramodum abdicata soboles) quidam in errores inciderunt inextricabiles: lingua variata est : cognitio veri dei , & omnis cultus perijt. Adeoque quidam inculto & barbaro modo , ut audies , vitam duxere : ut quid differentie inter eos , & sylvestria animalia extiterit , vix videas. Qui in Ægyptum transiere , cœlestium luminum motum pulchritudinemq; mirati Solem , & Lunam , velut certum ipsius numen inesset , pro dijs colere cœperunt, Isidem hanc, illum Osirim nominantes , vitali spiritui etiam sub Iouis appel-

*Vnde morum
& lingue di-
versitas orta
Chami inma-
turum exiliū*

*Flamines a
bruitis non dis-
ferebant.*

*Sol' & Luna
deivos hono-
res consecuti.*

Isis Luna.

Osiris Sol.

pel-

pellatione : sub Vulcani igni : Ætheri
 sub Palladis : sub Cereris telluri, alijs-
 que sub alijs nominibus diuinos ho-
 nores tribuere . Nec tenebræ illæ re-
 rum tantum in Ægypto sterere : sed
 quascunque à principio terras tenuerunt à Chamo procreati : vera pietatis ignorantia simul & infanda seruitus cepit. Caterum nulla vnquam tellus plurius fuit coloniarum mater, quam Arabiæ pars illa, quam is cum suis infedit: tantum humano generi cladem intempestiuam vnus attulit exilium. Contra Semi & Iaphetis prognati, legitimè à maioribus instituti, modicis finibus conuerti, haud tam latè, vt illi sunt per omnes terras euagati: Quo accidit, vt veritatis stadium, pietatis dico, & veri Dei cultus apud vnã duntaxat gentem ad Mesiæ vsque tempora in occulto permansit.

Aer Iupiter.

Ignis Vulcanus.

Aether Pal- las.

Terra Ceres

Arabia mul- tarum coloni- arum mater.

Semi & Iaphetis prognati Quare veri Dei cultus apud tã pau- cos permansit.

De origine hominis opinio Eth- nicorum falsa.

C A P. II.

Veteres verò illi Philosophi, qui præter veri numinis cogniti- onem, ante multa secula naturam,

*Philosopho-
rum de mun-
do duplex opi-
nio.*

& historias tradiderunt, de hominis origine aliter senserunt. Quidam enim mundum ingenitum & incorruptibilem, & genus humanum ab æterno extitisse, neque habuisse ortus principium credidère. Quidam genitum corruptibilemque; arbitrati, & homines dixerunt generationis initium tempore esse sortitos: Nam à rerum primordio, & cælum & terram unicam habuisse ideam immixta eorum natura. Exinde distinctis inuicem corporibus cœpisse mundum, hunc ordinem, quem videmus. Aerem quidem motum hunc continuum sortitum: & igneam partem eius superiora loca, propter leuitatem appetisse. Eadem causa solem astraque cætera cursus suos sortita. Quod verò humori mixtum, eodem stetit in loco, propter grauitatem: quæ cum mixta essent, ex humidis quidem mare effectum, ex durioribus verò terram lutosam euasisse, & omnino mollem. Hæc primum quæ solis ardore densior euasisset, eius postmodum superficie vi caloris tumefacta, multis in locis humores quoidam esse concretos: in quibus

*Æuia superio-
ra, grauius in-
feriora appe-
tisse.*

*Animantiū
naturalis
erectio.*

putredis tenai contacta pellicula
 sine excitata, quemadmodum in pa-
 ludibus Aegyptijs, & stagnis accide-
 re videmus: quum frigidam terram
 subito aestus aëris calefacit: tum ve-
 rò in humidis calore adhibito gene-
 ratio fiat: & noctu quidam circumfu-
 sus aër humorem præstet, qui in die,
 solis virtute consolidetur: tandem pu-
 tredines illæ ad summum perductæ
 adueniente veluti partus tempore exu-
 stis contractisque pelliculis omnis
 generis educunt animantium formas:
 quorum ea quæ maiorem calorem
 sortita sunt, in superiorem regio-
 nem volatilia effecta, abierunt: quæ
 verò plus terræ continebant serpen-
 tia, aliæque terrestria euaserunt ani-
 mantia. Naturam aquosam nacta in
 sui generis elementum delata sunt,
 & pisces appellata. Terra deinceps,
 tum Solis ardore, tum ventis indices
 magis arefcens, à gignendis maiori-
 bus animalibus desijt: sed quæ ge-
 nerata erant inuicem commixtione,
 alios animantes procreant. Eo-
 dem quoque modo, & homines à
 principio genitos dicunt, in agris pa-
 llum quædam, syluestri & incognita
 vita

*Aegypti fa-
 cunditas.*

*Primordia
 hominum in
 culta vita.*

*Primi homi-
nes à beluis in-
fectati.*

*Diuerfitas
linguarū un-
de facta,*

*Gentium di-
uerfitas.*

*Homines peri-
culo prudētes
facti.*

vita vixisse: quibus: herbae & arborum fructus vltro victum præberent. Be-
luas insuper ijs fuisse infensas, quibus
vt obsisterent, cætus hominum ob-
timorem factos aiunt communis vi-
litatis gratia, auxiliaq; inuicem præ-
bita, & loca habitaculis quæsitâ: so-
nus oris confusus quū esset, paulatim
discreuisse vocem aiunt, & res omnes
suo nomine appellasse. Verū quum
diuersis siti essent in orbis locis, non
eisdem vsos verbis ferunt: propterea
& diuersos literarū characteres exti-
tisse. Primosq; hominum cætus suæ
quemq; gentis initium fuisse. Ve-
rū primi homines nullo subsidio sul-
ti duram agebant vitam, quum igno-
rarent agrestes fructus in vsum futu-
rum condere, & ac egestatem serua-
re: hinc fiebat, vt hyeme plurimi aut
fame, aut frigore interirent. Experi-
mento deinde edoctos, & speluncas
aiunt quæsisse, ad vitandam frigoris
vim, & fructus seruare cœpisse. Ignis
ad hæc notitia, cæterarumque vtilium
rerum percepta: & cætera quoque vi-
tæ hominum commoditates breui
tempore esse adiuuentas, denique
necessitatem ipsam rerum magistrā
fa-

factam, singulorum peritiam ingenijs
 mortalium subministrasse: quibus co-
 adiutores datae sunt manus, sermo,
 animique praestantia. Et illi, qui eam
 hominis originem fuisse persuasum
 habuere, & non ad diuinam retulerunt
 prouidentiam, Aethiopes omnium mor-
 talium primos fuisse dixerunt, hac co-
 iectura vsi, quod Aethiopicum solum
 ante omnes terras syderis propinqui-
 tate intepescere coepisset, quum terra
 esset ab initio visiginosa: quo contingit
 vt ex prima illa humores calorisque
 temperiae homo sit ipse genitus, atque
 eam terram in qua nasci contingisset,
 libentius tenuerit, quam diuersam vl-
 lam, quum ignota adhuc essent omnia,
 quaesuerit. Ibi ergo exordientes, vbi
 prius paucula de Africa vna trium
 partium, in qua totus terrarum or-
 bis, & hic liber noster partitus est, pre-
 miserimus: de Aethiopiae situ, & eius
 gentis moribus primum, tum singula-
 rum regionum, & gentium per or-
 dinem, qua poterimus
 diligentia refere-
 mus.

*Magistrarum
 rum necessi-
 tas.*

*Aethiopes
 omnium mor-
 talium primi.*

*Capitis bo-
 neuo:entia &
 dicendorum
 propositio: neo.*

De terra situ & partitione.

CAP. III.

Terra in partes tres dividitur.

Aphrica ab Asia dividitur.

Europa ab Aphrica dividitur.

Asia ab Europa dividitur.

Aphricae situs qualitas & gentes.

MAiores nostri, ut refert Orofius, totius terræ circulum Oceani limbo circumfcriptum triquetram esse figuræ statuere: eiusque tres partes, Aphricam, Asiam & Europam. Aphricam ab Asia determinat Nilus qui a meridie in Aethiopiam diffunditur, & Aegyptum perlans, ac mirabili fecunditate irrigans, ostijs non minus septem mari infunditur. Europam ab Aphrica dividit mare mediterraneum, quod ab occidentali oceano circa Gades insulam, & columnas Herculeas, non amplius decem millibus passuum patens, terras aperit atque intrat, ait Pomponius Mela. Asiam ab Europa Tanais fluvius separat, a septentrione in mediam ferè paludem Maotidem defluens, cum Ponto reliquum Asiae ab Europa dividit. Aphrica ab orientis parte Nilo, a cæteris partibus mari terminata, Europa breuior, ubi mare attingit latior: vnde in iuga exurgens periculis cetera ad occasum, fastigiataque se molliet, & sic paulatim adductior, ubi finitur angustissima est. Quantum in colli-

colitur fertilitate præstat . Verùm maxima inculta est , & vel ab arenis sterilibus obducta , vel obscurum cæli deserta : vel multo ac maleficio animalium genere infesta . Mare quo à septentrione cingitur , Libycum vocatur , à meridie Aethiopicum , ab occidente Atlanticum : A quatuor non amplius nationibus ab initio Aphricum solum incolebatur , quarum duæ (sic scribit Herodotus) indignæ sunt : totidem alienigenæ . Indigenæ quidem Pœni atque Aethiopes : quorum alteri ad aquilonem Aphricæ , alteri ad austrum incolunt . Aduenæ verò Phœnices & Græci . Verustiores Aethiopes nec non & Aegyptij si vera sunt , quæ ipsi de se prædicant , asperi & inculti ab initio : ferinæ carnes herbæque , veluti pecoribus , vulgò cibus fuere : neque morbus , neque lege , neque imperio vlllo vsi : vagi temereque palantes , nullas certas sedes habuere : vbi nox oppresserat , ibi corpora quieti dabant . Postea verò ab Hercule , qui & in eam terram colonias deportasse dicitur , minores cultioresque facti , ex ijs partibus in Lybiâ transfretauerunt tu-
tia

*Aphrica boni
commoda.*

*Quatuor A-
phrica latera*

*Indigenæ A-
phrica gen-
tes.*

*Aduenæ A-
phrica gen-
tes.*

*Aphri ab
Hercule cul-
tiores facti.*

ria fecerunt, & cōuenire cohabitare-
 que cœperunt. Sed de his plura po-
 steà dicemus. Inæqualiter terra A-
 phrica colitur, ad meridiem plurimū
 ob nimios æstus deserta: contrā quam
 Europa spectat frequentior illi cul-
 tus. Eximia & propemodum por-
 tentosa agrorum feracitas, vipo-
 tē qui locis quibusdam centesimo
 fœnore reddant cultoribus messem.
 Mirum est, quod de Mauritanix v-
 bertate dicitur: esse in ea vites, quas
 duorum hominum complexus cape-
 re non possit, vuarū racemos cubita-
 les: Staphilini, Hippomaratti, & car-
 duorum scapos duodenum cubito-
 rum, enormi crassitudine calami In-
 dicis similes, quorum nodi octo capi-
 ant modiolos: Asparagos ad hæc vi-
 deri haud minus notabili magnitudi-
 ne. Arbores circa Atlantem proceri-
 tate insigni enodi, nitore folio cupres-
 si: sed omnium nobilissima Citrus
 Romanis delicijs inserta. Alit & A-
 phrica Elefantos, & Dracones, qui
 ipsis beluis insidiantur suoque com-
 plexu enecant Leones, bubalos, par-
 dales, capreas, & simias, quibus-
 dam locis supra modum frequentes.

Sunt

*Terra Aphri-
 ca qualitas.*

*Portentosa
 Aphrica fera-
 citas.*

*Mauritania
 mira vbertas*

*Aphrica mi-
 tabilia.*

*Qua anima
 in Aphrica
 nascuntur.*

Sunt & chamelopardales, Rhizes tantis similes. Herodotus cornutos Afinos ibi nasci autor est, Dracones insuper, Hyenas, Histrices, agrestes arietes, Thoas ex Hyæna & Lupo genitas, Pantheras, Ciconias, Pigardos, Sthurius, & præter multa serpentum genera Ceraftas, & Alpidem cui pesti Ichneumonem minimum animal opposuit natura.

De Aethiopia, & gentis eius priscis moribus.

CAP. IIII.

A Ethiopia duplex regio est Afrix, & Aphricæ: altera, quæ & hodie India dicitur: ad Orientem solem Rubro, & barbarico mari alluitur: ad Septentrionem Libyæ & Ægypto contigua: ad occasum interiore habet Libyam: ac reliqua parte, qua Austro iacet obuersa: alteri iungitur Æthiopiæ, quæ maior est, & australior: sic appellati ab Æthiopye Vulcani filio, qui illi præfuit: ut Plinius ait: vel à Greco *ἄβη* cremo & *ἴα* aspectus: quod Solis vicinitate torreat. Et est enim iugis æflus. Quicquid eius est sub Meridia-

*Aethi. præ
india.*

*Aethiopia
hodie India
dicitur.*

*Qualitas
Aethiopia.*

*Mortalium
vetustissi-
mi Aethio-
pes.*

*Deorum cul-
tus ab Ae-
thiopiis insti-
tutus.*

*Litera qui-
bus vsi Ae-
thiopes.*

*Rex ex sacer-
dotibus pha-
naticus eligi-
tur.*

no cardine est . Montuosa est circa
occiduum,arenosa in medio , ad Ori-
entem deserta . Plurimas habet gen-
tes diuerso vultu & monstruoso , spe-
cie horribiles. Primi omnium morta-
lium creduntur verissimiq̄ue indige-
nae , & seruitutem nunquam experti:
Semper genti libertas incolumis ma-
nit . Primo deorum cultum apud eos
institutum memorant , primasq̄ue sa-
crorum caerimonias . Duplicem lite-
rarum vsum , vt quæ sacrae dicerentur
Sacerdotibus duntaxat notæ essent:
Alterum earum , quæ vulgò pate-
rent . Fuerunt tamen literarum figu-
ræ haud tales , vt ex illis syllabæ coa-
lescerent : sed animantibus extremis-
q̄ue hominum partibus , varijsq̄ue in-
strumentis,artificiumq̄ue perquam si-
miles:singulisq̄ue sua inerat figuris si-
gnificatio : vt in accipitre celeritas,
in crocodillo malum , custodia in o-
culo, sicq̄ue alia in alijs .Ex Sacerdo-
tibus , quem phanatico cursu cicum-
ferri viderint , omnium sanctissimum
iudicant . Quem vbi Regem creau-
erint , veluti numen insit , aut sit ad-
minus diuina prouidentia eis datus,
vulgo adorans , vitam is agere
statutam

statutam legibus debet, omniaque
 facere iuxta patrios mores. Nemi-
 nem neque præmio neque pœna affi-
 cere. In quem autem animaduersum
 volet lictorem signum mortis habentem
 ad eum mittit, quo inspecto con-
 festim, quisquis ille est, donum reuer-
 sus sibi mortem consciscit. Tantus
 Regibus honor, tantumque studi-
 um ab his tribuebatur, ut si quando
 aliqua corporis parte ex quavis cau-
 sa debilitaretur Rex, domestici homi-
 nes sponte sua eandem partem debili-
 tarent: turpe existimantes, Rege clau-
 do aut monoculo & non amicos om-
 neis claudos aut vnuculos esse. Fe-
 runt quoque consuetudinis esse, ami-
 cos vltro in Regis morte vita defungi,
 existimantes eum interitum glorio-
 sum veræque amicitiae testem. Plu-
 res syderis propinquitare nudi a-
 gunt, ouillis caudis pudenda obte-
 gunt, pauci omnino pecorum vesti-
 untur pellibus. Alij subigacula capil-
 lis contexta ad medium corpus indu-
 cunt. Pecuariam rem vulgò exercēt:
 pecora pusilla admodum duri hirti-
 que velleris. Canes & ipsi nihili ma-
 iores, cæterum asperi & pugna-

*Obedientia
 Aethiopum.*

*Vestitus Ae-
 th. capum Sen-
 ditum & exor-
 catum.*

*Meroe olim
regni Aethio-
pici caput.*

*Aurum apud
Aethiopes a
re vilis.*

*Arma aethio-
pum.*

ces. Milij hordei que frequens vsus, unde potum etiam conficiunt: cæteris carent frugibus, præter palmulas, easque perraras. Quidam herbis victitant, tenuioribusque harundinum radicibus, carnibus, lacte, caseo vescuntur. Meroë fuit olim regni caput, clypei figuram ea insula imitatur, ad tria milia stadiorum cum Nilo protensa. Accollunt pastores eam, qui passim venant, & agricolæ aurifodinas habent. Herodotus autor est, apud Macrobios Aethiopes æs pluris existimari, quam aurum cuius tam vilis sic, vsus, vt Cambyfis legati eo profecti, fontes viderint aureis cathenis in custodia vinctos. Quidam Sisamû, alij lotum ferunt: Hebeno abundant, & Siliquaastro, Elephantibus venantur, & comedunt: Leones habent, Rhinocerotas, Basiliscos, Pardales, Draconesque, qui multiplici nexu implicitos Elephantibus haustu sanguinis conficiunt, Hyacinthus ibi, & chrysoprasus reperiuntur. Colligitur, & Cinnamomum. Arcubus videntur quadrucubitalibus ligneis & perustis, instruuntur bello & mulieres, quarum iæque e oris labium

æneo

æneo traiectum habent circulo. Venerantur eorum quidam orientem Solem, occidentem diris supplicationibus iusectantur. Mortuos nonnulli in profuentē deiiciūt, alij fictilibus condunt dolijs, quidam etiam vitreis conditos domi in annū asseruāt religioseq; interim colūt, primitias offerunt. Sunt qui tradant Regem ab his potissimum declarari, qui forma & alendorum pecorum peritia, roboreque, & opibus cæteros antecellat. Fuisseq; ius olim ut Memphiticis Sacerdotibus mortis per internuncium Imperandæ, alteriusque inde mortui locū, quum libitum esset, constituendi. Deum alterum immortalem credere, eū qui r. . . princeps atque vniuersi conditor: mortalem alterum, cumque incertum, Regem ut dictum est, & cum, qui de ciuitate sacerdotis sit, secundum post Regem, ut Deos venerantur. Et talis fuit ab initio, & iam ante multa secula Aethiopiæ status: hi genus ritus & mores. Hodie verò, ut se Marcus Antonius Sabellius (ex quo maiorem partem eorum, quæ hic, & in sequentibus à nobis dicuntur, accepimus) ab ipsis loco-

Religio Aethiopum.

Sacerdotum Aethiopum auctoritas Dii Aethiopum.

Recentes Aethiopum mores.

*Pretioianes,
Gia, siue pres-
byter Ian
Aethiopia
Rex.*

rum illorum indignis cognouisse di-
cit: Aethiopiae Rex (quem nostri Pre-
toianem vocant, ac Sacerdotem Io-
annem siue Ianem: illi Giam, id est, po-
tentem) tam potens est, ut duobus, &
sexaginta alijs regibus imperitare præ-
dicetur: magnorum Antistitum desy-
deria ad ipsum omnia referri, atque
Sacerdotia impetrari, quod Roma-
nus Pontifex Regum Maiestati de-
dit. Sacerdos tamen ipse non est, nec
vllis sacris initiatus. Primorū Antisti-
tum ingens numerus: atque cuique
horum, ut minimum, viginti obedi-
unt Episcopi. Principes atque alios
maiores dignitatis Antistites, quum
in apertum exeunt, crux præcedit, &
aureū vas terra refertum, ut hoc inspe-
ctum eūtem suæ admoneat mortalita-
tis, illa dominicę passionis. Sacerdotes
procreationis causa ducūt vxorē, quā,
si morte amiserint, nefas est aliam su-
perducere. Magna diuorum templa, ac
nostris opulentiora, plurimumque for-
nicatio opere ad summum educta. Mul-
tæ piorum ordinum familiæ, Anto-
nij, Dominici, Calaguritani, Augu-
stini, Macharæi, Colore amicitun-
tur indiscreto antistitum permittu-
Se.

*Sacerdotes cō-
iugati sunt.*

Secundum Deum optimum, deiparamque virginem, summa in his terris veneratio Thomæ cognomento Didymo. Regum ille maximus, quem Giam vocant, à Dauide procreatus, stirpe vnus gentis in tot ætates (vt ipsi persuasum habent) propagata. Estque non atro vt plurimi Æthiopum, sed candido colore Garama vrbs Regia, quæ non muris, non parietibus constat, sed tabernaculis in ordinem digestis ex serico, bisso, purpura intextis. Veteri instituto Rex in aperto agit, nec se intra omnia plus biduo continet: aut quia id turpe ducunt, & molle, aut quòd lege quadam non liceat. Decies centum milia hominum ad bellum instruit, quingentos Elefantos, equorum ad hæc, & Camelorum ingentem numerum: & hæc vel mediocri rerum motu. Suntque in tota gente familiæ stipendiariæ, ex quibus orti, signo crucis, velut cauterio insigniuntur, cure leniter incisa. Arcu in bello v-

Thoma apostoli in Æthiopia summa veneratio.

Regis Æthiopiæ potentia.

Arma bellica Æthiopiæ.

etiam non parum innocentiae & probitati, quam primo sapientiae gradu collocant. Nobilitati tertius habetur honos, sequuntur stipendiarii. Iudices de vita hominis decernunt, decretum ad praefectum urbis deferunt, quem Lycomegiam vocant: locum regis is tenet. Legibus nullis ex scripto utuntur: ex bono & aequo iudicant: si quis adulterij sit convictus, quadragesima bonorum omnium pars multa est, de adultera domestica ultio: illi quorum interest, puniunt. Viri dotem constituunt ijs, quas sibi matrimonio iungunt, non aliunde quaerunt. Mundus muliebris ex auro, quo gens plurimum abundat. Margaritis & serico, viri & foeminae vestitu utuntur ad pedes demisso, manicato, nec vspiam adaperto, indiscreto colore, praeterquam nigro, qui in ea gente luctificus est. Defunctos lugent quadraginta dies. Lautionibus conuiujs secunda mensa crudae inferuntur carnes, quibus affabre concisis: resperisq; aromate avidissime vescuntur. Lanificio carent, sericum aut hnum vestit totam gentem: non vnus omnibus sermo, sed varia

*Adulterij
multa.*

*Dotem viri
mulieribus
constituunt.*

varia loquendi ratio, varijsque distincta nominibus. Agriculturam exercent, & rem pecuariam: bina messis est illis: bina etiam æstas. Quicquid Libycarum gentium ad Aethiopia hac seu India vsque ad occidentem Solem, omnes Mahometi impietatem colunt, viuuntque eodem ferè cultu, quo & barbari qui in Ægypto sunt hodie, & Mauri appellantur, ab ipsa, vt creditur, Maurarum euagatione: nam ea quoque gens Libyæ non minus infesta fuit, quàm Sarraceni diris illis temporibus, quibus magna in humanis rebus facta est mutatio, mores gentium, pietatis cultus terrarum nomina passim immutata.

Mahometus etiam in Libya obseruatur.

Mauri in Ægypto

De Ægypti & ritu gentis vetusto.

C A P V T V.

Agyptus regio in Aphrica, vel secundum aliquos Aphricæ proxima, ab Ægypto Danaï fratre sic appellata, quum prius Aëna diceretur. Hæc teste Plinio libro v. Ab oriente rubro mari, Palestinæque coniungitur: ab occasu Cyrenæ & Aphricæ residuum habet: à meridie vsque in Æ-

Ægypti denominatio & descriptio

thiopiam protenditur. A Septentrione in mare Aegyptum. Eius insignes vrbes fuere Thebæ, Abydos, Alexandria. Babylon & Mēphis. Hodie Damiatra & Soldani sedes ciuitas Chayrus siue Alcyr amplissima. In Aegypto (vt Plato inquit) nunquam visum est pluere, sed terram ipsam Nili inundatione quotannis post æstiuale solstitium fœcundari à plerisque inter insulas relata est, ita se Nilo scindente, vt triquetram terræ delineet figuram: quo contingit, vt à Græcæ litteræ similitudine, sit à multis Delta cognominata. Ægyptij omnium primi duodecim Deorum nomina commenti sunt, aras & simulachra delubraque statuisse creduntur: animalia in saxis figurasse: quæ omnia planè arguunt eos ab Aethiopibus esse oriundos, qui horum omnium fuerunt auctores, vt tradit Diodorus Siculus. Eorum fœminæ olim negociari, cauponari, institoriaque obire munera consueuerunt. Viri intramurorum parietes texere, hi onera capitibus gestare, mulieres humeris: illæ stantes micturire, hi sedentes: domi vulgo ventrem exonerare, in

*Ægyptij ab
Aethiopibus
oriundi.*

*Mulieres Aegyptiæ virorum
obire.
Munera, viri
mulierum.*

vijs comessari. Mulierum nulla neque Dei cuiusquam, neque dex Sacerdotium habuit. Initiantur non sigillatim cuique deorum, sed gregatim: quorum vnus est pontifex: vbi is defunctus est, filius eius subrogatur. Mares liberi, gentili instituto, parentes haud iniuri alebant: contra cogebantur filix etiam nolentes. Plerique mortalium in funere deglabrant capita, barbam promittunt. Aegypti promittebant capillum & barbam tōdebant: panem pedibus, lutum manibus subigebant. Horū fuit (vt Græci persuasum habuere) & qui ab illis oriundi sunt virilia circumcidere. A dextra in sinistram literas digerunt. Horum mares binis vestibus vti moris fuit: foeminas singulis: bipartitus literarum vsus, profanus hic, ille sacer, sed vterque Aethopibus sumptus. Sacerdotes tertio quoque die corpora rasitare, ne quid sordis, quum sacra faciunt, intercurreret. Linea ferè vestimenta, semper recens abluta, facti munditiæ gratia se circumcisos esse, quia satius sit mundos esse quàm decoros. Vestem sacerdotes lineam tantum gestate, & calceos

Lugendi defunctos ritus admirandus. Circumcidere virilia à quibus inceptū.

Sacerdotum Aegyptiorum mundities Fabam immundū legumen non feritur neque comeditur ab Aegyptijs.

papyraceos. Fabam neque ab eis feri,
 neque alibi natam vesci. Sacerdoti-
 bus etiam illa videre prohibitum, eo
 quod immundum hoc legumen sit.
 Lauantur quotidie frigida aqua, in-
 terdiu ter, nocte bis Hostiarum ca-
 pita prius execrationibus diris dam-
 nata non manducabant, sed aut pere-
 grinis negociatoribus venditabant
 sacerdotes: aut si qui illa emerent,
 non affuissent, in Nilum projicie-
 bant. Boves mares eosdemque mūdōs,
 ac vitulos vniuersi Aegyptij immo-
 laant: fœminas immolare non licet,
 vtpotè Isidi consecratas. Cibo è far-
 re, quod quidam siliginem vocant,
 confecto victitant. Vino vtuntur fa-
 cto ex hordeo: defunt enim in ea re-
 gione vites. Victitant quoque tum pis-
 cibus, partim crudis ad solem arrefa-
 ctis, partim salugine cōditis, tū au-
 bus, sed earum crudis prius tamen
 sale conditis coturnicibus anatis-
 que apud locupletes: Eorū cum mul-
 ti conuenerunt, & à cœna discessum
 est, circumfert aliquis in loculo mor-
 tuum è ligno factum, aut pictura &
 opere maximè imitantem, longitu-
 dine cubitali omnino, aut bicubita-
 li:

*Vinum ex
 hordeo.*

li: ostendensque singulis conuiu-
 rum ait in hunc intuens pota, & ob-
 lectare, talis post mortem futurus.
 Minores maioribus natu obuij in
 via cedunt, atque descedunt: adue-
 nientibusque è sedili assurgunt: qua
 in re cum Lacedæmonijs conueniunt
 occurrentes mutuo se in vijs ado-
 rant manu genatenu demissa. Vesti-
 bus vt dixi lineis amiciuntur, circa
 crura fimbratis, quas Catiliras appel-
 lant: super quas candida ferunt ami-
 cula aliã tanquam superiecta. Laneæ
 vestes neque in ædes sacras gestan-
 tur, neque vnã cum cadauere sepeli-
 untur. Nunc quoniam omnes, qui o-
 lim doctrinã aliqua excelluere, qui-
 que alijs gentibus leges, & vitæ insti-
 tuta præscripserunt, ad Aegyptios pri-
 us, vt mores illorum, leges & sapien-
 tiam (quibus tum omnes terræ na-
 tiones facillè antebant) perciperent
 transire: vt Orpheus, poetaque Ho-
 merus, Musæus, Melampodes De-
 dalus, Lycurgus, Spartanus: dein-
 ceptus Solon Atheniensis, Plato philo-
 sophus, ac Samius Pythagoras, & hu-
 ius discipulus Salmoxis, Eudoxus
 quoque mathematicus, Democritus
 ab-

*Mutua adora-
 tio in vijs.*

*Lanearum
 vestium con-
 temptus.*

abderites, & Inopides Chius, Moses Hebraeus, atque alij multi, vt in sacris eorum libris contineri Aegyptij sacerdote gloriatur. Libet, conueniēs etiam ille mihi videtur, illorum viuendi ritibus diutius immorari, vt cognoscatur, quid & quae quisque illorum ab his acceperit, atque alio trāsportarit. Nam vt Philippus Berroaldus super Apulcianū Asinum scribit, pleraque etiam ex Aegyptiorum religione translata in religionem nostram sunt, vt lineae vestes, de raso Sacerdotum capita, vertigines in altari, pompa sacrificialis, musicae modulamina, adorationes, preces, aliaque id genus complura. Aegyptij Reges (vt scribit Diodorus Siculus libro secundo) vitam non aliorum regnantium more, quibus voluntas pro lege est, traducebant licentia. Sed legum instituta in cogendis pecunijs quotidianoque victu sequebantur. Eorum cultui obsequioque nullus deputatus erat, neque empticius, neque domo genitus seruus, sed nobilium Sacerdotum filij, tum ultra viginti annos nati, tum doctrina praeter ceteris eruditi, vt horum corporis ministro-

rum

Christiana nostra religio pleraque ab Aegyptijs mutuata.

Regum Aegyptiorum seruos quales oportebat esse

rum die noctuq; , astantium cōspectu
 motus Rex , nihil turpe cōmitteret.
 Raro enim potentes rerum mali cua-
 dunt , vbi desunt suarum cupidita-
 tum ministri . Institutæ erant diei no-
 ctisque horæ quibus regi , lege per-
 missa , agere fas erat . Mane surgentem
 Regem primo epistolas omnes mis-
 sas capere oportebat , vt cognitis his
 quæ sibi agenda essent responso da-
 to singula tempore exque ordine re-
 cte agerentur . His actis quum in vito-
 rum excellentum cœtu lauisset cor-
 pus , vestem præclaram indutus sacra-
 dijs faciebat . Mos erat Sacerdotum
 principi iuxta aram hostijs deductis
 astante Rege , magna voce audiente
 populo valetudinem prosperam om-
 niaque bona precari , Regi iustitiam
 in subditos colenti : narrare insuper
 particulatim Regis virtutes , in deos
 pietatem , ac religionem , in homines
 humanitatem seruantis , tum illum
 continentem dicere , iustum , magni-
 que animi veracem , liberalem , om-
 nisque frænantem cupiditates , pœ-
 nas insuper mitiores quàm postula-
 rent errantis crimina exigentem , red-
 dentē verò gratiam meritis ampliorē :

*Mos laudan-
 di Reges in s. s.
 plis obserua-
 tus.*

plu.

*Criminū Re-
ges expurga-
tio.*

plura his similia orans, tandem his execrationem in malos exequabatur. Tum Regem culpa purgans, omne crimen in ministros, qui Regi iniqua suaderent coniciebat. Quibus actis sacerdos & Regem ad felicitatem dijsque gratiam vitam hortabatur & simul ad bonos mores, agendumque non quæ suaderent mali, sed quæ ad laudem & virtutem maxime pertinerent. Demum quum Rex tauro dijs sacra fecisset, Sacerdos quædam ex sacris libris clarissimorum virorum cōfilia, astaque proferebat: quibus Rex monitus Imperio piè ac iuste aliorum exemplo uteretur. Non autem pecunijs cōgregandis vacandi, iudicandi que legibus solum antiquis, sed deambulandi quoque lauandi que & cum vxore cubandi, omnisque degendæ vitæ tempus erat lege præstitutum. Cibo vescerentur simplici, ut quorū mense nihil præter vitulū, & anserem inferretur: vini potandi certa statuta erat mensura, qua neque sarciri ventrem, neque inebriari possent. Denique ipsorum vita ea tenebatur modesta ut non à legillatore, sed à peritissimo medico ad conferendam sanitatē compo-

*Cibo simplici
Aegyptij v-
scebantur*

composita videretur : Mirabile videretur Aegypti, non ex voluntate, sed ex lege vitam priuatam agere : sed multo est mirabilius illis, neque iudicandi, neque pecuniam congregandi, neque puniendi quemquam per superbiam aut iram, aut aliam iniustam ob causam, licentiam permissam. Sed veluti priuatos teneri legibus : neque id egrè ferebant existimantes parendo legibus se beatos fore. Nam ab his qui sui indulgerent cupiditatibus, multa censabant fieri, quibus damna periculaque subirent. Scientes enim sepeius se peccare, tamen aut amore, aut odio, aut alio animi morbo victi nihil minus aberrant. Qui verò sapientia consilioque vitam instituunt, in paucis offendunt. Hac usi erga subditos iustitia, Reges omnium benevolentiam adeò assequuti sunt, ut non solum Sacerdotibus, sed singulis Aegyptiis maior Regis quam vxorum filiorumque, aut aliorum principum, salutis inesset cura. Vita vero his moribus defunctum, oēs communi mœstitia lugēt, vestes lacerant, templis clausis forū non frequentant, festa solemnia non agunt, die septuaginta duos luto decurpantes capita,

*Salus regis
omnibus cura.*

*Luctus in re
gū morte publicus.*

ac sindone subtus mammas cincti, una viti mulieresque ducenti ferme aut trecenti circumambulant bis in dis nouantes lectum atque ad numerum cum cantu, virtutes regis commemorantes. Cibis animantium coctisque ac vino omni que mensae apparatus abstinent. Non lauacris, non unguentis, non stratis lectis, non venereis vtuntur: sed tanquam defuncto filio per eos dies merentes lugent. Hoc tempore, quae ad praeparationem funeris spectant praeparatis, postremo die corpus in arca conditum ante sepulchri aditum ponunt. Ibi breuiarium in vita ab rege gestorum de more recitant, volentique facultas datur defunctum accusandi. Astant sacerdotes, mortui recte facta laudantes, populus is permagnus est, qui exequias circumstat applaudens veris laudibus, in reliquis magno reclamans tumultu. Quo accidit vt plures reges repugnante multitudine, solito caruerint sepulchri honore ac magnificentia. Is timor coegit Aegyptii reges iuste viuere, veritos futuram post mortem plebis iram, atque odium sempiternum. Antiquorum Regum vitium si mos hic maxime fuit. Aegy-
pto

*Aegyptiorum
regum funera
suo.*

*Quid coegeris
Aegyptii Re-
ges iuste vni-
suo*

pto omni in plures partes, quarū quę
libet Græco verbo νομός appellaba-
tur, diuisa: cui libet prætoraderat, qui
omnium haberet curam. Aegypti ve-
tigalibus trifariam partitis, priorem
portionem percipit collegium Sacer-
dotum magna apud incolas autorita-
te: tum propter deorum curam, tum
propter doctrinam, qua plures eru-
diuntur. Hanc partem tum ad sacri-
ficiorum ministeria, tum ad priuatę vi-
tę commoda imperiunt: neq; enim
deorum cultum omittendum putāt,
neq; publici consilij vtilitatiq; mini-
stris æquam censent vitę commoda
desse. Adfunt em̄ grauib; in rebus
hi semper consilio atque opere regi-
bus, tum astrarum peritia tum verò
sacrificiis futura prædicentes. Ex li-
bris prætereà sacris priorum gesta re-
ferunt, quibus Reges in agendis no-
scant, quę sint profutura. Non enim,
quemadmodum apud Græcos, vnus
homo aut vnica mulier sacris præest:
sed plures in cultu deorū honoreque
versantur, qui eandem factorum cu-
ram filijs tradunt. Hi omnes immu-
nes sunt, secundumq; post Reges ho-
noris dignitatisq; locū tenent. Altera

*Aegypti vi-
tus admini-
stratio.*

portio ad Reges peruenit, quã & ad bella & ad vitæ cultû, tum ad liberalitatem erga strenuos viros pro meritis impendunt. Qua ex re fit, vt populares nullo grauentur tributo. Tertiam percipiunt milites: & qui belli sunt instituti ministerio, vt hoc stipendio accepto paratiorem habeant animû ad bellorû pericula obeunda. Est insuper eorum politia in tria hominum genera instituta. Agricolarum, pastorum, & opificum. Agricolaë parua quadam mercede à Sacerdotibus regeq; aut militibus agros mercati: per omnem ætatem ab ipsa pueritia rei rusticæ sine intermissione vacant: quo fit, vt agricultura ceteris tum ob doctrinam à parentibus perceptam, tum ob continuum vsum, præstent. Eodem modo & pastores cura atq; arte regendi pecoris à patribus accepta semper in eo gubernâdo ætatem agunt. Artes quoq; apud Aegyptios admodum excultas videmus, & ad summum perductas. Nam soli Ægyptij opifices, omisâ rerum publicarû cura, nullum nisi aut legibus permisum, aut à patre traditum opus exercent: vt neq; eos docentis inuidia, neque

Politia Aegyptiorum in triplici in hominû genere consistebat. Agricole.

Pastores.

Opifices.

que ciuile odium, neq; aliud quid ab
 instituto impediatur exercitio. Iudicia
 vero eorum non casu fiebant, sed ra-
 tione: existimabāt enim rite facta plu-
 rimum vitæ mortalium prodesse. Nā
 punire nocentes auxiliū ferre oppres-
 sis, optimam ad prohibenda mala fa-
 cinora viam putant. Pœnam verò de-
 lecti aut pecunia aut gratia tolli exi-
 stimabant confusionem vitæ commu-
 nis fore. Quamobrem ex ciuitatibus
 clarioribus, vt Heliopoli, Memphi,
 Thebis viros optimos eligebāt, quos
 iudicijs præficerent. qui iudicium con-
 fessus, neque Athenarum Arcopagi-
 tis, nec Lacedæmoniorum Senatui
 longo tempore postea institutis ce-
 dere videbantur. Postquam hi conue-
 nerant triginta numero, inter se elige-
 bant optimum virum, quem iudicij
 principem constituebant, in locum
 cuius ciuitas alium iudicem substi-
 tuebat: his omnibus victus, sed prin-
 cipi opulentior à Rege dabatur: is au-
 rea catheca signū varijs ornatum la-
 pidibus à collo suspensum, quod ap-
 pellabant veritatem, gestabat. Cœptis
 iudicijs ac signo veritatis à principe
 iudicium proposito, omnibusque le-

*Iudicia Aeg-
 yptiorum nō
 casu, sed ra-
 tione.*

*Iudicium
 electio.*

*Iudicibus Aeg-
 yptiorū vi-
 ctus a Rege
 dabatur.
 Veritas insig-
 ne iudicium
 principis.*

gibus, quæ octo libris continebatur in medio eorum constitutis. Mos erat accusatorem scribere ea, in quibus alium accusabat, modumque patratæ iniuriæ, aut damni facti, quanti eam extimaret scribere. Reo tempus dabatur rescribendi ad singula: & aut se id non fecisse, aut rectè fecisse purgandi aut iniuriam vel damnum minoris extimandi. Rursus accusatori reoq; inuicem respondendi locus erat. Ita bis auditis litigatoribus, cum iudices de controuersia quaesuisent, princeps signo veritatis in partem veriorem verso, sententiam ferebat: hic mos iudiciorum erat. Quoniam de legum institutione mentio incidit, haud alienum ab instituto erit, antiquas Aegyptiorum leges etiam referre, quo cognoscatur, quantum ceteris præstent, & rerum ordine & utilitate. Primum periuiri capite mulctabantur, tanquam qui duplici tenerentur scelere: ut qui ad pietatem in Deos violarent, & fidem inter homines tollerent, maximum societatis vinculum humanæ. Si quis iter faciens aut hominem à latronibus cædi comperiret, aut quamlibet iniuriam per-

Periuiriū capitale fuit apud Aegyptios.

perpeti, neque subueniret auxilio (si
 posset) mortis erat reus: Si auxilium
 ferre non posset, denunciare latro-
 nes tenebatur, & iniuriam accusa-
 tione profèqui: qui ea negligebat
 plagis ad certum numerum plecteba-
 tur, triduoque carebat cibo. Falso què
 piam accusans, si postmodum ad iu-
 dicium delatus foret, penam calum-
 niatoribus statutam subibat. Aegyp-
 ti omnes scripta nomina sua ad præ-
 fides, & simul quo exercitio vivere
 deferre: qua in re si quis mentiretur,
 aut si iniusto viveret questu, in mor-
 tis incidebat pœnam. Si quis spontè
 aut liberum aut seruum occidisset, mor-
 te damnare leges iubebant: qui non
 fortunæ conditionem, sed consilium
 facti prudentes, homines à sceleribus
 deterrerebant, & simul vindicata serui
 morte reddebantur liberi securiores.
 Patribus qui filios occiderent, non
 erat pœna mortis inflata, sed tribus
 diebus noctibusq; con iunisedictum
 ut circa defuncti corpus assisteret pu-
 blica etiam custodia assante. Non
 enim iustum putabant, eù vita priva-
 ri, que vite filii auctor fuisse, sed po-
 tus còtinuo dolore factiq; penitentia

*Homicidium
 morte intabé-
 tum.*

*Lex alia in
 parentes què
 liberos occidit
 ruit.*

Lex in parricidas atrocissima.

Lex castrensis ignominiosa.

Lex in montanorum falsarios.

affligi, quò ceteri ab simili facto auerterentur. Parricidis exquisitam imposuerunt pœnam. Nam articulatim præacutis calamis cæfos iubebant viuos supra spinarum aceruum comburi: maximum inter mortales iudicantes, scelus, ei mortem per vim inferre, à quo vitam accepisset. Mulierum morti destinatarum si pregnantes essent, partus expectabatur: existimantes penitus iniquum esse, eum, qui nihil commisisset, vñà cum facinoroso pœnam pati: aut duos plecti, quū vnus deliquisset: In bellis qui aut ordinem reliquissent, aut non parerent ducibus, non plectebantur morte, sed maxima omnium ignominia: qua postmodo virtute & recte factis deleta, ad priorem statum redirent. Ea lex & homines assuefaciebat, vt id dedecus pessimum malum, morteq; ipsa grauius censèrent. His qui secreta hostibus reuelassent linguam lex iubebat abscindi. Et qui monetrâ circunderet, aut adulterinâ euderet, aut pondus vel signa immutaret, aut literis inscriberet, aut de scripto demeret, aut falsas syngraphas afferret: ambæ amputabantur

manus, ut quæ corporis pars peccasset, per vniuersam vitã lueret pœnã. Cæteri quoque aliorũ calamitate moniti: ab simili scelere abstinerent. Asperræ etiã pœnæ circa mulierum delicta statute erãt. Nã ei, qui mulierem liberã violasset virilia execabantur: quoniã vno crimine tria haud parua scelera complexus esset iniuriam, corruptelã, & liberorum confusionẽ. In adulterio spontaneo deprehensus virgis cædebatur ad mille plagas mulier naso mutilabatur. Quo dedecore vultus maculatus ea mulctaretur parte, qua maxime facies exornatur. Legũ quæ ad hominum cõmercia pertinet, Bocchoridẽ latorẽ fuisse scribet. Hæ mandãt, creditis absq; scriptura iuuuo pecunijs, si negarentur, stari debitoris iuramento: ut quæ iusiurandũ veluti religiosã rẽ magni extimarẽt. Nam cùm certũ sit ijs, qui sæpius iurant abrogari fidẽ: plurimi ducunt, ne boni viri nomen amittatur, raro ad iuramentũ descendere. Legis insuper lator omnem fidẽ in virtute constituens, bonis moribus iudicauit assuefieri homines ad probitatẽ, ne indigni fide viderentur, debere. Iniquum etiã putauit eis,

Lex in macthis.

Lex in adulteros & adulteras.

Bocchorides legislator,

Ad iuramentum raro descendendum.

Lex senatoribus data.

quibus absque iuramento credita pecunia esset, de re sua iurantibus non præstari fidem. Fœnus quod ex scripto contrahebatur, prohibuit ultra contracti mutui duplum exigi: solutio ex bonis debitoris solum fiebat. Corpus non poterat addici creditori: putabat enim oportere bona tantum subdita esse debitis. Corpora, quorum opera & bello & pace uterentur, ciuitatibus addicta esse. Non enim æquum videbatur milites, qui pro patriæ salute pericula subirent, pro usuris in carcerem duci, quam etiam legem Solon videtur ad Athenienses transtulisse: quam Sifateam appellauit: discernens ne ob usuras ciuium corpora necerentur. Lex priuatim præterea de furibus apud solos Aegyptos hæc erat. Iudebat eos qui furari volebant, nomen suum apud principem sacerdotum scribere, atque euestigio furtum ad eum deferre, similiter quibus res furto erepta erat, ad eundem rei sublatae tempus diem & horam scribere tenebantur. Hoc modo facile inuento furto, qui rem amisisset, quarta multabatur parte, quæ daretur furi: satius legislator esse duxit,

Lex de furto admiranda.

quam

quum impossibile esset, prohiberi furta, alicuius portionis, quam totius rei amissæ homines iacturam pati. Nuptiarum non idem apud Aegyptios mos est. Sacerdotibus unam tantum uxorem ducere licet. Reliqui pro voluntate & facultatibus plures habent. Nullus ex eis nec ex serua quidem empta genitus spurius habetur. Solum enim patrem existimant generis auctorem, matrem & nutrimentum & locum infanti præbere. Natos adeò parua educant faciliq̄ue impensâ, ut vix credi possit. Nam tum scriptorum, tum alijs radicibus, quas sub cineribus coquunt, tum caulibus palustribus, quas partim coctas, partim assas igni, partim crudas pro cibo præbent, liberos nutriunt: discalciati nudiq̄; maiori ex parte ob patriæ temperiæ vitam ducunt. Omnes sumptus in pueros, quousq̄; ad aetatem perueniant, à parentibus, impensus nõ excedit dragmas viginti. Erudiunt sacerdotes filios & literis, quæ appellantur sacræ, & alijs quæ ad cõmunem spectant doctrinã, ut plurimum Geometriæ, Arithmeticiæque studio intenti, Palestre aut Musiciæ

Matrimonia.

Puerorũ educatio & impensa modica.

Musica non vacant, existimantes
quotidianum illius exercitium iunio-
ribus infirmum esse, & periculosum.

*Musica dāna
tur ab Aegy-
ptijs.*

Ex eoque breuiores vires effici. Mu-
sicam non solum inutilem, sed no-
cua ducunt, t̄quam virorum animos
effeminantem. Morbos vel ieiunio
curāt, vel vomitu: idq; aut quotidie,
aut tribus diebus aut quatuor inter-
iectis: asserunt enim ex ciborum su-
perfluitate omneis creari morbos: e-
am ergo ad valetudinem curam esse
optimam quae morborum principia
auferat. In militiam aut peregrina-
tionē profecti, nulla impesa mercede

*Morbos Ae-
gyptij vom-
itis iurant aut
siunio.*

*Medici Ae-
gyptiorum.*

curantur. Medici enim ex puplico vi-
ctum sumunt, aegros secundum legē
curant ab antiquis medicis compro-
batisque scriptoribus traditā. Si quis
normam sacri libri sequutus infir-
mum curare nequiverit, omni caret
crimine: si praeter ea, quam quę libris
continentur, illum curauerit morte
punitur. Credidit enim legislator ea

*Variorū ani-
malisū cultu-
ra portērosa.*

ab antiquis medicis obseruata pro-
fectaque sit, haud facillē meliorem re-
periri posse. Colūt Aegyptij animātia
quædā praeter modum, non solū viua

sed

sed etiam mortua: sicut Felem, Ie-
neumonas, Canes, Accipitres. Ibi-
des, Lupos, Crocodillos, & cuiusmo-
di plura. Non solum horum cultum
palam profiteri non erubescunt, sed
tanquam in honoribus Deorum effu-
si, id laudi sibi & decori ducunt. Cum
que signis illorum proprijs vrbes, & va-
ria loca circummeant procul ostentan-
tes, quae seruet animalia, ea more sup-
plicium singuli venerantur. Cum ali-
quod eorum moritur, sindone conte-
ctum cum vularu pectus percutien-
tes sale liniunt: ac Cedri liquore vn-
guentisque odoriferis, quo diutius ser-
uetur corpus vinctum in sacris locis se-
peliunt. Siquis aliquod horum animalium
sponte occiderit, morte damnatur, Aelu-
ro & Ibide exceptis, quos si quis spō-
te vel secus occiderit, interficitur ac-
currente turba, & absque iudicio ho-
minem varijs supplicijs adfectum in-
terficiunt. Quo timore, qui hos mor-
tuos conspexit, procul astans, lamen-
tatur, testificans animal absque sua
culpa mortuum esse. Nutriuntur haec
animalia summa cura atque impensa
in templorum ambitu à viris haud
quaquam contemnendis, quae simila-
gine

*Ibidem vel se-
lō apud Ae-
gyptios interfi-
ciens interfi-
citur.*

*Animalia in
templis splen-
dide nutriuntur.*

gine & alicia varijsque epulis lacte conditis cibant, anseres tū elixos tū allatos apponunt quotidie. His, quæ cruda edunt, aues captas præbent, denique ea omnia magna sustentant cura atque sumptu. Eorum mortem quæ ac filiorum lugent sepeliuntque sumptuosius, quam eorum facultas ferat, ita, vt Prolomæo Lago Aegyptum tenente, quum bos in Mempsi ex senectâ mortuus esset, qui illius nutiendi curam ceperat, pecuniam, quæ in eius sumptu data erat per magnâ ac insuper quinquaginta talenta argenti mutuo à Prolomæo sumpta, in eius sepulturam impendit. Videbuntur forsitan hæc, quæ diximus miranda, sed nequaquam minus admitabarur quis, si quid apud quosque Ægyptios sit consideret in funere mortuorum. Nam vbi aliquis defunctus est, propinqui omnes amici, qui deturpato luto capite lugentes civitatem, quo ad mortuus sepeliatur, circumeunt, interim neque lauantur, neque vinum capiunt, aut cibum nisi vilem, neque vestibus viuntur splendidis. Sepulchrorum tres habet species, sumptuosos, mediocres, & humi-

*Apis bos
mortuus
maximo sum-
ptu sepultus.*

*Mortuorū fu-
neratio apud
Ægyptios ad-
miranda.*

les. In prima argenti talentum exponunt. In secūda minas viginti. In vltima parum quid sumptus irrogatur. Qui funera mortuorum curant, eo exercitio à maioribus tradito funeris impensam domesticis descripram ferunt, scrutantes quanti velint celebrari funus: conuentione facta, corpus eis traditur, vt iuxta impensam curetur funus. Primus grammaticus (ita enim appellatur) posito humi corpore, circa ilia describit, quantum à sinistra parte incidatur: deinde qui dicitur scissor habens lapidem æthiopicum, quantum lex finit latus aperit, subitoq; cursu à prosequentibus, qui astant, lapidesque cum execratione in eum iacentibus fugis. Existimant enim odiū inherere, quicūq; amici corpus vulnere illato violarit, Curatores verò corporis, hos salitores appellant, honore digni existimationeq; habentur, vtuntur enim sacerdotibus templaq; pariter ingrediuntur. His penes cadauera scātibus, vn^o per scissurā corporis interiora præter renes & cor ducit. Quæ singula alter vino phœnicco ex rebus odoriferis lauat, deinde corpus ro-

tum primum ex cedro, tū alijs pretio-
 sis vnguentis vngūt dies amplius tri-
 ginta, Myrrha deinde ac cinnamo-
 mo, ceterisq̄ue rebus liniunt, quæ nō
 solum id seruare diutiūè, sed odorife-
 rū reddere queant. Curatum cadauer
 cognatis tradunt defuncti. Ita sin-
 gulis eius partibus etiam superci-
 liorum palpebratumq; pilis integre
 seruatis, vt omnis corporis species
 dormientis more integra perduret.
 Antequam sepeliatur corpus prædi-
 citur à cognatis tum iudicibus, tum
 defuncti amicis sepulture dies, asse-
 rentes illum mortuum paludem trā-
 siturū. Astantibus iudicibus amplius
 quadraginta numero, sedentibusque
 in præparato vltra stagnum Hemicy-
 clio trahitur nauis ad id composita
 ab his, quibus ea cura iniuncta est.
 tum antequam corpus in arcam con-
 datur, permittitur lege volenti accu-
 sare mortuum. Si quis probatur
 male vixisse, Iudices sententiam se-
 pulchro priuandum. Qui deprehen-
 ditur iniuste crimen obiecisse mag-
 na multatur pœna. Quum deest ac-
 cusator, aut, per calumniā accusatum
 constat,

*Defunctorū
 vita apud Ae-
 gyptios iudis-
 cio discutitur*

constat, cognati finito luctu, ad laudes mortui vertuntur, nil de genere eius, sicut Græci consueuerunt, narrantes. Existimant enim se omnes Ægyptij pariter nobiles esse, sed ordiētes à pueritia, in qua vitæ institutionem, eruditionemque recensent, ad viri ætatem descendunt, eius erga deos religionem, iustitiam, continentiam, virtutesque cæteras commemorantes inuocatis verò inferis Dijs, precantur, vt cum inter pios locent: ad quæ verba omnis multitudo correspondet gloriam mortui extollens, tanquam apud inferos cum beatis semper futuri. Sepeliunt postea quique suos, hi in proprijs sepulchris, hi quibus ea desunt domi apud firmiorum parietem arca corporis erecta. Qui verò crimine aliquo in foenore sepultura prohibentur domi absque arca ponuntur. Quos posteri ditiores facti, ac debita crimina soluentes honorificè sepeliunt. Mox est apud eos defunctorum parietum corpora dare in pignus creditori. Summa illos, qui non reddunt, sequitur infamia, & sepultura carent. Mirabitur quis meritò eos, qui hæc instituerunt, non solum

*Defunctorū
parentum cor-
pora credito-
ribus oppigno-
rantur.*

E

quæ

quæ ad viuentium mores spectarent
prosequutos, sed etiam quæ ad mor-
tuorum sepulchra cultumque pertine-
rent. Adeo hoc pacto ad bonos mo-
res quantum fieri possiet componi vi-
tam hominum existamabant Græci
sanè, qui fictis fabulis, ac poëtarum
dictis fidem excedentibus de piorum
meritis, malorumque pœna tradide-
runt, nequaquam potuerunt suis scri-
ptis traducere homines ad virtutem.
Quin econtrà potiùs derisi contem-
ptique sunt ab improbis. Apud Ægy-
ptios verò non fabulis, sed visu, impiis
pœna, iustis laus impartita. Singulis
diebus utrosque eorum, quæ vitæ uti-
lia existant admonent: quum videant
cuique pro his, quæ egit debiti præmij
memoriam impendi. Qua ex causa
ad meliorem singuli vertuntur viuen-
di normam. Eas enim optimas esse
leges putandum est, quibus non diui-
tes, sed honesti prudentesque
homines fiant: & hæc de
Ægyptijs: nunc de
reliquis Africæ
populis.

De pœnis & cæteris Aphri-
ca populis.

CAPVT. VI.

POenorū multæ sunt & variæ nati-
ones: Adrimachide Aegyptū ver-
sus siti, eisdē quibus Aegyptij mo-
ribus vtuntur, Vestem gestāt qualē &
alij Pœni, vxores eorū in vtroq, crure
armillam arēā habent: capitis comā
nutriunt: pedūculos suos, quos quisq;
capit, præmordet, atque ita abiicit:
quod isti tantum ex omnibus pœnis
faciunt. Soliquæ virgines nupturas
regi exhibent, quæ illi placida fuerit
eā deuirginat. Nasamones grandis &
dira natio nauū syribus inuolutarū
spoliatores: sub æstatem relictis ad
mare pecoribus descendunt ad locū
augilem decepturi palmulas, quæ ibi
permulæ & speciosæ sunt, & fructi-
feræ omnes. Ex quibus ibi palmulas
imaturas decerpserunt, ad Solem
siccantes maturè faciunt: deinde la-
cte maceratas forbillant. Vxores plu-
res singuli è cōsuetudine habent, &
cum his in porpaulo cōeunt, eo-
dem penè, quo & Massageræ modo,
nisi quòd hi prius scipionem præ-

*Nupture ra-
gi deuirginan-
da exhiben-
tur.*

*Nasamones
nauum ex-
poliatores.*

*Sponsa apud
Nasamones à
singulis conui-
uis cognosci-
tur.*

*Fidei danda
consuetudo.*

*Garamantes
hominum cõ-
mercia fugiunt*

tendant. Mos etiam Nasamonibus est, quum quis primum ducit uxorem, ut sponsa singulos conuiuas addeat veneris gratia, & ut quisque cum ea concubuit, donum det illi, quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur per eos viros, qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur: iurant illorum sepulchra tangentes, diuinant ad suorum accedentes monumeta: & illi vbi preces peregerint indormiunt: vbi quodque per quietem insomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: de manu alterius vterq; sumpto inuicem poculo bibit: quod si nihil humoris habuerint sumptum è terra cinerem lingunt. Garamantes omnium hominum commercia aspectumq; refugiunt: nihil bellicæ armaturæ habentes, nec defendere quidem sese audentes, supra Nasamones incolunt, Circa maritima verò occasum versus his Macæ confines sunt: qui summum capitis verticem radunt in medio capillos crescere sinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum subterraneorum structionum pelles pro argumento ferunt Guidanes Macis cum

termini : quorum mulieres fimbrias pelliceas ferunt , singulæ multas : ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoq; viro venetè passà est, fimbriam orat & vt quæq; plurimas habet , ita præclarissima censetur , tanquàm à pluribus viris adamata . Machlyes circa paludem Tritonidè habitâtes occiput crinitum gestant. Ausès verò anteriorem capitis partem. Horū virgines anniuersatio Mineruæ festo in honorem ipsius Dæe indignè inter se bifariam diuisæ præliantur lapidibus fustibusque , dicentes se morem patrium seruare ei , quam Mineruam dicimus, & quæ virgines ex vulneribus decedunt , eas falsas virgines appellant: sed priusquàm à pugnando desistunt hoc faciunt , quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit , eam semper communi sensu cæteræ virgines exornant : tum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia , & curru impositam circa paludem circumferent . Idem promiscuè cum mulieribus non vna habitantes , sed peculiarem more concubunt: vbi apud mulierem puer robustus est factus , apud quem virum habitare sustinet

Fimbria Venetis pretium

Virginum decertatio in Minervæ festo.

(nam tertio quoque mense viri conueniunt) eius filius censetur. Atlantes à monte Atlante, iuxta quem habitant, appellati, ἀνάγυμοι sunt, id est, nomen proprium singuli non habent, Solem transcendentem execrantur, ei que propterea omnia conuitia ingerunt, quod torridus & ipsos & regionem perdat, nullo animante vescuntur, nec somnia vlla cernunt. Pastoricij Aphri carne & lacte viciant, nihil vaccinum gustantes, quia nec Aegyptij suam gustant, nec vaccam alunt, nec Cyrene scemina ferire eas sibi fas putant, ob Isidem, quæ in Aegypto est: cui & ieiunia, & dies festos agunt studiosè. At mulieres Barceæ non modo gustu vaccinae carnis, sed etiã suillæ abstinèt, filij ipsorũ vbi quadrimi effecti sunt, venas verticis quidem etiam temporum illorum lana succida inurũt, ob eam causam, ne vllò vnquam tempore pituita officiat capite defluens: eaque de re se aiunt esse optima valetudine. Eo modo sacrificant: vbi pro primitiis pecudis aurem præciderunt, eam supra modum abiciunt, hoc actio, ceruicem eius auertunt. Solis omnium deo

*Sacrificandi
ritus.*

deorum immolant Soli & Lunæ. Defunctos, ut Græci, sepeliunt omnes Aphri, præter Nasamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes, ut dū quis cæpit agere animā, eum sedentem constituant, ne supinus expiraret. Domicilia eorum sunt virgultis compacta suspensis circa lentiscos: & ea quoquo versus versatilia. Maxies dexteram capitis partem comaram gestant, sinistram radum corpus minio tingūt, asserētes se à Troianis esse oriundos. Zabicum Maxi- bus confinū fœminę aurigantur currus in bellum. Zigantes (vbi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur) omnes minio inficiuntur, ac simiis vescuntur, quarum affracim gignitur iis, qui in montibus degunt. Hi omnes Libyci vita syluestri sub Iiuo, ut plurimum habitant, victu (ferarum more) contenti, nil domesticum edūt nullis vestibus, præter capraum pel- libus, regunt corpora. Potentiores inter eos, nullas habēt ciuitates, sed turres aquis proximas, condentes in eis, quę vsui supersunt. Subditos populos singulis annis adiurant, ut prin-

Sepeliendi ritus.

Libycarū gestum vitam.

*Pelligeran-
drius.*

*Troglodyta
qui etiam
pastores discū-
tur.*

*Ethiatarum
id est ventro-
rum qui xl. ds
et post canis-
cule exortum
perflant.*

cipi parcant, obtemperantes, ut so-
cios diligant: abnuentes imperium,
ut latrones persequantur. Eorum ar-
ma sunt & regioni & moribus con-
grua. Nam cum sint corporibus le-
ues, patria verò ut plurimū plana, ne-
que ense, neq; gladiis, neque armis v-
tuntur in bello. Tris tantum ferunt ha-
ctas, lapidesq; in vasis ex corio factis
delectos, cū his errantes, tum in con-
gressu, tum etiam recessu: primo fe-
rire hostem conantur ad cursum, la-
pides recte iaciendos longo vsu edo-
cti. Erga externos nullum ius, nullam-
que seruāt fidem. Throglodytæ (qui
& à Græcis, quòd ex pecoribus vi-
uant, pastores appellantur) Æthio-
piæ populi cœtus ac tyrannos inter
se constituunt. Vxores ac filios ha-
bent communes, excepto (qui vnicam
tenet) tyranno. Huic appropinquanti
multam tyrannus irrogat certo pecu-
dum numero. Ethiatarum tempore,
quo maximi decidunt imbres san-
guine & lacte immixti, paulumq; co-
ctis nutriuntur. Aestu solis deficien-
tibus pascuis ad loco declinant palu-
stria, pro quibus solis inuicem cer-
tant. Pecora vetusta aut in morbos
cadem

cadentia occidūt , exq; his per omne
 viuunt tempus . Parentum nomina
 minimè indiderunt filiis, sed tauri , a-
 rietis , ouis . Et hos quidè patres, hos
 matres, quoniam ab his , non à paren-
 tibus quotidianus præbeatur cibus,
 appellant. Utitur potu Idiota Paliuri
 arboris succo: potentiores ex quodam
 fore expresso , qui est deterrimo no-
 stro multo persimilis . Armentorum
 greges secum ducentes varias , ne iis-
 dem in locis morentur diutius , re-
 giones mutant . Corpora, præter viti-
 lia, quæ pellibus teguntur, nudi. Pu-
 denda Troglodytæ omnes velut Æ-
 gyptij circuncidunt, his demptis, quos
 à causa claudos appellant . Hi soli in-
 tra regionem hefternorum habitan-
 tes ab infantia nō nouacula incidun-
 tur. Arma ferunt Troglodytæ ij , quos
 dicunt Megauares : scutum ex corio
 crudo bouis , rotundum , & ferratam
 clauam: alij arcus lanceasq;, Sepulchra
 nihili penitus curant : nam paliuri vi-
 minibus corpus ligantes defuncti
 cervicem cruribus apponunt , deinde
 cadauer in loco editior. positum la-
 pidibus ridentes obruunt , imposito-
 que supra saxorum aceruum capite

cornu abeunt nullo dolore moti. Bel-
 lantur inuicem non vt Græci , ob i-
 ram, aut ambitionem, sed pabuli gra-
 tia : In eorum concertationibus pri-
 mum iactis lapidibus , quoad aliqui
 vulnerantur concertant : tum arcu
 quo admodû exercitati sunt pugnan-
 tes mutuis vulneribus cadût. Ea cer-
 tamina dirimunt , quæ atate præce-
 dunt scemina: quibus nullo periculo
 in medium prodeuntibus (nefas est
 enim has vilo pacto lædere) exem-
 plo à certamine cessant. Inualidi ob-
 senium armenta sequi , gutture bo-
 uis cauda adstricto vitam finiunt.
 Qui mortem differt, licet volentem
 eodem modo (admonitum tamen an-
 tea) vita priuare : ibiq; habetur benefi-
 cij loco. Febricitantes item , aut mor-
 bo incurabili correptos , simili adfi-
 ciunt morte . Maximum arbitrantur
 malorum ab eo vitam diligi , qui ne-
 queat aliquid agere dignum vita. He-
 rodotus scribit : Troglodytas specus
 in quibus habitent excauare , nullo
 habendi diuitias desiderio teneri:
 quum paupertati se voluntariæ ad-
 dicarint : tantum lapide vno gloria-
 ri , quem Exaconthalitum nomina-

*Certamina
 famine diri-
 munt.*

mus: Serpentum carnibus vesci. Sermonis ad hæc ignaros esse, & propter hoc stridere magis quam loqui. Alia in Aethiopia, quæ supra Ægyptum est habitat gens, Rizophagi vocantur, radices arundinum, quas ex propinquis locis effodiunt, magna cura lavantes barbari lapidibus terunt, quoad molles factæ cohæreant: deinde placentas ad modum lateris, quantum manus capit factas, atque ad solem decoctas mandunt. Quem solum cibum, ipsi per omnem vitam suavem atque assatim habent, eò quod pacem continuam seruent. Bellantur tamen cum leonibus, qui è deserto vinctæ causæ, & ut minores venentur feras egressi, Aethiopum multos ex paludibus exeuntes dilaniant. Etiamdudum ea delata esset à leonibus natio, nisi natura eis spontè præsidium tulisset. Nam sub ortum canis mirabilis atque innumera nullo agitante vento culicum multitudo ad ea loca aduolat. Homines ad paludes fugientes minimè lædunt: leones abire ex his regionibus cõpellunt, tum mortuum vocis sono territos. His propinqui sunt Ilophagi Spermato-

*ῥιζοφάγοι
radicibus vi-
stantes.*

*Rizophagi
leonibus præ-
de sunt.*

giques:

gique: quorū hi quidem fructus, qui æstate ex arboribus decidūt colligentes absq; labore cdūt: reliquo tempore herbam in vmbrosis nascentem locis decerpunt, quæ vitæ subuenit in egestate. Ilophagi verò cum filiis vxoribusq; ad loca campestria accedentes arbores ascendunt, ac teneras ramorum summitates auferunt: tantam ex cōtinuo vsu ramos ascendendi peritiam habentes, vt (quod incredibile videtur) de arbore in arborem velut aues profiliant, ascendantq; tenues absq; periculo ramos, macilentiale vitateq; corporis nixi: quòd si quando pedes labantur, manibus ramis cōprehēsis sese à casu peropportu nè vindicant, quod si fortè diciderint nulla in re propter corporis leuitatem leduntur: ita ramis tenerioribus dente exesis ventrē farciunt. Hi semper incedūt nudo corpore communesq; vxores ac liberos habēt. Pugnant inuicem pro locis armari baculis aduersus alios ad domuantur victis: moriuntur vt plurimum fame, quum deficiente visu corpus priuetur eo sensu, quo cibum quærebat: Reliquam circa regionē Acthiopes tenent, qui Cyneci

Homines de arbore in arborem ut aues profiliant.

neci dicuntur, numero haud multi, vita ab reliquis diuersa. Syluestrem enim incolentes patriam, & penitus asperam, rarisque equarum fontibus, super arbores ferarum timore dormiunt. Sub auroram ad aquarum decursus armati prodeunt se abscondunt inter arborum frondes. Sub aestu verò folijs agrestes boues pardalesque; ac varia ferarum genera cum caloris rumoris impatientia ad aquas potus causa confluunt. Repletas grauesque aqua bestias Æthiopes ex arboribus descendentes adoriuntur, ac lignis adustis saxisque sagittis occisas, perque coetus diuisas edunt. Aliquando verò quamuis pettarò & ipsi à valentiori bestia interficiuntur: sed multa s ipsi dolo & arte valentiores beluas capiunt. Si quando desint animalia, autè à captorum pelles madefactas remotis pilis ad ignem lenem ponunt: dispersitalque singulis auidè ad satietatem sumunt. Impuberes pueros exercent ad certum signum iacere, telis cibum præbentes his, qui signum retigere: ideo iaculatores optimi eua-
dunt urgente fame. Acridophagi deserto ceterum homines sunt paulo

Cyncei ferarum timore super arbores habitant.

*ἄκρως
φάλοι
locustis vi-
sitentat.*

cæteris breuioribus macilentis ac supra modum nigri. Veris tempore zephytus ac Licycus venti infinitum penè locustarum ex deserto ad eos deferunt numerum. Hæ permagnæ sunt, sed colore alarum turpi ac squalido, Aethiopes ad id assueti in quandam latam longamque multis stadiis conuallē plurimum materiei ex propinquis locis ingerunt: quum suo tempore tanquam locustarum nubes à ventis supra vallem deferretur, materiem congestam, omnemque loci herbam ante à succisam incendunt. Locustæ desuper volâtes iugenti fumo cunctæ paulum vitrà vallam ad terrâ tanta decidunt copia, vt victum omnigenti abundè præbeât. Hæ enim Sale (quem regio plurimum fert) superinfuso diutius seruant, cibum gustu eis suauem: hic est solus eorū per omne tempus locustarum victus. Neque enim pecora nutriunt, neque pisces edunt, procul à mari positi: neque vllum aliud vitæ adminiculum habêt. Corpore leues sũnt, veloces cursũ, & vitæ breuis: vt qui longissimè viuunt, quadragesimum non excedunt annum. Finis eorum nõ solum mirabilis

lis est, sed & incredibilis. Nam propinquante senectâ, pediculi alati, non solum visu varij, sed specie horridi, ac turpes, in corporibus nati ventrem primo, tum pectus, deinde totum corpus paruo tempore exedunt. Qui

*Pthiriazis
acriophagi
merentur.*

morbum patitur primum veluti scabie cuiusdam pruritu allectus, corpus scalpit, voluptate simul & dolore perceptis. Deinde exorientibus pediculis simul effluente sanie, morbi acerbitate ac dolore percitus, vnguibus corpus magno cum gemitu lacerat. Tanta verò vermium copia effluit: alijs super alios tanquã ex perforato vase, scaturientibus, ut deleri nequeãt: hoc pacto siue cibi, siue aëris causâ miserū fortiuntur vitæ finē. Extremas ad meridiem Aphricæ partes viri habitãt à Græcis Cynnamimi, à vicinis Barbaris sylvestres appellati. Barbas habent admodū magnas, greges sylvestrium canum nutriendes præsidia vitæ. Nã ab æstivo tropico, vsq; ad medium hyemis Indici boves innumera multitudine eorum patriã ingrediuntur: causâ incerta est, vitium (ne alias iniectantes se feras fugiãt: an part^o penuria, an alio natu-

*Cynnaminis
sive Sylvestres,
canum
greges nutriendi.*

rae (quae omnia miranda gignit) impulſu hominibus ignoto acti. His homines, quam obſistere nequeant, ſuis freri viribus, ſe canibus tuentur: quibus in venatione uſi, boues per multos capiunt. Et hos quidem recentes edunt, hos ſaliunt ad futurum uſum. Multa in ſuper & alia animantia à canibus capta comedunt. Poſtremi qui ad meridiem habitant, in hominis forma ferarum vitam ducunt Ichthophagi, ſub Troglodyticam oram in Arabico ſinu Barbarae gentes. Nudi per omnem vitam degunt, vxores alioſque communes habent, beſtijiſ ſimiles: ut qui neque voluptatis, neque doloris ullum: niſi naturalem ſenſum percipiunt, neque turpis neque honeſti diſcrimen norint. Habitacula habent non longe à mari iuxta promontoria, ubi, non ſolū profundae cauernae, ſed conualles immenſae & anguſtae ſpeluncae exiſtunt, egreſſe ipſa natura diſficili ac tortuoſo. Harum tanquam ad eorum uſum natura factarum aditus incolae magnorum congerie lapidum obſepiunt: qua veluti retibus capiuntur piſces. Maris enim fluxu, quod his, diebus ſingulis circa terram

IX Aug-
 407
 ex piſcibus vi
 aut.

ac nonam horam accidit, oras litto-
ri propinquas inundante: aqua in im-
mensum excrescens operis locis om-
nibus innumeram copiam diuersorum
piscium secum in continentem defert: qui
quam in diuersa loca cibi gratia diuer-
tant, resuente mari per lapides pis-
ces in sicco destituuntur. Quos incolae
cum vxoribus puerisque concurreres ca-
piunt, captos supra petras ad meri-
diem sitas, nimioque solis aestu incensas
ponunt, pauloque post reuoluunt: a
quibus sic ad solem decoctis, carnem
omnem excutunt, & concauo saxo in-
iectam pensunt, admixto paliuri semi-
ne, cibum sibi conficiunt suauissimum.
Nam sic immixtas carnes in modum
longioris lateris formant, ad solem-
que paulo desiccatas, sedentes, cum
voluptate edunt: non quidem ad cer-
tam mensuram, aut pondus, sed ad
satietatem: habent hunc cibum sem-
per velut e penu promptum. Neptu-
no pro Cetero cum large submi-
nistrante. Quando vero maris tem-
pestate adeo littoris vicina loca mul-
tis diebus inundantur, ut nulla
detur piscandi facultas (quo tempo-
re cibi penuria laborant) Conchas
F legunt

legunt permagnas, quarum testa saxis atuita iinteriori carne cruda sapore Ostreis perſimili veſcuntur. Vbi vero tempeſtas ventorum vi diutius perſeuerat, concheq; deſiciunt: ad oſſa ſiue ſpinas ex piſcibus excuſſas, & in hunc uſum coaceruatas confugiunt: teneriores recentioresq; ex his dentibus mandunt, duriores edunt ſaxo contritas, nil bratis animalibus diſſimiles. Epulantur autem palam cum lætitia, ut dixi, cantuq; abſono omnibus inuicem congratulantibus: deinde mulieres, ut in quanq; quis forte incidit, cognoscunt proliſ cauſa, omni cura ob ciborum, qui preſto ſint copia, vacui: his ſtudijs quatuor diebus inter: quinto potus gratia ad fontes pergunt gregatim: omnibus ſimul voce (velut inconditum ſonum) tollentibus. Eſt poſt proſectio hæc haud diſſimilis ab armentis bouum. Repleto aqua ventre adeo, ut vix redire queunt. Ea die nihil edunt amplius: iacet quiſq; aqua plenus, diſtentiſq; ſimiles ebrio. Poſtæra die denuo ad capiendos piſces redeunt: ita eorum vita per omne tempus tranſacta ob ſimplicem victum raro in morbos incidant: breuioris

tamen quàm nos sunt vitæ. Natura eorum incorrupta famem sedare maximum ducit bonum: nullam aduentitiam voluptatem querens. Hæc eorum qui intra sinum habitant viuendi norma est. At illorum qui extra sinum sunt multò est mirabilior: ut qui nunquam bibant & natura ab omni semoti sint animi passione. Hi procul à terra habitabili tanquàm in loca deserta à fortuna eiectioni dant operam. Humida non appetunt, pisces edunt semicrudos, non quo sitim effugiant, sed feritate quadam contenti victu, quem, à fortuna sortiti sunt. Felicitatem summam putant his carere rebus, quæ dolorem possent egentibus afferre. Tante patientiæ esse dicuntur, ut si quis educto ense eos percussisset, non diffugiant, & verbera & iniurias perferentes, solum percutientem respiciant, nullam neque ire, neque misericordiæ signum ostendentes. Sermone carent, natu, manibusque significant, quibus indigeant, & quæ volunt. Hæ gentes unanimi consensu pacem curant, nulli externo homini in festo, quod vitæ genus licet mirabile, à piscis olim temporibus ea gens

*Hominis ab
animi animi
passione se-
mota.*

*Mirabilitate
hominis.*

seruauit: siue ira longo tempore as-
 sueta, siue acta necessitate. Habitacu-
 lis non iisdem, quibus Iæthiophagi
 vtuntur, sed diuersis habitant modis:
 quidem in speluncis diuersoria ha-
 bent ad arcum positæ, in quibus tū
 vmbra, tum spirans aura eos ab æstu
 solis tutatur. Nam quæ ad meridiem
 loca spectant, fornacibus ex nimio
 æstu similia, accessum ad ea adimunt.
 Qui sunt aduersus arcum ex costis
 ceterū incuruis, quas mare plurimas
 effert, ex utroque positæ lateæ col-
 ligatisque, quas maris alga operiunt,
 habitacula, sibi extruunt ad euitan-
 dos æstus: Natura sibi artem ex ne-
 cessitate ad se tuendam reperiente.
 Et talis fertur esse Iæthiophagorum
 vita. Super est pauca de Amozoni-
 bus dicere, quas præcis temporibus
 in Libya ferunt extitisse, Mulieres
 pugnaces & valides viribus. Non e-
 andem, quam nostræ vitæ duxisse,
 Nam mos fuit illis cetero tempore
 bellicis ad seruandum virginitatē re-
 bus excitari. Transactis militiæ annis
 viris coniungi proles gratia. Has so-
 las & principari: & publica obire mu-
 nera viros nostrarū fœminarū instat
 domesti-

*Amazones
 bellicosa mu-
 lieres.*

domesticę rei curã habere, tum obtē-
perantes sceminis, tum militiae prin-
cipatusque ac omnis Reipublicę ex-
pertes: post partum nati infantes vi-
ris dantur, quos lacte nutriant, alijs-
que rebus prout ætas poscit. Mascu-
lis mox natis, vt bellicę rei inutiles
sint, dexterum brachium frangunt: aut
eos interficiunt, vel procul ablegant:
Fœmellis mamillas, ne crescant, inu-
runt: asserentes impedimento eas ad
bellandum esse. Vnde à Grecis, eò
quod mammis careant Amazones ap-
pellantur. Hisperam insulam inhabi-
tasse illas asserunt: dictã ita, quòd ad
occasum sita sit. Eam verò esse in Tri-
tonidis palude, quę proxima occea-
no, à flumine, quod in eam defluit,
Tritonia appellatur, Æthiopię conter-
mina & monti, qui Atlas dicitur, om-
nium in ea terra maximo. Hęc insu-
la permagna est, varijsque arborum
fructibus, ex quibus incolę viuunt, fe-
ræ, multos tum caprarum tum pecu-
dum greges habet: quorum lacte
& carnibus vescuntur fru-
mento penitus carent
illius vsu incolis
ignoto.

DE ASIA ET
CELEBRIORI-
BUS EIVS GEN-
TIBVS,
LIB. II.

CAPVT. I.

*Asia deno-
minatio.*

*Asia qua-
tuor latera.*

*Tauri montis
mensio.*

Sia altera Tripartite
terræ pars, appellata
ab Asia Oceani &
Thethyos filia Iape-
ti vxore ac Promethæi
matre: Siue, vt
alij volūt, ab Asio Manæi
Lydi filio: à meridie per
Orientem vq; ad Septen-
trionē protēditur: terminos
habet: Occidēte Nilū &
Tanaim cū Euxino ponto
& parte Mediterranæi
maris: tribus alijs partibus
tangitur oceano, qui ab
Oriente Eous, à meridie
Indicus, à septentrione
Scythicus appellatur.
Taurus mōs mediā quodā-
modo cōtinentē diuidit
ab oriēte in occidentem
excurrēs, partem ad
aquilonem relinquit,
partem ad meridiem,
alteram Græci interiorē
vocant, alteram exteriorē.
Mons hic multis in
locis latitudinem habet
diorum

diorum trium milium longitudinem
 quantam Asia, stadiorum circiter qua-
 draginta & quinque milia à transma-
 rina Rhodi ora vsq; ad Indię ac Scy-
 thię extrema orientem versus. Idem
 in nomina, ac partes multas diuidi-
 tur: quarū alię maiores, alię minores
 ambitus comprehendunt. Tam latū
 autem & patēs dicunt esse, quicquid
 terrę Asię nomine continetur, vt A-
 phrica & Europa reliquę duę partes
 non magis complectantur, quā hæc
 sola. Cælo temperato est, solo ferti-
 li, & propterea omnium animantium
 genere cultissima. Prouincias siue re-
 giones multas habet: vbi Aphricam
 aspicit Arabia est: regio inter Iudæ-
 am & Ægyptum triplex, vt Plinius
 refert, vna Petrea à septentrione &
 occasu Syrię inserta, cui à fronte de-
 ferta prætenditur Arabia, à meridie
 altera, quę felix nominatur. Qui-
 dam etiam Panchaiā & Sabeā adiun-
 gunt. Arabia dicta ab Arabo Appoli-
 nis ex Babylone filio. Arabes longē
 lateque diffusi diuersis moribus vi-
 uunt & cultibus plurimis, crinibus
 intonsis mitrata capita habent redi-
 mitu pari, pars rasa in cutem barba.

*Arabia tri-
plex.*

*Petrea Des-
serta.*

Felix.

Artes haud ab vno in alium transferruntur, sicut apud nos, sed in patrijs quisq; permanet institutis. Qui maximus est natu, is in totam gentem regnum obtinet. Quæ possidentur, vniuersæ sunt cognationi cõmunia, vna omnibus vxor. Qui primus domum subierit, posito ante ianuam scipione, cum ea congregitur cum grandiori natu pernoctat: ita omnes omnium sunt fratres: coeunt cum matribus & sororibus pecudum ritu. Adulter capite plectitur: alterius sanguinis congressus pro adulterio est: domestici in vniuersum legitimi habentur. Cõuinia ferè terdeni celebrant & in his Musicæ artis duo non imperiti, consanguinei sibi inuicem ministrant. Vrbes & oppida sine mœnibus pacatè inter se agunt. Sesamino oleo vtuntur beatissima alioqui rerum vbertate. Ouium greges candidi velleris: grandiori statura boues equis omnium carent: quorum desiderium adimit chamelorum copia: Aurum, argentum & plura aromaturu genera terra pecularia. Æs, ferrum vestis, purpura, crocus, costus, toremaria aliq̃de aduehūtur. Defunctoru

Cum matribus & sororibus coeunt Arabes.

Equi nulli in Arabia.

corporo stercore abiectiona, Regum
 cadauer sterquilinijs sepeliunt. Fide
 inter homines, vt qui maximè ser-
 uant, quam ia modum dant. Quoties
 fœdas inire volunt, alius quidem me-
 dius inter vtrunq; stās, acuto lapide fe-
 rit volam iuxta maiores digitos ipso-
 rum, qui fœdas incunt: deinde sum-
 pto flocco ex vtriusque vestimento,
 iungit eo sanguine septem lapi-
 des in medio positos, inter inungen-
 dum inuocans Dionysum & Vraniā
 hoc acto, idem, qui fuit sequester fœ-
 deris inter amicos cōtrahendi, vada-
 tur hospitem, aut forte ciuem, si cum
 ciue res agitur. Quod fœdas, & ipsi,
 qui amicitiam contraxerunt, serua-
 re iustum censent. Myrhæ farmētis
 ignes fouent quorum fumo satis no-
 xio nisi odore cremati storacis occur-
 rant plerunq; incurabiles morbos cō-
 trahunt. Cynnammum per sacerdotes
 legitur hostis prius cēsis, quas cum
 litauerint, obseruatur, vt messis
 nec ortū solis anticipet, nec egredia-
 tur occasum. Quisquis principatum
 tenet sarmentorum strues hasta diui-
 dit, quæ sacrata est in hunc vsu:
 atq; ita portio manipulorum etiam

Fides Arabū

*Vrania &
 Dionysius in
 fœdere inuo-
 cantur.*

ὄφι-
φάγος
serpentum co-
mes flores.

Deba diuites
aurs.

Sabæi thure
ac myrrha
opulenti.

Soli dicatur: quæ si iuste diuisa est, radijs inflagrata incendium sponte concipit. Pars eorum, quibus asper victus est, angues edunt. Nulla illis animi vel corporis cura, ac propterea Ophiophagi nominantur. Nomadibus vsus camelorum frequens, his pugnant, proculq; onera exportant, lacte & carnibus vescentes. Fluius quem accolunt auri tamenta habet, id non constant artium inscitia. Deba & ipsis pastores, colunt iidem & agros aliqua ex parte: gens auri abundans, inter glebas temerè iacentes aureas pilas in glandium magnitudine reperiunt: quibus lapillis asfabre interiectis monilia conficiunt, haud iniucunda aspectui, ea collo & manibus inducunt, Vendunt aurum finirimis triplo æris pretio argenti-duplo: cum auri contemptu: tum de-syderio, quæ commercio parantur. Proximi his Sabæi thure myrrha & cynamomo diuites: & in ora huius terræ balsamum nasci quidam proderunt. Habent & palmas odoriferas, & calamum. Serpens ibi palmari longitudine, letalis ferè eius mortuus: in arborum radicibus cubat. Odo-

nimius rerumque fragrantia stuporem
 sensibus inducit, quem bituminis
 suffitu, & hirci barba leuant. Penes
 regem omnis iudicandi ratio. Sabæo-
 rum plerique sunt agricolæ: aromata
 alij legunt. In Æthiopiã ob nego-
 tia nauigant, nauigijs corio cõtectis
 Cinnamomum & Casiam lignæ
 materiæ loco igni adhibent. Huius
 gentis metropolis est, quam Sabam
 appellant, supra montem sita Reges
 ex generis successione habent eos,
 quibus multitudo honores distribuit
 bonis malisque immixtos. Regiam
 nunquam exire audent, ne à turba
 hominum lapidibus veteri quodam
 deorum responso obruantur, timen-
 tes. Sabæ ubi regia est, toreumata ar-
 gentea, aureaque omnis generis po-
 culorum habent. Lectos insuper tri-
 podasque argenteis pedibus, cære-
 ramque suppellectilem vltimam fidem
 sumptuosam. Magnis quoque colum-
 nis porticus fulciuntur: quarum ca-
 pita, tum argentea, tum aurea ex-
 stant: laquearia verò, ac portæ aureis
 phialis prætiosis lapidibus intermix-
 tis totius domus sumptuosissimum
 ornatum ostendunt. Alia enim
 auro,

*Reges Sabæo-
 rum regiam
 exire non au-
 dent.*

*Suppellex
 Sabæorum ora-
 nis ex auro
 & argento.*

auro, alia argento: quædam lapidi-
 bus splendent. Nonnulla, tum elephan-
 torum dentibus sunt exculta, tum
 multis præterea rebus alijs, quæ plu-
 rimi apud homines æstimantur. Et
 eam sanè multis sæculis perpetuam
 habuere felicitatem. Absuit enim ab
 eis penitus, quæ multos in præcep-
 s dedit, ambitio per auariciam aliena
 possidendi. Nec Garræi his minus
 opulenti, quorum ferè suppellex om-
 nis ex auro est & argento: ex his &
 ebore domorum limina, tecta parie-
 tes construunt. Nabathæi omnium
 continentissimi, in quærendis opibus
 mira gentis industria, sed intuendis
 multo maior. Qui rē domesticā mi-
 nuit, publicè multatur, contra hono-
 re afficitur, qui patrimonium auxit.
 Gladio, arcu lancea & funda in bello,
 plurimum etiam bipennibus Arabes
 vtuntur. Dira Sarracenorum gens,
 pestis illa hominum terrentissima, inde
 sumpsit originem. Abijtque (vt cre-
 dere est) pars A abum maxima in
 Sarracenum nomen: cæterum vete-
 rem appellationem nunc quoque te-
 nent, qui circa Agyptum habitant,
 rapta

*Garræi auro
 & argento
 abundantes.
 Nabathæi
 parcissimi Sar-
 racenorum
 gens in Ara-
 bia sumpsit
 exordium.*

raptu plurimum viuentes chamelorum celeritate freti.

*De Panchaia & moribus
Panchaiorum.*

CAP. II.

Panchaia Arabiæ regio. Diodorus Siculus insulam esse dicit, ducentorum stadiorum latitudine: tres in ea nobiles vrbes enumerat, Daldam Hyracidam & Oceanidam. Regio omnis quàm vbi arenosa fructifera est. Vini maximè abundans & thuris, quod in ea adeò expressit, vt per vniuersum orbem satisfaciatur deorum sacris. Fert etiam myrrham plurimum, & alia varijs generis aromata, odorem præbentia, quæ panchai legunt, & Arabis mercatoribus vendunt: à quibus alij precio sumptas in Phœniciam, Syriam, & Ægyptum transuehūt: inde à reliquis orbis mortalibus importatur. Curibus in bello Panchai vtuntur more prisco. Politia eorum trifariam partita est. Primum locum sacerdotes tenent, quibus adduntur artifices, secundum agricolæ habent, Tertium milites, quibus pastores adijciuntur. Sacerdotes omnium sunt

Thuris in Panchaia copia.

sunt duces, quibus & cōtrouersiarum iudicia & publicarū rerū arbitria permissa, mortis pœna tantūmodo excepta. Rustici agros colunt, fructus omnes in cōmune cōferentes. Qui ex eis optimè videntur agro colēdo vacare, hi vsque ad numerum decē ad cæterorū exhortationē distribuendorum fructuum iudices à sacerdotibus leguntur. Pastores tum ea, quæ ad sacra pertinent, tum reliqua id publicum alia numero, pondere alia, cum omni serunt diligentia. Nil cuiquam priuatum est, domo atque horto exceptis, sed tū vectigalia, tum cætera sacerdotes percipiunt, æquè illa, prout vsus fuerit, dispartientes: ipsis duplum cōceditur. Vestibus induuntur, tur mollibus. Oues enim apud eos plurimum ab alijs differunt mollitie. Ornamenta aurea non tantum mulieres, sed etiam viri deferunt, torquibus collum ornantes, armillis manus, aures more Persarum in auribus, pedes nouis ac varij coloris calcæis. Milites patriam armis turantur. Sacerdotes vltra reliquos dilicijs vacant, vitam ducentes mundam ac sumptuosam. Stolas lineas maxime

*Nihil Pæchæis
priuati.*

*Sacerdotes
panchascorū
delicijs dediti.*

tenuēs, ac delicatas : quandoque etiā vestes ex molliori lana contextas induunt, Mittas insuper gestant auro intextas. Sandalijs pro calceamentis varij coloris vtuntur, summa arte factis. Ferunt & aurea (mulierū more) præter in aures, ornamenta. Hi maxime Deorum incumbunt curæ, hymnis & laudibus eorum gesta recensentes. Genus eorū à Ioue manasse narrant, quū in Panchaiam venisset: quo tempore inter homines versatus orbi imperauit. Referta est ea patria auro, argento, ære, stannuo, ferro: quorum nil extra insulam asportari licet: neq; verò Sacerdotibus extra locum sacrum proficisci fas est, vltra deprehensum interfici licet. Dona plurima antea atque argentea dijs à longo tempore oblata in templo seruantur. Valuæ, eius structura mirabili auro, argento, ebore, sunt decoræ: Dei lectus sex est cubitorum longitudine, quatuor latitudine, aureus totus, opificio splendido, ac venusto. Simili modo & Dei mensa cum magnitudine tum pari impensa splendoreque iuxta lectum posita. Templum ingens ex albo ædificatum lapide,

Jupiter in Panchaiam uenisset.

Sacerdotibus sacrum locum exire non licet.

Templum vltra fratres ingens.

*Ager circa
templū Dijs
sacer.*

magnis sculptisq̄ue suffultum colū-
nis, duorum iugerum longitudinem,
cui æqua est latitudo cōplectitur. Per-
magnę deorū statuę summa arte fabri-
cata templum exornāt circū sacerdo-
tes, quibus sacrorū cura demādata est
domos habent. Ager qui circumiacet
stadijs ducentas dijs sacer est, cuius
vectigal in sacrificijs consumitur.

*De assyria, Assyriorumque vi-
uendi moribus.*

CAP. III.

*Assyria si-
nes.*

Assyria regia Asiæ ab Assur filio,
Sem, vt Augustinus ait, appel-
lata: hodie Syria dicitur, habens
ab ortu Indiam & Mediæ partem, ab
occasu Tygrim fluium, à meridie
Sufianam, à septentrione Caucasum
montem. Raro in Assyria pluit: quic-
quid in ea frumenti prouenit, flumi-
nis irrigatione paratur, non sua spon-
te, vt in Ægypto, sed accolarum in-
genio & labore: tanta alioquin vber-
tas vt ducentena vulgò, & vbi exi-
miè ferax est, trecentena messe re-
dundet tellus, quaternum digitorum
latitudine tritici, & hordei folia sunt.
Sesami & millij proceritas instar ar-
borum

arborum attolatur. Quæ omnia sibi explorata, cunctantius tamen Herodotus memoranda censuit, velut parum credibilia: si ijs, qui ea non viderint, tanta proderentur. Palmis vescuntur, ex quibus mel & vinum conficiunt. Fluvialibus nauigijs vtuntur, in speciem clypei orbiculatis, non puppi, non protra discretis, quæ super assyrios in Armenia salicibus textuntur, crudo corio exteriori parte obducto. Amiciuntur Assyrij duabus tunicis linea vna ad pedes demissa, altera linea breui, candidaque stola his super iniecta: calceos pedibus inducunt, quales Thebanæ soleæ fuerunt: alunt comas mitraque redimunt: vnguentis delibuti in publicum exeunt. Annullum signatorium singuli habent, & sceptrum affabre factum, cui malum, aut rosa, aut lilium, aut aliud simile sit impositum; sine insigni aliquo id gestare indecorum, ac turpe creditum. Ex legibus, quibus ea gens vsa dicitur, ea mihi res memorabilis visa est, quod virgines iam maturre viro in publicum productæ, singulis autis, his venales proponerantur, qui velle ducere vellent, abbat-

Mel & vinum ex palmis.
Nauigia Assyriorum.

Vestitus Assyriorum.

Annuli vsus.

Absque sceptris in publicum nemo prodit.

Virgines nobiles venales proponuntur.

turque primo venum formosissimæ
 quæque. Quibus minus spectata erat
 forma, & quas nō modo non quisquā
 sibi mercaturus fuisset, sed ne gratis
 quidē alioqui ducturus, ea pecunia,
 quæ fuerat pulchrioribus venditis in
 publicum redacta, connubio locabā-
 tur. Herodotus autor est, hunc olim
 morē in Venetis Illirico finitimis ser-
 uatum, idque fama se compertum ha-
 buisse. Ego (inquit Antonius Sabel-
 licus) tenuerit ne mos ille gentis ali-
 quando, haud multo plus comper-
 tum habeo, tātum affirmare possum:
 Venetijs, cuius vrbis opes hodie tet-
 ra marique insigniter pollent, inter
 præclara ciuitatis instituta, virgines
 subito conceptas & ad limen pietatis
 expositas, ex publico ad nubiles vs-
 que annos in aperto sub tetrica di-
 sciplina institui: quæ sunt elegantio-
 ri forma, quoniam sunt ingenuè in-
 situta, aut sine dote matrimonio lo-
 cari: ijs præsertim, qui periculo ali-
 quo, aut graui morbo seruari, voto-
 rum damnari, eas sibi in vxores depo-
 sent. Alij pudicitiam sequuti, aut
 formam, sine dote ipsas sibi virgines
 iungunt, modo ij sint, qui liberaliter
 quas

*Mos à Vene-
 tis obseruatus*

quas duxerint: habituri existimentur: aut si nihil horum sit, minus graui do- te nubunt, quæ forma præstant, quã si facie fuerint parum liberali: etsi pa- ri disciplina institutæ. Altera Baby- loniorum lex, quo utilior, eò magis memorabilis: quum nullus ab ini- tio in his esset medicorum vsus: lege ferunt comparatum: vt qui ægrotare cœpisset eos de morbo consule- rent, qui idem languoris genus pas- si essent, medicamque ad id leuan- dum opem aliquam experti. Apud alios scriptum reperio: in publicum ægrotos deferri solitos, legeque cau- tum: vt qui aliquando ægrotas- sent, malè affectos circuitent, do- cerentque singulos: qua ipsi ope po- tissimum adiuti aliquando à morbo liberati essent. Eorum sepulchra in melle, funebris luctus, qui & Æ- gyptijs. Qui cum vxore noctu con- gressus est, nihil prius vterque tan- git, quàm lotus fuerit. Omnibus Ba- byloniorum mulieribus olim mos fuit, ex causa quadam in aliqua re Venerea cum hospite permisceri: cum turba & cultu plurimo ad il- lum venientibus, quolibet noto

*Babyloniorum
lex utilissima
circa infirmos*

*Mulieres cum
hospite per-
miscelantur.*

aliquo redimiculo coronabatur : hospes quã cognoscere volebat ponebat super illius genua argentum quantum sibi videbatur , tum coibat cum ea longè à fano abducta : argentum illud Veneri sacrum erat . Fuere in his familiæ quædam , nulla re alia nisi piscibus victitantes quos ad Solem arefactos : pistillisque tusos ex eaque materia asservata, vndisque resperfa, offas conficiebant, torrebantque eas in usum panis ad ignem. Tres fuere magistratus, vnũ eorum qui iam militia emeriti erant, nobiliorum alius & senum, scorsum regio posito . Fuere etiam Magi qui & Chaldaei dicebantur tales quales in Ægypto sacerdotes ad Deorum cultum instituti, per omnem vitam philosophari, astrorum peritiam tenere, nunc augurijs nunc carminibus sacris, mala hominis auertere, bono afficere : auguria, insomnia, prodigiaque fida interpretatione explanare : nec foris instituebatur vt Græci, sed à parentibus disciplinam, velut hereditariam sortiti: pueri domesticè discabant, quia perpetua cura facilis sequebatur profectus: vna constansque docendi ratio.

*Magistratus
Assyriorum.*

*Magorum
officia.*

non varia, & anceps, qualis apud Græcos, vbi qui eam tradere consueuerunt varia de principijs, & rerum causis, atque inter se repugnantia differabant. Sed hi mundum communi assensu æternum opinati, neque principium habuisse neque finem habiturum, vniuersorum ordinem & ornatum diuina prouidentia constare: cœlestia corpora non sua sponte, fortuito ve motu, sed lege quadã cerroq; numinis iudicio moueri. Astorum cursum vetusta obseruatione perscrutari, multa ex illorum inspectione mortalibus futura vaticinari. Maximam vim planetis tribuere, præsertim huic, quem nostri Saturnum vocant. Clarissimum solem omnium arbitrari: & cui præcipua adesset virtus. Martem, Venerem, Mercurium & Iouem præ cæteris obseruari: quoniam velut proprium cursum sortiti, futura ostenderent, tanquam deorum interpretes. Quod ipsum vique adeo persuasum habuerunt, vt quatuor illa astra vno nomine Mercurios appellarent, ventis prætereã imbribus, æstu, cometis, solis & lunæ defectu, terræ hiatu, multis denique

Mundus æternus habitus à Chaldeis.

Planetarum obseruatio.

signis, salubria simul ac pernicioſa prædicere. Imaginari ad hæc alia ſydera illis ſubiecta: & ex ijs quadam noſtro hemiſphærio alia ſubterraneo vagari: pari ad hæc cum Aegyptiis errore duodecim ſibi Deos finxerunt: quorum ſingulis menſem, & vnum in zodiaco ſignum tribuere. Multa quidem regibus ventura vati-

*Ex aſtris Chal-
dei futura
prædixerunt.*

cinabantur: vt Alexandro victoriam cum Dario dimicanturo. Hircanori deinceps Seleuco, & alijs Alexandri ſucceſſoribus: mox & Romanis ſucceſſoribus non pauca, quorum euentus fide non caruit. Numerant præterea ſydera quatuor, & viginti: extra zodiacum, ad boream duodecim: reliqua austrum verſus, horum quæ appareant ad viuos pertinere arbitrati: reliqua ad eos, qui vita deſuncti eſſent. Hæc illi ad alias rerum ambages effuderunt mortalium oculis: vt quæ de annorum obſervatione meminerunt quadraginta tria annorum millia à prima ſuarum rerum memoria ad Alexandri aſcenſum colligentes, quod impudenti quidam mendacio aſſerebāt, niſi aliquis eam annorum rationem menſtruant

*Temporū per
Chaldaeos ſup
putatio falſa.*

interpretetur, qualis apud Ægyptios fuit.

De Iudæa & Iudeorum vivendi ritibus, legibus ac institutis.

C A P. I I I I.

Palestina, quæ eadem est quæ Iudæa, particularis Syriæ provincia, inter Cælosyniâ iacens & Arabiâ petreâ, ad occasum Ægyptiaco alluitur pelago: perfunditur & Iordane fluviio ad orientem solè: hanc terram Bibliaci libri, & Iosephus eos secutus, Cananeâ appellant: terrâ variarum opum diuitem, frugibus fertilem, aquis illustrem, opimam balsamo. In medio orbis constitutam, quo fit, ut nec frigore nimio rigeat, nec calore torreatur. Ob quam elementorum gratiam æstimauerunt Israelitæ siue Hebræi, gēs antiquissima, & apud quam solâ à primâ hominis formatione celestis ac veri nominis cognitio cultusque, & prin. ū idioma permansit, eam esse, quæ partibus olim Abrahæ & Isaac, & Iacob pro niâ à numine esiet, terram videlicet lacte & melle fluentem, ideo Iosue fortissimi ducis

*Palestina
fines.*

*Cananes terra,
lacte &
melle fluens.*

*Terra Abrahæ
& semini
eius promissa.*

ductu quadragesimo anno postquam
 Aegyptum exissent suæ ditionis fe-
 cerunt, vno & triginta Regibus in ea
 potenti manu deuictis . Leges Israë-
 litæ tenent , ac secundum eas vi-
 uunt , quas à Mose primo suo duce
 acceperunt : quamuis & multis ante
 Mosen seculis absq; lege aliqua scri-
 pta piè sancteque vixerint, veritatem
 diuinis oraculis animique acumine
 & magnitudine consecuti . Existima-
 bat eximus ille theologus Moses nul-
 lam ciuitatem sine iuris , & æquita-
 tis cultu diu consistere posse . Iam
 quum bonorum præmijs , & impio-
 rum supplicijs suos ad amplexandam
 virtutem, & impietatem fugiendâ, sa-
 tis exhortatus esset: tandem super de-
 cem illa legum capita duabus tabu-
 lis ad Sinam perlata , alias populo le-
 ges ciuiliaque instituta promulgauit.
 Hæ quæ adeo multæ sint, vt solè inte-
 grum librum præstare possent: memo-
 rabiliores tantum hic ponâ , cæteræ,
 à Iosepho bibliacisque libris petan-
 tur. Sanxit Moses , vt pueri initio le-
 ges discant: quum disciplinam illæ in
 se optimam contineant . Qui Dei no-
 men blasphemia læserit per diem
 suspen-

*Leges à Mose
 Judas pro-
 mulgatae De-
 calogus in mō
 te Sinæ da-
 tus.*

*Pueri leges
 discant.*

*Blasphemi
 suspendatur.*

suspendatur, insepultus abijcitur, ut
 ex metetricia pecunia sacrum nullum
 fiat. Septem sint in singulis viribus
 Principes, qui iustitia & prudentia
 ceteros antecellant, ut duo cum his
 leuitici ministri iudicent. In re iudi-
 canda autem si, quid rectum sit, iudi-
 cibus parum liqueat, Pontificis, & se-
 niores arbitrio res tota decernatur. *Magistratus*
 Ne vitus testis recipiatur, ac ne duo *Iudicium.*
 quidem, nisi horum prius sit specta-
 ta fides. Tres ritè testimonium dicant,
 Sed ne mulier testis sit, neque manci-
 pium, quòd in hoc fortuna, leui-
 tas in illa merito suspecta habeatur. *Tres testimo-*
 Præterea ne ex censuris arboribus a- *nium ferunt.*
 liquid antè quartum annum attinga-
 tur, ut tunc ex frugibus decime detur.
 Propinqui & hospites non nihil peti-
 piant, quod reliquum fuerit agricola-
 toris sit, ut semina munda non mi-
 xta terræ condantur, quod dissimili-
 um communione terra non gaudeat,
 utque viator non à frugibus arce-
 atur, sed quantum volet ex his legat,
 si lectas præsens usus exigat. Si pudor
 obset, vitro accersetur. Quæ tur-
 pem quæstum fecerit, aut vir ve nupserit
 vxor ne ducatur, ut puella pro virgine
 ducta,

*Vidua sine liberis
vel sola
qui nubat.*

*Filius parentibus iniuriis
suspendatur.*

*Aes inuentum
prociatetur.*

ducta, si corrupta sit corpore reperta, statimque conuicta lapidibus obturatur, aut viua cremetur. Si quis virginem alteri desponsatam, non iniuriam vitauerit, vterque extremo supplicio afficiatur. Si vis illata fuerit iniuriae, autor poenam luat. Quae sine liberis vidua relicta est fratri defuncti coniugis nubat, ex eoque matrimonio in successionem generis prolem tollat: si eam ducere nolit, causam apud seniores dicat. Si causam probauerint, cui volet illi nubendi facultas sit, vt luctus in trigessimum diem extendatur, sat esse id tempus sapienti ad lachrymas. Filius si parentibus iniurius fuerit, extra urbem suspendatur. Hostis bello prostratus non insepultus iaceat. Si pignus ab incipe creditor acceperit, ante noctem restituat. Qui non fuerit soluendo apud eum, cui debet, seruitutem seruiat. Si quis contribulē emerit, emptus sexto mox anno liber existat. Qui aurū & argentū inuenerit, inuentum palam preconis voce faciat, vt aberrans pecus ad magistrum gregis reducatur, vel, quoad dominus existat custodiat. Vt Israëlicarū ne-

mo venena cōficiat, neq; cōfecta a-
 liunde emat. Qui venenū alicui mi-
 scuerit sceleris conuict⁹ id bibat. Qui
 oculū alicui per iniuriā eruerit, pari
 clade puniatur. Si taurus quēquā pere-
 merit cornu, lapidibus obruatur, e-
 ius carnes non attingantur. Deposi-
 tum vt sacrū custodiatur, vt filius pa-
 tris scelus non luat, nec parentibus
 erit fraudi, si quid filius deliquerit. Et
 hęc domi. Militiæ verò illa, vt bellū
 priusquā inferatur res per legatos
 aut præcones reperantur: si res non
 reddantur, dura placet, rite inferatur.
 Administrandi belli summa penes
 hunc sit, qui strenuitate & prudentia
 alios antecibat: vt miles ex omni
 multitudine fortissimus legatur. Si
 hostis obsidione premitur frugiferæ
 arbores ne lædantur. Lascæ enim si
 vocem habeant conuitium facerent
 populatori. Rebelles victor ad vnum
 interficiat. Cæteri omnia victi sue-
 rint, tributarij aut vesigiales fiāt. Ne
 qua mulier belli tempore virile attingat
 instrumentum, neque vit mulie-
 bre. Vt vescendi sanguinis vsus in v-
 niuersum Israëlitis nullus esset. Le-
 pra infecti, & quib⁹ genitale semē spō

*Venena mis-
 ceri iudess
 prohibitum.*

*Leges castren-
 ses.*

*Sanguinis. Te-
 dei nō vesciā-
 tur.*

*Leprosi &
Gonorhoi ci-
uitate expelle-
bantur.*

*Expiationes
Iudaorum.*

*Solennis sus-
peltarū vxo-
rum expurga-
tio.*

*Adulteriij
pœna.*

te fueret, ciuitatem expellerentur: & in his mulieres septenis diebus, quæ menstruæ essent, octauo redirent: totidem dies aberant, qui funestam domum haberent. Vt Sacerdos duabus agnis pro eo faciat, qui fluuium seminis per quietem passus est, ipseque prius aquam ingrederetur: parique ratione expiaretur, qui cum coniuge parum legitimis diebus concubuisset. Puerpera xl. dies templo arceatur si matrem enixa fuisset, si foeminam, octoginta. Qui uxorem impudicam arbitraretur, hordeaceæ farinae assarium offerret: mox ea ad templi postes constituta in Sacerdotis verba iurare cogeretur, nihil læsam à se pudicitiam. Si falleret femore dextro disuncto, vteroque putrefacto moreretur. Si caste iuraret decimo mense puerum sine vteri noxa eniteretur: tum ut Sacerdos Dei in membrana nomen diluens phiala de iurata mulieri bibendum. Adulterio, incesto, sodomiticæque fœditati capitalè pœnam irrogauit. Vt sacerdos manco debiliue corpore altaris, ascensu prohiberetur: aleretur tamen sacris oblationibus, ut terra septimo quoque anno,

anno, si quando Cananeam Iudæi
obtinuissent aratri esset immunis.

Quæ tellus sua sponte ferret quinquagesimo quoque anno, qui Iobeleus dicebatur, tribulibus esset & extraneis communis: debitæ relaxarentur pecuniæ: libertate serui donarentur: prædia quæ vilius venissent antiquis possessoribus redhiberentur. His ille institutis domi forisque sub id tempus quo vita decessit: Israëlitas instruxit. Adhibuit & precationem solennem pro eorum successu, qui rite leges & instituta sanctè custodirent contra diras imprecationes in preuaricatores. Poseremò populum sacramento adegit, ut diuinas & humanas leges, quæ semel latæ essent perpetuo obseruaret: nec si quis violare esset ausus impune factum pateretur.

Cæterum quia satis constat nullum genus hominum ceremoniarum studiosius, magisque religiosum fuisse unquam, quam Israelitarum: quæ fuerit apud illos sacrificandi ratio ab initio instituta operæperium duo breuiter explicanda. Duobus a. initio factorum generibus Iudæi vsi sunt, quorum vnum holocaustum

Septennij obseruatio.

Iobeleus præcipitur obseruari.

Ceremoniarum Iudæorum ratio.

*Holocaustum
sacrificium
primorum.*

*Ubiiorum
sacrificium.*

*Inopum sacri
ficium.*

*Piacula de-
linguentium.*

*Publicum sa-
crificium*

stum dixere, idque primores gentis perpetrabant: qui erat sine boue, sine agno rem diuinam facturum, siue quid aliud immolasset, annicula mascula; esset oportebat animalia aris adhibenda: altaris oram Sacerdos victimali cruore perfundebat, inde hostiam membratim dissectam super aram cœremabatur. Alterum genus plebeium, in quo maiora anniculis offerebant, cruoreque super aram diffusio renes, adeps, omnia imponebantur flammis: pectora & crura dextra Sacerdotibus dabantur, quæ supererant intrabiduum: qui rem diuinam fecissent cœrabant. Inopia si qui premebatur columbas offerre, aut turtures duas, quarum hæc in holocaustum abibat, illam sacerdotes sortiebatur. Qui imprudens deliquisset, huic annicula agna erat, aut hædus piaculum. Qui ex præscripto legis casu ariete excipari oportuit: horum carnibus reccebantur Sacerdotes in templo, tam publicis quam privatis sacrificiis, mundissima farina adijcitur, in magno assarij mensura, in ariete ducentis in tauro unum. Adhiberi & oleum, quod

factis infundebatur. Agnus mane & vespere publicè immolari. Septimis quisque diebus, quæ ipsis ex lege maximè sacræ erant, & sabbata dicebantur, geminatae hostiæ aris admouebantur. Principio mensis duo boues cū septē anniculis agnis, ariete vno, & hædo vno piaculi causa. Adijciebant binos hædos, horum vnus extra fines missus multitudinem expiabat: in suburbana alter delatus, loco purissimo cū totis vellerebus cremabatur. Pōi-
 fex taurum in id sacrū, & in holocaustū arietem dabat. Fuerunt & illis a-
 lia sacra statis caeremonijs ferijsque permixta, quale fuit xv. mensis die, quæ Macedones hypereretheū dixerunt: & vertēte autūno tabernacula figere: holocaustaque ferijs tenentibus stata quotannis reddere, myrtæ salicis palmarū & maliperfici ramos, qui hæc facerent. gestantibus Nanthico mensē: vnde principium sumebat annus sub plenilunij diē, Sole arietem intrāseunte: quia his diebus ex Aegypto egredi contigisset, mystico agno faciebant. Inde azymorum festina. Luna videm plena paucis interiectis diebus celebres erant gentiana duo,

Sabbatum Iudeis maxima sacrum.

Mensis Hypererethæ.

Mensis Nanthico mensē id est Aprilis.

Azymorum festina.

*Pentecoste.**Israhelica ex
Aegypto ex-
pulti.*

duo, aries vnus, agni septem quoti-
die per eos dies holocausto crema-
bantur. Adijciebatur hyrcus vnus pia-
culi nomine. Secunda azimorum pri-
mitiæ frugū cum olei assario daban-
tur, & fugum principijs agnus in ho-
locaustum. Erant & Pentecostes sta-
ti dies, Asarthan id illi tempus voci-
tabant, id est, quinquagesimam: feni-
tatos tum panes ex siccis alphi tis offe-
rebāt. Aguas duas in holocaustū, vitu-
los duos, arietes totidem, duosq; pro
piaculo hyrcos. De Iudæis & Mo-
duce eorum Echaici scriptores ab Ec-
clesiasticis dissentiunt. Cornelius em̄
Tacitus XXI. diurnalium libro egre-
sionem gentis illius ex Aegypto non
diuinae voluntati, sed necessitati tri-
buēs scribit. Orta per Aegyptum scabies
& prurigine fœda, Bocchorum Regē
in Hamonis templo remediū peti-
se, iussu regnum purgare atq; illud
hominum genus Deis inuisum aliis
in terras ablegare. Quo expulso, vi-
ingens scabiosorum colluies va-
ris in locis relicta consecisset, ca-
ris per lechymas torpentibus, Mo-
se in vnam exilium monuisset.
Deo iam hominumq; opem exp-

rent: sed sibi, ut duci crederent, assensum esse, atque omnium ignaros fortuitum iter arripuisse: sed nihil æquæ, quàm æquæ Inopia laborantes: nam iam aut procul exiit totis campis procubuerant, vultu apertum asinorum gregem è pascuis in rupem nemore opacam concedere, secutum Mosén, quo sibi in posterum gæt: in firmaret novos ritus contrariosque cæteris mortalibus indidisse. Profana illic omnia, quæ apud nos facta, rursum concessa, quæ nobis incesta: Animalis effigiem, quo monstrante fitim, erroremque depulerant penetrati sacrauere, cæso ariete in contumeliam Hamonis. Bos quoque immolatur, quem Aegyptij apim colunt. Sux abstinent ob scabiem vitandam: cui animal hoc obnoxium. Septimo die ociantur, quia is finem laborum tulerit, deinde blandiente inertia septimum quoque annum ignauie datum: alij honorem eum Saturno haberi ob famem & ieiunia. Panis eorum non fermentatur. Hi ritus quo modo induciti defenduntur: & quia apud ipsos, fides obstinata, & misericordia in præceptu est, sed auer-

Indærum ritus ceterorum mortalium ritibus contrarij.

sus omnes alias gentes hostile odiū: separati epulis, discreti cubilibus: proiectissima in libidinem gens alienatur concubitu abstinent: inter se nihil illicitum, circumcidere genitalia instituerunt, ut diuersitate noscantur. Nec quicquam prius imbruit, quam continere Deos. Animas praelio aut supplicio peremporum æternas putant eadem cura & de inferis & persuasio cælestium. Cōtra Aegyptij pleaque animalia effigiesq; compositas venerantur. Iudæi mente sola, vnumque nomen intelligunt. Prophanos qui Deorum imagines in species hominum fingunt. Hac & multa alia Cornelius Tacitus & Trogus Libro xxxvi. scribunt. Iudæorum sectæ tres à communi reliquorum vita discretæ erant. Phariseorum, Saduceorum, Essæorum. Pharisei cultu austero, & victu perparco utebantur: traditiones suas statuentes quibus traditiones Mosi determinabant. Pitacia chartarum in fronte gerebant, & in sinistro brachio, quibus decalogus inscriptus erat, quod dixerat dominus habebis: quasi quid appensum inter oculos vos & in manatua. Et hæc Ph.

*Religio Iudæo
viii.*

*Phariseorum
viii.*

Phylateria dicebatur, à phylexe, quod
 seruare est, & thorat legem. Hi etiam
 maiores fimbrias alijs ferentes spi-
 nas eis affigebant, quibus puncti in-
 ter eundem memores mandatorum
 dei fierent. Vniuersa deo deputabant,
 & Emarmoni, id est, fato agere qui-
 dem quæ iusta sunt, vel negligere: in
 arbitrio hominum plurimum esse di-
 cebant, tamen in singulis adiuuare
 Emarmenem, quam ex motibus cor-
 porum superiorum fieri putabant,
 superioribus suis & nati maioribus
 nunquam contrarium respondebant.
 Iudicium Dei futurum credere, om-
 nem animam incorruptam esse, solas
 bonorum animas in alia transire cor-
 pora vsque ad resurrectionem & iu-
 dicium: malorum autem æternis de-
 trudi carceribus: & quia à communi
 hominum habitu diuersi erant, ideo
 pharisæi dicebantur. Sadducei Emar-
 menem negabāt Deum inspectorem
 omnium dicentes, & in arbitrio ho-
 minum situm esse, ut bonū malūve
 faciant. Animarum post hanc vitam
 vel supplicia negabant vel gaudia.
 Quod resurrectionem mortuorū fu-
 turam negabant, animas mori cum

*Animas in
 alia corpora
 migrare.*

*Animas cum
 corporibus im-
 terræ.*

corporibus putantes, nec Angelos esse dicebant, solos quinque libros Moysi recipiebant. Ipsi seueri nimis erant, nec inter se sociales, ob quam seueritatem Saduceos, id est, iustos se nominabant. Essæi verò in omnibus monasticam egebant vitam, nuptias & foeminarum cōgressum omninò fastidientes, non quia coniugia & hominum successionem censèrent perimendam, sed cauendam intemperatiam mulierum, nullam earum fidè seruare viro putantes. Omnia habebant communia: probra vnguentù & balneum ducentes, squalorem decus putarent, dummodo in veste candida semper essent. Nulla eis certa ciuitas, sed in singulis domicilia habebant. Ante Solis ortum nihil profanum loquentes, Solem, vt orientetur, orabant, post vsque ad quintam horam cperantes loti corpus in aquis, simul & cum silentio edebant. Iuramentum habebant: pro perituro Sectæ suæ neminè adhibebant, nisi sub annua probatione. Recepti autè ad se post annù, duobus alijs annis mores probabant, deprehensam in peccatis à se pellebant, vt herbas pecorum more decerpens

Essæorum vita tota monastica.

Omnia Essæis communia erant.

vsque ad obitum pœniteret. Quum decem sederent, nullus nouem inuitis loquebatur. Spuere in mediũ, vel in dexterã partem: sui vitabant. Adeo sabbatum obseruabant, quod nec eodie alium purgarent, dolabram ferebant ligneam, qua in loco secretissimo fodiebant terram ad alium purgandam: demissa veste, diligenter se contegentes, ne splendori diuino facerent iniuriam: ob id etiam statim foueam replentes: viuebant quam longissimè ob victus simplicitatem. Palmis enim victitabant. Pecuniæ eis nullus vsus erat. Mortè pro iustitia iudicabant meliorè. Animas omnes à principio creatas pro temporibus incorporari: exutas bonas corporibus vltra Oceanum degere, vbi sit reposita eis perfructio, ad oriẽtem magis malis procèllosã, & hyberna loca delegãtes. Erant in eis qui futura prædicerant, quidam coniugibus, sed moderate operam dabant: ne si à mulieribus abstinentium arbitrentur, genus humanum deficeret. Syriam hodie Græci inhabitant, qui & Griphoni dicuntur, Iacobitæ, Nestoriani, Sarraceni, duæque Christi-

Sabbati obseruatio.

De anima Essectum op. 110.

Animarum exutatum corpore meri. 1.6.

næ pietatis gentes Syriani & Marouini. Syriani Græcanico ritu sacrificant, parueruntque aliquandiu Romæ ecclesiæ. Marouini sentiunt cum Jacobitarum gente. Horum lingua & literæ, quæ & Arabum. Ad Lybanum montem habitant hæc piorum hominum genera. Sarraceni circa Hierosolymam strenui in bello gaudet agrorum cultura. Syriani inutiles. Marouini pauci numero, sed viri pugnacissimi.

De Media, Medorumque moribus.

CAPVT. V.

Media appellatio.

Media fines.

Studia gentis

Media Asia regio à Medo Medeg & Egei Atheniensium regis filio appellata, & populi Medici dicti, vt Solinus refer: Iosephus autem à Medeo Iaphet filio dictos fuisse scribit. Hæc regio, vt Ptolemæus habet, à septentrione mari Hyrcano terminatur, ab occasu maiori Armenia & Assyria, à meridie Perside, ab Oriente Hyrcania ac Parthia, quæ montibus excluditur. Sagittandi equitandique studium genti præcipuum ac pene peculiare. Perueterita &

regum veneratio. Tiara pileus totuudus, & manicatæ vestes ab his ad Persas cum Imperio fluxere. Proprium Medorum regū fuit. Plures uxores ducere, mox & in priuatos trāstatum vt minus septem habere nō liceret. Pulchrū & feminae multos habere viros, pauciores quinq; calamitatē arbitrari. Ineunt fœdus Medi tū Græcorum ritu, tum feriendo brachia, quo illi humeris connectuntur ac mutuū sanguinem delingunt Sterilis regio, qua ad septentrionem obuersa est: quo fit vt ex malis in hunc vsū exiccatis ac contusis massam conficiant, ex tostis amygdalis panem, ex herbarum radicibus vinum, ferinis carnibus plurimum victitantes.

*De Parthia, & Parthorum
viuendi moribus.*

CAP. VI.

Parthiam Parthi Scytarum ex- *Partia ter-*
les à se vocauerunt terram furto *mini.*
occupatā, a meridie Carmaniam,
à septentrione Hyrcanum solum, ab
occidua Solis plaga Mediam, ad or-
tum Ariam habentem, Regio est ne-

morosa montana & inops frugum.
 Gens ipsa Assyrijs, Medisq; tempo-
 ribus obscurissima. Regnoque à Me-
 dis ad Persas translato, velut vulgus
 sine nomine: victoribus præda fuit.
 Postremo Macedonibus seruiuit. Pro-
 cedente deinde tempore, ea fuit ip-
 sius gentis virtus, hi rerum succes-
 sus, vt non tantum finitimus impe-
 raret, sed à Romanis omnium gen-
 tium victoribus bello petita, eos ma-
 gnis cladibus victos affecerit. Plini-
 us quatuordecim Parthorum regna
 numerat. Trogus his orientis Impe-
 rium attribuit, velut orbis diuisione
 cum Romanis facta, Administratio
 gentis post defectionem Macedoni-
 ci Imperij sub Regibus fuit: qui Arsa-
 ces ab Arface primo Rege diceban-
 tur omnes. Regum maiestati proxi-
 mus populorū ordo fuit: ex hoc du-
 ces in bello, ex hoc rectores in pace
 electi. Sermo his inter Scythicū Me-
 dumque medius, ex vtriusq; mixtus:
 Vestis olim sui moris: postea quàm
 accessere opes, vt Medis per lucida
 ac fluida. Armorum patrius ac Scy-
 thicus mos. Exercitum non vt aliæ
 gentes liberorum, sed maiore ex par-
 te

*Quatuorde-
 cim Partho-
 rum regna.*

*Arfaces Par-
 thorum reges.*

te seruatorum habet. Quorum vulgus nulli manumittendi potestate permiffa, ac per hoc omnibus feruis nafcentibus indies crefcit, hos pari cura ac liberos fuos habent, & equitare & fagittate magna iuduftria docent: vt quisque locuples efl, ita magnum regi ad bellum ituro equitatum inftruit. Itaque Antonio bellum Parthie inferenti quum quinquaginta milia equitum occurrerent foli DCCC. liberi fue're. Cominus in acie preliari nefeiant, obfeffasque expugnare vrbes: pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus, fape etiam fugam fimulant, vt incautiores aduerfus vulnera infequentes habeant: fignum his in prelio non turba, fed tympano datur, nec pugnare diu poffunt. Caterum intolerabiles eflent, fi quantus his impetus, efl vis tanta & perfeuerantia foret: plerumque in ipfo certaminis ardore prelia deferunt, ac paulo poft pugnam ex fuga repetunt: & cum maxime viciffite putes, tunc tibi difcrimen fubeundum efl. Munimentu equitibus lorice plumate, idem & equis, quibus bello vtuntur. Auri argentiq; nullus olim.

*Parthorum
pugnandi ratio.*

nisi in armis usus. Vxores dulcedine
 variæ libidinis singuli plures ducunt:
 nec vllum grauius flagitium, quàm
 adulterium vindicant: ob id mulieri-
 bus non conuiuia solum virorum,
 verumetiam conspectum interdi-
 cunt. Quidam autem & in his Strabò,
 coniuges eos suas amicis in matri-
 monium tradere, vt liberos ex eis
 suscipiant. Carne non alia vescuntur,
 quàm venatibus quæsitâ. Equis om-
 ni tempore vchuntur, his petunt bel-
 la, his conuiuia adeunt, mercantur,
 colloquuntur, omniaque publica &
 priuata obeunt munia, equo seden-
 tes: atque singulare illud inter ordi-
 nes discrimen, quòd seruilis fortunæ
 viri pedibus commeant, ingenui e-
 quis vchuntur. Sepultura vulgò aut
 auium aut canum laniatus est. Nuda
 demum ossa terra obruunt, deorum
 cura veneratioque præcipua. Ingenia
 genti tumida, seditiosa, fraudulenta,
 procacia quippe violentiâ viris, man-
 suetudinem foeminis assignant. Sem-
 per aut in externos aut in domesticos
 motus inquieti. Natura taciti ad fa-
 ciendum, quàm ad dicendum promi-
 uiores. Proinde secunda aduersaque
 silentio

*Sepultura
 Parthorum.*

silentio tegunt. Principibus metu nō pudore parent. In libidinem proiecti, in cibum parci fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit.

De Persia & Persarum moribus ritibus & institutis.

CAP. VI.

Persia Orientalis Regio, à Perse Iouis & Danaës filio dicta: à quo & Parsopolis totius gentis caput, Populi Persæ dicti sunt. Hæc regio vt Ptolemæus libr.v. scribit, à septentrione Medis terminatur, ab occasu Susiana, ab ortu solis duab⁹ Carmanijs: à meridie parte finis Persici, eius oppida fuere Axima, Persopolis, Diospolis. Cælum Persæ Iouem credidere. Solem quem Mitram dicunt imprimis venerantur: colunt & lunam, Venerem ignem, tellurem, aquam, & ventos: non aras, non statuas habuere sed sub dio, excelsoque loco sacra operari: cum imprecationibus coronatam hostiam ad aram statuentes nihil præter hostiæ animam superis dandum existimare, nec eos etiã quicquam aliud velle: quorundã

Persie confinia.

Religio Persarum.

tamen in ea gente exta focis imponere moris fuit. Igni sacrificantes arida ligna imponunt corlice adempto, & aruina superiniecta, deinde infuso oleo succendunt, nō inspirantes, sed ventilantes: quōd si quis inspirarit, aut mortuum quid cœnūme in ignem immiserit, morte plectitur. In flumine Persæ non lauantur, non micturiunt, nec cadauer iniiciunt, nō etiā spuunt, aut quid calefaciunt; sed aquam hoc modo religiosissimè colunt. In lacum vel flumen vel fontem venientes scrobem faciunt, ibiq; hostiam iugulant, cauētes, ne quid proximæ aquæ sanguine cōtingatur, tanquā omnia polluturi: postea carnibus super myrto lauto impositis eas magi subtilibus virgis comburunt: & factis imprecationibus quibusdam, oleum lacte & melle mixtum inspergunt, non in ignem nec in aquam, sed in terram imprecationes permultum tempus faciunt, fasciculum virgatum myricinarum tenuium tenentes. Reges creant ex vna familia, qui regi non parueit capite & brachijs amputatis insepultus abijcitur. Refert Policritus quōd Persarum Regum

*Aquā religio
sissimè colūt.*

*Reges ex vna
familia creāt
Persæ.*

gum quisque suas aedes in monte
faciat, & thesauros & tributa . quæ
exigit, ibi recondat , bene admini-
stratæ rei monumentum. Exigere
eos ex ora maritima argentum , ex
mediterranea , quæ quæq; regio fe-
rat, vt colores, medicamenta, lanam,
vel aliud tale, eodem modo & peco-
ra. Neminem illi ob vnâ tantum
causam occidere licet, neq; alicui a-
liorum Persarum quicquam in ali-
quæ ex familia sua atrox agere. Vxo-
res ducunt singuli mulas aluntq; pro-
pagandæ sobolis gratia, pellicesq; plu-
rimas. Reges præmia proponunt ijs,
qui vno anno plures procrearint fi-
lios: qui creati sunt ante quinquenniũ
ad patris conspectum gentili institu-
to non perducuntur, sed apud fœmi-
nas degunt: ea præcipuè gratia, vt
si inter educationem quis decedat,
nullam è damno patri afferat mole-
stiam. Nuptiæ verno æquinoctio ce-
lebrantur. Sponsis malum, aut cha-
meli medullam, nec super hæc aliud
quicquam cœnatus, thalamum in-
greditur. A quinto anno ad quartum
& vigesimum discunt equitare, ia-
lari, sagittare, & imprimis vera loqui:
disci-

*Studia qui-
bus Perjuañ
pueris instituitur.*

disciplinarum magistris continentif-
simis vtuntur, qui fabulas, deorum
laudes, viciorumque illustrium com-
plexas, cum cantu, interdum voce tā-
tum ad vitæ institutionem referunt.

Æris sonitu vocati vnum in locum
ad hæc discenda pertendunt. Ratio ab
his desposcitur eorum, quæ pueri au-
diuerunt, Decursione vtuntur, duce
sibi, quem sequantur, ex Principum
filijs aliquo ad id lecto: campus quē
decurrant, vt minimum, triginta ha-
bet stadia. Ad æstum & frigus perfe-
rendum, torrentium transitu exercē-
tur. In armis & in madidis vestibus
perdurant, pascuntur, rusticantur.

*Perfarum
victus quoti-
dianus.*

Fructibus Terebinthi, glandibus, py-
ris agrestibus vescuntur, quotidianus
cibus, post cursum cæteraque cor-
poris agitationes panis durissimus.
Cardamum, & salis granum, assæ car-
nes indifferēter, & elixæ: aqua potus.
Venantur missilibus telis ex equo ar-
cu & sagittis vsi vtuntur & funda: ante
meridiē arbores ferūt, radices effodi-
unt arma fabricantur aut lino & reti-
bus student. Pueri antro exornantur,
& imprimis delicijs. Pytopus est illis

lapis

lapis quem summo in honore habet,
 & ob id mortuo eum non apponunt:
 Nec etiam ignem, ob honorem & re-
 uerentiam, quam illi deferunt. A vi-
 gesimo anno ad quinquagesimum
 militant, forenses usum non no-
 runt, neque vendunt quicquam neq;
 emunt. Cetero in Rhombi speciem
 ad bellum instruuntur, ac praeter pha-
 rettam sagarim & ficas habent, & pi-
 leum turritum: squamosum gestant
 circa pectus thoracem. Principes A-
 naxyridem triplicem habent, & tunicam
 mauciatam ad genua demissam: in-
 tus candida futura, exterior pars co-
 lore infecta. Amictum aestate purgu-
 reum, hyeme varium, Tiaras mago-
 rum insulis similes. Vulgus duplici
 muniuntur tunica, ad media usque
 cura demissa circum caput sindonij
 veli volumen ingens. Lecti & pocu-
 lorum ornatus ex auro & argento:
 de rebus maximis non, nisi medio
 pou, consultant, eam demum con-
 sultationem firmiorem rati, quam
 quae a sobrijs sit inita. Noti inter se, &
 aequales osculo se in occulis excipi-
 unt. Qui humiliori sunt fortuna, ve-
 nientem adorant. Solo sepebunt
 corpora,

*Principium
 Persarum ve-
 stitus.*

*Vulgi Persarum
 vestitus.*

corpora, cæra oblinentes. Magos in-
 sepultos abiciunt, auihus laniandos.
 Cum matribus instituto quodam pe-
 culiari coeunt: & hiritus moresque
 Persarum suere. Herodotus & alios
 quosdam habet haud memoratu in-
 dignos, vt quot ridere coram Rege,
 aut spueri ne fas dixerint, & flagitio-
 sum. Græcos ab his rideri, quibus per
 suasum esset, Deos ex hominibus or-
 tos, quicquid nefas esset facere idem
 & dicere nefariū arbitrari. Turpe cre-
 ditum debere, sed omniū turpissimū
 mentiri. Cadauera non prius huma-
 re, quàm à canibus, aut aliter traherē-
 tur, & quod indecoram sit cæterarū
 gentium opinione, parentes inopia
 adacti vulgò filias prostituebant: quā
 quàm Babyloniorum id propriū esset.
 Hodie Persæ à Saracenis victi, Maho-
 merique delirio imbuti in tenebris
 agunt, bellica olim gens: vt quæ
 diu in Oriente sit rerum po-
 tita, nunc armis defue-
 ta, vereri gloria e-
 xcidit.

De India & Indorum prodigiosis
ritibus moribusq; vuentis.

CAP. VIII.

India Orientalis regio, Asiae termi- *India magnè*
nus, tam vasta perhibetur, vt eam *tudo & ridoferi*
tertiam omni terrarum partē tra- *ptis.*
dant. Pomponius tantu litoris occu-
pare scribit: quantum per xl. dies no-
ctesque velificatibus cursus est: appel-
lata à flumine Indo, in quē ab occidē-
tali plaga desinit, à meridionali mari
incipiens, adusque Solis ortum porri-
gitur, & à septentrione vsq; ad montē
Caucasum peruenit: gentes habet mult *Oppida Indiae*
tas, & oppidis adeò exulta, vt quidā *quinque milia.*
in ea quinque milia fuisse dicant, nec
mirū sit, vel de hominum, vel de vrbi-
um copia: quum soli Indi nunquam
à natali solo recesserint. Fluvios me-
morabiliores Gangem. Indū Hypaim,
sed omnium maximū Ganges. Terre fa-
uonij spiritu saluberrima in anno bis
merit fruges, vice hyemis Etheopas
patitur ventos. Vino carent, quamvis *In Liebert. 63*
non desint, qui hoc quoque Masica *diuicte qua*
num solum ferre autumant. Nat- *adomanda.*
dum ferre Australis oras ferre & Cy-
namomum, piper, & calami aroma-
I ricum

ticum vt Arabia, & Æthiopia. Ebenū arborem sola producit, Psittacum auem, monoceron bestiam, Berillis, chrysoptasis, adamantibus, carbūculis, lychnitibus, margaritis, vnionibus, gemmis abundat. Binæ illic æstates, leues auræ, temperius cœlum, vberas soli, aquarum abundantia. Centum ob id & triginta annorum æuum eorum quidam, vt Musicani agunt. Seribus vira aliquanto longior. Indis omnibus est promissa cæsaries, non sine fuce cærulei aut crocei coloris: cultus præcipuus cum gemmis: habitus discrepantissimus, alij lanceis, alij lineis peplis vestimuntur, pars nudi, pars obscœna tantū amiculati, plurimi etiā flexibilibus libris circumdati. Niger vulgò corporis color in materno utero tales fiunt, seminis dispositione, quales ipsi sunt qui genuere. Genitale, semen, vt Æthiopibus, nigrum, statura pocera ac valida. In victu frugales sunt, præsertim in castris, nec multa turba gaudent: ornatu plurimo vt dixi, viuunt: à fortis magnopere abstinent: legibus vtuntur, non scriptis, literas non norunt, sed

*Longissima
Indis vita.*

omnia memoriter administrant, & propter simplicitatem, ac vitæ per-
 moniam omnia eis prosperè succe-
 dent. Vinum non nisi in sacrificijs bi-
 bunt: potum ex oriza conficiunt, &
 hordeo: cibus magna ex parte oriza
 sorbilis est. In legibus & contracti-
 bus maximam simplicitatem esse,
 vel ex eo argui potest, quod nō mul-
 tum sunt litigiosi: nam nec commif-
 si nec depositi iura vlla habent, nec
 testibus indigent nec sigillis, sed sim-
 pliciter credunt: domum frequentius
 incustoditam habent, quæ profecto
 omnia continentia sunt indicia. Cæ-
 terùm non facilè quis admittit, vt
 quòd soli degant, & quòd non vna
 omnibus, & cenandi & prandendi
 hora sit, sed vt cuique libitum sit. Nā
 ad sociale[m] civile[m]que vitam illa
 sunt commodiora. Exercitiam præ-
 cipuè frictionem probant, & maxi-
 mè strigilibus. Ebano ardore corpo-
 ra exfoliunt. In tumulis, & sepul-
 cris facientibus perparci. In cultu cor-
 poris nimij. Nam & aurum gestant,
 & lapillis ornantur, & sindonem can-
 didissimam inluent, & umbrellas
 secum portant: nam pulchritudinem

*Literarum
 apud Indos
 nullus usus.
 Potus & ci-
 bus Indorū*

*Simplicitas
 Indis affe-
 ctata.*

*Frictio corpo-
 ris probatur.*

*Senibus nisi
prudentes
sint honor nul-
lus exhibetur*

*Sacrificandi
Indorū ratio.*

*Regis vita
mulieribus a-
pud Indos per-
missa.*

excolentes, omnia faciunt, quæ ad decorandam faciem pertinent, veritatem perinde recipiunt atque virtutem: ætati senum prærogatiuam nullam tribuunt, nisi prudentia excellent. Multas nuptas habent, quas à parentibus accipiunt pari bonum emptas, alias obedientiæ gratia, alias proli ac voluptatis, & nisi castas esse cogant, fornicari licet. Nemo ex Indis coronatus sacrificat, nec adolet, nec libat, victimas non iugulant, sed præcluso spiritu necant, ne quid mancum Deo offeratur, sed integrum. Qui falsus testis deprehenditur, extremis decurtatur digitorum articulis. Qui membro aliquo quempiam orbauerit, non modo talionis pœnâ subit, sed etiam manu truncatur. Quòd si quis artificii manum oculum ve ademerit, capitale est. Regis corpus empticiæ mulieres curant, quæ regem custodiunt, & reliquas exercitus manet extra portas. Si qua mulier Regem ebrium occiderit, munus habet, ut cum illius successore iungatur, succedunt autem filij Regi: interdiu dormire non licet, nocte cogitur cubilia per horas mutare, idque

idque propter insidias. Quum in castris non est, sapè exit: nam & ad iudicium exit, & audit: & si hora est, ut corpus caret, quod strigulum sit perfrictione, simul & audit, & à tribus perfrictoribus perfricatur: exit etiã ad sacrificia: tertio ad venatione: vbi Bacchico more maxima mulierum ceterua circumfunditur: stipatores foris manent, via funibus obtexitur: quòd si quis intro ad mulieres præuaricauerit, capite plectitur: præcedunt enim tympana & tintinnabula. Quum in locis sepius venatur, assistunt ei duæ tresve mulieres armatæ: quum verò in locis non clausis venatur ab elephante sagittat: mulierum aliquæ in curribus sedent, quædam in equis ac elephantis: quemadmodum & militant: omnibus armis exercitatæ: multum profecto à nostris discrepantes. Atque hæc etiam à rerum scriptoribus dicuntur, quòd Indi Iouem pluuialem, & Gangem flumen, & indigetes genios colant: & quum eorum Rex capillos abluat solennia celebret, & maxima dona mittant: diuitias suas certatim ostendentes. In septem ordines olim diui-

*Indorū gens
in ordines septem diuisa.*

ſa vniuerſa gens fuit, quorum pri-
 mus Philoſophorum erat, qui cate-
 ris numero pauciores, honore & di-
 gnitate apud Reges longè antebāt.
 Hi ab omni opere immunes, neque
 ſeruiunt cuiquam, neque imperant:
 recipiuntque à priuatis ea quibus ſa-
 era dijs faciant, & curam habeant de-
 functorum, tanquàm chari dijs: &
 quæ ſiant apud inferos præcipuè no-
 tint: propterea dona plurima hono-
 resque eis impenduntur: multum e-
 nim profunt Indorum vitæ. Nam an-
 ni principio vnà conuenientes ſicci-
 tates, pluias, ventos, morbos, prædi-
 cunt: cæteraque, quorum coguitio
 poſſit utilis eſſe: futura enim audien-
 tes cum populus tum Rex, & futura
 declinant mala, & bonis futuris im-
 minēt. Qui autem philoſophus falſa
 prædixerit, nullam, præterquàm quod
 perpetuo ſilet, pœnam ſubit. Secun-
 dus ordo eſt agricolarum, qui multi-
 tudine ſuperantes cæteros, à bello
 reliquoque opere liberi, ſolis agris
 colendis tempus impartunt. Nullus
 hoſtis eos laceſſit neque ſpouat, ſed
 exiſtimans illos in cõmuni vtilitate
 verſari ab omni iniuria abſtinet: ita-
 que

*Philoſophi
 quantum vi-
 te noſtra pro-
 ſtat.*

que soluti metu agricolæ, terramque libere colentes, rerum afferunt vber-
 ratem. Viuunt autem in campis cum
 vxore & liberis, neque in vrbes com-
 meant: dāt Regi (omnis enim India
 subdita est Regibus) tributum, nulli
 priuato licet agros possidere absque
 tributo, quintam quoque fructuum
 partem regibus impēdunt. Tertium
 ordinem conficiunt omnis generis
 pastores, qui neque in ciuitatibus,
 neque in villis morantur. Utuntur ta-
 bernaculis, venatu ac retibus: tu-
 tas à feris auibusque regiones red-
 dunt. Hoc exercitio Indiam dome-
 sticam præstant, multis varisque
 tum bestiis, tū auibus sementi agri-
 colarum infeltis copiosam. Quartū
 locum artifices tenent: quorum pars
 armis, pars rusticis instrumentis, alij
 alijs vtilibus rebus fabricandis va-
 cant. Hi non solum immunes à tri-
 buto sunt, sed frumentum insuper à
 regia percipiunt. Quinto ordine mili-
 tes, sed numero secundi belli discipli-
 na exercentur: omnis ea multitudo
 armis dedita, tum equi elephanti que
 bello apti ex Regia victum habent.
 Sextus est ordo Ephororū, hi quecum

que in India aguntur insipientes regi referunt. Septimo loco existunt, qui publicis consilijs præsent, numero paucissimi, nobilitate prudentiaque maximè insignes. Ex his enim ad Regum consilia, tum ad rem publicam gerendam, tum ad res dubias iudicandas asciscuntur: duces insuper ex his deliguntur, ad principes. Has in partes Indiæ politica distributa, haud quam licet vnus ordinis virum alterius uxorem ducere, neque exercitiū mutare. Neque enim fas est militē agrū colere, aut philosophari artificē. Sunt & apud Indos statuti principes, qui iniurias ab aduenis prohibent: si qui eorum infirmentur, conductis medicis curant, defunctosque sepeliunt, eorū pecunia proximioribus tradita. Iudices causas cognoscunt, sentes diligenter puniunt. Seruiles conditionis apud eos nemo fuit, imò lege quadam sancitum, neminem omnium seruum esse: liberos æquo iure honoreque haberi omnes, qui assuescerent, neque prestare ceteris, neque iniuriā ququam afficere, optimè ob omnes fortunæ casus instituisse vitā, stultum sa-

*Apud Indos
nemo seruilis
conditio est.*

nè videri leges æquas omnibus positas, fortunas non æque omnibus communes esse. Sed quia Indorū gētes multæ sunt, & forma, & lingua, propter latissimū regiōis tractū, diuersæ, nō ijsdem, quos descripsimus moribus æque omnes viuunt, sed quibusdam etiam incultioribus. Eorum qui auroram spectant alij re pecuniaræ dediti sunt, alij non. Item alij in palustribus fluminibus habitantes, crudis vescuntur piscibus, egressi arundineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt, isti ex Indis ferunt vestem è regete, quam vbi è flumine messuerunt incideruntque, plectentes in modum storceæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt. Indi pecuarij carnibus crudis vescentes nomine Padæ, qui talibus vti moribus narrantur. Quoties ciuium aliquis, allouā ve ægrotat, virum quidem sui maximè familiares interiuunt, quod dicant illum morbo tabescentem carnes ipsis corrupturam, & licet se neget ille ægrotare, at nihilominus isti non ignoscentes necant eum,

*Nauigia Indoe
rura ex arundinum
internodijs.*

*Ægrotantes
interiuuntur
& comeduntur.*

epulanturque. Mulieri vero suæ maxime necessariæ idem, quod viro viri faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque quum hac de causa, tum quia in morbis necantur, non multi sanè eorum ad senecturè perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullum animantem interimant, vtque nihil serant, nec domos parandas existiment, atque herba victitent. Est eis semen quodam milij instar sua sponte nascens è terra suo in calyce, quod cum ipso calyce lectum coquunt eduntque. Quorum quisque in morbū incidit, is in locum desertum pergit, ibique decubit, eius vel discumbentis, vel defuncti curam gerente nemine. Horum etiam omnium, quos iam recensui Indorum coitus in proparulo est, sicut pecorum. Philosophos habent Indi Gymnosophistas, qui, vt Petrarca scribit, vltimas & vmbrosas regionis partes incolentes nudi (quod ipsum nomen indicat) ac vagi in solitudinibus philosophantur, ab ortu Solis ad occasum perstantes: im mobilibus oculis orbem candent-

Moriendi ritus.

Gymnosophista Indorum Philosophus.

tissimi syderis contuebantur, in globo
 igneo rimantes secreta quædam. In-
 sistebant alternis pedibus toto die
 feruentibus harenis citra dolorem,
 & frigora niuium & flammæ æstus
 perferebant. Inter quos Brachmana ^{Brachmana}
 gens fuit, quæ, vt Didimus eius Rex ^{gens.}
 Macedoni Alexandro, qui illam de-
 bellare cogitarat, scripsit, pura & sim-
 plici vita viuit: nullis rerum illecebris
 capitur. Nihil appetit amplius, quàm
 ratio naturæ flagitat: facilis huic ali-
 monia: non quam luxuriæ sagacitas
 per omnia elemēta perquirat, sed quæ
 tellus ferro inuiolata producit. Men-
 sas epulis onerat innocuis. Hinc est
 quòd genera morborum nec nomi-
 na numerat diuersa, sed diuturna sa-
 lute perfruitur: opem non precatur
 alter ab altero, vbi viuitur communi-
 ter. Inter pares locus non præbetur
 inuidiæ, vbi nullus superior est. Om-
 nes diuites facit paupertatis æquali-
 tas. Iudicia non habet, quia corrigē-
 da non faciat. Leges nullas tenet,
 quia crimina nulla proferant. Vna
 genti lex est, contra ius non ire natu-
 ræ. Quæ laborem nutriat, auaritiā
 non exarceat, ocium turpè deuitat. Li-
 bidini

bidini membra ad debilitandum non tradit, omnia possidet, quæcunque non cupit. Quod ferocissima sit pestis cupiditas, quæ solet egenos, quos capit efficere, dum finem inquirendi non inuenit, sed & magis quo fuerit locupletata mendicat. Sole calescit, rore humectatur, sitim riuo frangit, thorum ministrat humus. Somnum sollicitudo non rumpit, Metem cogitatio non fatigat. In homines sibi similes superbia non agit imperium, nec quenquam vel minima seruitute exigit, præter corpus quod solum animo famulari debere censeret. In extruendis domibus igne saxa non soluit, nec admixtione pulueris cæmenta duriora conficit: quin potius in defossis telluris speluncis aut concauis montium latebris habitat: nullos ibi ventorum fremitus, nullius turbinis tempestatem formidat. Tutius se ab imbre defendere speluncam arbitratur, quam regulam, cuius geminus est usus, dum uiuat mansuoris, sepulturæ quando moriatur. Nilus ibi præciosus amictus, sed membra papyri tegmine, vel quod uerius pudore velantur. Fæminæ nō-

*Spelūcas Bra-
chmani inha-
bitant.*

ornantur ut placeant, nec sciunt in-
 augenda pulchritudine plus affecta-
 re, quàm nactæ sunt. Ad concubitum non
 admonet libido, sed sobolis amor.
 Bella non gerit, sed pacem moribus,
 non viribus confirmat. Nemo parens
 filij committatur exequias, nulla extru-
 it instar templorum sepulchra defun-
 ctis, nec in gematis urnis funera
 combusta recondit, quod non honoris
 esse ducat, sed pœnæ. Pestilentiam aut
 alios corporis morbos, ut dictum est
 Bracmani non patiuntur, quod scœ-
 dis actibus cœli non temerant, sed
 semper apud eos tenet natura cum re-
 poribus concordiam, & vices suas ele-
 menta inoffensa custodiunt. Medi-
 cine remedium parsimonia est, quæ non
 solum illapsos potest curare dolores,
 sed etiam procurare ne veniant. Nul-
 la ludicra spectacula affectat, sed the-
 atrum spectare quum volunt: gesto-
 rum monumenta relegunt, quæ quum
 sint maximè ridenda, desunt. Non in
 fabulis annilibus (ut mulci) delectan-
 tur, sed in pulcherrima mundiæ ma-
 chinæ, & rerum naturalium dispositio-
 ne. Mercædi gratia portum classibus
 non navigat. Antè bene loquendi non
 dis-

*Parsimonia
 morborum
 omnium est
 ratio.*

*Religio braco-
manorum.*

*Cathæ Indi
uxores mul-
tas habent.*

*Uxorum cha-
rissima cū de-
functo viro
crematur.*

discūt. Simplex est apud illos eloquē-
tia. communisq̄e omnibus, solum
præcipiens non mentiri: solum scho-
lasq̄; minimè frequentant, quorum
doctrina discors, stabile nihil certum-
que diffinit. In honestate vna gentis
pars, alia in voluptate bonum consti-
tuit. In cultum diuinū innocuas pe-
cudes non mactant, dicentes Deum
sacra sanguine pullutorum non acci-
pere: cultum potius diligere incruen-
tum, verbo propitiari orantium, quod
solum ei hoc cum homine est, sua er-
go similitudine delectari. In Ca-
thæ Indis multæ uxores in vnius
viri coeunt matrimonium: & is vbi
vita discesserit apud grauissimos iu-
dices suam quæque de meritis agunt
causam: & quæ officiosior præ cæte-
ris viro chariorque fuisse iudicantiū
sententia comprobatur, illa in habi-
tu ornatuque quo cultius se exorna-
re potest, victrix & lætabunda ro-
gum ascendit, ac iuxta mariti cada-
uer accubat amplexans illud & deos-
culans suppositis ignibus pudicitie
laude contemptis cum coniuge de-
functo concrematur: cætera cu non
& dedecore viuunt. Liberi ab inuent-

te ætate non parentum arbitrio tolluntur, sed eorum, quibus id negotiū publicè iniungitur, tenerorum infantium illi habitum inspiciūt. Ac si qui segnes ab initio, aut parte aliqua corporis debiles deprehenduntur, necari iubent. Connubia non opibus & nobilitate, sed formæ præstantia conciliant inter se, liberorum magis quàm voluptatis causâ. Consuetudo & apud Indos quibusdam hæc est, ut qui filias præ inopia locare non possint, in ipso ætatis flore, cum tuba & claficis, quibus bellica significari solent, in forum producant, tum multitudine convocata puella accedenti primum postiora humerotenus detegit, postea anteriora, quæ quum placita fuerit, & approbata quibuscunque videtur illa nubit. Megasthenes per diuersos Indiæ montes nationes esse scribit capitibus caninis, armatas vnguibus, amictas vestitu tergorum, ad sermonem humanum nulla voce, sed latratibus tantum sonantes asperis rictibus. Gangis fontem, qui accedunt nullius ad eicam opis indigēt, odore viuunt pomorum syluestrium, longiusq; perigentes eadem

*Monstruosa
India genres.
Cerccephala
in India.*

*Homines ad
res solo viven-
tes.*

*Monoculi in
India.*

*Menopedes
in India.*

*Mulieres
quinquennes
concupientes.*

dem illo in praesidio gerunt, ut ol-
factu alantur. Quod si tetriorem for-
tè spiritum traxerint, exanimari
eos certum est, & illorum aliquas in
Alexandri castris fuisse memoriae tra-
ditum est. Legimus monoculos quo-
que in India esse: Quosdam etiam
tã insigniter auritos, ut aures ad pe-
des defluant, arque in alterutrã eorũ
decubent, quarum duritię arbores
conuellant. Quosdam item singulis
pedibus, & adeo latis quidem ut vbi
se defendi à calore velint, resupinati
his totaliter inumbrentur. Apud Cle-
siam legitur, quãdam in scœminas ibi
semel tantum parere: natosque ca-
nos ilico fieri. Esse rursus gentem al-
teram, quæ in iuuenta sit cana, ni-
grescat in senectute, ultra æui nostri
terminos perennantem. Esse etiam
perhibent alteram scœminarum gen-
tem, quæ quinquennes concipiant,
sed ultra octauum annum viuendi spa-
cia non protrahere. Sunt qui ceru-
cibus carent & in humeris habent o-
culos. Sunt præter eos iam enumer-
tos syluestres quidã homines canis
capitibus, hircis & aspero corpore, sui-
dore testifico. Sed hæc & alia id ge-
nus,

nus: quæ de India & gente eius memorantur, quoniam magna est opus fide ut pro veris recipiantur, quam ne in ijs quidem, quæ sunt pene oculis admota nisi grauate adhibent, qui aliena legunt scripta, parcius sunt referenda. Cathaini hodie eam Indiæ partem, quæ inter Gedrosiam Indum que fluuium sita est, atque ab his modo Cathainū appellatur inhabitant. Scythicum genus hominū, & in quibus magna morum mutatio facta videri possit, si vera sunt, quæ Armenius Aironus de illis prodidit in historia: Sagacissimi sunt, inquit, a iunq; se solos hominum duobus luminibus cernere, cæteros mortales aut cæcos esse, aut altero oculo captos, magnum ingenij acumē, sed factātia maior. Persuasam est vniuersæ genti, se cæteris mortalibus artium subtilitate & scientia longè antecellere. Candidum genus hominum, paruis oculis, natuta imberbes: litris vruntur Romanis quadratura similibus, alij alio superstitionis aguntur delirio. Cæterum omnes veræ pietatis expertes. Solem adorant hi, illi Lunam, quidam fusiles flamas

*Cathainorum
meres.*

*Sagacissimi
mortalium
Cathaini.*

*Hominum na-
tura imber-
bes.*

*Cathainorum
religio.*

nounulli bouem : variaque per hæc monstra, sparsa est generis superstitio. Non scriptas leges, non fidē norunt vllam: & quum in opificijs mirum sit gentis acumen, nulla tamen his re- tum diuinarum notitia. Timidum genus hominum, mortemq; formi- dans: gerunt tamen bella magis in- geniose, quā fortiter. Sagittis in pu- gna vtūtur, telarūque generibus, qui- busdā hominibus aliarum gentiū mi- nimè notis, papyracea moneta in vsu, quadrata forma, & in ea Regis imagi- ne expressa, quæ si verustate obliterari cœperit, obsoletā cum recentius im- pressa in regia commutant. Supellex ex auro & argento, cæterisque metal- lis: olei inopia insignis, hoc reges dū- taxat vnguenti loco vtuntur. Et de In- dis hætenus: nunc de Scytis, qui sūt Indiae contermini, dicendum.

*Moneta papy-
racea in vsu.*

*De Scythia Schytarumque feris
moribus.*

CAPVT. IX.

*Scythia appel-
latis.*

SCythia regio Septentrionalis, à Scythia Herculis filio, vt tradit Herodorus, dicta: vel, vt Berofes, à quodam alio ex Araxe prisca, quæ Noe

Noë coniunx fuit, genito indigena Scythiæ. Hi olim à primordio parua patriam possidebant: postmodo paulatim per virtutem & vires aucti, quæ regiones multas sibi subdidissent, in magnum Imperium gloriamque peruenire. Ea primum natio iuxta Araxim flumen parua numero propter ignobilitatem contempta consedit: nacti Regem quendam bellicosum, & militari virtute præcipuum, agros ampliarunt. Montes quidem vsque ad Caucasum, campestris verò vsq; ad oceanum & Mæotida paladum, aliaque loca ad Tanaim vsque flumen, à quo Scythia ipsa longo tractu versus ortum protensa Imao monte per medium velut in duas Scythias diuiditur, quarum vna Scythia intra Imaum montem dicitur, altera extra: ab alieno imperio aut intacti aut inuicti Scythiæ semper manserunt: Darium Persarum regem turpi à Scythia submo- uere fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt. Alexandri magni ducem cum copijs vniuersis deleterunt. Romanorum audiere, non sensere arma: gens & laboribus &

Scythia semper inuicti permanserunt

bellis aspera , vires corporū immēse:
 Hæc inter se olim discreta non erat,
 vixote, quæ neq; agrum coleret, ne-
 que tectum sedēve haberet vllas;
 per solitudines & inculta vagabatur
 loca, armenta pecoraq; præ se agens:
 coniuges & liberi plaustris vehēban-
 tur, legibus nullis obnoxia, iustitiam
 sponte colebat, nullum furto grauius
 in tota gente flagitium fuit, vt quæ
 non panetibus aut septis armentum
 circumdat, sed in propatulo habeat.
 Nullius ipsi aut auri, aut argenti v-
 sus. Lac & mel in cibatu frequens:
 contra frigora & rigores ferinis pel-
 libus murinisque corpora commu-
 nibat. Lanæus vsus ac vestium ig-
 notus genti. Erat is sanè viuendi
 ritus frequens Scythis, sed non
 omnibus: plerique eorum, vt loco
 plurimum distantes, sic ab inuicem
 vita diuersi, veluti peculiare inter se
 fouebant mores, de quibus postea
 dicemus; vbi adhuc communes
 quosdam dixerimus. Gaudent Scy-
 tharum plures humana cæde: quem
 primum virum in bello vit Scytha
 cœperit, eius sanguinem potat, quot-
 cunque in pralio interemerit, eorum
 capia

*Homocidio
 Scythæ gau-
 dent.*

capita regi offert: nam capite ablato fit prædæ, quamcunque ceperit particeps, alioquin expers, caput hoc modo præcidit, in orbem illud amputat circa aures, verticeque sumpto exeuat, deinde pellem detrahit, & ubi, sicut bouis corium, manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaq; ad habenas equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia ut quisque plurima habet, ita vitæ præstantissimus iudicatur. Multi etiam sunt, qui coria hæc humana, tanquam brutorum, consuunt, quibus pro amiculis induuntur. Cæсорum hostium manus dextras cum unguibus excoriât quidã, atque cum ijs pharetrarum opercula obducunt. Nonnulli totos homines excoriant, & cona super ligna extenta supra equos circumferunt. Capita dicto modo excisa exterius crudo bouis corio superducunt, interius inaurant etiam, qui ditiores sunt, & pro poculis vruntur: hospitibus, qui ad eos veniunt, vini alicuius eximiationis exhibet, referuntq; illos à se esse superatos id strenuitatis loco nonnentes. Semel quotannis singuli regionum principes vinum crateri miscet,

Humana coria pro amiculis concinnantur.

Offa capitis humani Scythi pocula præbent.

de quo Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, nemo gustat, qui nihil præclari operis ediderit, sed sine honore scorum sedet, quæ res apud eos maximæ est ignominia. Qui verò complures cædes fecerunt, hi duobus pariter, quos habent, calicibus potant. Deos hos solum propiciantur & colunt Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem, existimantes Tellurem Iouis coniugem esse: post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, Martem & Herculem. Nulli tam ex ijs saculachra, aras & delubra facienda putant, præterquam Marti, cui ex captiuis centesimum quemque immolant, cæteris tum alia pecoratum præcipuè equos. Sues pro nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione volunt. Rex in quos morte animaduertit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, foeminis nihil læsis. Fœdera cum quibuscunq; inueniunt Scythæ, hoc modo infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscunt eorum sanguinem, qui fœdus ferunt, percutientes cultello, aut incidentes gladio aliquantulum

*Dij Scytharum
& religio.*

*De mundi fœde
res forma a
gud Scythas.*

corporis, deinde in calice tingunt. Acinacem, sagittas, securim, iaculum, hæc ubi fecerunt, sese multis verbis deuouent, postea vinum epotant, non modo hi, qui foedus fecerunt, sed etiam comites hi, qui sunt maximæ dignitatis. Regum sepulchra apud Getos sunt, ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi quum Rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt, forma quadrata de hinc mortuum accipiunt, corpore incærato, aluo euulsa atque expurgata, quam filere contuso & thimiamate apijq; semine & anisi quum expleuerunt, reserunt rursus, impositumque plastro cadauer ad aliam gentem, ferunt: quod qui excipiunt, eadem agunt. Sed Regij Scythæ aurem decidunt, crinem circumtendent, brachia circumcidunt, frontem nasumq; confauciant, sinistram manum sagittis trahunt. Postmodo cadauer ad aliam gentem, cui imperitant, ferunt, quæ ipsos comitatur ad eos, unde primum venerant, ubi iam mortuum circumferentes singulas gêtes lustrauerunt, quibus imperitauerunt, apud eos deponunt, qui in extremis

Pompa in regio sanata.

Regij Scythæ.

habitant & in sepulchris, ij postquã
illum super thorum in loculo con-
stituere, hastis hinc atque illinc de-
fixis, desuper ligna disponunt atque
pallio contegunt: deinde vbi in reli-
qua loculi spaciositate pellicum vna
omnium charissima, minister vnus,
coquus, agaso, viator, pincerna, equus
strangulati sunt, cum aureis Phialis,
aliarumq; rerum omnium primitijs
consepeliunt: circumacto anno hoc
iterum agunt, e famulis regis inti-
mos sumunt. Sunt autem famuli re-
gum ingenui Scythæ, & quos ipse
Rex iusserit, nam nullus venalitijs
Regi ministrat: horum ministriorum
quinquaginta vbi strangulauerunt,
ac totidẽ prestantissimos equos, edu-
ctis intestinis pallijsq; rursus disten-
tis atque confutis: per ambitum re-
gij sepulchri fornicato opere equos,
& super eos famulos insidentes eri-
gunt, ac ita statuunt, vt procul aspi-
cienti equitatus speciem, defunctum
regem custodientis præbeant. Et ta-
lis regum humatio est, & sepultura.
Habent & priuati morem quendam
in sepeliendo, nã vbi quis decesserit,
proximi quique in plaustrum collo-
catum

*Cum vege-
tissimi famuli
sepeliuntur
quinquaginta.*

*Priuatorum
Scytharũ hu-
matio.*

eorum ad amicos circumierunt : eos
 singuli amicorum excipientes, epu-
 lum præbent, tam propinquis, quàm
 cæteris cadauer comitantibus, ad
 hunc modum quadraginta diebus
 circumactum, de hinc humatur, capi-
 te prius exinanito, atque abluto supra
 corpus tria ligna statuunt mutuò in-
 clinata, circa quæ prætendunt lanæ
 pilea, quàm maximè possunt consti-
 pantes, & in scaphâ in medio ligno-
 rum pileorumque positam, lapides
 conijciunt ex igne perspicuos. Viri
 Scythæ non lauantur, sed vxores co-
 rum infundentes aquam corpora,

*Lauandi mi-
 rabilis ritus.*

ad lapidem aliquem scabrum conte-
 runt, cypresso, cedro, aut thuris lig-
 no : deinde perfrictum corpus,
 quum intumuerit, illud, faciemque
 medicamentis oblinunt. Id eas si-
 mul bene olentes facit, ac postero
 die medicamentis amotis mundas
 & splendidas. Iurandi iusiurandum-
 que interponendi ipsis per regium so-
 lium mos est : quo si quis periur-
 tasse à diuinatoribus, qui hoc
 salignis virgis experiuntur, con-
 uincitur, sine mora capitis pœ-
 nam subit, atque facultates omnes

*Massagetha
& mores eo-
rum.*

amittit, quas accipiunt qui illura
periurasse probauerunt. Massagerthæ
populi Scythiæ in Asia ultra mare
Caspium veltitu & victu Scythis per
quã similes. Quo fit, vt Scythæ à ple-
risque credantur. Ex equis pugnant
& pedibus: vtroque pugnae genere
penè inuicti. Sagittis, hasta, langani
(sic enim ferrum quo vulgò accin-
cti sunt dicitur) zuro in baltheis & ca-
pitis ac axilarum ornatu vtuntur: au-
reos thoraces equorum pectoribus
inducunt. Ex auro fræna & phaleras
conficiunt, æreas cuspides hastis
præfigunt, ære pharetras muniunt.
Ferri & argenti nullus apud eos v-
sus. Singuli vxorem ducunt, eaque
communiter vtuntur, idque Scy-
tharum soli faciunt, si Scythæ haben-
di sunt. Quoties aliquis mulieris li-
bidine capitur suspensa ad plaustrum
pharetra cum ea sine pudore cõcum-
bit. Terminus vitæ nullus genti
præfinitus, vbi quis admodum con-
senuit, cum propinqui & necessarij
in vnum cõeuntes cum ouibus ali-
quot immolant, & carnibus pro epu-
lo, vbi decoxerunt, indifferenter ves-
cuntur. Quod genus obitus apud eos
bea-

beatissimum habetur, languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni purantes, quod ad immolationem non venerunt. Nihil omnino ferunt, pecoribus victitant, & piscibus, quos Araxes abunde suppeditat: lac plurimum potant. Ex Dijs vnum Solem venerantur, cui equos immolant, ut perniciosissimo sydeni et pecoribus omnibus perniciosissimum mactent. Seres mites inter se quietissimi omnium, mortalium cætus fugiunt, adeo ut cæterarum gentium commercia abnuant, primum eorum fluvium mercatores transeunt, in cuius ripis nullo inter partes commercio, sed disposito rerum precio: oculis æstimantibus, sua tradunt, non emunt nostra, apud illos neque meretrix neque adultera, neque fur ad iudicium deducitur, neque occisus homo fertur ibi aliquando: sed est apud eos legum suarum metus velimentior, quam genclis constellation. In initio orbis terre habitant, quia castæ vivunt, nec erugine, nec grandine, aut pestilentia cæterisue malis affliguntur. Fæmina postquam conceperit à nemine pe-

*Seres omnium
quietissimos
sanctissimos
quo.*

Nullis calamitatibus affliguntur ferres.

Græcos Tauro scythæ Iphigenia immolant.

Hostium capita supra domorum recta figuntur.

titur, neque quum purgatur, carnibus immundis nemo vescitur, sacrificia nulla nouit, secundum iustitiam, omnes sibi ipsi iudices fiunt. Ideo non castigantur huiusmodi plagis, quæ pro peccatis accidere solent, sed plurimum temporis perdurantes, absque ægritudine vitam finiunt. Teuroschythæ à monte Tauro circa quæ habitant. Virgini naufragos immolant, & quoscunq; Græcos illuc delatos, hoc modo, postquam preces peregerint hominis caput claua ferunt, truncum eius quidam aiunt perturbari è rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorum situm, cruci adfigunt caput, quidam de capite suffigiendo consentiunt, sed truncum è præcipitio deijci negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem, cui immolant, aiunt esse Iphigeniam Agamemnonis filiam. In hostes, quos ceperint, hoc agunt: amputatum quisque hostis caput domum portat, & fusti suffixum, admodum sublime supra recta statuit, & plerumque supra fumarium. Ideo in sublimi locâtes, quod dicat eos totius domus esse custodes. Viuit autè è raso & ex bello

bello. At Agatharsi exultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes in commune cū mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes: nihil neq; liuoribus, neq; simularibus mutuo exercentes: ceterum ad Thracum similitudinē accedentes. Neuri Scythicis vtuntur moribus, qui vna ante Dari expeditionē ætate, coacti fuerant, propter serpentium multitudinem, in ipsorum solo procreatam, terram mutare, sibi persuadent, deierantes se quotannis ad dies aliquot lupos fieri, & rursus in pristinum habitum & formā redire. Antropophagi. i. humanæ carnis comestores, agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, non legibus vllis vtentes, rem pecuaniam exercent: vestem Scythicæ similem gestant, linguam propriā habent. Melanchleni omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomen tum habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Schythicis vtentes. Budini ingens natio atque numerosa, cæstis oculis omnis ac rufa. Gelonus vrbs, à qua & Geloni dicuntur, gentis caput est.

Libero

*Neuri quot
annis dies ali-
quot lupos
sunt.*

*Ανθρωποφάγοι
ἄγροικιστοί
οἱ πάντες ἀγρο-
τικιστοί*

*Melanchleni
nigra omnia
indumenta
gerunt.*

Libero Trierterica, id est, triennialia agunt, & Bacchanalia exercent. Græci quondam fuere, sed Summoti, ibi confederunt. Lingua adhuc partim Scythica, partim Græca vrentes. Sunt tamen Budini à Gelonis, & lingua, & vita dispares. Nam quum indigenæ sint, pecuariae operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operam dantes, frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neq; aspectu, neq; colore similes. Horum regio omnis est arboribus frequens ex lacu, qui ibi etiam ingens est, & multus. Lutræ capiunt, castores, aliâsq; multas feras, ex quarum pellibus renones faciunt, atque induunt. Lutræ è venatione victitant, hoc modo, concensis arboribus, quæ & per omnem eorum regionem frequentes sunt, feris insidiatur. Singulis adest canis & item equus in ventrem cubare edoctus humiliter subsidendi gratia: ubi quis ab arbore feram viderit, sagitta que percussit, conscenso equo illam persequitur, comitate cane. Argyppei sub excelsorum montium radicibus incolunt, hominæ, qui ab ipso naturali

Geloni.

*Lutrae venatione
victitant.*

*Argyppei in
excelsis montibus*

calui

salui sunt, mares pariter, & scæminæ:
 simis quoq; natibus, & ingenti mē-
 to, proprio quodam oris sono, Scy-
 thicam gestantes vestem, ex arbori-
 bus victitātes, rei pecuniaræ haud stu-
 dent: vnde eis pecorum non multum
 est: sub arbore quisq; cubat per hyc-
 nem quidem vbi arborem pileo al-
 bo firmoque contexerint, per aesta-
 tem verò que hoc pileo, his nemo
 mortalium iniuriam infert. Sacri e-
 nim dicunt. esse, nihil martium ar-
 morum possident. Idem finitimorum
 controuersias dirimunt, ad quos quis-
 que confugit, is à nemine læditur. Is-
 sedones talibus moribus vti feruntur,
 quoties pater alicui decessit, omnes
 eius propinqui pecora abducunt, quæ
 vbi mactauerunt, concideruntque,
 concidunt & mortuum patrem illius
 à quo in cõuiuium adcipiuntur, con-
 mixtisque omnibus carnibus con-
 uiuium exhibent. Caput tum defun-
 cti denudatum purgatumque inau-
 rant, eoque pro simulachro vtuntur,
 agentes illi quotannis maiores ho-
 stias exremoniasq; hæc filius patri,
 pater filio facit, quemadmodum Græ-
 ci natalicia, dicuntur præterea & isti,
 iulli

*Homines opi-
 nione sacri.*

*Is sedones pa-
 rentes defun-
 ctos comedunt.*

*Anniversa-
 ria parenta-
 tionis.*

iusti esse: & ipsorum vxores peræque fortes ac viri, & tales olim fuere Scytharū mores, à Tartaris postea subacti, & illorum viuendi instituta complexi, Tartarorum more viuunt, Tartarique vno nomine vocantur.

De Tartaria gentisque Tartarorū moribus & potentia.

C A P. V.

Tartaria situs & termini.

Tartaria appellatio.

Tenus & eorum stercore ignes fouentur.

TARTARIA, quæ & Mōgal dicitur, vt Vincērius scribit, in ea terræ parte sita est, vbi oriens Aquilonicō iungitur, ob oriente Katheorum ac Solāgorum terram habuit, à meridie Sarracenorum, ab occidente Naymanorum, ab aquilone oceano circumdata. Tartaria a fluuio Tartar, qui per eam currit appellata. Regio plurimum montosa, vbi campestris est, admixta glare arena est, sterilis nisi aquis fluvialibus, quæ tamen rarissimæ sunt, irrigetur, & ob hanc etiam causam multum deserta & infrequens est, ciuitates in ea nullæ villæ præter vnā, quæ Cracuris dicitur, lignis in plerisque locis adeo inops, vt arido bouum & equorū stercore incolæ ipsi ignes fouere

fouere atque cibaria decoquere cogantur. Aër & cœlum intemperatum & mirificum, tonitrua & fulgura in æstate adeo horrēda, vt præ timore homines interiant, iam calor magnus est, mox frigus & densissimæ niues cadūt, ventorum frequenter tam validi flatus vt equitantes detineant, & ad terram homines deijciant, arbores radicitus euertant, & multa damna inferant. In hyeme ibi nunquam pluit, in æstate frequenter, sed adeo parca vt vix terra madefiat. Regio alioquin omniū animalium diues in camelis, bobus &c. Iumēta & equos in tanta copia & multitudine, quantum non credimus reliquum mundi habere: à quatuor ab initio populus habitabatur. Vnus Iecchamongal, id est, magnimongali dicebantur. Secundus Sumongal, id est, aquatici mongali. Et illi sese etiam à Tartar fluuio iuxta quem habitabant, Tartaros appellabant. Tertius Merchat vocabatur. Quartus Merrit. Omnes vnā corporis formā, vnā linguā habebant. Fer^o ab initio cultus, sine morib⁹, sine lege, sine vllō vitæ culta, armēta pascere, obscuri nominis inter Scythas.

Tartaria pecorum diues.

Quatuor Tartaria populi.

Vetus, iereu Tartarorum nomen.

*Canguista
primus Tartarorum
Rex.*

*Militie ordi-
natio.*

finitimorum vectigales, mox gens ipsa in plures velut tribus diuisa est, cepitque sub ducibus agitare, penes quos erat totius rei summa: pendere tamē nihilominus Naymanis vicinis accolis tributū. Quum Canguista oraculo quodā primus est Rex ab ijs creatus. Is recepto Imperio, primum omnium malorum demonum culturam abrogauit, edictoq; precepit, vt tota gens Deum optimū maximum coleret, cuius prouidentia regnū credi voluit a se receptū: edictū est deinde, vt quicumq; per ætatē arma ferre possent, ad certū diem regi præsto adessent. Estq; militaris multitudo in hūc modū distributa, vt decuriones centurionibus parerēt, centuriones chiliarchis, chiliarchi mixiadū præfectis. Inde ad periclitandas Imperij vires septem principū (ex ijs, qui vniuersæ gēti ante constitutū regnū præfuerāt) filios parentū manu iussit interfici. Facessunt illi Imperium: etsi acerbum & atrox cum multitudinis metu, tum religionis adacti: credere enim vulgo cœli numen eiusmodi regni inius interfuisse, non regem, sed deū ipsum violari arbitrantur si illius dicto minus

nus obtemperassent. His fretus opi-
 bus Canguista primū finitimos Scy-
 thas bello subegit, subiectos vectiga-
 les fecit, & cum his eos, quibus ipsi
 ad id tēpus tributū pependerant. In-
 de remotiores populos aggressus tā
 prospere, tamq; feliciter à Scythia ad
 Solis vsq; ortum, & ab ortu Solis ad
 mediterraneum mare, & ultra, armis
 suis omnia regna, gētes, & nationes
 subegit, vt merito iam se totius orien-
 tis dominum & Imperatorem scri-
 bat. Sunt autem Tartari omnium ho-
 minum deformissimi corpore, vt plu-
 rimum, parui, oculos habent grossos
 & prominentes, multum coopertos
 palpebris. ita vt valde parua est aper-
 tura in eis: latus habent facies & im-
 berbes, excepto quòd in superiori la-
 bro, & mēto latus habeant pileos &
 volatiles: graciles sunt in medio com-
 munitex omnes: radūt caput per ver-
 ticē ab aute vna ad aliā in occipitium
 ita vt rasura illa barbati formā præcē-
 dat, capillos in reliqua parte quemad-
 modum mulieres nostræ longos nut-
 tiunt, de quibus duas tricas siue cor-
 das faciūt, & vtranq; retro aures colli-
 gunt: quo more non Tartari solū ra-

*Tartarorum
 corporis for-
 ma.*

*Equis Terra
vi minus
omnia obeunt*

duntur, sed quæcunque gentes eis commorantur. Ipsi porro leues sunt & agiles, boni equites, pedites mali, nullus pedes vadit, omnes & minimi etiam aut equis aut bobus insident, quocunque sit eundem: equitant etiam mulieres, equis utuntur castratis, & qui non ferunt: fræna plurimo auro, plurimo argento & gemmis ex culta sunt: campanulas admodum resonantes ex equi collo pendentes gestare gloriosum. Sermone horrido sunt & clamoroso, cantantes luptuore more ululant: caput quatunt quando bibunt: bibunt autem quam sæpissime & ad ebrietatem, quæ apud eos gloria est. Non in villis aut urbibus, sed in cæpo veterum Scytharum ritu sub tabernaculis habitant: pastores enim sunt plerique omnes. In hyeme manere in planitiæ solent, in æstate vero pascuarum ubertatem sectantes in montibus degunt. Stationes in tentorij modum aut ex virgultis contextunt, aut filtro leuigatis lignis sustento. In medio rotundam fenestram faciunt, quæ lucem præbeat, & fumum emittat. Ignem in medio habent, iuxta quem liberi & uxores versantur. Sagitationibus lu-

*Habitatio
Tartarorum.*

Etationibusque viri gaudent: venato-
 res mirabiles sunt: cataphracti ad ve-
 nandum pergunt, feram cōspicientes
 corona circumstant, & tunc sagittis
 quas quisque in illam misit præpeditā
 capiunt. Panem non habent, nec pin-
 sunt: mappis non vtuntur, non man-
 tilibus. Vnum Deum credunt, & i-
 psū omnium esse tam visibiliū
 quā inuisibiliū factorem: non ta-
 mē aliqua cæremonia, aut titū colunt
 sed potius idola quædam de filtro aut
 serico ad hominis formam effigiata:
 ex vtraque tentorij parte constituen-
 tes pecorum suorum custodes esse
 præcantur, atque plurimū reuerentiæ
 exhibēt. His primum lac oranis iumē
 ti ac pecoris offerūt: & antequā quic-
 quā vel bibere, vel comedere incipi-
 unt partē apponūt. Quodcūq; animal
 ad esum mactant, illius cor in scypho
 per integram noctem appositum ma-
 ne coquunt & comedunt. Venerātur
 etiam & sacra faciunt Soli, Lunæ, &
 quatuor elementis. Chaam præter-
 eā regem & dominum suum filium
 Dei existimantes, religiosissime ado-
 rant, sacrificāt, & tantum illi tribuunt,
 ut digniorē in toto mūdo nō esse cre-
 dant,

Venandi ritus.

Religio Tartarorum.

*Chaam regē
filium Dei
credentes Tar-
tari adorant.*

dant, nec aliquē alium nominare patiuntur. Cæteros homines ad eò hæc gēs cōtemnit, & se prudētia & bonitate excellere putat, vt alloqui fastidiat, & à se explodat. Papā Christianosq; cūctos canes appellāt, & idolo latras q̄ lapides & ligna adorent. Ipsi maleficis artib⁹ intēn, somnia obseruat. Magos habēt: qui ea ipsis interpretētur, & ab idolis responsa petāt, & accipiant. Deum enim cum illis loqui persuasum habent & propterea ex oraculo vniuersa faciunt. Tēpus & præsertim lunationes obseruant: nullum tamen, præ alio aut singulari festiuitate aut abstinentia colunt, æqualiter omne habent. Tante auaritiæ, & cupiditatis sunt, vt vbi quispiam aliquid viderit quod habere desyderat, si illo potiri cū volūate possessoris nō possit, dūmodo Tartari non sit, vi rapit: ex præcepto & instituto regum licere arbitrantur. Quum tale mandatum à Caaguistā Chamq; primis regibus habeant, quod quicumque Tartarus, aut etiam Tartari seruis equum: hominem, siue virum, siue mulierem, in via repererit literas aut conductum

*Auaritia
Tartarorum
insatianda.*

ductum regium non habentem, eum sibi vendicet, & pro suo, perpetuo utatur. Pecunias indigentibus commutant, sed pro grandi & intolerabili usura, vnum denarium de decem singulis mensibus accipientes, & de usura usuram, si dilata fuerit. Tributarios suos tantis tribuacis, tantis exactio- nibus molestant, & aggravant, quan- tis nullae aliae gentes unquam suos exercuisse leguntur. Incredibile rela- tu est: cupiunt semper, & ut domini omnium extorquent, nihil retribuunt. Mendicantibus elemosynam eti- am denegant, in hoc ludantur quod prandio aut coenae superueni- entes volentes comedere, non ex- cludunt aut repellunt, sed inuitant, & quibus vescuntur misericorditer communicant. Victus autem immun- dissimi sunt, utpotè qui mensas, ut di- ctum est, mantilibus non operiant, manutergijs non utantur, quum ma- nus non lauent, non corpus non ves- timenta: panem neque edant, neque conficiant: olea non edant, non le- gumina, sed tantummodo omnium animalium carnes. Caprarum, ac- catorum, equorum ac gaurum lacte lo-

usurarij Tar- tari.

*Crudelitas
Tartarorum
in signis.*

rum murium. Captorum inimicorum corpora ad crudelitatem suam ostentandam, & vindicandi desyderium. Ad ignem quandoque assant, & vbi plurimi comesturi conuenere, dentibus (luporum ad instar) dilaniant, atque absumunt: eorum sanguinem etiam ad hoc prius collectum cratherris infusum epotant. Lac iumentinum aliàs ipsis potus est. Vinum apud eos non nascitur, aduectum, sicut ceteri homines, auidissimè bibunt. Alter alterius peduncuos comedunt de capite vel aliunde extrahentes, & dicunt: sic inimicis nostris faciam. Scelus magnum habetur, si cibi aliquid aut potus perire permittitur. Ideoque ossa, nisi medulla prius excepta sit, canibus nequaquam projiciunt. Nullum animal ex nimia tenacitate comedunt, & absumunt integrum & sanum, sed quando mutilatum fuerit, coeperitque iam aut senectute, aut aliqua alia pernicie languescere. Multum frugales sunt & in paucis minimisque contenti, bibunt mane vnum vel duos scyphos lactis, & interdum toto die aliud nihil bibunt aut comedunt. Vestitu tam viri quam mu-

Vestitus Tartarorum.

lieres ferè vno induuntur, viri mitris
 caput obtegunt non multum pro-
 fundis, obtusis antè, retrò caudatis,
 vnius palmi longitudine, pari lati-
 tudine, quæ vt capiti adhæreant, &
 ne à vento quidem deturbentur, iu-
 xta aures insutas fasciæ habent, qui-
 bus sub mento connectantur. Fœmi-
 næ coniugatæ canistro quodam ro-
 tundo teguntur vnius pedis, & se-
 mis longitudine, in summitate instar
 dolij plano, diuersicolori serico aut
 pictis pavonum plumis circumorna-
 to, gemmis ad hæc & plurimo auro,
 cætero corpore, vt quæque diues est,
 ita vestiuntur potentiores purpura,
 & serico: quæadmodum earum viri-
 Tunicas portant miro modo forma-
 tas, fissura earum in sinistro latere, à
 quo induuntur & exuuntur, nodulos
 quatuor aut quinque habet, quibus clau-
 ditur. Vestimenta quæ in æstate ge-
 runt, nigra sunt communiter omnia,
 quæ in hyeme pluuiosisq; temporibus
 alba, infra genua non descen-
 dunt, pelliceis vestibus, quibus ma-
 xime vtuntur pilos non occultant &
 carni applicant, vt nos, sed corium,
 pilos propter decorem vidèdos præ-
 bent,

*Vnus penè vi-
rorum & mu-
lierum habi-
tus.*

*Bellica Tar-
tarorum ar-
ma.*

bent. Virgines à non coniugatis ac il-
læ à viris discerni facilè nequeunt, q̄
indiscreto ferè omnes à viris & habi-
tu, & gestu sint. Fœmoralibus æquè
omnes vtuntur. Bellum initari bra-
chia quæ nuda habent, quidam fer-
reis laminis circundant, corrigijs
quibusdam concatenatis, quidã mul-
tiplicato corio, quo etiam caput ob-
muniunt. Scutis vti nesciunt, pauci
quoq; lanceis, & lōgioribus gladijs.
Enses habèt brachiali longitudine ab
vna parte fastigatos, quibus pugnan-
tes à latere percutiunt. Equites sunt
agiles sagittandiq̄ sciētissimi. Is om-
nium fortissimus censetur, qui & Im-
perij obseruantissimus est: sine stipē-
dio militant, gens in prælijs & rebus
gerendis solers, & ad omnia momē-
ta rerum imperiumq̄ obeundum
præsto. Duces & Principes bellum
non intrant, sed procul stantes, suos
adclamāt, hortanturq;: & quid factū
opus sit diligenter prospiciunt. Libe-
ros, vxores, & aliquando hominum
imagines equis impositas exercitui
addunt, vt maior, ac hosti terribilior
magis appareat. Nec fuga turpis, si
conducibilis sit, aut necessaria. Sa-
git-

gittaturi dextrum brachium ab armatura exuunt, & tanta vi postmodum sagittas excutunt, vt nullum armorum genus sit ille non penetrabile. Turmatim pugnam capeſſunt, ruratim fugiunt vulnifico ſagittarum iacū ſequentem à tergo hoſtem conſcientes. Inde pugnantium paucitatem conſpicati ſubito in pugnam redeunt homines equosque ſagittantes vulnerant, ac tum maximè viuunt quum victi creduntur. Quū regionem aliquam inuadere veniunt, diuiſo exercitu ab omni parte inuadunt, vt eos occurri non poſſit, ac nemo incolarum effugere, ita victoriam ſemper in manibus habent. Illa ſuperbiſſimè vtuntur capto nulli parentes, non pueris, non mulieribus, non ſenibus, omnes promiſcuè occidunt, præter artifices, quos ad opera ſua reſeruant: occidendos per centuriones diuidunt, ſeruo cuique ad interficiendos decem, plures, vel pauciores, prout numerus fert, assignantes: quibus omnibus bipenni, vt ſues, maſtatis cæteris in terrorem hoc agunt: quemq; milleſimum accipiunt, & capite ſubuerſo, pedibus ad ſtipem

*Stratagemæ
Tartarorum.*

*Crudelitas
Tartarorum
ferina.*

in medio caesorum erectum ita suspē-
dunt, vt suos adhuc admonere & au-
dire videatur : plerique ad iacentum
corpora ipsa procedentes è recentibus
vulneribus emanantem sanguine ore excipiunt, & ingurgitant. Ne-
mini quantumcunque etiam se obli-
gauerint seruant, fidem, quin in dedi-
tos eo modo, & multo grauius sæui-
ant. Iuenculas mulieres in quā quis-
que incidit, & quancunq; vult stupra-
ri licet : abducuntur quæ liberaliores
formæ sunt, atq; in extrema omnium
rerum penuria seruire perpetuo co-
guntur. Incontinentissimi enim om-
nium hominum Tartari sunt : nam li-
cet vxores ducant quotquot volunt,
& sustentare possunt, nullusque (ex-
cepta solummodo matre filia, & soro-
re) ipsis aut consanguinitatis aut affi-
nitatis gradus ad matrimonium con-
trahendum obstat, Sodomitici tamen
vltra modum sunt : se non minus,
quàm Sarraceni indifferentes, & im-
punè cum masculis pecudibusque
commiscentes. Mulierem quam sibi
coniungunt pro vxore non habent,
nec dotem accipiunt, donec pepererit :
vnde sterilem repudiare possunt,

*Sodomitici
Tartari &
Sarraceni.*

& aliam superinducere. Hoc mirū est, quod licet mulieres multæ virum vnum habeant, propter illum inter se non facile rixentur, cū tamen vna alijs præferri soleat, atq; iam cum illa, mox cum alia dormire: vnaquæq; autem suam stationē habet, vnaquæque suam familiam. Castissimè viuūt, nam in adulterio deprehensi tam vir quàm mulier, lege ipsa occiduntur. A re bellica feriatī viri pecora in pascua ducunt, & custodiunt, venanturque, & se luctando exercent, aliud nihil agunt, mulieribus omnia cōmittunt: his curæ est & quæ sunt vitui & quæ amictui necessaria procurare. Gens ipsa multas superstitiones obseruat, cultellum in ignem mittere, vel eo saltem attingere: carnes item ex olla cultello extrahere, magnum nephas est: nihil etiam iuxta ignem securi secāt, ne quocunq; modo ladant, quem aliās religiose venerantur, & à quo omnia purificari debent persuasum habent. Flabello quo equus impellitur, calcariibus enim nō vtuntur, corpus aut brachia quietis gratia supraponere, aut flagello sagittas tangere maximè deuitāt. Iuue

*In adulterio
deprehensi le-
gi occiduntur.*

nes aues, non solum non occidunt, sed nec capiunt quidem. Fræno equum non verberant. Os osse alio non frangunt. Cibum ac potum præsertim lac nemo profundit. In stationibus nemo mingit: quod si obstinate aliquis faceret, absq; misericordia occideretur. Si autem necessitas cogat, vt sapius fit, tætorium in quo factum est, & omnia quæ in eo continentur purgari debent, tali modo: duos ignes, tres passus ab inuicem distantes faciunt, intra quos hastas duas infigunt, iuxta quemq; ignem vnã statuentes. Deinde cordula ab vna ad aliam ducta, ac buccaranno intecta per medium illarum, ceu per ianuã, quæcunq; purificanda sunt traducunt: mulieres duæ, quarum hoc interest, in alia parte stant, hinc atque hinc vna, aquam inspergentes, ac carmina quædam submurmurantes. In conspectum Regis nullus aduena, cuiuscunq; dignitatis existat, & quantacunq; agere habeat admittitur, nisi purgatus prius. Qui limem tætorij in quo Imperator aut ducem aliquis moratur pedibus calcet, in ipso vestigio interficitur. Præterea si aliquis morsum fecerit, quem

Purgandi per ignes ratio.

Limem Regij tætorij calcans interficitur.

deglutire non possit, cogere turque eundem euomere, accurrunt illico omnes, & foramen sub statione faciunt, per quod extractum crudeliter necant. Multa alia sunt, quæ pro inexpiabilibus peccatis habent: aut hominem occidere, aliorum terram inuadere, res & bona aliorum contra ius fasque diripere. Dei præcepta negligere, pro paruo aut nihilo ducunt. In mundo quodam alio, quem tamen describere non possunt, se post hanc vitam æternaliter victuros credunt, & meritorum suorum condigna præmia percepturos. Quum quispiam infirmari cœperit, & mortis iam vicinus esse, hastam unam cum nigro panno tabernaculo, in quo decumbit, præfigunt, ut ab ingressu prætereuntem auertat. Nemo enim hoc conspecto inuocatus intrare audeat. Postquam verò defunctus est, omnis illius familia conuenit, & funus extra tentorium in locum aliquem antea delectum clam portant, & fouea lata profundaque satis facta, tentoriolum in ea erigunt, mensam ferulis instruunt: atque defuncti corpus prius preciosissimo habitu vestitum ad eam applicantes;

Aeternam vitam Tartari credunt.

Sepeliendi Tartarorum ritus.

*Sepeliendi
Tartarorum
ritus.*

cantes, vnâ omnes terra obruunt. Sepelitur etiam cum eo iumentum vnum, & equus phaleratus vnus. Potentiores in vita seruû vnû eligunt, atq; cauterio suo iniustum secum tumulari faciunt: & hoc ideo, vt in alio mûdo his vtâtur. De hinc amicaliû equû accipiunt, & mactât, carnes comedût, cutem sceno repletam, atque resutam quatuor palis supra sepulchrum in defuncti signum erigunt. Ossâ in animæ expiationem mulieres comburunt. Cum cute potentiores aliud agunt, in tenuissima lora illam discindunt, atque his extensis per sepulchri circuitum terram demetiuntur tantum nanque in alio orbe defunctum fortiri credunt, quantum hic ab amicis illi hoc corio admensum fuerit: Tricesimo die luctum finiunt. Quidam Tartarorum Christiani nominis, sed pessimi, parentes iam senio confectos, vt citius moriantur multa pinguedine diu obescant, & inde defunctos comburunt, puluerem diligenter collectum, quasi præciosum aliquid obseruant, illo cibaria sua quotidie condientes. Qua autem p̄opa, qua festiuitate Tartari post Regis obitum

obitū aliū illi substituant, quoniā ne dum scribere, sed legere fortè tædium, paucis absolvam. In locum in campis aptum ad hocque consuetum Principes duces barones & omnis populus totius regni conueniunt, tum eū cui regnum aut ex successione, aut electione debetur in thronum aureum collocant, atque procedentes vnanimi voce, & excelsa omnes in hunc modū acclamant: Rogamus, volumus etiam, & præcipimus vt domineris nobis. Respondet ille: Si hoc à me vultis, necesse est, parati sitis quicquid præcepero facere, quū vocaero venire, quocumque misero ire, quæcunq; occidi iussero id intrepidos facessere, & totum regnum in manus nostras statuere atq; committere. Vbi responderunt, sumus: inquit rursus, ergo oris mei sermo, de cætero gladius meus erit: fit applausus à populo. Principes intercā ipsum e regio solio exceptum supra filtrum in terra stratum humiliter sedere faciunt, ita alloquentes: Vide sursum, & agnosce Deum, ac respice filtrum in quo sedes deorsum, si bene administraueris, ad votū habebis omnia:

*Christiani
nominis Tarsi
parentes
necant.*

*Mes in Regio
creatione me-
morandus.*

*Regum poten-
tias notatur.*

Si autem male, adeò rursus humiliaberis, spoliaberisque, vt ne exile hoc filtrũ, in quo sedes, tibi relinquatur: quo dicto, charissimam vxorum adiungunt, & ambos cum filtro eleuantes, hunc omnium Tartarorum Imperatorem, illam Imperatricem salutant. Adfunt tum mox ab omnibus gentibus, quibus impetrare habet, dona. Adfunt & quæcunque Rex defunctus reliquit, de quibus nouus Imperator vnumquemq; principum donat, cætera sibi seruari præcipit, & cum hoc comitia dissoluit. In eius manibus seu potestate omnia sunt: nemo potest, audetque dicere, hoc meum est, vel illius est. Nemo cõmorari in aliqua terræ parte debet, quam in assignata. Imperator ipse ducibus assignat, duces millenarijs, millenarij centenarijs, cetenarij decanis, decani cæteris. Sigillum quo vtitur ita inscribitur: Deus in cælo, & Chuichuch Cham in terra: Dei fortitudo, & omnium hominum Imperator. Quinq; maximos & robustissimos exercitus habet, quinque duces, per quos omnes, qui obstant, expugnat: aliarum gentium legatis ipse non loquitur,

Sigillum Imperatoris Tartarorum.

nec etiam in conspectum admittit, nisi tam ipsi quam munera) sine quibus venire præsertim non debet nec possunt) à mulieribus quibusdam ad hoc deputatis prius purgati fuerint, per medias personas respondet, quibus quando & quâdiu loquitur (quâ tuncq; magni sint) flexis genibus cultare debet, & ita attendere, ut ne à verbo quidè aberrèt. Nemini enim licet Imperatoris verba mutare : Nemini latæ ab illo sententiæ qualicunque modo contraire. In publico is nunquam bibit, neque aliquis Tartarorum Princeps, nisi prius cantetur ei, aut citharizetur. Potentiores quum equitant, umbellæ quæ longiori hastæ impositæ iuxta eos portatur, obumbrantur: quod & mulieribus eorum fieri dicunt. Et tales Tartarorum genti mores anno ab hinc ducentesimo erant : hi vivendi ritus. Georgiani quos Tartari eodem fere tempore devicerunt cultores Christi erant, ritum Græcorum servantes, Persis vicini, longo terrarum tractu à Palestina ad Caspios usque montes eorum dominium extendebatur. Episcopatus decem & octo habebant,

*Imperator
Tartarorum
per se non re-
spondet.*

*Potentiores
Tartarorum
quum equi-
tant obum-
brantur.*

*Georgianorum
ritus.*

*Raduntur in
capite Geor-
giani.*

*Mulieres ad
bellis edoctæ.*

*Armeniorum
ritus.*

*Ieiunia Ar-
meniorum.*

bant, & catholicum vnum, id est e-
piscopum vniuersalem, qui loco Pa-
triarchæ erar. Antiocheno patriarcha-
tui at initio subiecti erant, bellicosi
homines: rasuram in capite faciebãt,
clerici rotundam, Laici quadratam.
Mulieres eorum quædam equestris
ordines erant, & ad prælium doctæ.
Georgiani ordinatis iam aciebus in
pugnam ituri repletam optimo vi-
no pugillarem cucurbitam epotare
solebant, & aduersarios postea ani-
mosius adire. Clerici vsuræ & Symo-
næ liberè vacabant: cum Armenijs
mutuo & perpetuo odio persiste-
bant: Erant enim & Armenij Chri-
stiani nominis populus, antequam,
Georgianis subactis, Tartari illos su-
perauere: sed à fide rituq; orthodoxæ
ecclesiæ in multis discordabãt. Diem
natalis domini ignorabant, nullas fe-
stiuitates, nullas vigiliis, nec etiã qua-
tuor tempora obseruabant. Sabbato
Paschæ non ieiunabant, Christum
eo die circiter vesperam resurrexis-
se, asserentes. Omnibus sextis ferijs
infra Pascharis & Pentecostes fe-
stiuitates carnes manducabant. Mul-
tum ieiunabant, à septuagesima qui-
dem

dem incipientes ita stricte, vt nec in
quartis sextisque ferijs oleo, vino,
aut piscibus vteretur: plus peccare e-
xistimâtes, qui his diebus vinū bibe-
ret. quâ eum, qui veneris gratia lupa-
nar subiret: die Lunę venit⁹ se ab om-
nibus cibis abstinebant, de Martis ac
Iouis comedebant semel, die Mercu-
rij & Veneris omnino nihil, Sabbato
verò & Dominico die esitabant car-
nes, & reficiebantur laurè. Per to-
tam septuagesimam, exceptis sabba-
tis & dominicis diebus missarum of-
ficia nemo celebrabat, nec etiam se-
xtis ferijs per totum annum: per
hoc enim violari ieiunium volebant.
Porro duorum mensium infantes, &
quoslibet alios indifferenter cõmu-
nioni admittebant, aquam sacrificio
non addebant, cum lepore, visco; cor-
niculis, & huiusmodi sicut Greci,
Iudaizabant. In calicibus vitreis &
ligneis celebrabant: quidam sine pa-
ramentis & sacerdotalibus vestimen-
tis omni. o: quidam cum diaconi
& subdiaconi infula tantum operiti.
Vsuræ & symonia: tam clerici quàm
laici, quem admodum Georgiani, æ-
què studebant omnes. Sacerdotes

*Sacerdotes
Armeniorū
uxores duc-
bant.*

quoque diuinationibus, & necromantia incumbabant. Potationibus magis quàm laici vacabant. Uxores ducebant, sed post mortem alterius secunda coniugia utrisque prohibita erant. Adulteram viro repudiare & aliam ducere licentiam episcopi dabant. De igne purgatorio penitus nihil tenebāt. Negabāt etiā obstinate in Christo duas naturas fuisse. In triginea articulis à recto Christianæ pietatis tramite eos aberrare Georgiani prodidēre.

*De Turcia, Turcarumq; moribus,
legibus, & institutis omnibus.*

CAP. XI.

Turcia fines,

TERRA, quæ nunc Turcia est, maiorem Armeniam ab ortu habet, excurritque ad Cilicum vsque pelagus, septentrionem versus Euxino terminatur, ab Aitono Turquia dicitur, plures in ea prouinciæ: Lycania: in qua Iconium caput gētis: Capadocia, in qua Cæsarea: Isauria, vbi Seleucia, Licia: quæ nūc Briquia. Ionia quæ Quiscum, vbi Ephesus. Paphlagonia, vbi Germanopolis. Lenech, vbi Trapezus. Hoc quicquid est

terrar,

terra, quæ hodiæ Turciæ tenet nomen, non vna gens inhabitat, sed Turcæ, Græci, Armeni, Sarraceni, Iacobitani, Nestoriani, Iudæi, Christiani. Secundum leges & instituta plerunque viuentes, quas Mahometus pseudopropheta Sarracenus Arabiæ genti anno salutis sexcentesimo atque vndetrigesimo sanxit: vir dubiū Arabs an Persa, vtrunque enim traditur. Patre malorum dæmonum cultore, matre Ismaélita, & ob id Hebraicæ legis non ignara: distrahere puerum illi, ambiguumq; effingere, dum hic, dum illa suam vterq; legem ingerit. Igitur vtroq; puer imbut⁹ cultu, neutrum adultus recepit, quin homo callidus atque vaser ingenio, inter Christianæ pietatis viros diutissime versatus, rem perniciosam humano generi ex duabus legibus cõmentus. Hebræos aiebat impie facere, qui Christum natum ex virgine inficiarentur, quando id prophetæ, viri præcipua sanctitate, diuinoque afflatu spiritu, futurum cecidissent, expectadumq; multò antea prædixissent: contra Christianos stulte credere Iesum Dei amicissimū, natumq; ex vir-

Gentes Turciam incolentes.

Mahometi parentes.

Ex duabus legibus Mahometus vna commentus.

*Sarraceni &
Turca quid
de Christo.*

gine. opprobria & cruciatū a Iudæis
perpeti voluisse. Martinus Segonius
Nouomontanus suo hæc de Christi
Regis nostri sepulchro memoriae pro
didit. Sarracenos & Turcas, ex anti-
qua Mahometi prædicatione ridere
Christianę gentis homines, qui id cō-
ditorium venerabundi obseruēt. Chri-
stum prophetam summum affirman-
tes, ex Dei spiritu, omnis tertenę la-
bis expertem, venturum iudicem gē-
tium: inficiari tamen verum ipsius se-
pulchrum adiri, quoniam gloriosum
corpus, diuino cōceptum flatu pro-
fus fuerit impassibile. Hæc Segonius
& alia in hanc sentētiā, quæ a Ma-
hometicę gentis hominibus nō ma-
gis impiè quàm stultè in nostros ia-
ctari soleant. His pseudopropheta,
quum suā gentem malis imbuisset,
legē tulit, cui neq; ab hominibus san-
ctis quādoq; iretur obuiā, abroga-
returq; vt sordidæ & pestilēti, capita-
lē inscripsit pœnā, sanxitq; in suo Al-
corano, si quis de ea ausus esset dis-
putare. Qua sanctione palām fecit,
nihil synceri in ea lege esse, quam ve-
lut mysterium quoddā texerit verue-
ritque tractari, vt quale esset id quod
lere-

*De legē Ma-
hometis dispu-
tare capitale
est.*

ferebatur populus haud scire posset. Sergij Monachi Nestorianæ impietatis viri consilio & opera in illa ferenda præcipuè vsus. Hæc vt popularior esset, ex omnium gentium sectis aliquid assumpsit. Christum imprimis laudādum celsuit, virū fuisse affirmās sanctum & omni virtute præstātem, eundēq; supra humanitatis fastigium ponere, nunc verbum, nunc spiritum & Dei animā prædicans virginis vtero natum: ipsam virginem miris efferre laudibus, astipulari miraculis & Euangelicæ historiæ quatenus à suo non discrepat Alcorano. Euangelia ab Apostolorum discipulis corrupta esse dicebant, oportuisse per Alcoranum suum emendari, & Christiani nominis multitudinē per hæc blāditus à Sergio voluit baptizari: inde in aliorum studia concilianda cum Sabellianis negare Trinitatem cum Manichæis binarium in diuinis numerum ponere: Negare æqualitatem patris & filij cum Eunomio: Spiritum sanctum creaturam dicere cum Macedonio: cum Nicolaitis multitudinem vxorum probare, & vetus testamentum, tametsi id quo-

Sergius Monachus.

Lex Mahometi ex sectis multis mendicata.

Christianis per quos Mahometus blāditus est.

*Voluptatū in
dulgentia.*

*Sarraceni
unde appel-
lati.*

quoque diceret quibusdam in locis non carere vitio : prætexuit his ambagibus incredibilem illecebram, qua facillè vita capitur, remissis suæ genti veneris & omnium voluptatum habenis. Serpit pestis hæc propterea in gentes innumeras, ut iam quota pars hominum præ multitudine illa à vero aberrantium adhuc sit in officio. Ex hoc facile attendi potest quòd Christo credat non Europa tota, Mahometo autem & illius maxima pars cum tota fere Asia & Aphrica. Sarraceni, qui hanc pseudo-prophetæ impietatem & delirium primi acceperunt, eam Arabiæ partem incolebant, quæ Petraea dicta est, ubi videlicet terra ipsa ab vno latere Iudææ inserta est & reliquo Aegypto, à Sarraco loco Nabathæis propinquo, siue ut ipsi volunt à Sara Abrahæ uxore appellati: unde legitimos se omnium mortalium solos diuinæ promissionis successores esse adhuc persuasum habent. Agriculturæ quidam vacabant & rei pecuariæ, maior autem pars militiæ: & ebid ab Heraclio ad Persicum bellum stipendio conducti, quum se ab illo post con-

consequutam victoriam fraudari cognouissent, ira & ignominia accensi Sarraceni Mahometo duce & monitore in Syriam secedentes, Damascus occupabāt, vbi copijs & cōmeatu aucti Ægyptum periebāt, qua subacta Persidem, postea Antiochiam, & hinc Hierosolymā: adeo potentia & fama indies eorum res crescebant, adeo indies augmentabantur, vt nihiamplius ipsis resistere posse timeretur: quum Turcæ fera & crudelis Scythica gens ex Caspijs montibus à finitimis pulsā iam per Caucasas portas in minorem Asiam primò, postea in Armeniam, Mediam, ac Persidem descendentes, vt & armis omnia sibi subiugarent. Sarraceni igitur his vt pote Imperij fines defensuri obuiam præcesserant, sed quia ipsis impares erant in breui ad eam desperationem adducti sunt, vt Mahometi fide ab his recepta passi sunt eos in Perside secum regnare: vt nescias vltra gens maiorem fecerit iacturam, quæ tanto retro cesserit: an quæ eam sibi pestem inculcati passa sit regnandi cupiditate: vnius itaque fidei vinculum ita vtranque

*Rerum Sarraceni in-
crementa.*

*Turcæ qualis
gens & vnde
progressa.*

*Turcæ & Sar-
raceni in v-
nū confluxio.*

gen-

gentem copulavit , vt Sarraceni pro Turcis, & contra Turcæ pro Sarracenis indiscreta appellatione aliquandiu vocati sint. Nunc vt video Tur-

Militia Turcarum ex quibus constat.

carum nomen inualuit : altero abolito. Non vnum apud hos equitum genus in vsu. Sunt Thimarcini , qui stipendiarij interpretantur , ad octoginta milia: hi vicos, villas, castella, vt quisque meritis est , Regis indulgentia possidēt stipendij loco , præstoq; sunt

Bassa exercitus Turcarum duces.

Aconizæ milites fatales.

Sensacho, duci videlicet eius provinciae, cui attributi sunt. In duos hodie diuisi sunt exercitus , Asiaticū & Europæum, ductu inde maiorum ducum militaturi, quorum hic Asiæ, ille Europæ præsidet. Hos Bassas gentili lingua appellant. Sunt & Aconizæ fatales dicti , hi sine stipendio militant , semperque agmen præcedunt prædabundi , quintam prædæ partem regi debēt, manubiarum nomine: sunt hi circiter quadraginta milia . Abijt terrium genus in Champos, Spahiglanos , & Soluptharos, præstantissimi horum Charippi equestris dignitatis illustres, & circa Regē frequentes octingenti numero ex Scythis Persisq; neq; alio genere ho-

Charippi equites illustres.

minū lecti in cōspectu regis insigni-
 ter, quū opus est, dimicant, Sphai &
 Solupitari sunt, qui ab initio ad tur-
 pem vsum, pueri adhuc, apud Regē
 fuere, mox adulti Regis indulgentia
 vxorē ducunt, auctiq; dote coniugis
 & stipēdio plurimum oratorū vtūtur
 officio, Regis latus dextra leuaq; si-
 pantes inter eundem. Ad praefectu-
 ras & ceteras dignitates ex hoc fere
 ordine leguntur. Mille sunt & trecēti
 numero Triplex in peditibus ordo. La-
 nizari hi impuberes adhuc ex toto
 Imperio leguntur à conquisitoribus
 aliquandiu militari disciplina instru-
 untur. sub magistro iu publicis gym-
 nasijs, mox militiae ascripti amittuntur
 breuiori veste, & pileo albo, ac
 sursum versus er. Ita arma, scutum,
 ensis & arcus: hi castra muniunt, vr-
 bes oppugnant, suntque ad viginti
 millia, & amplius. Secundi sunt ordi-
 nis Asappi, leuis armaturae pedites,
 ense, scuto, & longiore hasta instru-
 untur, rubro pileo à Lanizaris discre-
 ti. hostium equos in praelio conso-
 diunt: horum numerus ad belli ma-
 gnitudinem accommodatur, minimum
 quadraginta millia, cū Rege proficil-
 cantur:

*Sphai & So-
 lupitari Re-
 gij stipatores.*

*Peditum Tur-
 carū triplex
 ordo.*

*Regius exerci-
tus ducenta
milia.*

*Turcarum in
re militari
peritia.*

cuntur: his stipendium cum bello fi-
nitur: ex hoc instituto, Regius habet
exercitus ad ducenta armatorum mil-
lia. Cæterum peditum turba sine sti-
pendio voluntariorum, aut euocato-
rum, suntque his calones mixti, Li-
xæ, fabri lignarij & qui pugnantibus
necessaria ministrat: sternunt vias, per
loca ardua & abrupta: pontes flumi-
nibus aut stagnis imponunt, agge-
res in hostes erigunt, cæteraque ad
expugnationes vrbium vtilia expediunt.
Comitantur castra Numularij Tra-
pezite, institores atque aliorum id ge-
nus hominum ingens colluuius, ne-
quid desit corum, quæ humano vsui cõ-
ducunt. Sed nihil est quod in ea gen-
te magis mirari possis, quã celeritas
in agendo, in periculis cõstantia, obser-
uatio imperij: ad minima delicta ca-
pite plectuntur, profunda & vortico-
sa tranant flumina, abruptos superant
montes, iussi per æqua & iniqua e-
unt præcipites, non vitæ sed imperij
memores, penigilij, inediaque toleran-
tissimi: nulla ibi seditio, nullus tumultus:
frenu non clamore vtuntur in
prælio, in castris noctu tam pernix
silentiũ, vt patiatur captiuos dilabi, ne

numultus exercitus aliquis. Hi ex omni mortalium numero hodie legitime militant, vt nemini mirum videri possit, quid sit, quod res eorum tantum ad hunc diem creuere, quantum ducē iūssimo ab hinc anno nullius alterius gētis, possitque verè dici esse id genus hominum inuictum, nisi aut lue, aut peste aliqua teterrima, aut domestica discordia vincantur. Vestitus quo milites vtuntur honestissimus est, nihil indecentiæ, nihil inhonestatis omnino habens. In sellis ac frænis nulla curiositas aut superfluitas est. Armis indutus eorum, nemo incedit, nisi quum pugna instet, arma post eos in sarcinis deferuntur. Vexillis non vtuntur, sed lanceis, ex quarum summitate quædam diuersicoloria fila dependunt, per quæ singuli ducum à suis internosci valeant. Tympano tamen & fistulis ad conuocandum conuocandumque ad pugnam vtuntur. Registrario, qui magnatum vnus est, defuncto bello præsentari omnis exercitus debet, tum vt qui, & quot bello amissi sint cognoscatur, quum vt in illorum locū alij scribātur. Pro militibus in oibus congregationibus & cōiuijs

Solis Turca legitime militans.

Vexillis non vtuntur Turca.

Tympano & fistulis etiam Turca vtuntur.

Pro militibus & casis suis Turca orant.

orant,

orant sed multo magis pro communi patriæ causa cæsis : felices beatosque eos appellantes, quod non domi inter coniugū, filiorumque; lamentationes obierūt, sed foris inter hostiū fremitus hastarumque fragorem. Maiorum suorum victorias describunt, de scriptas cantant & extollunt: multum enim militum animos per hoc excitari existimant. Domus & cætera ædificia, sub quibus habitare solent, de lignis & terra vulgo sunt, pauca de lapidibus, solorum magnatū domus balnea & deorum tēpla ex his vulgo cōstruēta quæuis & plebeiorū quidā locupletes adco sunt vt exercitum armare expedireque integrum vnus possit: sed quia frugales sint, & omnem sumptū deuitent, humilitatē diligant : voluntariam hanc paupertatem, & rerum situm patienter ferūt. Ob hanc etiam causam picturas abijciunt, imaginū sculpturas sic adhorrent, sic detestantur, vt Christianos, qui eis tantum delectemur idolatras vocirēt, & in veritate esse contēdant: Sigillis in literis siue regis aut cuiuscunque alterius fuerint nullis videntur, nullis signis obmuniunt, sicut

*Maioribus
victorias
Turca decan-
tant.
Humiliter
Turca ædifi-
cant.*

*Christiani
Idolatra à
Turcis haben-
tur.*

*Sigillis lite-
ras Turca nō
voborant.*

habent statim vbi solummodo mit-
tentis nomen audierint aut scriben-
tis stylum inspexerint. Campanarum
vsus apud eos nullus, nec etiã Chri-
stianos inter eos habitantes habere
ac vti permittunt. Pro pecunia aut a-
liqua alia re non ludunt, ludere reper-
tos ignominijs multis & probris affi-
ciunt & prosequuntur. Ad sedendum
scamnum, sedile aut aliud fulcimen-
tum nemo cuiuscunque dignitatis cõ-
ditionisve existat requirit: sed decen-
tissima quadam & membrorum & ve-
stium cõpositione super terrã puero-
rũ more recumbit. Mensã supra quã
vescuntur vt plurimum è corio bubu-
lo parata est, aut ceruino non concin-
nato & adhuc hirsuto, rotunditatem
habens, quatuor vel quinque palmarũ
laticudinis, circulos multos per cir-
cuitum insutos ferreos quibus cum
corrigiã inducitur sunt, instar burse
clauditur, expãditur & portatur. Do-
mum, ecclesiam aut alium locum in
quo sedendum est: nisi discalceatus,
nemo intrat: quum inhonestum in-
decorumque valde habeat. vt cal-
ceatus quis sedeat, quare & mensa
to quodã vtuntur, quod facile & de-

*Sedibus &
scamnis Tur-
ce non vtun-
tur.*

*Mensa Turca
vixit de corio
est.*

*Vestimenta
Turcarum
fluxa.*

*Viri curuati
murgunt.*

*Vinū non bi-
bunt Turca.*

*Caro suilla
& omne mor-
ti cinum vi-
satur.
Dies Veneris
Turcis sacra.*

poni potest & recipi . Locus in quo vel domi vel in Ecclesijs sedetur, stratus tegetibus laneis est, aut scirpeis: habentur quoq; interdum propter locorum humiditatem, & inmunditiā tabulata . Vestimentis vtuntur tā viri quā sceminæ satis largis & longis in anteriori parte apertis, quo honestius curuati naturæ opus perficere celareque possint . Multum enim in egestione cauetur, ne meridiem versus, quo orantes se verte- re solem faciem cōuertant : Multū etiā ne ab homine quopiam conspe- cti turpitudinem suā ostendant. Cur- uati etiā quēadmodum apud nos mulieres micluriunt : nam si stando quispiam mingeret pro stulto aut hæ- retico ab omnibus haberetur . A vi- no, quoniā peccati & omnis inmundi- citiæ seminariū sit, ex lege abstinent, vvas tamen comedunt, & mustum potant . Abstinent se quoque à carne & sanguine suillo, nec non ab omni mortuino, reliquis comestibilibus cunctis vescentes. Diem Veneris ab omni labore feriari, tanto studio & religione colunt, quanta nos domi- nicam, aut quanta Iudæi sabbatum.

In singulis ciuitatibus ecclesia vna principalis est, in qua eo die post meridiem conueniunt omnes, atq; oratione solenniter peracta, prædicatio fit. Vnum Deum cōfiteantur, qui nullū sibi vel similem habeat, vel æqualē, cuius Propheta fidelis Mahomæus fit. Quinquies in die Sarraceni oēs orare tenentur, facieb'us ad meridiem versis, & hoc antequam faciant, perfectissimam corp'oris munditiam habere, eulum, veretrum, manus, brachia, os, aures, nares, oculos, capillos, ad vltimum pedes etiam decenissime lauare, præsertim post coitum & egestionem, nisi agrotauerint, vel in itinere fuerint. Si verò aqua eis ad hoc defit, quod tamen contingere raro aut vix potest, q̄ in omnibus ciuitatibus cōtinua balnea ad hoc habeantur puluere mūda & recētis terræ perficiunt: ante abluionem hanc, pollutus quacunque pollutione loqui secum, aut se etiam videre: quantum possibile est permittit neminem. In quolibet anno mensē integrum & hebdomadā stricti ieiunij ieiunant, interdicit nec comedentes, nec bibentes quicquā: nec etiā se

Quinquies in die orare Turci tenentur meridiem versus.

Loti corpora.

Continua in omnibus ciuitatibus balnea.

Ieiunia Turcarum.

Pascha Turcarum.

Domus Dei in Mecha.

Sarraceni ad sectam suam cogunt neminem.

Sacerdotes Turcarum.

mulieribus commiscentes: post Solis autem occasum ad vsq; sequentis diei exortum cibus, potibus, ac veneri ad placitum indulgent: In fine ieiunij & postea iterum sexagesimo die Pascha celebrat, in memoriam Arietis Abrahamæ ostensi in sacrificium filij loco: noctisque cuiusdam in qua Alcoranum de cælo datum existimant. Semel quotannis etiam ad domum Dei, quæ in Mecha est ire Sarraceni omnes debent, tum propter professionem suæ recognitionis, tum annuos honores Mahometo persolvendos, cuius sepulchrum ibi observatur. Religionem seu sectam suam abnegare Sarraceni meminem cogunt, nec istud alicubi persuadere conantur: quamvis Alcoranus præcipiat, ut aduersarios prophetasq; eorundem perdant, & omnibus modis persequantur: vnde fit vt in Turcia omnium sectarum gentes habitent, & quæque, vt solet, suo Deo sacra faciat. Sacerdotes præterea eorum à communi populo non multum differunt, nec à priuatis ædibus ecclesiæ. Alcoranum scire sufficit & quæ ad orationem cultusque legis pertinet: meditationibus,

lic.

literarumque studijs minime vacant. Nō enim ecclesiarum aut animarum aliqua cura occupati sunt, sacramenta nulla habent: reliquiarum, sacrorumque, vasorum, & altarium nulla observatio: sed vxoribus, liberis, ac cæteræ familiæ intēti, agriculturæ, metaturæ, venationi, & similibus studijs, quibus victus quæritur & vita sustentatur, quemadmodum laici cæteri que incumbunt. Nihil est ipsis facere illicitum, nihil prohibitum. A seruitute, ab exactionibus immunes sunt. Honoris plurimū ab omnibus percipiunt, vt qui legis cæremonias sciunt, ecclesijs præsideant, & alios docere possint. Gymnasia multa & magna habent, in quibus ciuiles leges à Regibus latæ pro regni administratione defensioneque plurimi docentur, quorum dein quidam ecclesiasticis, quidam secularibus officijs præficiuntur. Sunt etiam in ea secta multi & varij religiosi quorum quidam in nemoribus & solitudinibus vitam villatim ducentes hominum commercia effuginnt, quidā in ciuitatibus hospitalitatē exercentes peregrinos pauperes ad hospitia saltē re-

*Gymnasia
Turca multo
habent.*

*Religiosorum
Turcarum se-
mitæ.*

cipiunt, si non habeant quo reficere
 possint: ex mendicitate enim & ipsi
 viuunt: alij per ciuitates vagantes, in
 vtribus quibusdam bonam atque
 semper recentem aquam portant,
 quam cuique petenti bibendam vl-
 tro offerunt, pro quo pietatis officio,
 si quid ipsis porrigitur accipiunt, cu-
 piunt nihil, tantam religionis osten-
 tationem in dictis & factis, in mori-
 bus & gestu præ se ferentes, vt non
 homines sed angeli credi possint, si-
 gnum quoddam quisque gerit, per
 quod cuius professionis sit interno-
 sci habeat. Iustitiæ Sarraceni seu Tur-
 cæ exactores strenuissimi sunt, qui
 hominis sanguinem fuderit pari pœ-
 na semper plectitur. In adulterio de-
 prehensus cum adultera absque mi-
 sericordia, absque mora lapidatur.
 Est etiam fornicarijs sua pœna expres-
 sa, octingentos flagelli ictus seu ver-
 bera tolerare debet, qui præuēt⁹ fue-
 rit. Fur prima & secunda vice depre-
 hensus totidē ictibus flagellatur: tertia
 manu truncatur, quarta, pede. Qui
 damnus alicui infert, precio aestima-
 to satisfacere compellitur. In posses-
 sionibus repetundis vt petitū testibus

Iustitia Sar-

*Adulterorū
pœna.*

Furum pœna.

comprobetur, lege sancitum, utq; negator iuramento sese expurget. Testes nullos nisi valde idoneas probatasque personas, & quibus sine iuramento credi possit admittunt. Inquisitores per regionem multi etiam constituti sunt, qui orationum ad quas tenentur, negligentes indagatos talibus quidem adficiunt ignominijs: tabulam vnam cum pluribus caudis vulpini illorum collis appendunt, & hinc inde per totam ciuitatem trahentes non dimitunt donec se certa pecunia absoluat. Extra matrimonium ueniri, qui ad prouentum aetatem iam peruenit, vitam agere licet. Vxores autem ducere legitimas quatuor possunt, & deptis matribus & fororibus quascunque voluit, nulla sanguinis habita ratione: illegitimas vero quotquod placuerint, & enutrire valeant. Filij tam ex his, quam ex illis suscepti heredes in patris bonis aequaliter habentur. Hoc tamen seruato, quod dux filiae filio vno coaquentur. Centuges duas aut plures non in vna domo, nec etiam in vna ciuitate habent, obiuiges contentiones earum, atque inquietudines, sed in singulis ciuitati-

*Vxores Turca
quatuor du-
cunt.*

*Repudium
apud Turcas.*

*Mulierum
Sarraceniõ
vestitus*

bus singulas. Libertatem viri eas ter-
tio repudiandi habent, tertio item re-
cipiendi. Repudiatę verò à quo viro
suscipiantur, si lubet, permanere pos-
sunt. Hę in vestitu honestissimę sunt.
In capite mitris vtuntur velis ipsis
superpositis, ita vt decenter hac in-
uolutę, vna veli extremitas à dextra
aut sinistra capitis parte dependeat,
qua si domum exire, vel in domo in
virorum conspectum prodire de-
beant, sine mora totam faciem præ-
ter oculos velare possint. Nunquam
audet fœmina Sarraceni vbi vno-
rum congregatio est apparere. Fo-
rum adire, vendere aliquid aut eme-
re omnino fœminis illicitum. In ec-
clesia maiori locum à viris longe
remorum habent, & adeò occlusum,
vt nemo introspicere possit, nec ali-
quo modo intrare. Quem tamen non
omnes, sed magnatum solum vxo-
res, & nunquam alias quàm die ve-
neris ad vnicam orationis meridia-
næ horam: quę apud eos, vt dictũ est,
solēnis est, intrare debēt. Collocutio
viri & mulieris in publico adeò ra-
ra est, adeò præter consuetudinem,
vt si inter eos per annum integrum

morareris , semel vix videre posses.
 Virum apud mulierem in aperto se-
 dere, aut equitare cū aliqua pro mon-
 stro duceretur. Cōiugati mutuo, alijs
 videntibus, nunquā lasciuunt, nū-
 quā rixantur, quū nec viri erga mu-
 lieres grauitatem vnquam remit-
 tant, nec mulieres erga viros reuerē-
 tiam. Magni dōmini, qui apud suas
 perpetuo esse non possunt, ad earum
 custodiam deputatos Eunuchos ha-
 bent, qui tanta custodia illas obser-
 uant, & tuentur, vt præter maritum
 impossibile vlli viro sit eas alloqui
 posse, impossibile ipsas posse præuari-
 cari. Postremū Mahometo, legibus-
 que ipsius fidei tantum Sacraceni
 tribuunt, vt illas seruantibus aeternā
 beatitudinem certissimè promittant:
 Paradisum videlicet deliciarum hor-
 tum dulcibus & amœnissimis aquis
 quaque versum irriguum, sub puro
 & temperato cœlo constitutum, in
 quo quicquid velint habituri sint:
 omnium ferculorū genera ad sati-
 tatem, serica atque purpurea indu-
 menta, adolescentulas ad nutum spe-
 ciosas, cum aureis argēteisq; vasis: An-
 gelos princepsarum more in aureis

*Eunuchi mu-
 lieribus depu-
 tati.*

lac, in argenteis vina rubea vbertim propinantes ministros. Contrà non seruantibus infernum comminantur interitumque sempiternum. Hoc etiam credunt, quòd quantuscunq; quis criminibus obnoxius, si monitur tantum Deo credat & Mahometo, saluus fiat.

De Christianis, eorumq; origine & ritibus.

C A P. XII.

Cause natiuitatis Christi.

CHristus Iesus Dei patris omnipotentis verus & aternus filius, secunda in sancta indiuidua æquali perpetua trinitate persona, incomprehensibili & à seculo abscondito consilio, atq; mysterio anno ab hinc millesimo quingentesimo vigesimo, vt miseros, & infelices homines in primis parentibus Adà, & Eua per inobedientiæ peccatum cheti lapsos, & ob id multis seculis cœlesti patria exclusos erigeret, eoq; reduceret: ac detrusorum spirituum vetustiorum ruinã, ad quam supplendam precipuè creati fueramus, aliquid in cœlo refarciret: Sancti spiritus cooperatione in Iudaa à virgine Maria de

de progenie David homo cōceptus,
 & natus est. Trigefimo vitæ suæ an-
 no vsq; in trigefimum quartū. quo ex
 Iudæorū inuidia cruce affixus periit,
 Iudæam omnem percurrens, Iudæos
 primum, deinde alias gentes ab anti-
 qua Mosāica lege, ad idolorum pro-
 fana cultura ad nouam suam institu-
 tionem adhortatus est, Sequaces
 quotquot habere potuit discipulos
 appellauit. Ex quibus duodecim se-
 lectioribus post mortem suam, cū
 (vt prædixerat) iterum uiuus appa-
 ruisset, commisit, vt Apostolorum
 siue legatorum nomine, in orbem v-
 niuersum irent: & quæcunque ab eo
 didicissent vidissentq; creaturę omni
 prædicarent. Symō Petrus, cui eccle-
 siæ suæ regimen principatumq; diu
 antea post se suscipiendū tradiderat,
 quū post sancti spiritus præceptio-
 nem alij ad alias terræ oras, vt sortiti
 & iussi fuerant, ad prædicandum di-
 uertissent, primum Antiochiam ve-
 nit, ibique ecclesiæ cathedram pri-
 mariam constituens, cū alijs apo-
 stolis, qui sæpius ad eū venerant, con-
 ciliū celebrauit: in quo inter cætera
 Christianos à Christo deinceps dici
 decre-

*Maria vir-
go Christa ma-
ter.*

*Christi sequa-
ces discipuli
vocati.*

*Petrus eccle-
sia Christia-
na princeps.*

*Antiochia præ-
ma ecclesiæ
sedes.*

*A Christo
christiani ap-
pellati.*

decretum, qui illius dogma ortho-
 xamque pietatem amplecti tueren-
 tur. Romam deinde sede primaria
 translata, pro maximo ipse, & succes-
 fores sui semper habuere negotio, ru-
 dem & incultam adhuc Christi sui
 sectam, eamque professos aliquo bo-
 no ordine, & gubernatione ex Mosai-
 ca lege, quam Christus non soluere, sed
 adimplere venisset, ex politijs Roma-
 norum, Græcorum, Ægyptiorum, alia-
 rumque gentium sacris & profanis
 ritibus, legibus, moribus: ex saluber-
 rima imprimis Christi Iesu doctri-
 na, & sancti spiritus inspiratione cul-
 tiores facere. Rem aggressi, quem ad-
 modum non solum apud Hebræos:
 sed alias etiam gentes diuisos vide-
 rint homines in sacros & profanos,
 & tam his quam illis pulcherrima
 ordinatione, suos gradus, suas dig-
 nitates. Esse monarcham orbis uni-
 uersi tunc Romanum Imperatorem,
 esse consules, esse patricios, qui & se-
 natores ad arbitrium quorum om-
 nia ordinarentur, esse per terram re-
 ges multos, duces, comites, præfides,
 præfectos, suffectos, tribunos mili-
 tum, tribunos plebis, prætores, primi-
 pylos,

*Christiana re-
 ligio à quibus
 sumpta.*

*Romana poli-
 tia.*

pylos, centuriones, decuriones, quaterniones, duumuiros, quæstores, ædiles, ianitores, scribas, lectores, & priuatos homines vtriusq; sex⁹ multos. In deorum verò templis Regem sacrificulum esse, archiflamine, prothoflamine, flamine, sacerdotes: pari ordine apud Hebræos in sacris summum pontificem esse, minores sacerdotes, leuitas, nathineos, luminum extinctores, exorgistas, ianitores siue ædituos, & cantores. Apud Græcos chiliarchos, hecatontarchos, penthacontarchos, decarchos, petharchos. Esse præter eos quoque tam apud hos, quàm illos diuersos & virorum & mulierum religiosos cõuentus multos, Saducæos, Essæos, Phariseos apud Hebræos: Salios, diales, vestales apud Romanos. Consensere sanctissimi apostoli omnes, vt Petrus & qui ei in Romana sede succederent, imperpetuum Papa tanquã pater patrum, vniuersalis, apostolicus, sanctissimus & summus Pontifex diceretur. Ecclesiæ catholicæ Romæ tanquã monarcha Romanus Imperator, orbi vniuerso præsideret. Cõsules quorum semp duo erãt

*Hebræor
ciuitas.*

*Græcorum
administra
tio.*

*Re. ponti.
Papa voca
tus.*

aqua.

*Primates
Archiepiscopi*

Episcopi. Cœ-
piscopi.

Præpositi Ar-
chiepiscopi.

Cancellarij.

Archidiaconi.

Decani.

Presbyteri.

Diaconi.

Subdiaconi.

Exorcistæ

Hostiarij Le-
ctores.

Acolythi Cle-
ricorum in
Ecclesia digni-
tates.

æquarent in ecclesia patriarchæ qua-
tuor. Constantinopolitanus, Antio-
chenus, Alexandrinus, & Hierosoly-
mitanus, seratores Cardinales expri-
merent. Reges qui tribus ducibus
Primatas tribus Archiepiscopis im-
perantes designarent, Archiepiscopi
seu Metropolitanis ducibus compara-
rentur, quod velut illi pluribus Co-
mitibus, sic ipsi Episcopis mandarent.
Episcopi Comitum similitudinem ex-
primerent. Cœpiscopi siue episcopo-
rum vicarij præfides, præfectos præ-
positi. Tribunos militum archipre-
byteri redderent. Tribunos plebis
cancellarij, prætores archidiaconi.
Cætiones decani. Decuriones pre-
byteri parochi. Aduocatis Sacerdo-
tes alij. Aediles diaconi. Quærenio-
nes subdiaconi. Duuuiros exorcistæ.
Quæstores hostiarij, aula ianitores,
lectores, cætiones, siue poëtas. Acoly-
thi scriptores aut cæroferarios præ-
sentarent. Eos omnes communi
appellatione clericos, a clericos, id
est, sortè, qua ex populo primum
in Dei sortem eligebantur, vocari
voluerent. Septem tamen. quos ab-
huc Romanus pontifex solemniter

faci-

sacrificans secum in altari habet, cæteris nominatiores etiet . Episcopos scilicet presbyteros diaconos, subdiaconos, acolythos, cantores, quibus singulis in ecclesia sua officia, habitum atq; dignitatem attribuere. Episcopis clericos alios ordianare, virgines velare & benedicere, Pontifices consecrare, manus imponere, confirmare, basilicas Deo dedicare, deponendos ab officio sacerdotes deponere & regradari, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa sacrare, & alia quæ etiam minoribus sacerdotibus communia, vt catechizare, baptizare, sacramentum altaris conficere, alijs communicare, à peccatis pœnitentes absolueret cõtumaces arctius irretire, euãgelium annunciare . Caput in apice, quatuor digitorum latitudine, in rotundum more Nazareorum radere, & neque comas neque barbam nutrire, perpetuò castos esse, sacerdotibus omnibus præcipere. Victum his solum & primitijs, decimis & oblationibus esse, secularibus curis negotijsque omnino vacare, honestè vestiri, incedere, & conuersari : soli

Deo

Quid Episcopis concessus

*Sacerdotum
qualis vita
& habitus*

*Christianorū
religiosi con-
uentus.*

Deo & ecclesiæ deferuire, lectioni sacrae sedulo incumbere, vt omnia quæ Christianæ religionis sunt, in quibus alios instituere obligantur, ipsi perfectè norint. Religiosi conuentus tam virorum quàm mulierum sunt Benedictini, Prædicatores, Franciscani, Augustiniani, Bernardini, Antoniani, Ioânitæ, Carthusiani, Præmōstratenses, Carmelitæ, Cistercienses, innumerique alij, quibus omnibus ex regula, quam sibi priuatim quicq; præscripsere, certus habitus, certa que viuendi ratio est, continentiam, paupertatem atq; obedientiam perpetuam professi, vt plurimum, vitam solitariam agunt, quare monachi, id est, solitarij appellatur, quidam abbates, quidam præpositos, aut priores sibi præficiunt: Episcopis aut Romano tantummodo pontifici subsunt. Cucullo quamuis non vnius coloris ferè vtuntur omnes, & carnibus abstinent. Episcopis sacrificaturis sacras vestes ex Mosaica lege desumptas ob perfectionē eorū quindecim numero esse, Sandalia, amictū, albā, talarem, cingulum, stolam, manipulum, tunicam hyacinthinā, dalmaticam

Monachi solitarij.

*Quindecim
sacra Episcoporum vestes.*

eam; chirothecas, annulum, castulã,
 sudariolum, pallium, mitrã, pedum, &
 iuxta altare in qua sederet, cathedra.
 E quibus nouem quoque minoribus
 sacerdotibus communes esse volue-
 re, amictum, albam, talarẽ, cingulum
 stolam, manipulum, castulam. Roma-
 no Pontifici præter eas ex Constanti-
 ni magni largitione, omnia Romani
 Imperatoris insignia permiffa, tunica
 coccinea, p. rpurea chlamys, sceptrũ,
 diadema fastigiatum: quibus in ma-
 gnis festiuitaribus in sacrario ritẽ in-
 dutum rem diuinam facturum ad al-
 tare stipatum procedere, presbytero
 à dextro, diacono à sinistro lateri-
 bus: subdiacono cum libro clauso cæ-
 roferarijsq; duobus, & vno cum thu-
 ribulo suffumigante præcedentibus,
 eo peruentum mitram deponere, ac-
 que in imis gradibus peccatorum pu-
 blicam confessionem cum comitibus
 dicere, ascenso postmodum altari co-
 dicem in cornu aræ sinistro iacentem
 aperiri, deosculari, & missẽ sacrificiũ
 suis cæremonijs perficere, Subdiacono
 epistolam, Diaconum euangeli-
 um legere. Septies per singulos
 dies Deum laudare, orateq; præ-

*Nouem pri-
 uatorum sa-
 cerdotum ve-
 stes.*

*Romani pon-
 tificis vestes.*

*Septies per
 diem orare
 sacerdotum.*

*Hæc septem
canonica.*

*Orationes
quæ ordina-
vit.*

*Alternatim
cantare.*

scriptis orationibus, tam maioribus
quàm minoribus Sacerdotibus præce-
père, circiter vesperū vespere, sub no-
ctis crepusculo completorium, matu-
tino tempore matutinas, primam, ter-
tiam, sextam, nonam, prima, tertia,
sexta, nona diei horis: & hoc, si fieri
possit in ecclesia ante altare humili-
ter orientem versus. Oratio domini-
ca, symbolumque Apostolorum, quæ
admodum adhuc hodie à vulgo, ab
initio tantum dicebantur. Beatus
Hieronymus Damasi papæ impul-
su, psalmos per ferias digessit, & ho-
ris singulis proprios deputavit. No-
cturnis die sacro novē: nō sacro, duo-
decim. Laudibus matutinis quinq;. Vesperis quinque, cæteris omnibus
treis. Euāgelia, Epistolas, aliāq; quæ
ex veteri ac novo instrumēto adhuc
leguntur, præter cantum, pro maiori
parte ordinavit. Damasus antipho-
nas, quas Ambrosius Mediolanensiu
Episcopus cōscripsit, ditiso psallenti-
um choro alternatim cantare insti-
tuit, & singulis versum Gloria patri,
&c. adiecit. Lectiones & Hymnos,
qui horis singulis præmittuntur con-
cilia Toletanum & Agathonense ap-
pro-

probauere. Orationes, gradualia, tractus, alleluja, offertoria, communionis in missa, Antiphonas, versiculos, tropos, aliaque quæ tam in nocturno quam diurno officio cantantur, legunturque ad decorem, & laudè Dei Gregorius, Gelasius, Ambrosius & plerique alij sancti patres non vno, verum diuersis temporibus ædidere. Missa (sic appellant sacrificium) à lectione primum, eo simplici apparatu tenoreque, quo adhuc sancto paschæ sabbato fit, celebrabatur. Celestinus Papa introitum addidit. Thelesphorus Gloria in excelsis, Hymnum & in terra Hylarius Pictauiensis cõposuit. Symachus cantari instituit. Salutationes, quæ per Dominus vobiscum septes in ea fiunt, ex libro Ruth transumptæ, Clemens & Anacletus interposuere. Gelasius cætera ad Offertorium vsque ordine quo peraguntur ordinauit, præter sequentias, quas Nicolaus, & Symbolum, quod Damasus ex Constantinopolitana synodo immiscuere. Prædicatio, quæ ex suggesto diebus festis à Sacerdote aut diacono ad populum fit Næmiæ aut Esdræ exemplo inoleuit ma-

*Missæ officij
apparatus.*

*Sermo quartus
in missa fiat.*

gis quam instituta est. Monebantur in hac ab initio quum omnes in missa presentes ex præcepto communicarent, ad mutuam concordiam, qui odio infectabantur, ut mundi non polluti vitijs, sacramentum altaris perciperent, ratione cuius publica peccatorum confessione adhuc hodie ea concludi solet. Veteris ac nouæ legis instrumenta, decem Dei præcepta, duodecim fidei articuli, septem ecclesiæ sacramenta, sanctorum vitæ & martyria, dies sacri, doctrinæ, virtutes & vitia: & quæcunque alia, quæ Christiano homini cognitiuè necessaria sunt, edocentur. Offertorium Gregorius apposuit. Leo præfationes. Maiorem & minorem canones Gelasius. Sanctus, beatus Sixtus. Pater noster ex Marthæ euangelio Gregorius. Martialis beati Petri discipulus benedictionem dare episcopos, pacem minores sacerdotes Innocentius instituit, Agnus dei Sergius adiunxit. Gregorius communionem. Conclusionem per Ite missa, per benedicamus domino, & Deo gratias, Leo adiuuenit. Duodecim fidei articuli, quos quemlibet nedum

*De quibus ser-
uare fiat.*

*Offertorium.
Præfatio.*

*Canon. vter-
que.*

*Oratio domi-
nica.*

Agnus Dei.

*Duodecim fi-
dei articuli.*

constantissimè confiteri, verum etiam credere beati Apostoli mandauère, tales recensentur. Primus vnum Deum & trinum esse patrem omnipotentem cæli terræque factorem. Secundus Iesum Christum filium eius vnigenitum, dominum nostrum, Tertius eundem de spiritu sancto cõceptum, ex Maria virgine natum. Quartus sub Pontio Pilato passum, crucifixum, mortuũ, atque sepultum. Quintus ad inferna descendisse, rursus à mortuis tertia die resurrexisse. Sextus ad cælos ascendisse, sedere ad dexteram Dei patris omnipotentis. Septimus venturum rursus cum gloria, iudicatum viuos & mortuos. Octauus Spiritum sanctum esse. Nonus sanctam Ecclesiam catholicam. Decimus sanctorum communionem, remissionem peccatorum. Vndecimus carnis resurrectionem. Duodecimus æternam post obitum in alio orbe vitam. Decem præcepta, quæ Deus digito suo conscripta per Moysen Israëlítico populo dederat, & nos obseruare voluere. Primum est; vnum Deum credere. Secundum, ipsius nomé vanè nõ assumere. Tertium,

*Decem Dei
præcepta.*

*Septem eccle-
sia sacramen-
ta.*

*Baptismus
primus.*

*Septies bap-
tismi olim e-
xaminaban-
tur.*

sabbata sanctificare. Quartum, paren-
tes & natu maiores honorare. Quin-
tū, non occidere. Sextum non mœcha-
ri. Septimum non furari. Octauū, fal-
sum nō attestari. Nonum, rei alienæ
non inhiare. Decimum alteri nuptiā
neque rem concupiscere. Septem
ecclesiæ sacramenta, quæ in postero-
ribus quinq; fidei articulis includun-
tur, & credi à nobis sancti patres præ-
cepere. Primum, baptismus est, hoc
ex canonica sanctione, nisi maxima
necessitas citius depoposcisset, olim
non nisi in fide prius optimè instru-
ctis & approbatis catecuminis per
examina vel inquisitiones septem,
quæ septem certis per quadragesimæ
ieiunium diebus fiebant, sacris Pa-
schæ & Pentecostes sabbatis, quibus
cōsecrari in parochijs omnibus solet,
dabatur. Quoniam verò præ cæteris
ad æternam salutem id apprimè ne-
cessarium est, ne quis cooribus ex
vita hac abscedat: statuere, vt nato
mox infante, patrini huic tāquam te-
stes, aut fideiussiores, rogentur, à
quibus ante ecclesiæ fores staturus,
à Sacerdote ad hoc accessito prius-
quàm sacro fonte immergatur qua-

reretur, a Sathane pōpisq; eius omnibus abrenunciauerit, an fidei Christianæ articulos omnes firmiter credat. Patrini pro eo affirmantibus, sacerdos ter in faciem illi insufflans, exorcizat, catechizatque Septem postea cum eo per ordinē facit, benedictum sal ori illius primo immittit. Secundo oculos, aures, nares, terra suo spūto madefacta illinit. Tertio nomen, quo postea vocetur imponens, in pectore & dorso oleo sancto in crucis formam consignat. Quarto baptismo ter sanctę trinitatis nomine, patris & filij & spiritus sancti: quo etiam alia sacramenta omnia exhibentur, immergit, aut in crucis formam ter perfundit. Quinto pollice sacro chrismate intincto frontem ipsius cruce notat. Sexto vestem eum candidam induit. Septimo candelam ardentem præbet. Iudæi antea quam baptizantur, ex Agathonensi concilio menses nouem catecumini in fide instruuntur, diesq; quadraginta ieiunare debent, diuitijs se suis omnibus abdicate, seruos manumittere: filios si quos Mosaica lege circumciderint, a se procul repellere.

*Septem circa
baptizandos.*

*Tam grauat
Iudæi cur bap-
tizentur.*

*Confirmatio
secundum sa-
cramentum.*

Nemini ob id mirandū , si tā grauātē
gens illa baptismo admoueat. Con-
firmatio, secundum sacramentum ab
Episcopo solum in ecclesia, ante al-
tare adultis, & si fieri possit, ieiunijs,
tali quidem ritu largitur. Confirman-
di cum singulis patuinis omnes ad-
sunt. Episcopus dicta super omnes
vna oratione singulorum frontes hu-
meclato chrismate pollice, crucis for-
ma in Patris & Filij & Spiritus sancti
nomine consignat, alapamque ma-
xillæ sinistrae in suscepti sacramenti
memoriam, ne repetant, incutit. Pa-
trini ne recens vnctio defluat, aut
per incuriam abstergetur, mox præ-
parata ad hoc fascia frontem obli-
gant, quam non nisi septimo die de-
ponere fas ducunt: rātum huic sacra-
mento sancti patres concessēre, vt
nomen in baptismo impositum,
si displiceat, in huius perceptione ab
Episcopo in aliud mutari possit. Ter-
tium sacramentum est sacer ordo:
similiter ab Episcopo solum in pri-
ma ecclesia in Decembri tantum,
nunc constitutis sex anni tempori-
bus, puta singulis quatuor ieiunio-
rum, tam ob causam institutorum,

*Tertium sa-
cramentum .
sacer ordo.*

sabbatis. Sabbato, quod sitientes dicitur, & sacro sancti Paschæ sabbato confertur, manibus solummodo: & quorum vitæ conditio, corporum habitudo, animorum qualitas, satis cognita perspectaque sit. Septem secundum quosdam, novem enumerantur, in quibus singulis characterem specialem suscipientis animæ imprimi, & eum hominem sacrum deinceps esse, credi sancti patres voluere: hi psaltes sunt, hostiarii, lectores, exorgistæ, acolythi, subdiaconi, diaconi, presbyteri, episcopi, vnum tamen sacramentum, non plura, ratione finalis officij quod est dominicum corpus consecrare censetur. Singulis sua in ecclesia officia, insigniaque ex Toletano concilio constituta. Hostiarijs sacras edes tueri, aperire, & recludere: clavis ob id eis in ordinatione datur. Lectoribus veteris testamenti sacrarumque historiarum legendi facultas, Codex tribuitur. Exorgistis obsessos malo demone homines adiurare, in signum, quo illud continetur, liber porrigitur. Acolythis candelabra, luminaria, vireos ad aram disponere, atque por-

Septem clericorum ordines.

Ordinibus officia & insignia data.

portare. Candelabrum eis cum cereo, vrceoliq; vacui præstantur. Subdiaconis oblationes percipere, calicem, patinamq; attricere, & ad sacrificium deferre. Vinum & aquam in vrceolis diaconis administrare, va cuus ea ad re ipsis calix cū patina ab Episcopo, vrceoli vino aquaq; pleni, & mappula ab archidiacono dantur. Diaconis Dei verbum gentibus prædicare, & sacerdotibus in sacris Ecclesie actibus deseruire committitur, Euangelij liber tribuitur, & stola in modum iugi altero tantummodo eius humero iniecta. Presbyteris dominicum corpus consecrare, pro peccatoribus orare, atque per iniunctam poenitentiam Deo rursus conciliare potestas. Calix cum vino, patina cum hostia, stola super vtrumque humerum, & castula insignia. Quid Episcopo datum supra auditum. Dominica hic tantum die, horam circiter tertiam, infra missæ officium priusquam Euāgelium legitur, ordinatur, per manus & libri super caput positionem ab alijs Episcopis, cōnumerato Metropolitano, tribus. Episcopi in prima Ecclesia ab alijs pres-

*Episcopi con-
secratio.*

*Episcopi à
presbyteris
olim nihil dis-
ferbant.*

presbyteris parum aut nihil differēbant, communi concilio ecclesiæ moderabantur, antequam dissensionēs vulgò audirentur, quibus vnusquisque se, non à Christo, sed à quo baptizatus esset, hic Pauli, alius se Apellinis, tertius Cephæ appellaret: pro vniuersitate igitur conseruanda, & schismatibus vitandis, necessariò decreuēte sancti patres, vt cōmuni appellatione omnes qui baptizarentur, Christiani deinceps à Christo dicerentur, vtq; singulis prouincijs, prout magnæ vel paruæ essent, vnus aut plures presbyteri probatiores, Episcopi nomine, præficerentur: qui non, vt antea, suo nutu, sed ecclesiæ Romanæ sacrorumq; conciliorum statutis ordinationibusq; subditum sibi & clerum & populum gubernarent, instituerentq;. Tunc primum piorum principum auxilio permittuq; regiones per totum Christianum orbem in dioceses, dioceses in conuentus seu capitula, capitula in parochias diuisæ: & pulcherrimè illa ordinatio, qualis adhuc cernitur tam in clero quàm populo facta, vt populus vicarius dato iure suo

*Christiani à
Christo.*

*Episcopi quomodo primo
introduciti.*

pa-

parochio obediat, parochus decano, decanus episcopo, Episcopus Archiepiscopo, Archiepiscopus primati siue Patriarchæ, primas siue Patriarcha Legato, legatus Papæ, Papa concilio, conciliū Deo soli, Corporis & sanguinis Christi salutiferum sacramentum sacerdos quisque rite secundum ecclēsiæ clauēs ordinatus consecrareque intendens obseruata verborum forma conficere, ex triticeo pane verum corpus, ex vino verum sanguinem Iesu Christi potest. Ipsemet Christus dominus noster nocte, quæ passionis suæ diē proximè præcessit, cum discipulis celebrauit, & in memoriam sui ipsius celebrandum, manducandumque perpetuo instituit, & consecrauit. Magna fide circa id necessarium, vt primo transmutari panem in corpus, vinum in sanguinem Christi credatur. Secundo id licet quotidie fiat Christum tamen non augmentari. Tertio manducatum indies nō minui. Quarto sacramento in plures partes diuiso integrum Christum in singulis etiam minimis particulis permanere. Quinto ab homine malitioso manducatum

Corpus & sanguis Christi quartum sacramentum.

Magna fide opus vt credam sequentia credā:ur.

non coinquinari. Sexto sumentibus malis mortem, bonis vitam æternam conferre. Septimo manducatum, non in manducantem, vt alijs cibis, sed manducantem in ipsum conuerti. Octauo manducarum illæsum in cœlum rapi. Nono tam in exigua & modica panis aut vini forma immensum incomprehensibilemque Deum & hominem Christum comprehendi. Decimo vnum atque idem Christi corpus vno momento multis in locis, multis ab hominibus, & diuersa sub specie percipi. Undecimo mutata substantia panis in veram Christi carnem, vini in sanguinem verum, naturalia accidentia panis & vini permanere, non carnis aut sanguinis assumere. Duodecimo dignè manducantibus utilitates duodecim maximas, quæ in his versibus enumerantur, subministrare. Inflammat, memorat, sustentat, roborat, auget. Hostia spem purgat, reficit, vitam dat, & vnit. Confirmat fidem, minuit somitemque remittit. Vltimo tam viuus quàm defunctis pro quibus à sacerdote speciatim in sacrificio offer-

tur.

*Eucharistia
communis.*

tur miro modo saluificū & uale esse, Eucharistiā communionē propterea dici, consecratur quidē ab exordio Christianæ religionis, & adhuc, ut aiunt, apud schismaticos quosdā, tantæ magnitudinis vnus panis, qui à sacerdote in scutellam comminutus, omnibus qui sacrificio aderant, communicari satisque esse posset, ex præcepto namque olim Christiani de eo quotidie communicabant: deinde dominicis tantum diebus. Sed cum nec his etiam dignè obseruaretur, præceptum in anno ter vel ad minus semel, sacro uidelicet paschalis tempore, in omnique uitæ periculo pro viatico, quo etiam nomine appellatur, Christianus homo quilibet sanæ rationis diligentiori qua vnquam possit, & animæ & corporis sui ad hoc præparatione percipiat. Matrimonium, quod est maris & femine legitima coniunctio, iure naturali, diuino, gentium & ciuili inductum sacramentum quintum. Sancti patres in Christiania pietate vnum, non plura simul, publicum non clandestinum, in ecclesia vel eius foribus

*Quo tempore
sumendum
viaticum.*

*Matrimonii
Sacramentū
quintum.*

solenniter fieri præcepere, ita scilicet, ut sacerdos accersatur qui virum primo, deinde foeminam inquirat. In matrimonium contrahendum utriusque ne consentiant: quibus consentientibus, quod maximè in eo necessarium est ipse comprehensis amborum dextris eos in individue sanctæque Trinitatis & unitatis nomine patris & filij & spiritus sancti coniungens, iubet hortaturque, ut unanimi huius & mutui coniugij perpetuo memores, viuentes se mutuo nunquam derelinquant, mutuo diligant, mutuo deseruiant, honorent: procreationi, non libidini studeant: natos ex se pueros honestè & diligenter educant: annulo postea eos subarrat: & aqua benedicta aspersos, porrecta stola in Ecclesiam introducit, supplices ante altare, si prius benedicti non sunt, benedicit. Mulier rubea vitta, & supra hæc candido velamine obuelatur, sine quo deinceps in publicum prodire, aut vitis assidere haud licitura. Duodecim esse, quibus matrimonium contrahendū impediri, contractum ditimi rursus volere. Personæ utpotè errorem, conditio-

*Matrimonij
iura.*

*Duodecim
matrimonie
obstantia.*

conditionem interpositam, cognationem, crimen apertum, sectæ disparitatem, violentiam, sacrum ordinem, ligamen, quo alij alter obstringitur, publicam honestatē, affinitatem, coëundi impotentiam. Sextum ecclesiæ sacramentum Pœnitentia est à Christo pro altera naufragij tabula datum. Christianus homo quilibet indubiè credere debet in quatuor consistere. Peccatorum videlicet pœnitentia, canonica confessione, absolutione, satisfactioneque. Primo, non leui, sed grauissima pœnitentia in animæ penetralibus super perditia, iterumque amissa illa per peccatum puritate & innocentia, quam vel baptismo, vel superiores pœnitentiæ beneficio consequutus fuit doleat, & dolore siue pœnitentia ea se reconciliandum rursus Deo speret, omnia quibus sese innocentiam amississe, indignationemque Dei in se concitasse cognoscit, sacerdoti prudenti, ore proprio humiliter vere loco Dei confiteatur, firmiterque credat, à Christo illi ceu suo in terris vicario potestatem concessam esse, ut se à peccatis confessis omnibus absol-

Sextū sacramentum pœnitentiæ.
Pœnitentia.

Confessio.

absolvere possit. Postremum pro satisfactione, & culparum remedio nõ grauatè, verum alacriter obeat, quicquid facere iussus fuerit. Indubita fide credat absolutum esse se, quàm mox à Sacerdote absolutio debita verborum forma pronunciata fuerit.

Vltimum sacramentum Extrema vñctio creditur, per oleum, quod ad hunc vsum ab Episcopo in singulis Diocessibus, annuo ritu, quinta feria, quæ Paschæ festum proximè præcedit, quemadmodum eucharistia consecratur à Sacerdote ex Iacobi apostoli præcepto, & Felicis Papæ in sede beati Petri quarti institutione mortuis tantummodo adultis, atque eam poscentibus præstatur. Præscripta verborum forma & crebra Sanctorum invocatione, ea corporis membra inunguntur, quibus quinque sensus, visus, auditus, gustus, olfactus, tactus maximè vigere & homo deliquisse existimatur, vt potè os, oculi, aures, nares, manus, & pedes, qua concedi, si digne percipiatur, nedum leuium delictorum omnimodã remissionè, verum quoq; aut mox pristinam sanitatem, aut obitum

*Satisfactio.
Absolutio.*

Vlti. sacra. vñctio extrema.

Quæ corporis membra inunguntur.

Extrema vñctio effectus.

*Qui dies
Christianis
sacri.*

*Aduentus
Domini.*

*Temporis di-
uisio.
Circuncisio
Christi*

*Epiphāia Do-
mini.
Purificatio
Mariæ.*

*Annuntiatio
domini.*

maturiolem leniolemque sancti pa-
tres credi voluere. Festi dies quos
per annum ab ecclesia obseruari præ-
cepere, initium à Christi domini no-
stri aduentu, quem in Decembri A-
postolus Petrus per hebdomadas in-
tegras treis, & dimidiã ieiunio & ora-
tione ante natiuitatem eiusdem, quæ
vltimis Decembris diebus continuis
octo ingenti gaudio & solennitate
celebratur omnes auspiciantur. An-
num in hebdomadas quinquaginta
duas: hebdomadas in mēses duode-
cim, mēses vt plurimū in dies trigin-
ta diuisere. Prima Ianuarij die, vt, se-
cundum Mosaicam legem Christus
præputio circumcisus sit, ecclesia re-
colit. Tertia postea, vt à magis tri-
bus, tribus muneribus adoratus, at-
que à Ioanne in Iordanis flumi-
ne baptizatus, nouæ legis primordia
iecit. Secunda Februarij die vt im-
maculata mater eius patrio ritu obe-
diens templo ipsum intulerit, & sese
purgari permisit: in cuius rei me-
moriã sollemnis ab ecclesia eo die
processio peragitur candelarū; cereræ
benedicuntur. Vicesimaquinta Mar-
tij, vt nascitur Christ⁹ virgini Mariæ

per Angelum annunciatus, sancti spiritus obumbratione in utero conceptus sit: quo tempore, quadraginta etiam dies, quos nobiscum in terris agens ieiunavit: & nos, ieiunare passionemque ipsius & mortem, quam ut nos a diaboli iugo liberaret, sponte sua sustinuit, recollere voluere: ultima illius ieiunij die, quae frequenter in Aprilem cadit, maximo omnium festo, ut superata morte ad inferna descendit, diabolo expugnato redijt suis iterum vivus, & gloriosus multum apparuit celebrare. In Maio ut spectantibus discipulis uniuersis propria virtute in caelos ascendit: Quo tempore beati Mamerti episcopi Viennensis institutione per uniuersum Christianum orbem peregrinationes seu letaniae de ecclesia una ad aliam minores fiunt. In Junio & Maio quandoque ut promissus spiritus sanctus discipulis Christi singulis in ignitarum linguarum formis deorsum datus apparuit, ac omnium nationum linguas & loqui & intelligere dedit. Octaua die frequentia festum sanctae Trinitati celebrare. Deinde quinta ex Urbani sexti insti-

*Ieiunium Domini.
Passio Domini.*

Resurrectio Domini.

Ascensio ad caelos.

Letaniae minores.

Pentecostes festum.

Trinitati festum.

Corporis Christi.

*Apostolorum
disiusionis.*

*Assumptio
nis Mariae
Natiuitatis
Mariae.
Praesentatio-
nis in templum
Conceptionis
Mariae.*

Visitationis.

tutione: vt in vltima ecena Christus in perennem sui memoria saluberrimum corporis, & sanguinis sui Sacramentum sub panis & vini speciebus perpetuo visendum, vescendumque suis post se relinquens instituit, frequenti celebritati recolitur. Decimaquinta Iulij, vt beati Apostoli velut iussi fuerant, duodecimo anno post domini sui in caelos ascensionem, ad praedicandum gentibus in orbem vniuersum abierunt nouo festo memoratur. Obitus genitricis Christi decimaquinta Augusti. Natiuitas octaua Septembris: vt templo praesentata a trimatu ibi ad nubes vsq; ad annos Deo iugiter seruiendo permanserit, vigesima prima Nouembris petagitur. Octaua Decembris immaculata illius ex diu sterilibus parentibus conceptio veneratur. Secunda Iulij die, vt montana transcendens Elizabeth cognatam inuisit. Constitui etiam duodecim apostolis, quibusdam martyribus, nonnullis confessoribus, & virginibus, sacri dies: Visima quarta siquidem Februarij Matthiae, Marco Euangelistae vigesimaquinta Apulis: quo die

Leta-

Letanias maiores Gregorius fieri ordinavit, Philippo & Iacobo maiori prima Maij, Petro & Paulo vigesima nona Iunij, & eiusdem mensis dies vigesima quarta Natalis Ioannis baptistæ facta est. Vigesima quinta Iulij Iacobo minori, Bartholomæo vigesima quarta Augusti. Mattheo vigesima prima Septembris. Vigesima octava Octobris Simoni & Iudæ. Ultima Nouembris Andreae. Vigesima prima Decembris Thomæ, & eiusdem mensis vigesima septima Euangelistæ Ioanni, prothomartyri Stephano præcedens dies dicata. Innocentibus pueris subsequens. Laurentio decima Augusti. Georgio vigesima tertia Aprilis. Martino & Nicolao solis ex omnibus confessoribus festa, huic sexta Decembris, illi undecima Nouembris tributa. Catherinæ virgini vigesima quinta Nouembris, Mariæ Magdalensæ vigesima secunda Iulij. Esse etiam sub vnus Michaëlis nomine omnibus beatis angelis diē vigesimum nonum Septembris sacrū. Et in commune omnibus Sanctis & electis Dei primum Nouembris voluere. Septimam præterea quancq;

*Dominica di-
ex Christianis
ut Iudæis sab-
batum sacra.*

*Quinta quæ-
que dies olim
sacra, ut do-
minica hodie.*

*Processio do-
minico die
quare fiat.*

diem quemadmodum Iudæis sabbatū, Dominica appellatione ab omni seruili operatione prorsus Christianis quietam esse: Solum diuinis laudibus, diuinis sacrificijs in ecclesia operari. Euangelium & fidei præcepta à Sacerdotibus prædicantibus addiscere, ac quibuscunque modis cælestis in nos numinis iram diebus sex intermedijs prouocasse timemus, hac die totum deprecari expiareque. Olim quæque quinta dies pari celebritati obseruabatur: sed ne idololatriæ gentibus quæ Ioui hac die feriabant non nihil condonaretur, obrogata, rursus fiebat tam dominicis diebus quàm quintis ferijs ante Missæ inceptionem per Ecclesiarum circuitum à clero & populo solennis processio, atque aquæ benedictæ per Sacerdotem aspersio. Agapitus instituit, hanc in memoriã Christi ascensionis, in illa gloriosæ resurrectionis, quæ de dominica in dominicam, velut de octaua in octauam perpetuo festo celebratur. Per noctes, quæ præcipuos solennes dies præcedūt, totas olim ex præcepto clerus & populus oīs in ecclesia diuinis laudibus inui-

inuigilabant : sed ob plura enormia
 scandala & crimina, quæ tenebris oc-
 culantibus à malitiosis interim per-
 petrabantur, mos iste sublatus : pro
 eo ieiunia die præcedenti instituta
 adhuc vigilarum nomen retinent.
 Quinque per annum ecclesiam re-
 colere statuere, à dominica, quæ se-
 ptuagesima à septuaginta diebus,
 quos includit, ad octauam Paschæ
 Christi domini ieiunium, passionē,
 mortem, sepulturam, præterque hoc
 primorum parentum miserabilem
 lapsum, maximosque humani gene-
 ris errores, illos, quibus à veri no-
 minis cognitione : cultuque abdu-
 cti, ad idolorum & malorum, dæ-
 monum profanam obseruationem
 declinauit. Duram item & intolera-
 bilem illam seruitutem, quam sub
 Ægyptio Pharaone Israëliticus po-
 pulus seruebat : quare in canonicis
 horis Geneseos & Exodi libri legun-
 tur & tristitiam tam in gestu quam
 cultu omnem Ecclesia ostentat. Ab
 octauo Paschatis die ad octauum
 Pentecostes Christi resurrectionem,
 ascensionem, & sancti spiritus trans-
 missionem : cumque hoc humani-

*Quinque per
 annum eccle-
 sia recolat.*

*Christi passio
 nis.*

*Christi resur-
 rectionem.*

*Christi in mū
do cōuersatio
nem.*

generis Deo patri per filium recon-
ciliationem redemptionemque: ac in
qua præfigurata fuit, filiorum Iſaël
in terrâ promissionis restitutionem:
noui ob id instrumenti libri legun-
tur & incunda lætaque omnia repe-
tuntur. Ab octauo deinde pētecostes
ad Christi aduentum vsq; per hebdo-
madas plus viginti miracula & con-
uersationem illius cum mundo ce-
lebrare voluere: præterque hoc lon-
gam illam peregrinationem, quam
à restituta salute ad extremum secu-
li diem de generatione in genera-
tionem longa serie humanum ge-
nus facit, vnde ob diuersam fortu-
nam qua velut in æstuoso pelago na-
uis fluctuatur ecclesia, neque satis
exultat neque tristatur, verum vt cau-
te ambulet, victoriamque ex ingru-
entibus procellis reportet, varij vete-
ris & noui instrumenti libri præle-
guntur. A domini insuper aduentu-
ad ipsius natiuitatem temporis me-
minisse, quod à Mose ad Messie ex-
ortum perdurait, quo certissimum
de sua salute humanum genus ex le-
ge & prophetis illius aduentū futu-
rumq; regnū ardētissimis desyderijs
expe-

*Christi expe-
ctationem.*

expectavit. Prophetias igitur legi & ieiunium statuere, ut Ecclesia ex his & edocta melius & habilitata domini sui Christi natalem, qui in quarta hebdomada semper celebratur, dignè exceptum iuxta salutis suæ primordia, veluti continuo festo ad septuagesimam vsque digne & merito pertractaret. Oratoria siue templa, quæ Ecclesias appellauêre, non nisi Episcopi diocesani permissu ædificari voluere, & comportata ad structuram materia fundoque solidior reperto: eundem ad hoc accitum lapidum primarium angularem in fundamentis benedicere, signo crucis signare & orientem solem versus dirigere: tum primum fabricæ cæmentarijs superædificare fas esse, Ædem in humani corporis seu crucis formam. Chorum in quo summum altare, & psalterium clericorum chorus, à quo appellatur, esset, caput præsentare orienti obiectum, rotundum posteriori ædificio breuiorem: sed propter oculos, qui in capite sunt, magis luminosum, cancellis à reliquo corpore, veluti collo, distingui. Turrim huic vnâ, aut duas (forfi-

*Christi Iesu
natalem diē.*

*Christianorū
oratoria siue
templa.*

*Dispositio tē-
plorum Chri-
stianorum.*

*Defunctorū
exequiæ, &
quandis lu-
gentur.*

*Christiano-
rum funera-
tio.*

legijs vti. Defunctis nō vbique æqua-
liter exequiæ parantur. Aliqui enim
continuis diebus septem, aliqui no-
uem, quidam triginta aut quadragin-
ta, aut quinquaginta, nonnulli cen-
tum, reliqui toto anno nigris indu-
mentis obuoluti magis quam vesti-
ti lugent, & iusta quotidie faciunt.
Cadauer lotū prius sudarioque aut
cilicio indutum à suæ conditionis vi-
ris clerici à clericis, laici à laicis cum
cantu Toletanum concilium efferre
decreuit, à sacerdote thure, suffitum
& benedicta aqua conspersum cum
certis imprecationibus sepulchro im-
poni resupinum pedibus ad orientē,
capite ad occidentem solem versis,
terra postea obrui. Sepulchrum in si-
gnum Christiani ibi sepulti lignea
cruce & circum eam hedera, cupres-
so, aut lauro insigniri. Christia-
næ religionis institu-
ta hæc sunt.

DE EUROPEIS
MEMORABILIORI-
BUS GENTIBUS;
LIBER III.

CAP. I.

POST Asiam ad Eu-
ropam tertiam or-
bis partem stylus
vertendus est, ap-
pellatá ab Europa
Agenoris Phœni-
cum regis filia quæ à Ioue rapta, in
Cretam abducta fuit, Ab occidente
mari Athlantico clauditur, à septen-
tione oceano Britannico, ab orien-
te Tanai, Mæotide palude, & Pon-
to, à meridie Mediterraneo Terra
multiformis, & ad vitorū virtutē in-
genue disposita: civiūq; & domesti-
carū ad alios rerū transfusiva. Est e-
nim tota habitabilis: in exigua tan-
tūmodo parte propter frigoris vim
inhabitabilis: quæ finitima Tanaidis
& Mæotidis incolis Boristhenensibus-
que in curibus degentibus: habitabi-
lis autē regionis id quod algidū est,
& montanum laboriose habitatur

Europa limitis.

Europa lastis.

Cura-

*Græci.**Romani.*

Curatores autem probos suscipientia loca etiam prave habitata, & per latrocinia mitigantur. Quemadmodum obtinentes Græci montes petraſque incoluerunt pulchrè ob prouideriam circa ciuilia artesq; & reliquum ad vitã ſenſum. Romani quoque multas gentes accipientes, quæ natura inhumanæ erant, ex ipsis locis asperis importuosisque & frigidis, cauſave alia male habitatis infociabiles homines inter ſe multis alijs admixtis connexerunt. Et ciuilitate quidem viuere agreſtiores duriorſque docuerunt. Quarum autem Europæ ipſius in plano eſt, naturalemque temperiem habet, multum adiuuat ad iſta: quandoquidem id quod eſt in ſelici regione pacificum omne eſt: & quod in triſti, pugna & virile: accipiuntque hæ gentes aliqua inter ſe beneficia: aliæ enim opem armis ferunt, aliæ fructibus & artibus, morumque doctrina. Maniſteſta vero ſunt etiam non auxiliantium inuicem detrimenta. Habet ſuperius quiddam vis arma tenentium, niſi ea ipſa multitudine ſupereatur: adeſtque terræ ipſi etiam vltra hoc quoddam natura-

le bonum, quod ea sanè omnis plani-
cie, montibusque distinguitur. Ita ut
vsquequaque descriptibile & civile
pugnaxque subiaceat: plusq; esse al-
terum, id scilicet, quod est pacis fa-
miliare: ita ut hoc vincat adiuuantib⁹
etiam ducibus Græcorum prius, Ma-
cedonum verò Romanorumque po-
sterius. Ex hoc autè & ad pacem &
ad bellum sufficientissima est sibi. E-
renim multitudinem pugnacem a-
bundè habet, & quæ agros colat, &
quæ vrbes quoque contineat. Excel-
lit hæc & fructus afferens optimos,
vitæque necessarios, & metalla quæ-
cunque vsui sunt, odores ad sacri-
ficia, nec non multi sumptus lapillos
ipsa extrinsecus petit. Quarum etiã
rerû inopibus nihilo deterior, quam
abundantibus est vita. Similiterque
pecudum exhibens mitium multarû
copiam: At bestiarum ferarumque
habet raritatem. Et talis quidè natura
est Europæ in vniuersum: particula-

*Europa &
ad pacem &
ad bellum fe-
büssi suffici-
entissima.*

ris autem pars prima est
omnium ab or-
tu Græcia

De Græcia, & legibus à Solone Atheniēſibus Græcorum longe principibus ſancitis.

CAP. II

Græcia deſcriptio.

*Thermopyla.
Apenninus.*

Gallidromus

Regiones Græciæ.

GRæcia Europę regio eſt à quodã Græco, qui latè in ſæra rerū olim potitus eſt, appellata. Hæc ab Iſthmi anguſtijs incipit, & à ſeptentrione in meridiem veſta, qua ſol oritur Ægeis, qua occidit Ionijs fluctibus obiacet. Thermopylæ mediam dirimūt, vt Italiã Apenninus iuga montiū à Leucade, & mari ad occidentē ſolē verſo, ad alterum mare quod ad ortum ipeſtat tendentia. Extremos montes ad occaſum Oetham vocant, quorū, quod altiffimum eſt, Gallidromum appellāt, per cuius vallem in Malliacum ſinū iter eſt, non latius L x. paſſibus. Hæc vna militaris eſt, per quam ſi nemo prohibeat, traduci poteſt exercitus: cætera loca adeo ardua & perplexa, vt ne expeditiffimis quidem ſint peruia ideo pylæ, quali portæ dictæ: & à calidis aquis in ſe natiſcentibus Thermopylæ. Iacēt ad mare verſa Acaſania, Ætolia, Locris, Phocis, Bœotia, Eubœia penè tota

annexa, Attica & Peloponnesus, longius prædictis in mare excurrunt, diuersa montium specie: & quæ ad septentrionem obuersa iacet, includitur Epirus, Perrebia, Magnesia, Thessalia, Pthiote, & sinus Malliacus. Athenæ ciuitas liberalium literarum & philosophorum mater, & qua nihil habuit tota Græcia clarius atque nobilius, fuit inter Achaïam & Macedoniam in regione quæ Attica appellatur ab Arthis filio Athenarum Regis, qui Cecropi in regno successit, & Athenas condidit, unde & Cecropia dicta est, & postea à Mopso, Mopsopia, & à Ione Xuti filio, vel, ut Iosephus scribit, à Iano Iaphet filio Ionia: postremo à Minerua Athenæ: Græci enim Mineruam Athenam vocant. Athenensibus Draco primus leges conscripsit, deinde Solon Salaminius multis prioribus ob poenarum magnitudinem abrogatis: omnibus enim ferre legibus quas Draco tulerat poena erat morte definita, ut occij & delicta conuicti, capite plecterentur. Qui olera fructusve in alieno prædio legisset, eodem quo & parricidæ supplicio puniretur. Ciuitatem census

Athenæ & ciuitas instituta,

Athenarum appellatio,

Draconis leges.

Q. asti-

æstimatione Solon in ordine distribuit. In primo ij fuere, quibus quingentorum Medimnū esset census. Secundo dein loco adscripti, qui trecentis censu foret, equosq; alere possent. Tertius equorum onere adempto pari censu æstimatus. Et ex his ferè ordinibus Magistratus creati, qui infra fuerunt Mercenarij nūcupati, cognitionis habendæ, iudicandiq; munia, cæteris exclusi magistratibus obibāt. Quam civilem institutionem Romæ Seruius Tullius magna ex parte imitatus creditur. Concilium in Areopago ex annuis magistratibus constituit, instituti huius Draconem auctore prodiderunt. Quidam secundū hæc, quæ dixi, vt omnem Solon civilis discordiæ occasionem in futurum tolleret, ne temeraria multitudo incertis (vt solet) flatibus iudicia turbaret: ex quatuor tribubus, quæ Athenis erant quadringentos legit viros, ex singulis centum: his permissum, vt quæ Areopagitæ decreuissent, si æqua visa forent, probarent: si minus essent placida, pari potestate rescinderent. Atque ita, velut duabus anchoris nixus, aduersus omnes fluctus

*Concilium in
Areopago.*

*Quatuor tri-
bus.*

*Quadrigen-
ti viri Areo-
pagitis adsi-
ti.*

immobilis mansurus ciuitatis status
 videri potuit. Parricidij, affectareque
 tyrannidis dānati, ne magistratum ca-
 perent lege vetuit. Nec hos solūm
 ab honorum petitione exclusit, sed
 cum quoque, qui orta in ciuitate se-
 ditione neutram partium sequutus es-
 set, mali ciuis esse ratus, quum pro-
 prias rationes in tuto collocarit, nul-
 la cōmuni cura sollicitudinēve tene-
 ri. Habuit nec minus admirationis il-
 lud, vt scēminæ, quæ viros parum ad-
 rem veneream idoneos sortitæ es-
 sent, vnum, quem vellent, ex mariti
 propinquis impunè admitterēt. Pec-
 niarias dotes è medio sustulit, vt pau-
 ca vestimenta, & vasa quædā paruo
 empta paterna domo ferrer mulier:
 testatus coniugij societatem, non
 precio, sed natorum charitate iungi-
 oportere: ne in defunctos vita male-
 dicta iacerentur. Si quis in sacro aut
 in iudicio, ciuium cōiutium fecisset,
 quinque dragmis mulctaretur. Legan-
 tiæ pecuniæ, cæterarumque rerum
 facultatem testari volentibus per-
 missam, quū prius patrio instituto in
 familia esse debere cēserētur, quæ a-
 micitia proprii quitate prælata est, &

*Lex admirā-
 da pro mulie-
 ribus.*

*Dotes pecu-
 niaria subla-
 ta.*

*Legende pe-
 cuniæ facult-
 tas permissa.*

*Luffus in alie
no funere in-
hibitus.*

*Adulteror-
um pena.*

*Victorum præ-
mia.*

*Lupus a. Ar-
hienfibus
infefatus.*

*Occiforum in
bello liberi ex
publico alati*

gratia neceffitati, in ea cautū ne de-
mentia fubdolave perfuafione fieret.
Ploratus & lamentationes in alieno
funere fuftulit. Nec fubfidia alimen-
tave vlla filius patri deberet à quo
nō arte efferet aliqua ad vsum vitæ in-
ftitutus. Qui illegitimo efferent thoro
procreari, neu parentes aleret. Enim-
verò qui meretricio non abftinet con-
greflu, is perbelle demonftrat, fe non
liberorum procreationi, fed volu-
ptati ftudere, feque ipfum mercede
privat. Mœchum in adulterio depre-
henfum impunè necari voluit. Qui
vim ingenuæ virgini intuliffet de-
cem dragmis mulctari. Ius venden-
dæ filix fororisve fuftulit, nifi adhuc
in ftupro deprehensæ. Qui Isthmia
viciffet, centum drachmas, qui Olym-
pia, quingentas præmium ferret.
Qui lupum victum attuliffet, quinq;
drachmas & publico acciperit. Qui
lupam drachmam vnã: hoc peco-
ris, illud bouis preciū: vetus fuit Arhe-
nienfium hanc beluã infefari, quip-
pe quæ æquè fit pecuarix rei, & a-
grorum cultui infefata. Eorum liberos
qui in prælijs occubiffent publicè
nutriēdos erudiēdosq; præcepit, quo
fanè

sanè animati singuli fortiter ac strenuè in bellis dimicarent. Voluit etiã vt & is qui oculos in bello amisisset publicè aleretur. Præclarè & illud statuit curatorem cum pupillorum matre non inhabitare. Cauit ne is fieret curator ad quem post pupillorũ obitum substantia spectaret. Illud item, nõ licere annulario venditi anuli seruare sigillum. Et qui alteri vnũ oculum exuerit, ei ambos erui debere. Et quæ non posuisti ne tollas, si quis secus facit, capitale esto. Principem si ebrius deprehensus esset, inorte mulctandum. Athenienses vt dies secundũ lunæ cursum agerent monuit. Ex omni genere frugũ mel, & cæram extra Atticos fines asportari permisit. Nullum ciuitate donari nisi opificem, qui cũ tota domo se Athenas contulisset, aut perpetuo exilio natali solo pulsus esset, censebat. Has leges Solon ligneis tabulis, quas Axionas dixere, notatas, in centum annos sancendas curauit, haud ignarus fore, vt his ciuitas longa temporis intercapedine assuetã, in perpetuũ deinceps sanciret. Herodotus in decem annos Atticis legi-

Curator pupillorum.

Princeps ebrius morte mulctandus.

Legum tabule Axionas dicta.

*Luctus in alie
no funere in-
hibitus.*

gratia necessitati, in ea cautū ne de-
mentia subdōlave persuasione fieret.
Ploratus & lamentationes in alieno
funere sustulit. Nec subsidia alimen-
tāue vlla filius patri deberet à quo
nō arte esset aliqua ad vsū vitæ in-
stitutus. Qui illegitimo essent thoro
procreati, neu parentes alerēt. Enim-
uero qui meretricio non abstinet con-
gressu, is perbelle demonstrat, se non
liberorum procreationi, sed volu-
ptati studere, seque ipsum mercede
priuat. Mœchum in adulterio depre-
hensum impunè necari voluit. Qui
vim ingenuæ virgini intulisset de-
cem dragmis mulcrari. Ius venden-
dæ filix sororisve sustulit, nisi adhuc
in stupro deprehensæ. Qui Isthmia
vicisset, centum drachmas, qui Olym-
pia, quingentas præmium ferret.
Qui lupum victum attulisset, quinq;
dragmas & publico acciperit. Qui
lupam drachinam vnā: hoc peco-
ris, illud bouis præciū: vetus fuit Athe-
nensium hanc beluā infectari, quip-
pe quæ æquè sit pecuariæ rei, & a-
grorum cultui infesta. Eorum liberos
qui in prælijs occubuissent publicè
nutriēdos erudiēdosq; præcepit, quo
fanè

*Adulteror-
um pena.*

*Victorum præ-
mia.*

*Lupus ab At-
heniensibus
infectatus.*

*Occisorum in
bello liberi ex
publico alari*

sanè animati singuli fortiter ac strenuè in bellis dimicarent. Voluit etiã vt & is qui oculos in bello amisisset publicè aleretur. Præclarè & illud statuit curatorem cum pupillorum matre non inhabitare. Cavit ne is fieret curator ad quem post pupillorũ obitum substantia spectaret. Illud item, nõ licere annulario venditi annuli seruare sigillum. Et qui alteri vnũ oculum exuerit, ei ambos erui debere. Et quæ non posuisti ne tollas, si quis secus facit, capitale esto. Principem si ebrius deprehensus esset, morte mulctandum. Athenienses vt dies secundũ lunæ cursum agerent monuit. Ex omni genere frugũ mel, & cæram extra Atticos fines asportari permisit. Nullum ciuitate donari nisi opificem, qui cũ tota domo se Athenas contulisset, aut perpetuo exilio natali solo pulsus esset, censèbar. Has leges Solon ligneis tabulis, quas Axionas dixere, notatas, in centum annos sancendas curauit, haud ignarus fore, vt his ciuitas longa temporis intercapedine assuetata, in perpetuũ deinceps sanciret. Herodotus in decem annos Atticis legi-

*Curator pu-
pillorum.*

*Princeps ebrĩ
us morte mu-
ctandus.*

*Legum tabu-
le Axionas
dicta.*

bus cautum prodidit. Sed ut sanctiores essent, magisq; obseruarentur, aliorum legumlatorum more, qui latus leges ad nomen aliquod referre solent, ipse quemadmodum Draco antea, Mineruam suarum auctorem dixit: atque in verba sua iurare in foro ad lapidem senatum populumq; induxit. Fuerunt Athenienses non aduenæ, neque passim collecta populi colluies originem urbi dedit, sed in eodem nati solo, quæ incolunt: & quæ illis sedes, eadem origo est. Primi larificij, & olei, & vini usum docuere, aræ quoque & serere frumenta glæde vespentibus monstraucunt: literæ certæ, ac facundia. Sic civilis ordo disciplinæ veluti templum Athenas habet. Tres leges, quæ in Neptuni placatione à Cecropè in mulieres, à quibus Deus ipse suffragio fastiditus fuerat, & Mineruæ posthabitus, latè erant, adhuc obseruabantur, videlicet, ne vlla vnquam mulier senatum ingrederetur, ut nulla earum proles maternum nomè accipiat, ne quis eas Athenæas siue Athenienses dicat, sed Atticas. Cæsos in bello Thucidide auctore in hunc modum se-

Minerua Atheniensium legum aucter.

Atheniensium origo & inuentio.

Tres leges in Neptuni placationem in mulieres.

Cæsos in bello quomodo Athenienses sepeliunt.

peliunt, factis ante triduum tabernaculo, mortuorum ossa proponuntur, & suorum quisque reliquijs, si quid lubeat, imponit, quæ efferruntur singularum tribuû, singulas tribus suæ quantæque tribus ossa continentes vehicula portant. Vnus item thorus inanis fertur, constratus eorum, qui non extant, qui inter cæcos non fuere reperi. Efferrunt autem promiscuè voluntarij quique vel ciues vel hospites foeminais propinquate coniunctis ad sepulchrum eiulantibus, conduntque in publico monumento, quod est iuxta monumentum Callisti, apud suburbana, ubi semper eos sepeliunt, qui in bello ceciderunt: præterquam, qui in Marathone, quorum singularem fuisse virtutem existimantes, eodem in loco sepulchrû fecerunt: postea vero quædam eos humauerunt, aliquis ab ipsa ciuitate delectus vir haud quam pro inconsulto habitus, & cui pro dignitate cõueniat, super eos orationem habet, qualè decet de corû laudibus, qua habita disceditur: hoc quidem more sepeliunt, quo per omne belli tempus, quoties id accidit, legitime vtuntur.

*Monumentum
Callisti.*

*Marathon cõ-
uitas non pro-
cul ab A-
thenis.*

De Laconia & Laconum siue Lacedæmonum institutis.

CAPVT III.

Oebalis La-
cedamonis.

Spartha.
Lycurgus phy-
losophus legis-
lator.

Reges simul
apud Lacedæ-
mones regua-
bant.

LAconia in Peloponensio provin-
cia, quæ & Oebalia & Lacedæ-
monia dicitur, à Lacedæmone Iouis,
& Thaygetæ filio: à quo etiã clara &
potens ciuitas in eadem regione ædi-
ficata est atque appellata. Hæc quoq;
Spartha dicta est, à Spartho Phoronçi
filio, Agamennonis regia fuit. Lycur-
gus insignis philosophus Polydectis
Regis frater quum vita illo defuncto
Imperium relictæ filij tutoris nomine
aliquãdiu administrasset, ciuitatis sta-
tum atq; regionis optimis institutis,
optimis legibus excoluit. Quum antea
ex omnibus ferè Græcis soli Lacedæ-
monij pessimè morati essent, tã circa
sequam circa hospites, nullo consuetu-
dinis conuersationisq; cõmercio. Ly-
curgus ergo audacter rem aggressus,
omnia iura, iusurata, & priscos
uiuendi ritus abrogauit atque ciuilio-
ra quædam, multoq; laudabiliora
instituit. Primum omnium seniores de
Republica electi, qui cū Regibus qui
duo numero creati sunt consularèt:

is ordo velut arbiter fuit, inter regiã
 potestatem, & vim multitudinis: ne
 aut hæc contumacia seruiret: aut Im-
 perio illi. Octo & viginti seniores
 (tor enim fuisse Aristoteles scripsit)
 duobus regibus assidebant, ne nimi-
 um Democratia inualesceret prou-
 dentes: & rursus, ne qui Regnum te-
 nerent, tyrannicum quippiam mo-
 lirentur, quæ hic ordo decreuisset, cæ-
 tera multitudo vt sciret, necessè erat.
 Addita deinceps post multos annos
 Ephorum potestas, huic pauco-
 rum administrationi, quæ Græco
 verbo Oligarchia dicitur: Postea-
 quàm nimis visã est feroescere: est-
 que quasi frænum concilio illi inie-
 ctum, accidit id tamen centesimo à
 Licurgi interitu anno, quum Theo-
 pompus regnaret. Alterum ob Oli-
 garchia institutum, agrorum diuisio:
 persuasit illi multitudini, vt solum
 omne Laonicum in medio positum
 æquis in singulis portionibus diuide-
 retur: oportere, ratus ciuem cui in-
 genio, & virtute non luxu, & diuitijs
 præstare. Abijt igitur vniuersa
 terra in sortium nouem & triginta
 milia: in nouem milia urbanus ager.

*Octo & vigin-
 ti seniores.*

*Democratia,
 id est princi-
 patus populæ.*

*Ephorum
 potestas.
 Oligarchia.
 Agrorum di-
 uisio.*

Paganicus & Municipalis in triplo
 & ampli⁹ maiore numeru: portio quæ
 libet ea fuit, quæ viro frumenti me-
 dimnos. lxx. feminæ. xli. annos
 ferret. Habuit à principio animo &
 res mobiles dividere, sed inuidiam,
 verius, quæ inde imminebat (plures
 enim videbantur id agrè latu-
 rum) om-
 nem auri argentiq[ue] vsum è medio
 sustulit, ferreumq[ue] nummum indu-
 xit, percussitq[ue] decussim, quem ius-
 sit minimè valere, ac tum demum
 omnis furandi occasio sublata est. Ig-
 nitum ferrum ex quo nummum per-
 cussit aceto extinxit, vt ad rem nul-
 lam amplius ob mollitiem vtile red-
 deretur. Omnes ad hoc artes vt inu-
 tiles vbe eiecit: quamquam artifices
 ipsi sublato auri vsu sua sponte inde
 transmigrarunt, quum ferrei nummi
 apud alios in vsu non essent. Mox ve-
 ro vt omnè ex ciuitate tolleret luxū,
 publica cōiuiua instituit, vt diuites pro
 miscuè & inopes vni adhiberētur cō-
 iuiui, vnisq[ue] vescerentur epulis. Ac
 ne lautorum quisquam cœnatus in
 publicum veniret, qui minus cu-
 pidè & hilariter vesceretur, vt pa-
 rum frugi à proximè accumbentibus ob-

*Auri & ar-
 genti vsus è
 medio subla-
 tus.*

*Artes omnes
 apud Lacedæ-
 mones subla-
 ta.*

obiurgabatur: quo planè instigato
 omnis vetus è medio luxuria sublata
 iræ, impetuque in eum facto, alter
 est illi oculus baculo excussus, qua-
 re cautum, ne Spartiatæ cum bacu-
 lo amplius ad conuiuium intrarent.
 Hunc conuiuandi ritum Philiæ di-
 xerunt, haud dubiè publicæ ami-
 citiæ & humanitatis argumento:
 vel quod quasi Phiditia dicerent,
 quòd ira conuiuando *φιδοῖ*, id est,
 parsimoniam assuescerent. Qui sacrifi-
 cij aut venationis causâ conuiuium nō
 occurrissent, his domi cenare permis-
 sum, cetera multitudo aderat: con-
 ferebant ad hoc conuiuium quotan-
 nis singuli, farinae medimnum v-
 num, vini coros octo, casei quinque
 minas, ficuum quinque semis mi-
 nas. Frequentabant id pueri etiam ve-
 lut temperantiæ, omnisque ciuili-
 sciplinæ gymnasiū, assuescere ibi vrba-
 nis sermonibus, iocariq; comiter di-
 sciebāt, ac sine scurrilitate cauillari. In
 procreationi ob assiduam militiam
 est cōsultū, eousq; vxoribus indultū,
 ut eas viri heras appellarent. Virgines
 cūcti,

*Luxus omnis
 sublatus.*

*Φιδίαις
 id est amicitias.
 Φιδίτιαι,
 id est, sobrietas.*

*Ad publicū
 conuiuium
 quic singuli
 conferebant.*

*Vxoribus heras
 appellata.*

Virginum studeat.

Cælibes ludibrio habiti. Raptu nubunt virgines.

Sponsus sponsam non aspiciit antequam pater sit factus.

cursu, palæstra, disco, iaculo, exercē-
 bātut: vt ocio & muliebribus delitijs
 sublatis robustiores ad tolerandos
 partes fierent: nudæ vt pueri in aper-
 to versari, saltare & cantare in sacris
 quibusdam presentibus spectantibus-
 que iuuenibus: nudatio illa nihil tur-
 pe habuit: aderat nanque verecun-
 dia, petulantia omnis aberrat. Hinc
 illa indoles tempestiuæque in Laco-
 nicis sceminis ad omnia prōpitudine.
 Qui cælebs vixisset Gyrunicis specta-
 culis arcebatur, nudus q; hyeme forū
 circuibat, ne vt cæteri senes in hono-
 re apud iuuenes nōt. Nubebant vir-
 gines raptu maturæ viro. Parany-
 mpha in cubiculum abducta capillos
 ad curē resecebat: sponsus inde ad eā
 ingressus cingulum soluebat, noctu
 tantum cum ea congredebatur, nec
 prius sponsam aspiciebat interdū
 quā ex illa factus esset pater. Filio-
 rum & sobolis dignis hominibus
 permittā. Licebat sciorum cuique
 honestum ex iuuentute ac probum
 aliquem ad vxorem procreationis
 causa adducere: atque vbi eam alie-
 no semine implestet, suum quod na-
 sceretur efficere: neq; probro dari si
 quis

quis huic, qui fœcundam pudicamq;
 haberet vxorem suadere esset ausus,
 vt cum ea sibi congregari liceret, ceu
 bono fertiliq; solo operaturus libe-
 rorum causa. Ridet aut ad hæc qua-
 rundam gentium stultitiam, quod ca-
 nes & equas nunc precio nunc gra-
 tia optimis eius generis animalibus
 supponerent: vxores præsidio custodi-
 rent: ex illis soli ipsi siue a nentes es-
 sent, siue ægri infirmiq; generare vel-
 lent. Ius alendi partus nullum paren-
 tibus, natus infans in publicum defe-
 rebatur ad locum quem Ieschem di-
 xere, vbi magno effecto puero viri
 pueri formam intuiti, si probassent,
 ex nouem milibus sortium in quas
 urbanus ager diuisus erat, vnã il-
 li curabant adscribi. Infirmum &
 deformem ad apothecas locũ, haud
 longè à Taygeto præcipitem ac præ-
 ruptum exponendum dabant, vt po-
 tẽ Republicæ inutilem. Mulieres
 vino non aqua pueros abluant,
 quo liquore admoto constat resolu-
 corpora debilitariq; , si qua sunt
 Comitiali morbo obnoxia. Nulla lo-
 tis fomenta adhiberi, nulla teneris
 crepundia, solitudinibus tenebrisque
 allue.

*Ius alendi par-
 rentibus nul-
 lum.*

*Infantes infir-
 mi præcipiti-
 necesse.*

*Puerorum La-
cedaemonum
educatio.*

Exercitia.

*Iren puerorum
praeceptor.*

*Furari hone-
stas habita à
Lacedaemoni-
is.*

assuescere. Ob idque externarum gen-
tium quidam, Laonicas nutrices li-
beris alendis adhibuerunt. Pueri à
septimo anno in aequalium cœtu ex-
erceri, literasq; pro necessitate ad-
discebant: reliqua disciplina toleratu
percipiebatur. Ad cutem pueri conde-
batur, nudis calcibus ambulare, duo-
decimo anno tunicã vnã patrio insti-
tuto sortiri, neq; balneas, neq; fomen-
ta scire. Thoris ex arundine constru-
ctis quietem capiebant: Hyeme eos
quos Lycophones dixerunt, thoris
immissere. Iren qui cœtui praeerat,
is creabatur, qui vno anno aut altero
ceteros anteibat, grandiores lignari
imperabat, minores onera furto qua-
rere. Maiorem conuiuia ingredi, in-
de etiam aliquid furari: qui deprehē-
si erant in furto flagris admoueban-
tur: non quia nefas esset furari, sed
quòd parum prudenter, & ingenio-
se esset id ab eo factum. Iren quosdã
canere iubebat, alios argutas quæstio-
nes proponere, breue esse oportebat
subitumque responsum, quod si quis
negligentius fecisset, huius pollex
ab Irene acius mordebatur. Insti-
uebantur ad hæc graui vti oratione,
sed

sed quæ iocunditate non caneret, sententijsque breui sermone complexis, ita vt res in prouerbijs abierit: facilius philosophari homines posse quàm Laconicum sermonem imitari. Operæ precium est etiam cognoscere quale ab initio studium fuerit omnium ætatum, quanta ad virtutem contentio, atque æmulatio. In treis distincta erat chorus omnis ætas. Tum in solennibus sacris seniorum cœtus canere exorsus. Fuimus olim robusti & iuuenes canora voce pronunciabant. Tum adultæ ætatis eum excipiens, nos quidem iuuenes sumus & fortes, respondebant: idque si libet experiamini: ad eam puerilis chorus, tam boni erimus, & meliores. Plutharchus autor est ad sua usque tempora perdurasse Laconicos quosdam modulos, quibus illi ad tibiam in hostem ituri uti consueverunt. Thucidides Laconici huius instituti relator, tibiæ modulos in prælijs usus scriptum reliquit: negat tamen id aliquo religionis ritu reuere diuinæ causæ fieri solitum, neque vt vibrarentur animi excitarentur ad pugnam (quod cornua & litui apud Romanos factitant): sed

Prouerbijs

*In chorus tres
ætatis omnis
distin-*

*Cicutum tibiæ
modulum in bello
usurpatum*

vt æquali modularoque sensum gressu conuenientes pugnam capesserēt, nec suos ordines distrahi sinerent. Extat Laconici vatis carmen, quo apparet non tibia solum Spartiatis in procinctu vsos, sed Citharæ etiam concentu: qui mos & ipse à Creten-sibus sumptus videri potest. Herodotus Halyarem Lydorum Regem scribit fistulatores & fidicinās, & quod penè indignum relatu sit, cōuiuiorū etiam delicias in acie habuisse; eo bello, quod Milesijs intulit. Romani, præter cornuum & lituorū concentum, ardentissimo militum clamore bellum capessiebant: quod longè diuersum ab eo est, quod Homerus de Achæis scripsit, quos tacitos fecit spirātesq; robur in pugnam procedere. Galli tripudio, vt Polybius & Liuius scribunt, seutaque super capita quatientes. Barbarorum quidam cum vlulatu prælium inæunt. Ex quatuorū varietate potest intelligi, cæteras gentes non id quod Spartani in bellico, concentu securas. Capillos præterea à pubertate ex instituto alebant, memorabili legumlatoris dicto comantibus capitibus multo pul-

Cithara concentu in procinctu Lacedæmones vsi.

Cor. cum lituorum concentu clamoreque Romani bellum capessiebant.

Galli cum tripudio bellum inierunt. Barbari cum vlulatu. Rex bellum initurus Muffis sacrificabat.

ehriora fieri humana corpora, quæ si
 sint alioqui deformia, capillo haud
 dubiè ferorescant. Prælium initurus *Rex bellum*
 res Musis capram immolabat. *enturao, Musis sacrificabat.*
 mi militiæque certa viuendi lege
 sunt vsi, bellicaque exercitatione,
 patriæ, non sibi natos arbitantes.
 Nullas quæstuosas tractabant artes,
 bellicæ tantum exercitationis studio
 teneri. Solennibus epulis reliquû da-
 batur tempus, eoq; per hæc ventum
 est, vt quemadmodum præclare scri-
 bit Plutarchus. Spartani neque nol-
 lent, neq; si vellent, scirent amplius
 priuatim viuere, essentque ex omni
 parte patriæ dediti. Suffragandi ratio *Suffragandi*
 vt cætera ab alijs gentibus diuersa, *ratio admirã*
 pauci ad hoc ipsum delecti conclaue. *di.*
 Comitio propinquum subibant: vn-
 de ipsi, neque quempiam viderent,
 neque ab vilo viderentur. Tum ve-
 rò, vt primo, altetòve loco compe-
 titorû nomina sortito educta essent,
 quantus vocum assensus ad singula
 nomina ortus esset, diligenter atten-
 debant: ac quoto quisq; clamor loco
 maior minòrve esset ad ipsorum au-
 res redditus tabella pernotare, ex
 qua in publicum missa percipieba-
 tur,

*Cadauera in
vrbe sepelire
permiffum.*

*Lullus fune-
bris undecim
diebus.*

*Peregrinari
Lacedamoni-
bus prohibi-
tum.*

*Iuuenum ve-
ftitus.*

*Pueri in a-
grum non in
forum duce-
bantur.*

tur, cui competitorum plures, eſſent voces ſuffragatæ. Primus ad hæc Lycurgus omni ſuperſtitione ſublata permiffit cadauera in vrbe ſepeliri, tū etiam circa templa fortiri monumeta. Nec viri nec fœminæ nomen licebat quiquā ſepulchro inſcribere, niſi eorum, qui fortiter in bello periſſent. Lugendi tempus vndecim erat diebus finitum. Nec ciuibus peregrinari permiffum, ne alienos mores vrbi importarent. Quin & peregrè eo delati, niſi qui rei publicæ vtiles eſſent, vrbe excludebantur: ne quid (vt Thucidides habet) Laconicæ diſciplinæ peregrinæ genes imbibere, quod ſatis inhumanè haud immerito aliquis dixerit. Vel, vt Plutarchus ſcribit, ne mutuo congreſſu noui ſermones in vrbe orirētur, & ex his noua iudicia, diſſonæq; voluntates, quæ publicæ rei pernicioſiſſimæ eſſe ſolent. Iuuenibus Lycurgus non amplius vna veſte toto anno vti permiffit, ne aliquem cultius quàm alterum: non ſplēdidius, vt dictum eſt, epulari. Enā ſingula non pecunia, ſed mercium conpenſatione iuſſit. Pueros puberes non in forū ſed in agrū deduci iuſſit,

vt primos annos non in luxuria, sed in omni labore & opere agerent. Nihil eos somni causa substernere, & vitam sine pulmento degere, nec prius in urbem redire, quam viri facti essent statuit. Virgines sine dote nubere iussit, vt vxores non pecuniæ causa eligerentur: seueriusque matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis frans dotis tenerentur. Maximum honorem non diuitem & potentem, sed senum esse voluit, nec vsquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Regibus potestatem bellorum, magistratibus iudicia, & annuas successiones, senatui custodiam legum: populoque sublegendi senatû, vel creandi quos vellet magistratus potestatem concessit. Hæ quoniam legis aut noua instituta solutis antea moribus dura esse videbantur: eorum autorem Apollinem Delphicum finxit: & inde se eas ex precepto Numinis detulisse, vt consuescendi tedium metus religionis euincat. Deinde, vt æternitatē suis legibus daret, iureiurando ciuitatē obligauit, nihil eorū que scaxisset mutaturâ prius quâ reuenteretur (se ad oraculū Dei-

Virgines sine dote nubere.

Senium apud Lacedæmones honoratissimum.

Apollo autem legum apud Lacedæmones.

Lycurgus voluntario exulatus.

Regum Spartiarum dignationes.

Belli tempore. Pacis tempore.

phicum profecturum, consulturum quid mutandum addendumve legibus suis illi videatur. Proficiscitur autem Cretam, ibiq; perpetuum exiliū egit: præcepit etiam moriens ossa sua in mare abijci, ne Lacedæmonem delata Spartani se de non mutandis legibus à iuramento absolutos putarent. Libet hic quoq; assignare quas dignationes Regibus suis Spartiatæ olim tribuerunt: duo sacerdotia Iouis Lacedæmonij, & Iouis Cœlestis: & ius belli in quamcunque libuerit regionem inferendi, ut id nulli Spartiarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur, ut in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeunda postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsunt. In egressibus utatur quocunque pecoribus libuerit, quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: quoties in aliqua republica euisceratio fit, primi in cæna reges discubant, & ijs primis distribui incipiat, utriq; eorum duplum omnium quam cæteris conuiuijs, libaminaque immo-

molatorum & coria eorum sint. Singulis quoque calendis instantis mensis singula pecora utriusque è publico dentur Apollini immolanda, & farinae medimnū, id est, sex modia, & vini Laconicus quartarius. Et in spectaculis singulorū certaminum certis locis praesideant, liceatque quibuscunque libeat civibus inniti, & utriusque binos eligere Pythios. Sunt autem Pythij, qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quique publice cum Regibus pascuntur. Regibus ad cenam non euntibus binæ Chœnices, id est, semimodia farinae: & vini singulae Corylae, id est, sextarij: praesentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione pupilla utrius danda sit ei ne cui mater, an cui pater desponderat, nec non de vijs publicis, & si quis adoptivum filium facere velit inuitis regibus. Liccat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui constat ex duo de triginta senibus: si eorum non accesserint eorum maximè propinqui, duo senatores ius Regū obtineant, duos calculos ponendi tertium pro seipsis. Viventibus hæc Regibus à Republica Spartiatarū tribuuntur,

Pythij qui vocati.

Chœnices.

Corylae.

Honor defunctis regibus exhibitus.

Exequis regum Lacedaemoniorum. Publicis in Lacedaemoniorum regum funere luctus.

illa defunctis. Equites per vniuersam Laconicam obitum Regis enunciant, Fœminæ per urbem circumeuntes ollas pulsitant, quumque hoc fit, necesse est, ex singulis domibus duos ingenuos, marè & fœminâ luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedaemonijs est, quæ Barbaris Asianis, Nam plerique Barbarorum eodem ritu in mortibus regum vruntur. Siquidem posteaquam mortem obiit Lacedaemoniorum rex, oportet eius exequijs adesse ex omni Lacedaemonis regione necessarios, quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicenorum, quorum & item seruorum atque ipsorum Spartiatarum: posteaquã multa milia in vnum coacta sunt promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepidè plangunt, & vlulatu immenso vruntur. Vltimū quæque regū licètes semper fuisse optimū. Qui verò regum in bello perijt, eius simulachrum, quū expresserunt: in thoro bene strato efferunt: cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusque magistratuum confessus, sed luctus continuus in hac quoque cum

cum Persis isti conveniunt, quòd defuncto rege alter, qui succedit, liberat ære alieno, quicumq; Spartiata aliquid aut regi aut republicæ debebat, apud Persas, qui rex creatus est, omnibus civitatibus tributum, quod debebant remittit. Cum Ægyptijs etiam Lacædæmonij in hoc cõgruunt, quod eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt, & coquus è coquo, & tibicen ex tibicine, & præco ex præcone gignitur, neque vlli propter vocalitatem alijs insidiantes, seipsos iugerunt, sed in paterno opere perseverant, atque hæc quidem ita fiunt.

De Creta insula, & Cretensum celebratis moribus.

CAPVT. IIII.

CReta, quæ & Candia dicitur, insula in Mediterrameo mari centum vrbium fama clara: hæc vt Strabo scribit à Septentrione Aegeo alluitur pelago & Cretico, ab Austro Libyco, ad Occidentem Egilam & Cythera spectat, ad Orientẽ Carpathon, habet in longitudine cclxx. millia

Creta descriptio.

passuum, in latitudine quinquaginta millia. Circuitus quingenta octoginta octo millia passuum complectitur. Insignes in ea vrbes sunt Cortina, Cydonea, Gnosum, Minois regia & Ida mons omnium qui in ea sunt celeberrimus, celsissimo is vertice asurgit. Appollodorus longitudinem eius duum millium trecentorumq; stadiorum tradit, circumum quinque millium & amplius. Artemidorus mille minus. Nullum in Creta animal noxium est. Serpens ibi nulla: nulla noctua: & si inueniatur, statim moritur. Capris copiosa. Ceruis eget. Optimi vini feracissima, herbam producit, quæ diptamos dicitur: & Alunosam, quæ morfa diurnam famem prohibet. Sfalangos etiam venenatos gignit, & lapilè qui Idæus dactylus dicitur. Cureta olim vocabatur ab habitantibus Curetibus & per syncopã, Creta. Alij dicunt Cretam dictam à Crete quodam, Iouis filio Curetum Rege. Alij à Crete Nympha Hesperidis filia, Incultum hominũ genus à principio habuit. Rhadamanthus ad manuetiores vitæ ritus perduxit, sequutus inde minos qui equitate

Idæi montis de scriptio.

In Creta nullum animal noxium.

& iustitia adhuc magis excoluit. Plato autor est Lacedæmonios, & alias vetustissimas Græciæ ciuitates hinc sibi leges & instituta quæsiuisse. Optimum gentis statum euerit primo tyrânicus dominatus, mox & Ciliçû latrocinia. Fuit gens ab initio libertatis studiosa ea se possidere arbitrati, quæ non esset tyrannorum libidibus exposita, fuit & cûcordiæ perpetua cura, quæ seditioni diuitiarum auaritiæ alumnæ inimica est, modicè proinpe antiquitus frugaliterque vitam agitare. Frequetabant pueri conuentus, quos greges nominabant. Adultæ ætatis viri publica inter se conuiuia celebrare arma reipublicæ cause tractare, ab ineunte ætate corpora laborib⁹ exercere. Maris æstus & frigora perperi, accliuēs semitas salustique cursu superare, in gymnasijs pugnas ciere, arcubus & sagittis plurimū vri, in armis saltationem, quam pyrrhicem nominant, vulgò celebrare: flexu corporis hæc saltatio fiebat, quo plagæ telaq; euitarentur. Sagulum & militare calceum sibi inducere, arma preciosissimū munus credere: tantū ad hæc rei maritimæ studiū,

Mores Cretensium.

Saltatio pyrrhica.

ut in prouerbum abierit, si quis quæ
 nosset se nescire dissimularet. Cretes
 (diceretur) pelagus nescit. Inter æqua-
 les connubia conciliari, ex omnique
 iuuenum cœtu virginibus sibi spon-
 sos optare ius erat, nec prius paterna
 domo abduci moris erat, quâ ad do-
 mesticam administrationem essent
 idoneæ. Dotis magnitudo fuit, si fra-
 ter aderat, patrimonij dimidiû. Pueri
 ex legibus literas & cãtilenas & mu-
 sicæ artis modulamina quædam disce-
 bant, ad vitorum Syssiria perducti hu-
 mi vilibus tecti amiculis sedebant, il-
 lisque pugnam cientibus ministrare
 puerorum validissimus, maximeque
 elatus ductabat gregem. Pro viribus
 singuli plurimos aggregabant æqua-
 les, ad venationes egredi, cursu exer-
 cebantur corpora stans diebus puero-
 rum cœtus ad tybiæ & lyræ cantum
 inter se committi, ut in re bellica con-
 fueuere. Huius gētis etiam fuisse qui-
 dam memorant lætos dies candido
 notare calculo, tristes atque mo-
 lestos atro: & si plures hunc
 morem ad Thraces re-
 ferunt.

Matrimonia.

Dot.

*Musica stu-
dium.*

*Dies lapillo
signare.*

De

*De Thracia, Thracumque feris
moribus.*

CAPVT. V.

THracia, quę hodie Romania ap-
pellatur, Europę regio est, inter
partes Scythiæ cōputata, Macedoniã
sequitur, à septētrione Istrū habet, ab
oriēte Pontum ac propontidē. à meri-
die Aegeum mare. Olim Scython, po-
steà Thracia, à Thrace Martis filio, si-
ue ab asperitate appellata, Græcis em̄
ἄσπερον asperum dicitur. Regio est vt
Pomponius scribit nec cęlo, nec solo
(quam vbi mari vicinior est) satis fœcū-
da temperataque frigida est, & eorum
quę seruantur maligne admodum pa-
tiens, raro vsquã pomiferam arbo-
rem, vitem frequentius tolerat, sed
nec eius quidem fructus maturat ac
mitigat, nisi vbi frigora obiectu fron-
diũ cultores auerere. In ea quon-
dam vrbes celebriores fuere Apol-
lophama, Enos, Nicopolis, Byzan-
tium, quę postea à Constantino Con-
stantinopolis dicta est, & in maius
aucta gloriosissimi Imperij sedes
& orientis totius caput delecta, Pe-
rinthos, Lysimachia, Caliopolis.

Romania.

*Scython.
Thracia quo-
litat.*

*Celebriores
Thracia vr-
bes.*

Am.

*Thracæ qua-
les homines.*

Amnes Hebrus, Nestos, Strymon.
Montes, Hæmus, Rhodope & Orbe-
los. Homines habet feros asperos &
numerosos adeò, ut si, aut vnus Im-
perio regerentur, aut idem sentirent,
ut historix pater opinatur Herodo-
tus: inexpugnabiles forent, & omni-
um gentium multo validissimi: sed
quia arduum hoc illis est, & nulla ra-
tione contingere potest, ideo imbe-
cilles sunt. Habent autem multa no-
mina singularum regionum singula,
moribus tamen ac opinionibus con-
similibus imbuti, præter Gethas, &
Trausos, & qui supra Crestonas in-
colunt: ex quibus Gethæ se non mo-
ri persuasum habuere, sed ad Zalmoxim
Deum suum post fatum migra-
re: fuit hic Zalmoxis homo Pytha-
goræ quondam discipulus, qui in pa-
triam reuersus, quum animaduerte-
ret Thracæ male viuere & inscite,
ipse edoctus Ionicum viuendi genus
& mores, ipsis leges dedit, docuitq;
atque persuasit popularibus eas ser-
uantibus post obitum ad se in eum lo-
cum ire, vbi superstites omnium ho-
norum cõpotes essent, per hoc Dei-
tatis opinionem consecutus, è Thraci
se

*Getha se non
mori puta-
bant.
Zalmoxis Ge-
tharũ Deus.*

se conspectu subduxit, atq; euanuit, maximo sui post se desiderio relicto. Ad hunc mittunt assiduè adhuc cum nauì quinq; remigum nuntium quempiam ex seipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indigent, eumq; ita mittunt. Quibusdam eorum datur negotium, vt tria iacula teneant, alijs, vt cõprehensis eius qui ad Zalmoxin mittitur, manibus pedibusq;, hominem agitanter in sublimè iactent ad iacula: qui si in præsentiarum exinguitur, propitiũ sibi Deũ arbitrantur, sin minus, ipsum nuntium insimulant, adseuerantes malum illum esse virum. Hoc insimulato alium mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Idem Thraces dum tonat fulguratq; in cœlum sagittas excutunt, Deo minirantes, quòd nullum alium præter suum esse arbitrentur. Transi verò in cæteris quidem omnibus idè quod Thraces: verum circa natalitia suorum atq; obitus hoc factitant. Aedito puero propinqui circumfidentes, eum prolatione prosequuntur recedentes quascunq; necessè est illi, quod vitam ingreſsus sic perpeti humanas calamitates. Hominem

*Nuntius ad
Zalmoxin
mittitur.*

*In cœlum sa-
gittant cum
construas*

Thraces

*Aedito puero.
Transi lamentantur.*

fato

*Hominem mor-
tuo Transi-
latantur.*

*Vxorum cha-
rissima cum
marito defun-
cto sepelitur.*

*Mulieres in-
genue notis
in fronte sig-
nabantur.*

fato functum, per lufum atque Ictitiã
terræ demãdant, referentes quot ma-
lis liberatus in omni fit modo felici-
tate. At qui fupra Creftonas inco-
lunt, ifta agunt finguli plures vxores
habent, quorum vbi quis deceffit, di-
fceptatio magna fit inter vxores ac
amicorum circa hanc rem iudicio,
quã dilecta fuerit à marito præci-
puè, quæ talis iudicata eft, & hũc ho-
norem adepta, ea à viris & mulieri-
bus exornata, ad tumulum à fuo pro-
pinquiffimo maëtatur, vnaq; cum vi-
ro humatur, cæteris vxoribus id fibi
pro ingenti calamitate ducentibus
atque lugentibus: nam id eis fũmmo
dedecon datur. Cæteri Thraces filios
veteri inftituto palãm venditare,
nec virgines à parentibus & propin-
quis adferuari, fed quibus libuit cum
viris concubere finunt. Vxorum pu-
dicitiam folicitius custodiunt, easq;
magno are à parentibus coëmunt:
fronte notis quibusdam figuratas, ge-
nerofum id iudicatur, ignobilitatis
argumentum fine his eſſe. Nupturæ
quæ præ cæteris fpecie valeant prius
fubtaxari volunt, & licentia taxatio-
nis admiffa non minoribus nubunt
præ-

pramijs. Quas formæ dedecus præ-
 mit, dotibus emunt quibus coniu-
 guntur, vterque sexus epulantes fo-
 eos ambiunt, herbarum (quas habet)
 semine ignibus superiaccto cuius nido
 re, percussi, pro lætitia habent imitari
 ebrietatem sensibus hebetatis. O-
 ciari, ex rapto viuere pro te hone-
 sta haberi: contrà, agros colere pro
 despiciatissima. Martem vulgò. Lybe-
 rum, Dianam, & Mercurium reli-
 giose colere: perque eum solum iu-
 rare, sui generis autorem arbitrari.
 Corporum magnitudine Thraces
 omnes homines antecedunt: cæru-
 leis oculis ac truci visu, terrifico vo-
 cis sono, annosa ætate. Ædificia mo-
 dicè ab humo eleuata annonæ eo-
 dem semper tenore, vites nesciunt:
 pomis abundant. In Regis electio-
 ne non nobilitas præualet, sed sus-
 fragium vniuersorum: populus
 enim eligit spectatum moribus, &
 inueterata clementia, etiam annis
 grauem: sed hic in eo quaritur, cui
 liberi nulli sunt: nam qui pater fuerit,
 etiam si vita spectatur, ad regen-
 dum non admittitur: & si forte
 dum regnat, pignus sustulerit, pote-
 state

Ædificia.

*Rex eligitur
 cum non liberi
 sunt.*

stare exiit: maximè hic custoditur, ne regnum hæreditarium fiat. Tum si Rex etiam maximã præ se ferret æquitatem, nolunt ei totum licere: quadraginta ergo rectores accipit, ne in causis capitum solus iudicet. Quòd si ipse etiam in peccato aliquo arguitur, morte mulctatur: non tamen ut cuiusquam manu atrectetur, sed consensu publico rerum omnium ei potestate interdicta, ipse tandè fame pereat. Optimates ita sepeliunt prolato triduum cadauere, mactatisque omnifarijs hostijs conuiuatur: illudq; defietum prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt, adgestoque desuper tumulo quum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cum ratione Monomachiam, hoc est, singulare certamen. Armatura qua (ut Herodotus scribit) in Darana expeditione usi sunt, talis erat: è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circumdati varijs sagulis, pedibus & tibijs indutis calida è pellibus hinnulorum, iacula, pelras & pagianculos: aru valde pugnaces sunt, & exercitatissimi, quem apud se reper-

*Quadragesima
iudices Thra-
cas habuerunt.*

*In Reges ani-
matione a-
cerba.
& sepeliendi
ritus.*

*Armatura
Thracum.*

tum volunt, vna cum Scythis lingua
 utebantur. Scribit Plinius totam
 Thraciam in quinquaginta stratage-
 as diuidi solitam. Sed ea Thraciæ
 pars quæ Gethica olim dicebatur, v-
 bi Darius Hidaspis filius penè pe-
 rijt, hodie Valachia appellatur, à Flac-
 cis Quiritum gente. Romani enim
 Gethis superatis, & deletis Flacci cu-
 iusdam ductu eo Coloniam mise-
 runt, vnde primum Flaccia, dein cor-
 rupta voce Valachia dicta: astipula-
 tur huic opinioni Romanus sermo,
 qui adhuc in ea gente durat: cæte-
 rum adeò ex omni parte corruptus:
 vt vix Romano homini intelligatur,
 Romanarum literarum vsus, ele-
 mentorum forma aliquatenus inuer-
 sa, sacrorum ritus, qui & Græcis. Da-
 ci postea eam terram occupauerunt,
 à quibus aliquandiu etiam Dacia di-
 cta fuit, nunc Teutones, Siculi, & Va-
 lachi tenent. Teutones fortes viri ex
 Saxonia illuc à magno Carolo trans-
 missi, à septem urbibus, quas habi-
 tant, Seibenburgenses patrio sermo-
 ne vocantur. Siculi Hungarorum
 vetustissimi, ex his qui ab initio ex
 Scythia digressi his locis concedere.

*Thracæ ar-
 cus inuenta-
 ros.*

*Valachia &
 eius appella-
 tio.*

*Valachia Da-
 cia vocata.*

*Seibenburg-
 enses.*

*Dragula &
Dani.*

*Ioannes Hu-
niades Valo-
achorum exer-
citus*

*Valachia qua
suo latera.*

Valachorum factiones duæ Dragu-
læ & Dani, alias Dauis. Nam Ge-
thæ & Dani feruorum nomina in-
de olim profecta Græcorum qui-
dam prodidère. Dragulæ Danis im-
pares, Turcas nostrorum patrū me-
moriam in eam terram induxerūt, quo-
rum armis Dani ad internecionem
deleti sunt. Ioannes Huniades, vir a-
cer, Danis demum auxilio fuit, terrā
quæ ab hoste receptam sibi vendica-
uit. Agriculturæ rei quæ pecuarie Va-
lachi ut plurimum student, quod
originem gentis arguit. Tributum
Regi pendunt, sed semel tantum ac
id cuique regnum & confestim ab eius
declaratione tum singulæ familiæ
dant bouera tributi nomine, sexa-
ginta milia numero & amplius esse
traduntur. Iussi ad bellum exire capi-
tale est non patuisse. Est Valachia
Transsylvaniæ contermina ab occa-
su, ad ortum in Euxinum excurrit:
ad boream & Septentrionem Rus-
iam attingit: alluitur ad meridiem I-
stro, circa quem quicquid vagarum
gentium occupat perpetua illis hy-
ems, triste cœlu premit. Malignè o-
lim solū sterile sustētabat, imbrē cul-
mo

mo aut frondo defendebant. In cœlo
super durata glacie stagno profulta-
bant in alimentum feras caprabant,
nulla illis domicilia, nullæq; sedes e-
rant, nisi quas lassitudo in diem po-
suerat, vilis & his quærendus erat vi-
ctus, quòd horrenda iniquitas cœli,
intecta capita.

*Gentes Iſtæ
accolentes.*

*De Russia siue Ruthenia, & recen-
tibus Russianorum moribus.*

C A P. VI.

Russia, quæ etiam Ruthenia dici-
tur & Podolia, tripartito nomi-
natur. Alba, superior, & inferior,
pars Sarmatiæ Poloniæ præterea, Peu-
ce fluvio ad Septentrionem includi-
tur, ad orientem solem Moscus, oc-
cidua illi Liuonia & Prussia extre-
mæ Germaniæ partes: parent hodie
Ruthenorum siue Rhoxolanorū (nam
& hoc nomine appellantur) fines
octo dierum itinere, à Tanai ad sep-
tentrionalem Oceanum, habetquæ
id spacium nonaginta & amplius
dierum iter, rursus à Germanico O-
ceano, quem Balteum vocant, ad ma-
re Caspium. Regio ad eò fertilis est,
vt agro rade culto frumentoq; insper-

Russia fines.

*Terra omnino
fertilissima.*

fo, tribus perpetuis annis fructum ferat: nec opus est agrum quotannis inuertere, sed iuter metendum segete leniter excussa, alia insequentē annū sua spēte crescit. Gramē adeò procerum producit, vt perticā transcendat: vnde ibi apum tanta copia, vt mella nedum in aluarijs, aut arboribus, verum in rupium & terræ cauernis reponant. Optimus medo, & hi grandes caratū orbes, qui ad nos vsque aduehantur ibi fiunt, Non impiscantur piscinæ & stagna Russo- rum, sed vt aiunt, pisces ex cœli influenza succrescunt. Sal quodam in lacu Katzibeio vocato siccis temporibus colligitur, pro quo genti cum Tartaris crebra bella. Mirū est quòd dicitur in solo Chelmeni defectos pini arboris ramos truncosve, duos aut tres annos super terram iacentes in saxa, indurari. Est ibi optimæ cretæ copia, versus Tanaim & Mar- gim calamo aromatico & reuponti- co abundat, pluribusque herbis & radicibus alijs, alibi non visis. Vrbs regia Moscouia est, ad Moscum am- nem sita, quatuordecim milium pas- suum circuitu. Nullus hic signati ar-
genti

Apum copia.

*Sal in lacu
mascitur.*

*Calamus ara-
maticus in
Rusia.*

gēti vsus. Lapis est in medio foro quadrata forma, quem si quis ascendit, nec inde vi deturbari possit, principiiū vrbis obtinet, ingēs de ascensu loci & deiectu dimicatio inter indigenas, sæ piusque ob eam rem pugnatum inter ciues. Gens adeò valida est, quòd superiori anno quodam bellico tumultu in regis castris centum viginti milia equitum recensa sint, quorū singuli ordinem ducerent. Arcu in bello vtuntur, quod gentile & vetus est illis, est & lancea in vsu duodenū pedum: cataphracti equites supra hamatam loricam ferreum thoracem induunt, vmbilicis speculorum modo prominentibus: galerum gestant pro casside, in eorū fastigiatum: equite libentius vtuntur in bello quā pedite: pedites alij scorpione vtuntur (balistā Itali vocant) alij plūbeas pilas sulphureo puluere ex æneis excutiūt machinis Teutonico more. Inuisum genti Regium nomen: idcirco ducis appellationem libentius v̄r̄pant, vt magis popularē: qui ibi rerum potitur, dux dicitur, qui in totam gentem Imperium obtinet: huic pileus paulc

Signati argēti nullus vsus

Rufianorum potentia.

Bellica Rufianorum arma.

Regium nomē Ruthens inuisum.

*Vestitus Rusi
аборити.*

*Lutrina fune-
bris.*

elatioꝛ quaꝁ caeteris procenibus, cae-
 zeto nihil ab alijs differens : omnis
 color in vsu , praeter nigrum . Viri
 foeminaeꝛque lineo amuciantur in-
 dufio , coꝛque tenuiffimo , & ad cru-
 ra demiffio, auro circa collum ruben-
 tivo ſerico excolunt id amiculum , la-
 xior veftis, ac nihil ferẽ a Graecis dif-
 ferens , qualem Turcae quoque & to-
 tus feptentrio vſurpat : manicae tan-
 tum laxiores Ruthenis , auroꝛq; fim-
 briatae a pectore & humeris : Lutrina
 pellis ambit exterius veſtem . Sola v-
 xor luget virum , obducto capite ai-
 bo ſinteo , & ad vlnas deiecto : qui-
 bus fortuna amplior eſt , quadrage-
 ſimo die a funere conuiuantur in de-
 functi memoria : quorum res angu-
 ſtior eſt quinquies hoc teꝛporis inter-
 uallo ſoleſſi modo epulantur , obſer-
 vantur dies obitus , quem anniuersa-
 rijs quoque celebrant epulis , quan-
 do ex ea ſtirpe ſuperſt aliquid eſt , cu-
 ſtodiantur nomina defunctorum mo-
 numentis literarum , vt ſciri poſſit,
 quo cuiquaꝁ die parentandum ſit, plau-
 ctu & lamentatione funus educunt .
 Patrij moris eſt mulieris gemmas &
 vniones ex auribus ſuſpendere , de-
 corum

corum & maribus, sed adhuc pueris: quæ iterum nupserit, satis castam ducunt, auersantur ut impudicam tertio nubentem, par in maribus offensa. Puellæ à tergo capillū promittunt, cæterum matrimonio locatæ sedulo abscondunt. Viri supra aures tondentur, datur probro huic sexui omnis capillorum cultus gens, vniuersa in venerem prona, ac bibacissima: hoc laudis loco ponunt, alterum licere arbitrantur, modo id fieri contingat citra omnem conuubij offensam: scenerant vulgo, nec fraudi cuiquam, ne sacerdotibus quidem. Pars multo maxima Rusianorum seruitutem seruiunt, nec inuiti, multi quidem & in his nobiles etiam se coniugem & liberos venditāt: aut quia sic maiore otio fruuntur aut puòd maiore voluptate. Antistites sacrorum Græcanico ritu nigro amittuntur pallio: horum primores albo, ferunt hi bulbam ad pectus suspensam, & tabulam præceptis diuinæ legis inscriptā: minores sacerdotes & ipsi Græcè vestiuntur: sacræ virgines, quod vnū genus in ea gente est, ex Antonij abbatis instituto nigra stola amittuntur.

Rutheni ut plurimum seruiunt.

Sacerdotum habitus.

Sermo.

*Musica &
grammatica
tantum discū
tur.*

*Causa dubia
monomachia
prebatur.*

*Cervisia toti
us septentrio
nis potus.*

ciuntur. Est & suus sermo genti, Scythicus verò: an alius parum comper-
tum habeo. Sunt & literæ non mul-
tum à Græcarum figura abhorren-
tes. Musicen & Grammaticè discunt
vtrunque Græcè, cæteras artes vulgo
aspernantur: de summa fidei cum
Græcis sentiunt: per in cultu cærimo-
nia, & in cœlites veneratio. Iudicia
exercent duodecim numero viri: v-
nus aliquis è collegio cognoscit cau-
sam, criménue, cognitum ad colle-
gas defert, interdum & ad Regem.
Si res maioris est ponderis, quàm vt
pro collegio vindicari possit, si reus
nequeat conuinci, parùmue liqueat
factum, cum accusatore cogitur de
vita dimicare: atque ita victor dupli-
ci pecunia donatur, qualis fuerit æ-
stimata. Agrorum cultum oppido ex-
ercent, equis arant, ager feracissi-
mus præterquam vini Cervisiâ potū
ex millio, hordeo atque humulo deco-
ctum potant, & idem ferè totus Se-
ptétrio. Ex canapi, papauere, & nuçi-
bus oleum conficiunt: oliuam non
fert Russiana Regio, neque ex ea ar-
bore liquor aliunde inuehitur. Varia
alic animalium genera, & in his
p leraque

pleraque pellium estimatione nobilia, quarum alioqui à veteribus celebrata: piscium ingès copia, & in his Seldis nobilissim⁹, ex Pareslausco lacu, perquã similis ijs, qui in Benaco capiuntur. Lacus in Ruthenia illustres septem, flumina insignia nouè: & in his quem Borysthenem esse suspicari libet, ob ea quæ de ipsius magnitudine & natura prædicant.

De Lithuania & Lithuanorum vita.

CAPVT VII.

Lithuania est Poloniae ad ortum connexa nouingentorū milium passuum circuitu magna sui parte palustris plurimumque nemorosa & ob eam rem difficilis aditu, ac quodammodo inaccessa, aquis palustribus cuncta obtinentibus: hyeme commercia cum Lithuanis habiliora, paludibus & stagnis alta glacie concretis niueque superinfusa, fiunt omnia mercatoribus peruia: ut velut alto spati, quando nulla sit certa via aut semita, sydera signent iter. Rasa in Lithuania oppida, villarum incolatus infrequens: Accolarum diuitiae pecora pellesque multigenum ferarum,

Lithuania tota palustris. Regis hyeme tantum accedenda.

*Diuitiæ Lit-
kuanorum se-
rarum pelles.
Pecuniæ nul-
lus usus.*

rum, vt Zobellinæ sunt, atque Har-
melinæ: quibus regio insigniter sca-
tet: cæxæ ac mellis abundans: vsus
pecuniæ genti nullus: inter se matro-
næ palàm concubinos habent viro-
rum permissu, quos connubij vocât
adiutores, contra pellicatus viris pro-
bro datur, soluuntur facilè matrimo-
nia mutuo consensu, & iterum at-
que iterum nubunt, adeò gens vna
ceteris mortalibus diuerso viuit ritu,
vt non absurdum sit illud Aristippi:
Honestum non natura, sed consuetu-
dine constare. Vini rarissimus vsus:
panis nigricans non cribratus: armen-
ta victum præbent, multo lacte uten-
tibus. Sermo genti, vt Polonis, Scla-
uonicus hic enim sermo quàm latif-
simè patet, ac plurimis quidem gen-
tibus communis est: ex quibus quæ-
dam Romanæ ritum Ecclesiæ sequû-
tur, vt Poloni sunt, Dalmatæ, Croa-
tij, Carnique: Aliæ Græco ritu sacra
peragunt, vt Bulgari, Rutheni, & ex
Lithuanis pleriq;. Nonnullæ ab his
diuersæ proprias hæreses habent, vt
Boëmi sunt, Morauj & Bosniensës.
Hussitarum quædam obseruant deli-
niû: pars multò maxima Manicheû:
quæ

quædam adhuc etiam gentili cæcitate tenentur, idola colunt, quemadmodum multi ex Lithuanis. Hieronymus Pragensis, qui Eugenij quarti pontificatu in ea terra Euangelium prædicauit, quique gentis illius ritus & mores ad id tempus minus notos nostris hominibus demonstrauit, dicebat Lithuanorum quosdam, ad quos primum peruenisset domesticam serpentes habuisse: quibus per se quisque ut dijs penatibus sacrificabant: cæterum tenuisse se, ut præter unum, qui cremari non potuit, à suis cultoribus interficerentur: alij igne colunt, captatq; ex eo auguria. Solè nonnulli mallei ferrei specie, immani magnitudine proprium ducem habent, quem magnum vocant per sepe tamen regi Polonorum subditi. Caput regionis Vilna est. Episcopalis ciuitas tantæ magnitudinis est, quantæ Cracouia cum suburbijis omnibus, domus contiguae in ea non sunt, sed veluti in rure horti intermediant, & pomaria. Duo fortissima castra habet, vnū in monte sitū, inferius in plano alterum. Distat hæc ciuitas à Cracouia cxx. miliaribus. Tar

tari

*Serpentes domesticam
venerati.*

*Sol sub mallei
specie veneratus.*

tari quidam circa Vilnam in assignatis pagis habitant, qui agros nostro more colentes laborant, & merces vehunt, Tartarica lingua loquuntur, Mahomerum & sectam Sarracenorum profitentur.

De Liuonia, Prusia & militibus Marianis.

C A P. V I I I.

*Milites mari-
ani.*

*Cymbrica
Chersonesus
hodie Dacia.*

Prusia.

Liuonia veræ fidei cultrix, Ruthe-
niæ ad Septentrionem prætenta,
& ipsa Sermaticis finibus, Tar-
tari Scythicum hominum genus cre-
brius incurfant. Liuonianos ad Chri-
sti cultum milites nostri traxere,
quæ antea nullum nisi malorum dæ-
monum mouere, sæpius vario euentu de
regni possessione in ea terra bellatæ.
Sarmaticum mare ab occasu, sinusq;
incompertæ magnitudinis, cuius ho-
stium ab occidente est, non procul
à Cymbrica Chersoneso, quam Da-
ciam hodie vocant. Circa finem ad
septentrionem semiferæ gentes sunt
cum quibus nullum est linguæ com-
mercium, nutu & signis permutant
merces. Prusia, vnde Pruteni, terra
hodie Germaniæ, & Sarmatiæ parti-
ceps

ceptus à meridie illi occurrit. Eā terrā
 si Ptolemæus verus autor est. Vistula
 perluit à Torno oppido Gedanum *Vistula.*
 vsque: quo in loco Baltheo mari in-
 funditur: ad Sarmaticum Oceanum
 extensā circa vistulam, vltra Germa-
 niæ est: ad Orientem solem, & meri-
 diem Massouitæ sunt, & Poloni ac-
 colunt: ad occidentem Saxones. Pru-
 siæ solum ferax est, maximeque fru-
 giferum, irriguum frequens cultus:
 Regio amœna & pecoris abundans,
 piscatus venatioque multa. Vlmerigi *Vlmerigi Go-*
 gi eam terram tenuere, quū Gothi ex *thi ex Scandi-*
 Scādinavia insula egressi sunt in cōti- *navia.*
 nentem, vt Iornandes scripsit, Ptole-
 mæus Amaxobios, Alaunos, Vene-
 des & Githones penes vistulam ha-
 bitasse autor est. Malorum & hæc
 cultrix fuit dæmonum vsque ad se-
 cundi Federici tempora. Deiparini *Deiparini*
 milites, qui & Mariani dicuntur, post *milites.*
 Ptolemaidem in Syria amissam in
 Germaniā reuersi, viri videlicet no- *Prusia quo-*
 biles & rei militaris periti, ne per o- *modo ab ordi-*
 tium marcerent eundem, acceden- *ne Teutonice*
 tes, Prusiam Germaniæ conterminā *acquisita.*
 Christi cultū spernere dixerunt: sæpe
 illius gētis homines in Saxones cetero

Massonie duces.

rosque vicinos excurrere, ingentem vim pecorum abigere, esse in animo sibi compescere barbaram gentem, annuat tantum Imperator, prouinciisque fratribus perpetuo iure possidendam tradat, si eam armis acquirant. Iam enim Massonie duces, qui eius se terre Dominos affirmabant, ius suum fratribus concesserant. Grata oblatio Federico fuit, qui collaudato proposito, quas voluere fratres sub aurea bulla literas concessit. Illi sumptis armis breui tempore quicquid Prutenici iuris citra & ultra Vistulam fuit subegere: subactam ac bello quaesitam, suae ditionis fecere, victa gens Christi fidem complexa est & cum fide Teutonicam linguam. Fuit ad Vistulam amnem quercus ubi victrix gens a principio castellum erexit, mox ut sunt res hominum, quae tenui principio in maius augentur, oppidum frequenti cultu adoleuit. Marienburgum dixerunt. Caput gentis est, atque sedes eius, qui vniuersi ordinis magisterio fungitur. Sacrae huius militae origo Teutonica est, nec quisquam nisi Teutonicus his sacris iniciatur: atque idem claris ortus natalibus,

Maria burgum.

Ordo militum Teutonicorum.

Vestitus militum Teutonicorum.

bus, & cui proponitur, vt aduersus sacratissimæ crucis hostes paratus sit omni tempore dimicare, albo pallio amictuntur, nigra cruce insuta, omnes alunt barbam, præter eos qui sacris operantur, & sacerdotes sunt, dominicam orationem milites ipsi pro canonicis horis vsurpant: neque literas discunt: diuitijs abundât: nec minor quàm regibus potentia. Sæpè cū Polonis de regni finibus acceptis atque illatis cladibus contendere, nec totis viribus belli fortunam experi-ri recusauerunt. Est Prussix atque Lithuanix contermina regiuncula, quæ Samogithia dicitur, syluis & fluminibus circumseptâ, quinquaginta miliarium longitudine: cuius gentes proceræ & pulchræ staturæ, agrestes, tamen moribusque inculti. Matrimonia plura celebrât, & absq; sanguinis respectu, patre mortuo filius nouercam, fratre frater gloriæ in uxorem accipiunt. Æs nullum habent, humiliter ædificant, ex limo culmoque tuguria in carinarum aut galearum formam, in quorû culminibus fenestram vnâ faciunt tam patentem, vt toti ædificio lucem supernè præ-

*Potentia op-
dins Teutonâ
corum.*

*De Samogithia & gen-
tis moribus.*

præbeat. Focus perpetuo igne in singulis vnus, circa quem familia vniuersa sedens, non solum vt cibos coquat, verum etiam vt vehemens frigus, quo pro maiori anni parte terra hæc cōgelata constrictaque iacet, propellat. Vaporaria seu stubas habet nullas. Gens ad diuinationem & auguria inclinata, præcipiū ei numē ignis, quem sacrosanctum perpetuūque esse persuasum habuere, quod in ædifico colle ad fluuium Neuyasā assidua lignorum suggestione per sacerdotem aleretur. Vladislaus Poloniæ rex, qui eā ad Christi fidem cōpulsit, illū vnā cū turri, in qua conseruabatur, extinxit, defecit, & syluas quas non minori religione quā ignem sanctas, proque deorum habitaculis Sarmatæ (iuxta poëticum illud: habitant dii quoque syluas) colebant, & nedum syluas, verum quoque quicquid eas subiisset sanctum minimeque violandū censebant, vt aues erant & feræ. Malorum dæmonum præstigio violantes eas statim in manibus & pedibus contrahebantur. Erant in his syluis singulis familijs suus focus & sacra domus cōstituta, in quibus de-

fu n

*Diuinationi
vacant Samo
githæ Ignis sa
crojanitas.*

*Superstitio
græcis admirā
da.*

functorum suorum corpora cum equis fellis & meliori eorū vestimēto cōburere mos fuit. Cōuenire eos noctu credebāt, ideoq; sedilia ibi ex subere contexta disposita, in quibus optimus medio, escaque ex pasta in casei forma omni tempore largè subministrabatur, vt ipsīs vescerentur.

Prima Octobris die in his syluis *Festiuitas.* maximum festum peragebant, ex omni regione vniuersus populus cōgregatus, quæque familia in sua casula cibo & potu, vt melius potuit, patrio instituto indulgebat, tum ad focos dijs imprimis quem Perkumo id est, tonitrum dicebant, libabant. Cum *Seruus.* Lithuanis & Polonis linguam vnā habent, nam & Polonico sermone sacerdotes eis in ecclesijs prædicant. Romanæ ecclesiæ morem obseruant, licet Rhuteni alij ad meridiem & Moscouitæ ad septentrionem habitantes Græcorum ritum teneant, obedientiamque non Romano verum Constantinopolitano pontifici promittant. Ad septentrionē his Moscouia prætenditur terra quadringentorum miliariorum patens: *Moscouia.* argento diues, tam valido vbiq; præsidio con-

clusa, vt nedum aduenæ, verum indi-
genæ etiam absque literis ducis exi-
re atq; intrare nō possint. Plana om-
nino regio est, no mōtosa, nemotosa
tū, & vt plurimum paludosa, plurimis
maximis fluminib⁹ Occa, Volha, Dzu
uina, Borystheneque & Dineper irri-
gua: piscibus ob id varijs, & feris a-
bundat, quemadmodum Lithuania,
à qua non multum discrepat, nisi
quod frigidior est, quia Septentriona-
lior. Vnde pecora parua habet, & cō-
munitet mutilia. Moscuæ metropolis
regionis duplo maior, quàm Praga
Boëmia: lignea, vt aliæ ciuitates,
ædificia habet, multas plateas, sed
dispersas, latissimi campi interia-
cent. Mosca amnis ipsam interfecat.
Arx in medio vr̄bis in plano sita, se-
ptendecim turribus & tribus pro-
pugnaculis adeò pulchris & validis,
vt similia vix reperiantur. Sedecim
in ea arce ecclesiæ, quarum tres san-
ctę. Mariæ, sancti Michaëlis, & sancti
Nicolai muratæ, ceteræ omnes li-
genæ. Tres quoque in ea amplissimę
curiæ in quibus nobiles aulici morā-
tur: pallatium in quo Dux est Italico
more constructum pulcherrimum,
sed,

*Flumina
Moscouia*

*Moscuæ ciui-
tas maxima.*

*Mosca amnis.
Arx amplissimā
ma.*

sed non amplum . Multos nobilissimos ducatus habet, ex quibus ingruente bello, plusquam ducenta millia hominum duobus aut tribus diebus cōtrahūtur . Aqua gēti potus liquor-
 que fermentatus, quem quassetz vocant . Arant ligneo aratro , frondibus arborum aut spinis arpicant : segetes propter longum frigus , raro maturescunt , ideoque in strubis desiccāt, tritulantq; aromatibus & sublimatis calfactorijs contra frigus varijs vtuntur . De auena & melle aquā ardentem siue sublimatum faciunt, & lacte etiam , adeò fortè, vt sæpius ab eo inebrientur . Vino & oleo carent . Ne inebrientur inebriantem potum omnem terræ Princeps capitis pœna prohibuit: his aut ter tamen in anno conceditur . Monetam habent argenteam maiorem & minorem, non rotundam , sed quadrangularem oblongam . Dzuuingis hanc dicunt . Sclauonica lingua loquuntur . Sectam & religionem cum Græcis vnā obseruant . Episcopi eorum Patriarchæ Constantinopolitano subsunt , & ab eo confirmationem postulant . Christum adorant , præter

Potus moscouitarum.

Frigoris curatio.

Ebrietas capitispæna multatur.

*Lingua.
Religio.*

*Scythia idola-
latra.*

*Zlota baba
idolum.*

*Sclauonica
lingua alijs
linguis vitia-
ta & confusa*

Kofanenses, qui cum Sarracenis Mahometum venerantur, & Scythas quosdam alios, ad septentrionem, qui linguis proprijs loquuntur, & idola colunt. Imprimis vnum, quod Zlota baba dicunt, id est auream vetulam, tanta veneratione, vt nemo id pertranscat, quin saltem pilo ex veste tracto, si aliud nihil habeat, coram eo prostratus pro oblatione projiciat. His populus quamuis sermo sit vnus, Sclauonicus videlicet, est tamen adeo impar, & externis linguis hic & alibi confusus, vt mutuo se non plane intelligant. Idololatriæ tempore pontificem maximum vnum habebant, quam Criue nominabant: in ciuitate Romoue (à Roma dicta) habitabat. Communis gentibus illis mos est, vt non solum seruos vt pecora, sed etiam filios, & semetipsos vendant, & abducere quantumlongissime patiantur, ob victus tantummodo sufficientiam, quamuis grossissimis cibus vescantur.

De Polonia, Polonorumque recentibus moribus.

CAPVT IX.

POlonia Europæ regio, vasta & plana, vnde & hoc nomen accipit, significat em̄ Sclauonica lingua, qua & ipsa vitur, Pole planum, Sarmatia alio nomine vocata. Hæc Slesix ad occidentem cōtermina est, Prutenis, & Massouitis à septentrione, ab oriēte Ruthenis, à meridie Hūgaris, Carparo mōre, quē Crapak accolæ vocāt interiacēte, hæc in partes duas diuiditur, quarum quæ Saxonibus Prutenisq; vicina est, maior Polonia dicitur: altera Hungariæ ac Russiæ obiecta minor vocatur. Regnum vniuersum in quatuor velut regiones diuisum, quas in orbem Rex quotannis inuisit. Singulæ ternis mensibus alunt Regem, regiumque comitatum: cæterum si casu conciliove is in vna regni parte diutius esse perseuerauerit, nihil debet ipsi amplius. In Cracouia celebri & amplissima vrbe regia est, totiusque regni gaza, cæteræ ciuitates parum nitidæ sunt: ex maceria domus ferè omnes compositæ, pleræque luto collinitæ,

Sarmatia Europæa.

Termini Polonia.

Polonia duplex maior & minor.

Cracouia Polonorum regia.

Gens Polonica prudens & comit.

Potus cervisia

*Salis fodina.
Mellis vestigal.*

*Litera.
Fideiritus.
Vestitus.*

plaga regionis nemorosa. Gens in vniuersum prudens, multaq; comitate in hospites. Bibacissimū genus hominū, vt totus Septentio, sed rarus vini vsus, ignotusq; genti omnis vinearum cultus: factitia ex tritico, alijsque generibus seminum potio in vsu est. Solū ferax, triticiq; abundans. Est & pascuis idoneum, armenta late pascuntur. Venatio multiplex: equus syluester cervino cornu, bos ferus, Vrum Romi vocant. Plumbum duntaxat ex omnibus metallis fodunt Poloni, & salem saxorum duritiæ: nullumq; toto regno vberius vestigal. Mellis copia tam ingens, vt non satis illis atque Ruthenis loci supersit, quibus illa recondant: arbores namque omnes & syluæ aluearibus mellificantium nigricant. Literarum figuratio ex gentili & græcanico mixta: promiscuus & fideiritus inter Romanum & Græcum: virorum & mulierum vestitus Græcanico similis.

De Hungaria Hungarorumque
viviendi institutis

CAPVT X.

Hungaria nunc sanè ea regio est *Hungaria sines.*
 quæ olim Pannonia fuit: licet hæc hodie illius fines in totum non
 impleat, nec tam latè quondã patuit, quàm hodie Hungaria. Enimverò à
 Laytha flumine inferiorem tantũ Pannoniam vsque ad Sauum amnem cõ
 plexa, vltra Danubium Poloniam attingit, terramque complectitur, quam
Gepida & Daci.
 Gepidæ & Daci tenuerunt: paterque Imperium gentis multo latius quam
 terræ nomen. Erat hæc terra, vt prisci rerum scriptores habent, nouem cir
 culis, quos has Germanica lingua dicimus, circumdata, quorum singuli
 ita stipitibus quernis siue fagineis vel abiegnis extructi erãt, vt de mar
 gine ad marginem viginti pedum spacium tenderetur in latum, totidem
 erigeretur in altum: ciuitas autè vniuersa aut durissimis lapidibus aut te
 nacissima Creta repletur: porro superficies vallorum eorundem integerrimis
 cespitibus tegetur. Inter quorum confinia arbusculæ plantatæ
 T 4 erant,

erant, quæ abscissæ proiectæque ut plurimum herbas & frondes proferebant. De primo autem circulo ad secundum viginti milliaria Teutonica protendebantur, & inde totidem ad tertium, & ita vsque ad nonum quâuis alius alio semper contractior erat. Intra hos aggeres vici villæq; ita constitutæ ut ab vna ad aliâ vox hominis audiretur. Ædificia validissimis muris præmunita: portæ nõ satis latæ propter hanc causam ut per eas latrocinandi gratia quaqua versum exire ingredi que facillè possent. Tubarum clangore vnus circulus alteri cuiusque rei certa signa dabat. Pannonæ ab innitio eam terram tenuerunt, Pæones olim dicti, inde Huni habuere, gens Scythica. Mox Gothi ex insulis Germanici oceani profecti, post Gothos Longobardi ex Scandinavia etiam oceani insua: nouissimè Hungari ex alia Hungaria. Scythica egressi, quæ non longè à Tanais ortu extat, & Iuhra hodie dicitur misera adhuc regio, utpotè sub frigidissimo cælo iacens, duci Moscouiæ tributaria. Non ramen aurum argentumue, quibus omnino carent,

sed

Pannonæ.

Pæones.

Huni.

Gothi.

Longobardi.

Hungari.

Scythica.

Hungaria.

sed preciosas animalium pelles Sabelloꝝ & Scismorumque pendunt homines. Non arant, non seminant, neque panes habent: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant: sub tugurijs ex virgulis contextis inter densas sylvas humiliter habitant, vnde fit vt homines sylvestribus feris commorantes, vestimentis se non laneis neque lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo aut ceruo vrisque detractis. Solem, lunam, astraque alia alij adorant & quicquid eis primum occurrit.

Propriam linguam habent. Corallia piscantur & balenas, ex quarum cute rhedas bursasque faciunt: axungiam pro impinguatione seruata exteris nationibus vendunt. Mediocris tumoris montes ad eam partem quae oceano incumbit habet, quos pisces quidam Mors vocati dentibus se promouendo scandentes, dum superiora nacti ulterius nituntur, praecipites decidunt & moriuntur, eos illi colligunt eduntque; dentes quos latos & albos valde habeant, reseruant, & mercatoribus pro mercibus alijs permutant. Manubria cultellorum

*Fines Hunga-
riae.*

*Buda urbs re-
gia.*

*Vestitus Hun-
garorum.*

*Mulierum Hun-
garorum ha-
bitus.*

ex illis optima parantur . Habet Hungaria nostra ad occasum Austriam & Boëmiam, ad meridiem Illirici partem, quæ Adriatico est pelago obuersa: ad Orientem Solem Seruiam, quam Triballi & Misij tenuerunt, nunc à quibusdam Sagaria vocatam : ad arcum & boream Polonia, Moschiq̃ue finitimi . Urbs regia est Buda, à Bada Athilæ-fratris appellata. Ager regionis quatenus colitur tritico fertilis est, auro atque argento diues . Mirum est quod indigenæ narrant esse in Pannonia rituum, in quo si sæpius ferrum mergatur cuprum fieri. Viri vestes superne excavant circa interscapilium, lineæ subrus tunica, circa collum & humeros quodam tenus apparatus, quam parté serico & auro ferè omnes, exornant, indifferè; in caliga, cothurno superinducto . Capillos inungunt, cōcinnatq̃; lineo galericulo cōtegūt, raroq̃; nec nisi in otio resoluunt, qui mos & à plerisq̃; Germanis obseruatur. Mulieribus vestitus strictior, & ad collum subductus, vt omnia teneantur, tantū lineæ tuniculæ ora emineant preciosissimè ornata : vestibus togam

togam superinducunt, serico caput,
 aut lineo componunt velamine, ac
 præter oculos & nasum, cætera ferè
 abscondunt: gemmis & margaritis
 vulgò vtuntur. Cothurno calcean-
 tur viri. fœminæque ad media crura
 inducto, animum lugent defunctos,
 & quosdam biennio. Barbam rasitât,
 præterquam superiore labro. Ortho-
 doxæ fidei cultus ex lege iudicât. Est
 & alia iudicij ratio, si causâ anceps sit,
 nec aliter liquere possit, lis ferro decer-
 nitur, reus & actor dimicant. Rex aut
 qui Regis vicem gerit spectat, iudi-
 catque secundum eum, qui superior
 fuerit, satis vicissè credunt, cuius
 aduersarius aut pugna cunctantius
 inibit, aut lineis areæ, quibus pugnae
 locus circûscribitur, exciderit. Qui
 ex equo dimicant lancea prius, dein
 gladio vtuntur. Pedites, præter ve-
 renda, cætera nudipugnant. Suus
 genti sermo, etsi Boëmo non mul-
 tum absimilis. Habent & priuatas
 literas, sed Romanis libentius vtun-
 tur. Ferox hominum genus, & in
 bello validum equestri prælio magis
 quam pedestri idoneû. Regis Impe-
 rio parèt, aut regijs ducib', Cataphra-
 sto

*Certamine
 singulari con-
 trouersia dirè
 muntur.*

*Hungarorum
 pugnandi ra-
 tio.*

Sermo.

Litera.

Ferocitas

Hungarorum

sto equite in bello vtuntur, & leui armatura, sed parcius omnino, turmatim configunt, non tamen toto agmine. Nulla gens Christiani nominis Turcarum arma magis exercuit. Nulla ab his rursus magis exercita est, adeo paribus animis varioque euentu est semper vtrinque bellatum. Alia Hungaria quæ huius mater est, linguaque & moribus pene adhuc illi similes, ritu Barbarico viuit idolis seruit.

De Boëmia, & moribus Boëmorum.

CAP. XI.

BOëmia Regio, Cermaniæ limitibus inclusa, aquilonis flatibus, obiacet Hungaria illi orientalis est, australis Bauaria, Noricus ager occiduus, Polonia borealis. Latitudo eius longitudini ferè par: trium forte dierum iter. Sylua Hercinia tanquam natino muro vndique cingitur. Albi fluuius media irrigatur, atque quodam alio Multauia nomine, ad cuius ripam Braga sita est amplissima vrbs & totius regni caput. Solum ordeï & tritici ferax pabulo pecore atque piscibus abundat, olei sterilis est, quæ

ad.

Boëmiæ limites.

*Hercinia
Sylua.
Albis*

*Multauia
Braga vrbs
regia.*

admodum Germania ipsa : vino non omnino caret, ceruisiam optimam facit, quæ Viennam vsque Austriae vehitur. Boëmi germanis licet undique circumsepti sint, Germanica tamen lingua non loquuntur, Dalmatarum aduentu Teutonica illinc pulsa. Etenim in eorum annalibus reperitur, fratres duos ex Croacia egressos alteram in Boëmia alteram in Polonia consedisse, mutasseque & gentibus prioribus linguam & terris nomina Volaterrano autore. Mos vetus & Germanica lingua à plerisque in hanc vsque diem obseruantur. In templis enim plebes sermone Teutonico docentur, in cœmiterijs Boëmico. Solis mendicantibus olim libertas fuit, qua vellent linguam populos instruere. Nullæ genti leges sunt, nulla sanctiora instituta, quodlibet licet: quippe Christianæ fidei non solum non cultus, ut qui Vualdensium sectam amplexi turentur, tum auctorum nostrorum memoria Hussitarum veneno infecti, Orthodoxæ fidei cultum parum hodie integrè custodiunt. Romanum pontificem in ordinem redigunt, negantque cæteris Antistitibus augu-

Ceruisia Boëmica commendatur.
Sermo.

Lingua Germanica in Boëmia.

Vualdenses.

Errores.
Boëmorum

augu-

angustioré esse ac venerabiliorem, inter sacerdotes nullum discrimé ducétes. Presbyterum nō dignitaté, sed vitæ meritū efficere potiotem. Animas corporibus excedentes aut in aternas euestigio pœnas demergi, aut perpetua consequi gaudia, purgatorii ignem nō inueniri, quo aliquando expientur. Stultum arbitrantur defunctis parentare, auaritiæ Sacerdotalis inuentū esse, Dei optimi maximi diuorumq; simulacra e medio tollent. Aquarum palmarumq; ac cæterarum rerū benedictiones irident. Médicantium religiones malos dæmones inuenisse. Sacerdotes pauperes esse debere sola elemosyna contentos: non opes, non pecuniam possidere. Liberam cuiquam verbi Dei prædicationem patere. Nullum capital-peccatum quantūuis maioris mali vitandi gratia tolerandum. Qui mortalis culpæ reus sit, eum iudicant neque debere seculari, neq; ecclesiastica dignitate potiri, nec etiam parendum esse ei. Confirmationem & extremam vnctionem inter ecclesiæ sacramēta minimè teneri. Auricularem confessionem nugacem, & super

Sacerdotes a-
quan: Boemi.

Boemi non
parentant.

Benedictiones
rerum irri-
dent,

Peccatum
mortale tele-
rancium non
esse.

superuacuum esse : sufficere in cubili
 aut alio secreto loco sua quæq; Deo
 peccata confiteri. Baptisina fluuiialis
 unde nulla interiecta sacri olei mi-
 xtura recipiendum. Cœmiteriorum
 inanum vsum , quæstus tantummo-
 do causa repertum quacumq; tegatur
 tellure humana corpora nihil distare.
 Templum Dei latè patentis ipsum
 mundum esse, coarctare maiestatem
 eius , qui ecclesias monasteria orato-
 riaq; construunt. Sacerdotales vestes
 altarium ornamenta , pallas, corpo-
 ralia, calices, patenas, vasa huiusmodi
 nil habere momenti: sacerdotem quo-
 cunque loco , quocunque tempore
 sacrum Christi corpus conficere pos-
 se , petentibus ministrare. Sufficere si
 verba sacramentalia tantum dicat:
 suffragia Sanctorum in cœlis cum
 Christo regnantium impetrari. In
 Canonis horis cantandis dicendis-
 que frustra tempus teri. Nullo die ab
 opere cessandum esse , existimant,
 quam quæ dominica nunc appellatur.
 Celebritates Sanctorum rejeterendas.
 Ieiunijs quoq; ab ecclesia institutis
 nihil esse meriti . Tama est etiã Boë-
 mori Sacerdotes infantibus ipsis &
 su

*Sacramentum
 eucharistia.*

*Celebritates
 sanctorum.*

*Infantes Boë-
 ras communicant.*

& cunctis alijs indifferentem sub vtraque specie corpus Christi ministrare, hostia quam qua nos utimur aliquantum grandiori: Georgius Poggebratius huius instituti autor fuisse dicitur. Picardus quidam ex Gallia, gentem alio delinno infecit: ijs non parvam virorum mulierumque plebem contractam nudam incedere iussit, Adamitas vocavit, autor omnis licentiae venus publica & mixta, reliqua horrenda auditu crimina hoc duce ceperant, & in quibusdam locis adhuc durare, sed occultè, à multis dicitur. Nam subterraneos Boëmorum quidam (qui ex hoc Gruebenhaimer appellantur) sacra operaturi subeunt, inter quæ cum à sacerdote pro more illud Genesis pronuntiarur, Crescite & multiplicamini, ac repete terram: lumina quæ ibi habentur continuo omnia extinguuntur, & tunc neque ætatis vlla, neque sanguinis attentata reuerentia, promiscuè viri & inquam per tenebras quisque incidit, mulieres cognoscunt, peracto scelere quum in locum suum se quisque receperit, luminaria rursus incenduntur, & sacrum peragitur.

Est

*Nefandus
Boëmorum
ritus.*

Est execrandus hic damnatæ gentis ritus non multum diuersus à bacchanalibus illis quæ in Hetruria primo mox Romæ etiam noctu, multa vini & epularum crapula mulieres maribus mixtè in abdito celebrauere, nullo neque sexus, neque ætatis respectu habito ad promiscua puerorum ac matronarum stupra, atque aliorum flagitiorum, quæ ex ipsis tanquam ex officina quadam prodibant, quorum sacrorum capita. *Q.* Martio Philippo & Posthumio Albino cõsulibus Romæ capitali sunt supplicio affecta, vt scribit Sabellicus Enneade quinta libro septimo. Hanc Boëmorum impietate nefandam hæresim quatuor Reges Venceslaus, Sigismundus, Albertus & Vladislaus extirpare nõ potuerunt, quibus sæpius totis viribus attentarunt.

*Bacchanalia
olim in Italia
celebrata.*

*Hæresis Boëmorum in
Sa.*

*De Germania, & institutis
eorum plurimis.*

C A P .   X I I .

Germania regio Europæ amplissima, tota septentrionalis, à Gallis olim Rheno fluuio diuisa fuit, à Rhætis & Pannonibus Danubio, à Sarmatis

*Germania
veteres limi-
tes.*

matis Dacisq̄ue mutuo metu & mō-
 tibus separata, cætera oceano ambien-
 te, hodie extra hos fines Rhetiã, Vin-
 deliciam, Noricã, & superiorem Pan-
 noniam, Alpes, partemq̄ue Illiriæ &
 vsq̄ue ad Tridentina chausstra Germa-
 niã obtinet. Belgarum quoque ferè
 tota natio Gallici quondam iuris, om-
 nisq̄ue Rhenus in Germaniæ no-
 men linguamq̄ue concessit, vt iam se
 Gallos dici nesciant, si audiant indi-
 gnentur. Heluetij quoque in Germa-
 niæ nomen & linguam tempore la-
 bente transiere. Itaque magnam Gal-
 liæ Transalpinæ partem ipsã Germa-
 niã sibi vendicauit. Prutenos fero-
 cissimam gentem & idolis deditam
 intra tricentesimum annum ex infi-
 delium manibus milites Teutonici
 vi & armis rapuerunt, vbi & lingua
 Teutonica introducta est, & Christi
 cultus genti imperatus. Vnde habita-
 ad primæuos illius terminos consy-
 deratione, videbitur certè illa sibi fe-
 rè plus soli extra vsurpassè, quàm in-
 tus prius continebat. In duas ve-
 lut partes ab initio tota Germania
 diuisa fuit, vt quæ alpihus propin-
 quior est, superior sit Germania ap-
 pel-

*Quid Germa-
 niã accessit.*

*Prusiam Ger-
 mania vendi-
 cauit.*

*Germania du-
 plex.*

pellata: altera ad Septentrionem at-
 que Oceanum versa, inferior. Durat
 hæc partitio sub Alemanniæ appellatione
 (quæ à Lemano, vt quidam autu-
 mant, lacu est) in hunc vsque diem.
 Prouincias tam hæc quam illa mul-
 tas habent: superior à Mogano flu-
 mine, quod Franconiam perlabitur,
 ascendendo Bauariam habet Austri-
 am, Styriam, Athesim, Rhetiam,
 Heluetiam, Sueuiam, Alsatiam,
 prouinciam Rhenensem Moguntia-
 cum adusque. Inferior, Franconiam,
 cuius magna pars Meridiem ver-
 sus etiam in superiorem protenditur,
 habet Hassiam, Lothoringiam, Bra-
 bantiam, Geldriam, Selandiam, Hol-
 landiam, Phrisiam, Flandriam, Vre-
 stualiam, Saxoniam, Daciam, Pe-
 ninfulam, Pomeraniam, Lyuoniam,
 Prussiam, Slesiam, Morauiam. Boë-
 miam, Mysnam, Marchiam, Thu-
 ringiam. Fuit Germaniæ terra ab
 initio, vt Cornelius Tacitus scri-
 bit, & si aliquando specie differe-
 bat, in vniuersum aut syluis horri-
 da aut paludibus infecunda, humi-
 dior qua Gallias ventosior qua No-
 ricum ac Pannoniam aspicit, frugife-

*Alemanniæ**Prouincia
Germania
multa.**Superior Ger-
mania vult
gariter.
Hochteut-
schland:
inferior nedue
teutschland.**Terra Germa-
niæ olim horri-
da & infecun-
da.*

rarum arborum & omnis culturę impatiens sterilis, pecorum tamen fecunda, sed plerūque improcerorum, auro atque argento immunis, & propterea vilis despectaque ab omnibus. Hodie Regio adeo amœna est, adeo pulcherrimis nitidissimisque vrbibus, castris & pagis passim exornata exulta, vt non Italię, non Gallię, non Hispanię ipsa cedat. Cœlum satis clemens habet, Campi fertilitatem optandam. Sunt colles aprici, nemora opaca, frumentorum abundantia, vitiferi montes, clarissimi amnes, Rhenus, Danubius, Morganus, Albis, Neccharus, Sala, Odera, & multi alij fluuij, & riuu limpidissimi totam terram rigantes. Sunt fontes dulcis aquę, sunt thermę calidę, sunt minere salis plurimę: metallorum item fertilitate nullis terris cedit. Vniuersa & Italia, Gallia, Hispania argentum ex Germanię negociatoribus ferè omne habent, metallaque non parum multa, neq; auro est priuata. Quod si hodie Priscorum quisquam ab inferis resurgeret, ac oculis intima regionis contempleretur, nunquid non multum

Germania laudes.

Flumina Germaniæ.

*Diuisiõ Germaniæ.
Metalla.*

tum is miraretur? aut quid diceret tamē, si videret: quanta nunc esset locorum salubritas, cœli humana temperies, vberitas soli, vini, frumētīq; quāta copia, arborum consitiones, quis splendor urbium, templorum sacra, & erga Deū religio, urbanitas ciuū, vestitus hominum, rei militaris peritia, apparatus bellicus cæteraq; ornamenta Germanorū, nobilitasq; quam sincera: profectò, vt reor, non diceret terram informem, asperam cœlo, tristem cultu, videret sanè quā verum sit illud quod dicitur, Sæpius bonam materiam cessare sine artifice. Nā etsi alijs regionibus mitior hyems sit, fructusq; nobiliores minus tamē æstus temperatus est, vade & frugum corruptio: adde animalia venenosa, & alia ad humani generis perniciem intentissima difficilis satis erit iudicatu, quæ cuique prouincia comparanda sit, quæ anteferenda. Dicta autem est Germania recentiori appellatione quod eius populi ferè omnes inter se perinde ac fratres, pares existerent tum corporum dispositione tum motibus atque viuendi ritibus, prius Teutonia à Tuitcone Noë filio,

*Germania
quantum esset
cultura.*

*Temperata.
Germania*

*Germania
vnde appella
ta.*

*Auffor gentis
Germani in
digena.*

Alemannia à Manno eius filio, qui gē
tis autores conditoresq; memoran-
tur, vocitata fuit . Quamuis plerique
gentem indigenam, id est, inde genitā
nec aliunde prouectam arbitrentur,
& eius opinionis hic est , qui ita ver-
fificatus est.

Gens inuicta manet toto notissima
mundo,
Terra vbi se deuexa globo demittit
in arcton,
Solis & algoris patiens , duriq; la-
boris,
Ingrata ignauia vitæ tollerare quie-
tem:
Indigena haud alia ducens primordia
gente,
Sed cœlio producta suo Demogorgo-
nis alius
Protulerat patulas vbi cuncta creata
sub auras.
Germanos vocitant Itali, Grai sed A-
delphos,
Quod fratrum soleant inter se viuere
more:
Nomen nobilibus quod adhuc vene-
rabile nostris
Pectoribus , similes ingentes corpo-
ris artus

Prodiga cui natura dedit, per lactea
colla

Candida proceris tollentes corpora
membris.

Flava coma est, flauentque oculi, fla-
uoque colore:

Temperie iustam retinent sua mem-
bra staturam,

Vox habitum mentis cum gestu, &
pectora prodit,

Vox quæ nil muliebre sonat, sed tota
vitalis

Martia crassiloquo testatur corda pa-
lato.

Commune his studium venari, equi-
tare, vagari,

Atque suum varias victum quæsisse
per artes:

Vel Bacchum viduis crescentem iun-
gere palis

Aruaque quadriiugo proscindere pin-
guia aratro:

Nec patrio tepuisse solo iuuenilibus
annis,

Sed mox doctiloquæ præcepta adijf-
se Minervæ,

Vel vaga veliferas duxisse per æquora
naues, (ces.

Atque suis terris varias adducere mer-

Nec censere nefas animum intēdisse
 rapinis,
 Dum fera belligeri meditantur præ-
 lia Mattis,
 Atque illum regū celsas quæsisse per
 aulas,
 Quatuor ad fines quas Teutonis ora
 coërcet:
 Siue per Herciniæ nemorosa cacu-
 mina sylux
 Dētatos prostrernere apros, syluisque
 vagantes (roces.
 Acripedes ceruos, vrsosq; agitare fe-
 Vnguibus accipitres trucibusque iu-
 bere rapinas
 Tollere, & euulsas disargere in æ-
 thera plumas.
 Hinc animus dubijs audens se crede-
 re rebus,
 Nec segnis timidusque mori roseum-
 que ciuorem
 Pro patria & charis certans effundere
 amicis.
 Atq; auidus cædis, si qua vlla iniuria
 læsit,
 Quiq; fidem sancto, & constanti pe-
 ctore seruet
 Religionis amans, superumque &
 cultor honesti,

Et veri iustique tenax mens conso-
na labris.

Ficta coloratae fugiens mendacia lin-
guæ.

Prælium inituri Germani sacrum *Hercules in*
hymnum Herculi canebant, quem *Germania*
volebant aliquando in eam terram *fuit.*
venisse, graui & terribili sonitu,
non dissono, cæterum ad terrorem
quæsito pugnam capebant. Tru-
ces oculi pluribus ac cærulei, rutili
comæ, procera corpora, ad primos
impetus subita & præceps natura.
Cæterum laborum operumq; impa-
tiens. Sitim & æstum vt Galli non fe-
runt, frigoribus patientissimi. Auri &
argenti his olim vsus nullus. *Auri & ar-
genti Germa-
nis vsus olim
nullus.* Argen-
tea vasa eorum legatis data, aut prin-
cipibus muneribus missa, non minori cõ-
temptu quàm scythia tractabant. Cõ-
merciorum vsu aurum & argentum
ab his primo receptum. Credita & à
quibusdam tellus ipsa talium metal-
lorum expers, quin & ferri inops:
quo accidit, vt olim rari vteren-
tur gladijs in prælio, sed longio-
ri hasta, quam ipsi frameam vocant:
& in ea breui ferro, habili telo, siue
cominus siue eminus dimicarent.

Eques scuto & hasta instruebatur. Pedites missilia spargebant, plura singuli. Nudi in pugnam, aut breui sagulo utebantur, nulla cultus occultatione, scuta tantum coloribus, hisque lectissimis distinguebant, paucis lorice usus, vii vni alterive cassis, aut galea. Equi nec forma nec velocitate conspicui, nec in gyrum ut Italici: sed recto tantum conatu aguntur. Scutum in pugna amisisse precipuum flagitium, ut sacris & publico concilio excluderentur eiusmodi clade adfecti. Multi tali infamiae superstites vitam laqueo finierunt. Reges nobilitate legebantur, nec his libera infinitaque potestas fuit. Exercitus is ductabatur, qui precipua virtute prestaret, quiq; exemplo magis, quam imperio polleret, vincere verberare animaduertere in quenquam nullius ius esse, praeterquam sacerdotum, ut non imperio, sed diuinitus flagitia vindicari crederentur. Signa quaedam Deorum lucis detracta in praelium gestant precipuum in pugna incitamentum. Omnes suas necessitudines in proximo statuebant, ut in suorum conspectu, aut gloriose vincerent, aut cum

Nudi pugnaverunt Germani.

Scuti in pugna amisisse flagitium ingens.

Deorum simul lachra in praelium gestabantur.

cum laudē caderent: liberi, coniuges, parentes sanctissimi pugnae testes adhibebantur. Ad matres & uxores accepta vulnera deferebant, nec illae & numerare, & exigere plagas formidabant. Eaedē cibos hortationesq; pugnantibus suggeriebant. Proditum memoriae est inclinatum aciem aliquando illarum hortatu restitutam. Creduntur ad haec arbitrari aliquid sancti, prouidiq; in foeminis esse earumq; consilia propterea non aspernari, responsa ve negligere. Mercurio certis diebus humanas hostias immolabant. Herculi & Marti ex caeteris animalibus. Sortas & auguria in usu. De minoribus rebus principes ciuitatis consultabant: de maioribus vniuersa ciuitas. In inchoandis rebus noua Luna aut plena obseruabatur. Noctiuū nou dierum numerus supputabatur in ea gente. In concilium armarum ventitabant. Sententiam approbaturi frameas concutiebant, id honoratissimū assentiendi genus: contra aspernati fremitu significabant. Transfugae & proditores ex arboribus pendētes, ignaui & imbelles atq; infami corpore coeno obruti, aut a

Matres & liberi in bello.

palude aliqua superiecta crate necabantur, tanquàm scelera in aperto ponenda essent, vitia contegenda, nihil publicè, aut priuatim magistratus agere, nisi armis instructi. In comœtu & affectatione incredibilis æmulatio, qui maiori iuuenum globo stipatus in publicum processisset, præcipua celebritate apud suos, & finitimos esse. Turpe & in omni vita infame suo duci superstitem in prælio esse, nisi victoris ex acie decessisset. Princeps pro victoria, comites pro principibus dimicabant. Bella vtrò appetere, vtpotè quibus omnis à re bellica esset quies ingrata. Inertiæ & ignauix dabatur sudore aliquid quærere, quod posset cruore parari. Bellorū cura destituti somno & cibo vel fortissimi quique indulgebant, domo & agrorum cura fœminis & senibus delegata, vt mirum videri possit, duo tam diuersa eidem genti adfuisse, & inertiæ amorem, & odium quietis. Vicatim plurimū discretisque domicilijs habitabant. Tegumen fuit sagū, fibula, aut si ea defuisset, spina confertum: locupletissimi veste distinguebantur, non fluxa, sed stri-

*Magistratus
semper armati.*

Vestitus.

stricta, ac penè singula mēbra exprimente: idem fœminis habitus, qui & viris. Atq; Germani ipsi omnium ferè, qui ad septentrionem & ortum habitant, soli vnica vxore contenti ab initio fuère: quanquam & in his nonnulli plura celebrarent cōnubia. Nos vxor viro, sed vir vxori dotem comparabat. Nec ad delicias quærebatur cultus, sed iugati boues dabantur, frænatus equus, & scutum cum framea & gladio. Mira in fœminis pudicitia, nulla spectanda fuit illecebrâ, nulla conuiuierum ratio, rara in tam numerosa gente adulteria: cuius conuicta mulier resectis capillis, nudatam corâ propinquis maritus domo exactam, toto vico verberibus agebat: profligatæ pudiciæ nulla venia, non ætas, non forma, nō opes connubium corruptis conciliare poterat. Nemo tamen vicia ride- re, id enim seculum corrumpere, & corrumpi arbitrabantur. Sic vnum mulieres maritum accipere, vt vnum corpus & vnam vitam, nec vlla cogitatio vltra, nec longior cupiditas, tanquàm matrimonium amarent, non maritum, plus apud illos boni

Matrimonia.

*Adulteriij
pena.*

*Homicidij
multatio.*

boni mores valuerūt , quàm alibi bonæ leges. Serus in iuuenibus vsus veneris , atq; eo minus exhausta pubertas : nec connubia virginum properabantur , vt validior esset procreatio. Homicidum certo pecorum numero luebatur , atque vniuersa domus satisfactionem capiebat. Conuictibus & hospitali mēsa supra modum studebant. Nefas habebatur quē quàm domo aut epulis arcuisse. Gaudebant muneribus , nec data imputare , aut obligari acceptis. Diem noctemque potando cōtinuare. Temulentia nulli probro data est. Crebre post crapulum rixæ , rato conuictijs , cæde sapius transigebantur : de pace & bello in conuictijs consultare, quasi nullo alio tempore simplicius paterent hominum curæ , aut ad res magnas magis incalcescerent. Gens minimè astuta , simpliciter omnia arcana detegere : Postridie acta retractabant, vt de summa rerum deliberarent, dū fingere nesciēt : decretū verò ferrent , dum errare non possent. Potus ex hordeo in similitudinem vini corruptus: proximi fluiorū accollæ aduecticia vīna in vsu habebant.

Cibus

Cibus simplex, agrestia poma, recens farina, & lac concretum, potus immoderatio. Vno spectaculorum genere vsu, vt nudi iuuenes inter gladios, & frameas se celeriter expedirent. Exercitatio artem parabat, ars decorem. Alex adeo studiosi, vt cæteris amissis nouissimo iactu de libertate contenderent. Victus voluntariam seruitutem adibat: & quanquam iuuenis & robustus, ligari se & vendi patiebatur. Annum in hyemem, ver & æstatem diuisum habebant: atumnum vini & cæterarum frugum inopia nescientes. In funere lamenta, & lachrymas cito abstergebant, in dolore & tristitia permanebant diutius: sceminis tantum lugere permisissum, viris meminisse solû. Et hi olim fuerunt Germanorum mores, talis viuendi ritus. Sed quæ mutatio longo temporû interuallo, vt in cæteris gentibus, sit facta, ex præsentis rerum statu deprehendi potest. Omnis hodie Germanorum conditio siue status quadruplex est. Primis clericorum tam secularium quam religiosorum, vtrique magnis & largis redditibus cælibusq; prouisi, ab alijs plurimû honoris

*Ludendi
amor.*

*Funeris ger-
manorum in-
stituta.*

*Recentia Ger-
manorum in-
stituta.*

noris percipiunt: non solum quod Deo Optimo Maximo sacrificent, sanctorum laudes canrent, ac animarum curam habeant, sed etiam quod scripturas intelligant, & ipsas interpretentur, vitamque cœlibem agant. Nam qui in his minus probantur facile ab inerti vulgo aspernari solent. Vestitu religiosi quique suo, & satis decenti vtuntur. Seculares tunicas portant, fluxas, pullo vt plurimum colore, caput mitra lanca tegunt non multum fastigiata, sed capite aurenus satis adhaerenti. Ex collo quum in publicum procedunt fasciam dependunt, quidem sericam, quidam laneam honestatis tantummodo causa. Superducunt & calceis crepidas siue sandalia, quæ domum reuersi deponunt. Ocio maior pars vacat, literis pauci intendunt pomeridianas horas ludendo potandoque deducetes. Iniurias suas minores facerites ad Episcopum deferunt, & aliquando ad Romanam curiam, unde graui dano eos, qui nocere aliquando afficiunt, & sibi securitatem parant. Secundus status nobiliu est, hic gradus multos habet. Sunt enim Princeps,

*Clericorum
Germanoru
studia.*

*Secundus status
nobiliu
est.*

cipes, sunt Comites, atque Barones, atque inferioris gradus milites. Principes, non solum dignitate & generis claritudine, sed & potentia ceteris antecedunt, terras habent & dominia latissima. Comites & Barones ceterique nobiles per regionem dispersi florum adinstar interlucent. Sed illud in nobilium ordine mirum videri potest, quod principes ipsi, atque comites Caesari, quoties Imperii necessitas exigit, obsequia tanquam subiecti praestent: milites exemptos se dicant, & nisi ad stipendium nemini seruiant, nec subditos suos seruire sinant: & tamen Romanorum Imperatorem dominum suum ac principem esse dicant & recognoscant. Prophanari & non parum minui generis sui splendorem existimant, si mercaturam autemve aliquam mechanicam exercent. Si plebeiam aut sibi inferiorem uxorem ducant. Si aliena urbe civium more habitent. Ipsi urbanorum consortia, commercia omnia perosi, arces & robustiora splendidioraque aedificia in montibus sylvis & rure collocata cum familia sua libere habitant. Quidam princi-

Nobilium studis.

Venatio priuata interdicitur.

Incessus nobilium.

pum aut regum curias frequentant, & bella sequuntur, alij de redditibus suis & patrimonio viuentes domi manent, communiter tamen venantur, quod solis ipsis licere longo vsu & concessa libertate contendunt: priuatis leporum præsertim, caprearum hinnulorum ceruorumq; venatio in aliquibus locis oculorum effossione, in quibusdam truncatione capitis interdicitur, noxias tamen feras captare cuique licet. Lautè insuper nobiles ipsi epulantur, vestiuntur splendide, auro & argento diuersicolereque serico, tam viri quam mulieres domi & foris exornantur, multo familiarium cœtu incedunt, & incessu a deo maturo & præmeditato, vt à plebeis mox vt videantur internosci possint. Equis si longius eundem sit, & non pedibus vadunt: dedecorosum enim hoc valde ducunt, & merum egestatis iudicium. Sed prædari, vbi necessaria desint, non verentur. Iniurias illatas raro iure, sæpius congregato exercitus equitatu, ferro, flammis, & rapinis vlciscuntur: coguntq; per hoc eos, qui intulerunt ad satisfactionem. Gens superba, inquieta, auara, eccle-

sive praelatis & eorum bonis insidias
 semper, subditos rusticos irremissa
 seruitute exercet incredibile dictu,
 quantum miseros & infelices homi-
 nes vexet, quantum exugat. Eset Ger-
 mania nostra ter quaterque felix si
 Centauri isti Dionysij & Phalarides,
 aut eijcerentur, aut saltē ipsorum ty-
 rannide refrænata & potestate dimi-
 nuta, priuatiū quemadmodum in
 Heluetia, nobiles viuere cogeren-
 tur. Sequens status oppidanorum
 est, quorum quidam Cæsari tantum
 subiecti sunt, quidam principibus
 aut Ecclesie praelatis. Qui Cæsari
 parent libertates multas habent, mo-
 res etiam & instituta quibus in com-
 muni fermè vtuntur. Singulis annis
 ex ciuibus magistrat⁹ suffragio crea-
 tur, apud quem summa potestas
 cum Imperio sit, in caput animad-
 uertere cuiusque habet, hoc ordine:
 Si de criminibus agitur, assident in
 concilio hi, quos sibi ciuitas dele-
 git, rei ipsi ligati adducuntur, accu-
 satoribus & reorū defensoribus dicen-
 di copia datur, quib⁹ auditus, eunt in
 sententiam, non vt leges sensent, quas
 non nouerunt, sed prout ratio eis
 dicitur

*Germania
 absque nobili-
 bus felix.*

*Tertius
 Germanorū
 status oppida-
 norum est.*

*Judiciorum
 forma.*

dictat atque iudiciorum consuetudo habet, quod & in ciuilibus causis obseruatur: excepto quòd Cæsar in his appellari potest, in illis verò non. In omni ferè Imperiali ciuitate duplices ciues sunt, ingenui & plebei. Mercantijs, & officinis plebei intendunt ingenij (qui & patricij dicuntur) patrimonijs tantum redditibusq; suis cõtenti equestre ordinè imitatur. Si plebeiorum quispiam ditior factus, se illis commercio aut consuetudine cõmiscere contenderit, repellitur, vnde longo iam tempore vterque status in suo valore perdurat. Reipublicæ administratio tamen ferè cõmunis est, & vtrisque permissa: nec eis plebs seruire aut subiecta esse videtur, sua cuique substantia tuta est, & libertas saluis legibus, vt viuere velint: in communi iustitia per totam regionem ab illiteratis administratur. In singulis Oppidis & nonnullis pagis etiam viri duodecim, vitæ integritate ac honestate præcipui eliguntur in iudices, nullo habito respectu sciãnt ne literas vel non, illi iudicandi munus necessario subeunt: licet remunerationem seu mercedem

inde

Ciuium Germanorum cõditio duplex.

Illiterati indians viri duodecim.

inde nullam expectent, præter honorem, pro communi tantummodo bono, suis negotijs posthabitis, iudicij statuto tempore intendunt, iurantque singuli se unicuique iudicatu-
 rum secundum quod eis visum fuerit iustius atque melius. Nec à sententijs eorum maiores nostri appellabant, indignum fore putantes, tantorum virorum gratis iudicantium decretis contraire. Hodie verò passim ab eis appellari cœpit, quod ferendum esset, si iudices, ad quos appellatum fuerit, in iudicando consuetudinem priorum iudicum serua-
 rent. Sed hoc à paucis attenditur, imo plerunque priorum iudicum sententiæ, alioquin nullam iniquitatem continentes, ob id solum, quia contra leges scriptas prolatae inueniantur retractantur, in quo sine eorum demeritis & iudices primæ instantiæ imperitiæ sugillantur, & victrix pars grauat: hoc quam iustum sit, viderint ipsi. Ciues insuper honestissimè inter se & amicissimè viuunt: in locis publicis & priuatis frequenter cõuenientes mercantur, cõuiuantur, colludunt, colloquantur

Ciuum concordia & consuetudo.

raro alterutrum decipiunt, raro contendunt. Quocunque tempore, quocunque etiam loco, tam viri quam mulieres obuiantes inuicem honorant & salutant. Victu vestituque priuatis diebus fermè omnes Germani admodum frugali & simplici vtuntur, festiuis parum splendidiori. Operantes in die quater comedunt, ociosis bis. Habitus quo viri induuntur communiter laneus est: quo mulieres lineus: sed adeò vtrorumq; diuersus & colore & forma vt raro vnus sicut alius vestitus appareat. Aduenticijs & nouis vestimentorum formis iam plurimum gaudent Italicis Gallicisq; præsertim, à quibus ante paucos annos obrusa calceamenta viri, cum fluxis & discissis manicis tunicas, & texta pilea, quæ pyretia vocant, receperunt, gestabantur mea adhuc memoria rostrati calcei, vestes curtæ atque strictæ caudata capita. Sed ista antiqua virorum frugalitas hodie ad mulieres venit, mulieribus commissæ est. Hæ depositis multiplicibus pepis, quibus grandia olim capita faciebant, vnico tantum hodie velantur, modestius incedunt.

Victu.

*Habitus
Germanorum
diuersus.*

Aurum, argentum, & vñiones exquisita, item vestimentorum simbria ex varijs & preciosis animalium pellibus aut sericis ferè omnino abiecerunt. Quid dicā de vestiū Syrmatis, quæ nisi apud nobilitatem vix magis conspiciuntur. Satis honestus hodie sceminarum vestitus est, satis decorus, nihil haberet quod merito reprehendere quis posset, si à quibusdam supernè nimium non excaueretur. In funeribus & parentationibus nigris amiciuntur: defunctos dies triginta lugent, ac ipsis interim ter iusta persolunt, primo videlicet die, septimo atque trigésimo. Ad Deum cultum deditissimi sunt: nullus artificum est, qui mane, antequam laborare incipiat cedes sacras nō intret, & diuino officio intersit, serui atque ancillæ ad hoc à dominis quasi compelluntur, turpe putant eique non modicum exprobandum, qui ex pigritia aliavè inani causa sacra negligūt. Eleemosinas multas tribuunt. Nulla fere ciuitas est in qua non fratrum mendantium conuentus sunt, peregrinorum inopum publica hospitalia: Alūtur etiam iuuenes ephcebi,

*1 uctus fune-
bris.*

*Germani ad
cultum Dei
propensi.*

*Miseriordes
sunt Germani*

*Pueri studio-
rum causa ex-
ulantes.*

qui studiorum causâ paterna domo
 egressi voluntariè hinc inde exulant,
 tam multi interdum in vna ciuitate,
 vt mirari possis vnde nutriantur, illi
 à ciuibus ex pietate hospitantur: vi-
 ctum domesticam cantantes: men-
 dicant, eum tamen largè accipiunt:
 propter hoc quod ædibus sacris, &
 Sacerdotibus deputati diuina officia
 cantent, ad clericatumq; instituatur.
 Domus publica iuxta singulas paro-
 chias vna est, in qua artium & dis-
 ciplinarum studio tam hi, quam ciui-
 um filij quotidie conueniunt: qui ip-
 sis præfunt, docentq; viri non minus
 virtute quàm doctrina spectari sunt:
 delinquentes & literarum neglecto-
 res ferulis percutiunt, aut verbis du-
 riusculis castigant. Priuatæ ædes pe-
 nè omnes coniugæ sunt, atque pro
 ciuium facultate vicorumq; disposi-
 tione constructæ. Diuites lapidibus
 cæmentoq; superbè ædificant: pau-
 peres luto & ligno tatum humiliter,
 tegulis tamen latericis aut scissili-
 lapide ædificia sua vtriq; tegunt, ob
 decorè ne aut aduersus incèdiũ affir-
 mare nõ possum. In Saxonia & alijs
 plenisq; locis dolatis asserculis ope-
 riuntur

*Verbarum ad
 sciens forma*

*Domum to-
 Et in saxo-
 nis.*

riunt: quæ oppida parum venusta
 videntur, & igni magis obnoxia sunt,
 plateæ vt plurimum silicibus strata
 sunt. Porta seu exit⁹ vrbiû celsis tur-
 ribus insigniti, in quibus diurni cu-
 stodes aduentantes equites ruba si-
 gnificare solent, vt hi qui portas infe-
 rius obseruant præmoneatur, & eas
 in maiori tutela habeant. Vrbes com-
 munitè natura & arte munitæ, aut
 iuxta vorticosa flumina vel in mon-
 tes sitæ sunt: quæ in plano resident,
 muris fossatis, vallis insuperabilibus
 circumseptæ, turribus & propugna-
 culis innumeris, veluti ex terra, pro-
 minent. Est etiam multarum ciuita-
 tum circumiacens ager fossis adeò
 profundis & amplis conclusus, vt ab
 externa populatiõe & is tutus sit. Eo-
 rum postremum, qui in rure pagatim
 villatimque habitant, quiq; illud ce-
 lunt, & propter hoc rustici vel rura-
 les appellantur, si credere velint, sa-
 tis misera & dura conditio est: seor-
 sum ab alijs quisq; cum familia & pe-
 core suo humiliter viuit. Casæ luto li-
 gnoque è terra paululum eductæ, &
 stramine contextæ domus. Panis ci-
 barius, plus auenacea, aut decoctum
 legu-

*Verbius si-
cus.*

*Quartus Ger-
manorum sta-
tus agricolæ-
rum est.*

legumen, cibus . Aqua serùmve potus . Toga lineæ, perones daio & pileus fucatus, vestit^o. Gēs omni tēpote inquieta, laboriosa, immūda. In vicinas ciuitates ad vēdendum portat qui quid tam ex agro, quàm ex pecore fructus percipit: sibi que ibi eduerso cōparat, quorumcumque eget. Artifices enim secum habitantes nullos aut paucos habet . In sacra æde quæ in singulis vicis cōmuniter vna est, festo die ante meridiem omnes conueniūt & à sacerdote suo Dei verbum & sacra audiunt : post meridiem verò subtilia aut alio publico loco, de suis rebus tractant . Iuniores post eā modulante tibicine choream ducunt, senes petunt cauponam & vina bibunt . Absque armis in apertum virorum nullus vadit, gladijs ad omnem temporis fortunam præcinctū . Viros singuli pagi inter se eligunt duos aut quatuor, quos rusticorum magistros appellant, contentionum illi contractumque sequestrare sunt, & reipublicæ dispersatores: administrare tamen non habent, sed domini, aut qui ab his eis præficiuntur barbato nole Sculteri . Domi-

*Agricolavū
v. s. f. r. a. c. o. n. d. i. t. i. o.*

*Quid diebus
festis rustici
agunt.*

*Rusticorum
magistrs.*

*Sculteri pago
v. s. f. r. a. c. o. n. d. i. t. i. o.*

nis crebro per annum feruiunt, rus colunt, & semine conspargunt, fructus metunt, & horreis impoſtant, lingua ſecant, domos ædificant, foſſas effodiunt. Nihil eſt quod ſeruilis & miſeria gens iſtis debere non dicatur. Nihil etiã quod iuſſa facere abſque periculo recuſare audeat, delinquens grauior multatur. Sed nihil eſt genti durius, quã quod prædiorum quæ poſſidet, maior pars nõ ſua ſit, ſed illorum, à quibus certa frugum parte quotannis redimere debet. Et tales hodie in vniuerſum Germanum mores ſunt, hi viuendi ritus.

*De Saxonia, Saxonumq; & priſcis
& recentibus moribus.*

CAPVT XIII.

Saxonia Germaniæ partiẽtiãtis regio, ab occaſu Viſera fluuio, aut *Saxonia limitis.*
 vt alij volunt, Rheno terminata, *tes.*
 ad aquilonem Dacos habet, & mare Balteum: Francones ad meridem, quibus Boioarj & Boemi obtenduntur: ad ortum Pruteni: inter quos

*Saxones unde
in Germania
peruenere.*

terminos quam multæ gentes diuer-
sis nominibus hodie includantur, ex
supradicta Germaniæ descriptiõe in-
telligi potest, quas omnes Saxonici
iuris esse volunt. Terra à Saxonibus
populis nomen accepit, quos qui-
dam reliquias Macedonici exerci-
tus, qui secutus magnum Alexan-
dram immatura ipsius morte per to-
tum orbem sit dispersus, esse dixerunt.
Quidam eos à Britannia quærenda-
rum sedium causa nauigijs digres-
sos Germaniæ adnauigasse, & pro-
pulsatis Thuringis eorum terram oc-
cupasse. Erant enim Saxonica gens ab
iuitio inquieta nimis finitimorum se-
dibus infesta, domi tamen pacata &
civium vtilitatibus placida benigni-
tate consulens. Generis quoque ac
nobilitatis suæ prouidissimam cu-
ram habens, nec facile vllis aliarum
gentium vel sibi inferiorum connu-
bijs infecta, proprium syncerum &
tantum sui similem populum facere
conata. Vnde habitus quoque ac
corporum magnitudo, comarum co-
lor tanquam in tanto numero homi-
num idem penè omnibus. Qua-
tuor in genere differentias habuit,

*Differentiæ
Saxonum qua-
tuor.*

Nobilium, Liberorum, Libertorum
atque Seruorum. Et id legibus cau-
tum erat, ne vlla pars suæ sortis ob-
lita terminos in copulandis coniu-
gijs transgrediatur.

Sed nobilis nobilē ducat vxorē, &
liber liberā, libertus cōiugatur liber-
tæ & seruus ancillæ, quicunque verò
contra faciat, cum vitæ suæ id damno
luat. Legibus ad malefactorum vin-
dictam optimis vtebatur. Multa quo-
que vtilia & secundum naturæ legē
honestæ in morum probitate habere
studuit, quæ ei ad veram beatitudinē
promerendā suffecissent, si aliquale
creatoris sui Dei optimi maximi
noticiā habuisset. Frondosis arbori-
bus, fontibusque venerationem ex-
hibuit, & trunco ligneo nō parvæ ma-
gnitudinis sub diuo erecto, quem pa-
tria lingua Irminsaul, Latine vniuer-
salem columnā dixit quasi oīa susti-
nerē. Coluit etiā Mercuriū, cui cer-
tis diebus humanis hostijs litabat.
Deos suos neq; tēplis includere, ne-
que humanæ, speciei assimulare, pro
diuinitatis magnitudine & dignita-
te licitum arbitrata est. His lucos &
nemora consecrauit, ab illarumque

*Leges quoddā
Saxonum.*

*Idololatriæ
Saxones dedē*

*Mercurius à
Saxonibus ob-
seruatus.*

hominibus dixit, secreta non nisi cum maxima reuerentia contemplabatur.

Auspicia & sortes.

Auspicia & sortes gens illa quam maxime obseruabat. Virgam frugiferam arbori deciduam in surculos amputabat, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem temere, ac fortuito spargebat. Mox si publica consultatio fuit, sacerdos populi, si primata, ipse paterfamilias precatus deos, caelumque suspiciens, ter singulos tulit, sublauique secundum imprellam antea notam interpretatus est. & si prohibuerunt, nulla de eadem re ipsa die consultatio erat. Si permissum est, euentuum adhuc fides exigebatur. Auium voces volatusque interrogare proprium gentis erat. Equorum quoque praesagia ac monitus experiri, publice aiebantur iisdem in nemoribus ac lucis candidi & nullo mortali opere contacti, quos pressos sacro curru Sacerdos vel Rex princepsve ciuitatis comitabantur, atque hinnitus ac fremitus obseruabant, nec vlli auspicio maior fides adhibeatur, non solum apud plebem, sed apud proceres etiam atque sacerdotes, eos enim ministros

Equorum praesagia & monitus experiebantur Saxones.

deorum esse, & diuinorum consilio-
rum conscios credebant. Erat & alia
auspicioꝝ obseruatio genti in vſu
qua grauium bellorum euentus ex-
plorabat: eius videlicet gentis cum
qua bellandum fuit, captiuum quen-
que iurereceptum compellendo cum
electo popularium suorum decerta-
re: victoria huius vel illius pro prau-
dicio accipiebatur. Carolus magnus
diutino bello gentem omni impieta-
re abiecta Christianam fidem affir-
mere coëgit, quam & hodie cum ca-
teris germanis religiosissime obser-
uat. Regio multis augustissimis &
sumptuosissimis basilicis, templis: &
cœnobijs clara, quod Albestadio est
beate virginis sacrum prophanis non
paret tantum initiati subeunt. Indu-
citur tamen vnus aliquis è popu-
lo cinerico die, hominum opinio-
ne nequissimus: hunc velato capite,
pulla veste sacris admouent, quibus
rite peractis templo eiecitur: erectus
toto iuniorum tempore nudis cal-
cibus urbem pererrat, diuorum tem-
pla visitabundus. Sacerdotes illi vi-
ctum suggerūt, mox in dominica ecc-
na iterum tēplo inductus, post olei

*Alia auspicio-
rum captatio.*

*Templum in
Albestadio.*

Mirandus ritus.

con-

consecrationem ab vniuerso clero expiatis dimittitur eleemosyna prius accepta, quam piè offert templo: hūc Adam vulgò vocant, quia vt protoplastus ille omni vacat crimine, per eumque ciuitas creditur expiata. Est ager Saxonicus rerum omnium præterquam vini ferax, argenti atque æris fossiones multas habet. Ad Goslatiam & plerisque alijs locis salem & fontium quorundam aquis albissimum coquunt, & vestigal ingès percipiunt. Hordeum & triticum serūt, ex quibus non solum cādidissimum panem efficiunt, sed etiam ob vini caritatem potum Ceruisiam, quæ a deò sitienter & immodestè ab ipsis bibitur, vt ibi in symposijs conuiujsque pocillatores nec hyalis nec cantuaris sat infundere possint, repletum multrale apponant, & scutella iniecta hortentur quemque pro libito potare, dictu incredibile est, quantum huius liquoris in se immodestissima gens capiat, quantum mutuo ad bibendum cogant & hortentur, non fuis, non taurus tantum ingurgitaret. Non ad ebrietatem atque vomitum potasse sufficit, sed rursus

ad

Sal Saxonianum.

Ceruisia Saxonibus potus

Saxonum potandi immodestia.

ad sobrietatem, dies noctibus, noctes diebus cōtinuantes. Qui cunctos potando superat, is non solum laudem & gloriam deportat, verumetiam pro quo contenderunt, ex bene olentibus herbis aut rosis ferrum aut quid aliud in premium. Serpit ab illis eheu perditus mos ferè in totam Germaniam, ut eo modo etiam iam fortissima vina bibantur, cum ineffabili malo. Hospiti vel alteri enim locum, in quo bibitur, subeunti, potum quotquot habent, assurgunt, & porrecto poculo ad combibendum officiosissimè hortantur. Inimicus arbitratur qui sepius inuitatus non præterita causa compotare recusat: cæde nonnunquam & multo sanguine hoc dedecus expiatur. Cibari Saxones duro & inconcinno vtuntur, lardum, aridæ, hilæ, cepæ, crudæ, butyrum salsum & nondum adhuc liquatum peculiaris genti cibus. Dominicis diebus in plerisque locis coquant, quo per hebdomadam vescantur. Infantes non ut apud nos pulce, quæ farina & lacte concinnatur, nutriuntur, verum solidiori cibo qui bene masticatus, à nutricibus

*Hospites exor-
pūntur potus.*

*Saxorum ci-
bus.*

*Infantium nu-
trimentum.*

ad deglutendum tenello ori immit-
titur: vnde Saxones tali cibo in tene-
ra ætate affueri, & tolerantiores red-
duntur & validiores. Linguam pecu-
liarem habent. Vestitum & cætera cū
alijs Germanicis sanguinis indiscreta.

*Lingua Saxo-
rum.*

*De Vuestualia & iudicio Vuestualis
a Carolo commisso.*

CAP. XIII.

*Vuestualia fi-
nes.*

*Obnobij mon-
tes.*

*Amasis flu-
uius.*

Sala fluius.

Vestualia Saxonie limitibus in-
clusa, Rherum ab Occidente ha-
bet, Visurgum, qui etiam Visera dici-
tur ab Oriente, a Septentrione Phry-
siam & Hollandiam, Meridjem Has-
sæ montes excipiunt: quos Obno-
bios Ptolemæus appellare videtur.
ex quibus Amasis fluuius oritur, qui
Padeburnam & Monasterium non i-
gnobiles ciuitates mediã fermè pro-
uinciam interfecat, & per Phrisiam
defluens fertur id mare, Sala quoque
Drusi, qui Augusti priuignus fuit, cla-
de celebris. Hæc Regio olim, vt Stra-
bo scribit, a Brueteris inhabitata est:
Alij a Sycambriis dicunt. Hos popu-
los Carolus Francorum Rex, qui
Magni cognomen tulit bello victos
pri-

primum ad Christianam fidem compulit: ceterum quum sapius rebellarent, repetitoq; idolorum cultu Christi religionem spernerent: nec iusurandum quouis modo aduerterent, ut metu poenae gentis temeritatem Carolus compesceret, occultos iudices instituit, quibus potestatem dedit, ut quam primum deierasse aliquem comperissent, aut fregisse fidem, aut aliquod aliud scelus perpetrasse, mox illum ubi primū cōprehēdi posset pro arbitrio necarent, nulla citatione aut expurgatione praevia: vitos graues ac iustos elegit, qui plectere innocentes haud ab re possent. Terruit ea res Vuestualos, ac demum in fide continuit, quū saepe in nemoribus & proceres & mediocres viri laqueo suspēsi inuenirentur, nulla accusatione prius audita: quarentibus tamen causam, constabat fidem fregisse aut magnum aliquod scelus cōmississe. Id iudicium ad nostram usque aetatem perdurat, vocaturq; vetitum. Qui ei praesunt, Scabini appellantur, quibus tanta praesumptio est, ut etiam per totam Germaniam iurisdictionem suam extendi velint.

Occulti iudices à Carolo instituti.

In licentia verba sua sine occultis.

Secretos ritus habent & arcana quædam instituta quibus malefactores iudicant, ea nondum quisquam repperit, qui vel pretio vel metu reuelauerit. Ipsorum quoque Scabinorum maior pars occulta est, qui per prouincias discurrentes criminosos notant, & inferentes iudicio accusant probantque ut eis mos est: damnati libro inscribuntur, & iunioribus Scabinis committitur executio. Rei ignari suæ damnationis ubicunque reperiuntur, supplicio afficiuntur Degenerauit autem hodie iudicium, nam & viles interdum personæ admittuntur, & ciuilia negotia tractate audent, quibus erat solum de criminalibus permessa potestas. Regio est admodum frigida, vini & frumenti inops pane vescuntur nigro, ceruisia potus est. Vinum quod Rhe-no aduehitur magno emitur precio, eo tantum opulenti & raro tamè utitur: bellicosi indigne atque ingeniosi: vnde inuoleuit prouerbium: Vestualiam vitiosos ac fallaces homines potius gignere, quam stultos.

Præsuli Coloniensi

parent.

De

Regionis Vestualis a conditio.

De Franconia, & Francorum mul-
titudinibus,

CAP. XV.

FRanconia siue Frãcia Orientalis
 Germaniæ pars & serè meditul- *Franconia ex*
 liũ, à Sycãbris quibus Valentiniãni Cę *tremitates.*
 faris tẽpore ob Halanos deuictos Frã-
 corũ nomẽ contigit appellata. Sueuiã
 & Baiuariã à meridie habet, Rhenus
 illi occiduus est, ab ortu Boëmi acco-
 lunt, Hassi & Thuringi Saxonix popu-
 li à Septentrione, Regio latis ac dẽsi-
 simis syluis, asperisq̃ue montibus clau-
 sa, difficulter adiri potest. Intus pla-
 na est innumeris turritis oppidis,
 castris & pagis exulta. Sylua quæ *Hercynie syl-*
 Hercynia dicitur aditissimis iugis *ua Franco-*
 per circuitum obsistans eam veluti *niam claudis.*
 natio muro ambit. Moganus nau-
 gabile flumen, Sala, & Thuberus,
 Necharus etiam perlabuntur, Val-
 les in quibus decurrunt ampliæ &
 profundæ sunt, eorumq̃ vitæque late-
 ra vitibus consta, vinum produunt,
 quod ob sui præstantiam ad remo- *Vinum Fran-*
 nissimas gentes transportatur. Terra *conicum.*
 præterquam ea pars quæ Norica
 hodie vocatur atque vbi fluminibus
 Y 3 vicinior

*Fertilitas
Franconia.*

*Liquiritia
Glycyrrhiza.*

*Franconia
Principes.*

vicinior est, arenosa nimium non est, ut Æneas Sylvius scriptum reliquit, nec nimium etiã filicosa Ferrilis omnis est, hordeum, triticum, & omne frumentum legumenque satum multo cum fœnore reddit. Nulla Germaniæ provincia plures & maiores cæpas gignit, nulla grandiora rapa, & caulis capita. Adde Glycyrrhizæ radicem melleam, quæ in Babenbergensi agro tanta copia effoditur, ut ingêtes currus ea onerari videas. Est etiã vndecunq; terra cultissimis pomarijs & pratis alicena. Homini- bus omnigenisq; pecoribus abundans. Est piscatio propter fluuiorum copiam, multa maior tamen venatio. Ferae in nemoribus à principi- bus fouentur, aperta stabula hæ plu- rima habent, in quibus hyemis tem- pore pabulum & interdum sal acci- piunt, seque à cœli in clementia tutã tur, eas captare aut saltẽ persequi pri- uatorum nemini concessum. Princi- pes quibus Franconia subiecta est quinq; sunt: Burggravius Nornber- gensis, Comes Palatinus Rheni duo seculares, Babenbergensis, Herbipo- lensis, Maguntinẽsis tres ecclesiastici.

Her.

Herbipolensis terræ ducatum habet, quare dū sacris operatur in altari denudatum gladium habet atq; vexillum, is die quo Metropolim primum cathedramq; Episcopalem possidere intendit, pro more ciuitatem ipsam ingenti ac exquisitissimo equitatu accedit, in quam admissus, intra portas de equo descendit, & paludamento omni abiecto griscā & vilē tunicā induit, funeq; præcingit, atque in ea palmis & capite nudus humiliter in basilicam ad partes concanonicos ascendit, quibus fidelitate promissa in cathedram sublimatur. Ducitur tamen prius ad Episcopi cuiusdam statuam, ibiq; serio admonetur, vt talem agere velit, qualis ille fuerit: qui ex humili & abiecto scolasticulo per discordiam contemptumq; electus Ecclesiæ statum optime administravit. Huic cathedræ nullus ex Ducibus aut etiam Comitibus progenitus præficitar, sed qui ex inferiori nobilium ordine sint. Non quòd Principem sustentare non possit, quū opulenta & potens satis existat, verū vt Episcopatus apud eos permanea, ex quib⁹ maior Canonicorū pars

*Episcopus
Herbipolensis
Franconia
dux*

*Episcopatum
Herbipolensem
quis ad-
ministrat.*

*Præpositura
Herbipolensis.*

*Francones à
cæteris germa-
nis nihil dif-
ferunt.*

*Cerviſia con-
temnitur à
Franconibus.*

constet. Est etiam Herbipolensis ecclesiæ præpositura insignis, quam quoties nonus possessor intrat, debet ille in multis per regionem pagis, ob decimam, quam in his habet, referre vino ingentia dolia in publicum statuere, & scutellas aliquot imponere, ex quibus quicumque velit bibere possit. Franconix gens à cæteris Germanis & habitu & corpore nihil differt. Laboris patientissima est: in vineis colendis tam viri quam mulieres exercentur: nemini otium datur. Vinum quod inde percipit ob domesticam egestatem vulgò vendit, ipsa aquam bibit. Cerviſiam contemnit, nec facile ad se deferri permittit. In Herbipoli ieiuniorum tantummodo tempore, & extra civitatem in nauibus hæc venditur, ut hi, qui tum se à vino abſtinent eam aquæ loco habeant. Insolens gens est, superbaq; multum sibi arrogans, multum præsumens alias nationes contemnit, cauillisq; adeo plerunq; prosequitur, ut qui cum ea morantur, nisi lingua prodat patriam suam non dicant. Eos qui hæc patienter serunt facile secum commorari patitur, & velu-

veluti per hoc approbatos cōiugijs ad-
mittit. Vnde multi Sueni multi baua-
ri, Hassique in Franconia habitant.
Ad Dei insuper cultum propensa est,
duo tamen nō mediocria vicia sunt,
quibus plus satis hodie gens illa in-
dulget, blasphemia videlicet & la-
trocinium, illud decorū, hoc honestū
reputans, & sibi ex longo vsu lici-
tū. Multos mirandos ritus obseruat
quos ideò referre volo, ne quæ de ex-
ternis scribuntur inanes fabulæ æ-
stimentur. In trium quintarum feria-
rū noctibus, quæ proximè domini no-
stri natalē precedunt, vtriusq; sexus
pueri domesticatim eunt ianuas pul-
santes, cātantesq; futurū saluatoris
exortū annunciant & salubrē annū.
Vnde ab his qui in ædibus sunt pyra
poma nuces & nummos etiam per-
cipiunt. Quo Christi Iesu natalem
gaudio in templis non clerus solum
sed omnis populus excipiat: ex hoc
attendi potest quod puenili statuncu-
cula in altare collocata, quæ nuper
æditum repræsentet, iuuenes cum
puellis per circuitum tripudiantes
choreas agant, seniores cantent mo-
te haud multū ab eo quidem diuerso,

*In Franconia
multi adue-
na.*

*Duos vitijs
Francones cō-
noxij.*

*Mos in quin-
tiferijs ante
Christi nata-
lem.*

*Mos in Chri-
sti natali.*

*Corybantes
circa Iouem.*

quo Corybantes olim in Idææ montis antro circa Iouem vagientem exultasse fabulantur, Kalendis Ianuarij, quo tempore & annus & omnis computatio nostra inchoatur, cognatus cognatum, amicus amicum accedunt, & cōsertis manibus inuicē in nouum annum prosperitatem imprecantur, diemque illum festiua congratulatione & conpotatione deducunt. Tunc etiam ex auia consuetudine vltro citroque munera mittuntur, quæ à Saturnalibus, quæ eo tempore celebrabantur à Romanis Saturnalia, à Græcis Apophoreta dicta sunt. Hunc morem anno superiori ego ita versificaui. Christe patris verbum &c. Natalemque tuum celebrantes octo diebus.

Concinimus laudem, perpetuumque decus.

Atque tuo exemplo moniti munuscula notis

Aut cappum pinguem mittimus,
aut leporem,

Aut his liba damus signis, & imagine
pressa,

Mittimus aut Calathis aurea mala
decem,

Aurca mala decem, buxo cristata vi-
renti,

Et varijs caris rebus aromaticis.

In Epiphania domini singulæ fa-
miliz ex melle farina addito zinzi-
bere & pipere libum conficiunt, & re-
gem sibi legunt, hoc modo: Libū ma-
terfamilias facit, cui absque confide-
ratione inter subigendū denariū vnū
immittit, postea amoto igne supra
calidum focum illud torret, tostam
in tot partes frangit, quot homines
familia habet demum distribuit, cui-
que partem vnā tribuēs. Adsignan-
tur etiam Christo, beatæque virgini,
& tribus Magis suæ partes, quæ lo-
co eleemosynæ elargiuntur. In cu-
ius autem portione denarius reper-
tus fuerit, hic rex ab omnibus saluta-
tus, in sedem locatur, & ter in altum
cum iubilo eleuatur, ipse in dextra
ereram habet, qua toties signū Cru-
cis supra in triclinij laquearijs delini-
at, quæ Cruces quod obstare pluri-
mis malis credantur, in multa ob-
seruatione habentur. Duodecim illis
noctibus, quæ Christi natalē Epipha-
niamq; intercurrunt, nulla ferè per
Franconiam domus est quæ saltē in-

*In Epiphania
domini doma-
sticam Rex
eligitur.*

*Quomodo
rex eligitur*

*Aedes sub-
migrantur.*

habitetur, quæ thure aut aliqua alia redolenti materia aduersus demonū incantatricumque insidias non subfumigetur. Quo item modo tres præcedentes quadragesimale ieiunium dies peragat, dicere opus non erit, si cognoscatur, qua populari, qua spontanea infania cætera Germania, à qua & Fanconia minimè desciscit, tunc viuat, Comedit enim & bibit, seque ludo iocoque omnimodo adeò dedit, quasi vsui nunquam veniant, quasi cras moritura hodie prius omnium rerum satietatem capere velit. Noui aliquid spectaculi quisque excogitat, quo mentes & oculos omnium delectet admirationeque detineat. Atque ne pudor obstet, qui se ludicro illi committunt facies laruis obducunt, sexum & ætatem mentientes, viri mulierum vestimenta, mulieres virorum induunt. Quidam satyras aut malos dæmones potius representare volentes minio se aut atramento tingunt, habituque nefando deturpant: alij nudi discurrentes Lupercos agunt, à quibus ego annum istum delirandi morem ad nos defluxisse existimo. Non enim multum diuersus est

*Carnis prius
dies.*

Germani annuatim insanunt.

est à Lupercalibus sacris, quæ Lycæo
 Pani in mense Februario olim à no-
 bilissimis Romanorum iuuenibus
 celebrabantur, qui nudi, faciesque
 sanguine fœdati per urbem vagan-
 tes obuios lotis cædebant, quos no-
 stri saccis cinere referis percutiunt.
 In die cinerum mirum est quod in
 plerisque locis agitur, virgines quot-
 quot per annum choream frequenta-
 uerunt, à iuuenibus congregantur,
 & aratro pro equis aduectæ, cum ti-
 bicine, qui super illud modulans se-
 det, in fluium aut lacum trahuntur,
 id quare fiat non plane video, nisi co-
 gitè eas per hoc expiare velle, quòd
 festis diebus contra ecclesiæ præce-
 ptum à leuitate sua non abstinue-
 rint. In medio quadragesimæ, quo
 quidem tempore ad laticiam nos ec-
 clesia adhortatur, iuuentus in patria
 mea ex stramine imaginem conte-
 xit, quæ mortem ipsam (quemadmo-
 dum depingitur) imitetur: iude hasta
 suspensam in vicinos pagos vocife-
 ras portat. Ab aliquibus perhumanè
 suscipitur, & lacte pisces siccatisque
 pyris quibus tum vulgo vesci so-
 lemus refecta domum remittitur: à

Lupercalia.

*Mos in cin-
 erum die.*

*Mos in medio
 quadragesi-
 ma.*

cate.

cæteris quia malæ rei, vt puta mortis, prænuucia fit humanitatis nihil percipit, sed armis & ignominia etiam adfecta à finibus repellitur. Eodem tẽpore & talis mos obseruatur: intexitur stramine vetus vna lignea rota, atq; à magno iuuenum cœtu in æditorem montem gestata post varios lusus, quos in illius verrice illi toto die, nisi frigus impediatur, celebrant: circiter vesperam incenditur, & ita flammans in subiectam vallem ab alto rotatur, stupendum certè spectaculum prebet, vt plerique qui prius non viderint Solem putant aut Lunam cælo decidere. In Paschate vulgo placentæ pinuntur, quarum vna interdum duæ, adolescentibus vna, puellis altera à ditiori aliquo proponuntur, pro quibus in prato, vbi ante noctem ingens hominum concursus sit, quiq; agiles pedestres currant. Ad parochialium templorũ dedicationes, quæ Christiano instituto quotannis festiuo gaudio & commensatione à totis pagis peraguntur, adolescentes ex alijs locis non templa, sed choreas visitaturi cum armis & tympano, veluti ad pugnam, quam

*In Paschate
ritus.*

*In ecclesiarũ
dedicationi-
bus ritus.*

quam & sæpè aut inueniunt, aut suscitât, turmarim eunt, redeuntq; capitibus ob id multoties cruentâibus.

Ritus in maioribus supplicationibus.

Tribus illis diebus, quibus Apostolico instituto maiores letaniæ passim per totum orbem peraguntur, in plurimis Franciæ locis multæ cruce (sic enim dicunt parochianos cætus quibus tum sanctæ crucis vexillum præferri solet) conueniunt. In sacrisque edibus non simul & vnâ melodiam, sed singulæ singulam per choros separatim canunt: & puellæ & adolescentes mundiori quique habitu amicti frondentibus fertis caput coronati omneis, & Scipionibus saligæ instructi. Stant sacrarum ædium Sacerdotes diligenter singularem cætus attendentes, & quamcunque suavius cantare cognoscunt illi ex veteri more aliquot vini conchos dari adiudicant. Penthecostes tempore ubique ferè hoc agitur: conueniunt quicunq; equos habêt, aut mutuare possunt, & cum dominico corpore quod Sacerdotum vnus etiam equo insidens collo in bursa suspensum defert totius agri sui limites obequitant cantantes supplicantesque, vt segetes
Deus

Penthecostes temporibus.

*Ritus in die
sancti Vrba-
ni.*

Deus ab omni cæli iniuria & calamitate conseruare velit. In die sancti Urbani vinitores in foro aut alio publico loco mensam locant, mappis, fronde, & plurimis redolentibus herbis instruunt, desuper stacunculam beati Pontificis statuentes, quam si dies serena est, largo vino coronant, & omni honore prosequuntur, si verò pluvialis id non solum non faciunt, sed lute proijciunt, & aqua immodica perfundunt: persuasum enim habent illius diei tempestate auspicioque vinum tunc florescens & augmentari & diminui. In nocte sancti Ioannis baptistæ in omnibus ferè per Germaniã vicis & oppidis publici ignes parantur, ad quem vtriusque sexus iuvenes & senes conuenientes choreas cum cantu agunt, multas etiam superstitiones obseruant. Artemesia & verbena coronati in manibus flores, qui à similitudine calcaris militaria, calcaria dicuntur, gestantes, igne, nisi per eos, non aspiciunt, oculos id per totum annum à languoribus conseruare credunt. Qui abire intendit ille herbas, quibus, vt dixi, præcinctus fuit, igni inijcit, dicens, abeat & con-

*In vigilia
sancti Ioan-
nis ritus va-
ri.*

bu-

buratur cum his omne infertuni-
um meum. Ante arcem in monte,
qui vrbi Hiperboli supereminet ab
Episcopi aulicis, etiam ignis, fit, cui
orbiculi quidam lignei perforati im-
ponuntur, qui cum inflammantur,
flexilibus virgis prefixi, arte & vi in
aërem supra Moganum amnem ex-
cutiuntur: Draconem igneum vola-
re putant, qui prius non viderunt. Fi-
unt eodem tempore figulino opere
ollæ quædam, ita multis foramini-
bus discissæ perforatæque, vt partes
vix sibi cohæreât, puellæ illas emunt
& purpurearum rosarum folijs ob-
ductus imposito lumine ex domo-
rum culminibus pro lucerna suspen-
dunt. Tunc temporis adolescentes
pagis totas pinus inferunt, quarum
inferioribus ramis absectis, superio-
res speculis, vitris, sertis, bracteolis-
que splendidantibus exornant, ar-
borem terræ infixam per totam aesta-
tem ita stare sinunt. Autumni tem-
pore cum vix iam rã arbor sunt, nõ
antea vindemiare ea quam concess-
sum, quã domini quibus decima de-
betur hoc permiserint, non enim il-
le hodie, cras alter legit, sed quot

*Olla cum lu-
minibus suspõ-
duntur.*

*Arbores from-
dentes pagis
invehuntur.*

*Vindemiando
viti.*

noctu ipsis in calceos sub mensam ad hoc locatos imponuntur, se à largissimo præfule Nicolao percipere: vnde tanto desiderio plerique ieiunant, vt quia eorum sanitati timeatur, ad cibum compellendi sint. Et tales hodie Franconum famosi mores sunt, tales annui ritus.

De Sueuia, Sueuorumq; moribus, priscis & recentibus.

CAPVT XVI.

Sueuia fines.

Sueui vnde in Germaniã venerunt.

Sueuia olim Alemannia.

Sueuia Germaniæ prouincia ætate nostra istis finibus describitur, ab Oriente Baioarijs, ab Occasu Alsatensibus & Rheno iungitur, Alpium iuga à meridie habet, à septentrione Franconiam. A Sueuis Populis dicta, qui ex ea Scythiæ parte quæ hodie Liuonia, & Prussia est, digressi, ibi confederunt autore Antonio Sabellico, & confirmare istud Lucanus videtur, inquit. Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos. Alemannia prius nominata fuit à lacu Lemano, qui & Lausanensis vocatur. Suprema portio totius Germaniæ Sueuia est: duobus clarissimis fluminibus Rheno & Daubio irrigatur: quorum alter

mo.

modico fluxu in occidentem oceano
 miscetur. Hic ediuerso in Orientem
 per innumeras gentes volutatus pon-
 tum influit. Terra partim plana, par-
 tim montosa. Ager fertilis cuius nul-
 la pars inculta iacet, præter quam
 aut lacus, aut montes vel syluæ occu-
 pant. Nemora in ea multa, & ob id
 genti venatio frequens, aucupium
 peculiare, frumentorum abundantia,
 pecorum magna vis. Conualles plu-
 rimæ perennibus riuis clarissimæ vn-
 dique amnes procurunt, qui se vni-
 uersi in Rhenum & Danubium exo-
 nerant. Tota insuper prouincia salu-
 britate gaudens, celebratissimis vr-
 bibus, vicis & castellis referta. Ar-
 ces excelsæ natura & arte munitæ, &
 quod ad Christianam religionem
 pertinet, pulcherrimis atque ditis-
 simis templis, collegijs, monasterijs,
 variorum ordinum sexus vtriusque,
 basilicis, parochialibusque Ecclesijs
 est exornata. Circa montes ferrum, ar-
 gentum, & metalla procreat. Gens
 populosa, fortis, audax, & bellicosa,
 procera corpore, flauo crine, venu-
 sta facie, & decora, ingenio singula-
 ri prædita: præstantissima Germano-

Succia cond-
730.

Laudes
Germania.

quot iu vno colle vina habent, vno vel duobus diebus omnes omnia abscerpunt, indicitur hodie in illo, cras in altero legendum: decimæ in vallibus sub vinctis excipiuntur, qui tardius, quã iussum est, vindemiare volunt non solum cum licentia facere debent, sed etiam suis expensis decimã in domini torcular inferre. Herbioli cuiq; vindemianti ob exhibitam credo in decimando infidelitatẽ iuuenis adijcitur, qui diligenter no-
ret, & iubeat etiam, vt quodque decimum vas lectum absque fraude domino suo tribuatur. Finita vindemia, hi pueri omnes in campo cõuenientes singuli se de stramine, quod ad hoc aduectum est vna aut duabus facibus armant, quibus sub noctem incensis cantantes ciuitatem ingrediuntur. Hoc more autumnum se expurgare atque exurere dicunt. Martini & Nicolai Sanctorum præfulum, vtrorumque dies miro gaudio, mira festiuitate Fræconia gēs colit, diuersimodè tal. en, in sacris ædibus & altari hæc illa in mensa & popinis. Nemo per totam regionem tanta paupertate premitur, nemo tanta te

*In festis San-
ctorum
Martini &
Nicolai ritus.*

macitate tenetur, qui in festo Sancti
 Martini non altitili aliquo vel saltem
 suillo vitulinove viscere affato ves-
 catur, qui vino non remissius indul-
 geat. Quilibet enim tunc noua
 vina sua, à quibus se adhuc vsque ab-
 stinuit, degustat & dat degustare,
 oia. Erogantur in Herbipoli & ple-
 risque locis hac etiam die pauperi-
 bus ex pietate vina. Spectacula publi-
 ca eduntur, duo aut plures frendentes
 apri circo includuntur: vt mutuò se
 exertis dentibus visceratim dissecent,
 quorum carnes vbi vulnerati conci-
 derint partim plebi partim potesta-
 tibus diuiduntur. In die vero Sancti
 Nicolai, adolescentes qui disciplina-
 rum gratia scholas frequentat, inter
 se tres eligunt, vnum, qui Episcopum:
 duos qui Diaconos agant: is ipsa die
 in sacram ædem solenniter à schola-
 stico coetu introductus diuinis offi-
 cijs infulatus præsidet: quibus fini-
 tis, cum electis domesticatim cantan-
 do nummos colligit, elemosynam
 esse negant, sed Episcopi subsidium.
 Vigiliam diei pueni à parentibus ieiu-
 nare co modo inuitantur, quod per-
 suasum habeant, ea munuscula quæ

*In festo Sancti
Martini.*

*In die Sancti
Nicolai.*

Pueri ieiunant

noctu ipsis in calceos sub mensam ad hoc locatos imponuntur, se à largissimo præfule Nicolao percipere: vnde tanto desiderio plerique ieiunant, vt quia eorum sanitati timeatur, ad cibum compellendi sint. Et tales hodie Franconum famosi mores sunt, tales annui ritus.

De Sueuia, Sueuorumq; moribus, priscis & recentibus.

CAPVT XVI.

Sueuia fines.

Sueui vnde in Germaniã venerunt.

Sueuia olim Alemannia.

Sueuia Germaniæ prouincia ætate nostra istis finibus describitur, ab Oriente Baioarijs, ab Occasu Allatensibus & Rheno iungitur, Alpium iuga à meridie habet, à septentrione Franconiam. A Sueuis Populis dicta, qui ex ea Scythiæ parte quæ hodie Liuonia, & Prutia est, digressi, ibi confederunt autore Antonio Sabellico, & confirmare istud Lucanus videtur, inquit. Fundit ab extremo flauos aquilone Sueuos. Alemannia prius nominata fuit à lacu Lemano, qui & Lausanensis vocatur. Suprema portio totius Germaniæ Sueuia est: duobus clarissimis fluminibus Rheno & Danubio irrigatur: quorum alter

mo.

modico fluxu in occidentem oceano
 miscetur. Hic ediuerso in Orientem
 per innumeras gentes volutatus pon-
 tum influit. Terra partim plana, par-
 tim montosa. Ager fertilis cuius nul-
 la pars inculta iacet, præter quam
 aut lacus, aut montes vel sylvæ occu-
 pant. Nemora in ea multa, & ob id
 genti venatio frequens, aucupium
 peculiare, frumentorum abundantia,
 pecorum magna vis. Conualles plu-
 rimæ perennibus rivis clarissimæ vni-
 dique amnes procurunt, qui se vni-
 uersi in Rhenum & Danubium exo-
 nerant. Tota insuper prouincia salu-
 britate gaudens, celebratissimis vr-
 bibus, vicis & castellis referta. Ar-
 ces excellæ natura & arte munitæ, &
 quod ad Christianam religionem
 pertinet, pulcherrimis atque ditis-
 simis templis, collegijs, monasterijs,
 variorum ordinum sexus vtriusque,
 basilicis, parochialibusque Ecclesijs
 est exornata. Circa montes ferrû, ar-
 gentum, & metalla procreat. Gens
 populosa, fortis, audax, & bellicosa,
 procera corpore, flauo crine, venu-
 sta facie, & decora, ingenio singula-
 ri prædita: præstantissima Germano-

Suetonius
lib. 1.

Zander
Suetonius

*Prestantissimi
mi Germani
et in Suecia.*

*Antiqui
Sueuorum
moris.*

*Centum Sue-
uorum pagi.*

rum à Plutarcho dicta. Cuius gloria
eouſque creuiſſe memoratur, vt vir-
tute & armis Imperium orbis merue-
rit, illudque vltra vnius ſeculi ſpaciũ
magnificentiffime tenuit. Sed vidua-
ta poſtea ſuis principibus, neſcio qua
fortuna iniquitate dicta, aut ignauia
mox ſubſtitit quaſi non extet, quo fa-
mam ſuam extendere, aut quod mi-
nus eſt tueri poſſit. Caius Iulius Cæ-
ſar in quarto Commentariorum de
hac ita ſcribit. Sueuorum gens lon-
gè maxima ac bellicoſiſſima Germa-
norum omnium centum pagos ha-
bere dicuntur, ex quibus quotannis
ſingula milia armatorum bellandi
cauſa è ſinibus educuntur reliqui,
qui domi remanſerint ſe: atque illos
alunt. Hi rursus inuicem anno poſt
in armis ſunt, illi domi remanent:
ſic nec agricultura, neque ratio, at-
que vſus belli intermittitur, ſed pri-
uati ac ſeparati agri apud eos nihil
eſt: Neque longius anno remanere
vno in loco incolèdi cauſa licet. Non
frumento ſolum, ſed vulgo lacte &
pecore viuunt multumque ſunt in vena-
tione, quæ res & cibi genere & quo-
tidiana exercitatione & libertate vi-

ut (quod à pueris nullo officio aut disciplina consuefacti nihil omnino contra voluntatem faciunt) & vires alit, & immani corpore homines efficit: atque in eam se consuetudinem adduxerunt, ut sub cælo frigidissimo habitantes neque vestem ullam præter pelles habeant, quarum propter exiguitatē, maior corporis pars nuda & aperta est, lauantur in fluminibus. Mercatorib⁹ est ad eos aditus magis, eo quod quæ bello cœperunt vendant, quam ut aliquam rem ad se deferri desyderent: quin etiam iumentis, quibus Galli maximè delectantur, quæque impensò parant precio, Germani non vtuntur, sed quæ apud eos sunt & natura praua, & deformia: hæc quotidiana exercitatione summi ut sint laboris efficiunt. Equestribus prælijs sepe de equis desunt, ac pedites præstantur, & eos eodem vestigio remanere edoctos, ubi vsus est, celeriter repetunt. Neque moribus suis quicquam inhonestius aut inertius putat, quam ephippijs uti. Itaq; ad quemuis ephippiatorum equitum numerum (quamuis pauci) adire audet. Vinum ad se importari

Victus Sueuorum ex pecora.

Vestitus Sueuorum pelles erant.

Ephippijs non sunt vsi Germani.

*Vinum ad se
importari nō
patiebantur
Sueui.*

*Germani
communi
nomine Sueui
appellati.*

*Crinem nodo
substringebat
Sueui.*

*Sacrificandi
Sueui in titulis*

tari omnino non sinunt, quod ea re ad laborem ferendum remollescere homines atque effeminari arbitrentur. Publicæ esse laudis putant quam latissimè à suis finibus vacare agros, hac re significari magnam ciuitatum numerum suam vim sustinere non posse, propter quod vna parte à Sueuis circiter mille sexcentorum passuum agri vacare dicuntur. Cornelius Tacitus, vbi de Germaniæ situ & gentis moribus scribit, de Sueuis ita referi: Maiorè inquit Germani partem proprijs adhuc nationibus nominibusque discreti sunt, quanquam in communi Sueni vocentur. Insigne (inquit) gentis est obliquare crinem nodoque substringere: sic Sueuia à cæteris Germanis, sic Sueuorū ingenui à seruis separantur: apud eos usque ad canitiem horrentem capillum retro sequuntur, ac sepe in ipso vertice religant, principes ornatiorem habent. Statuto tempore in syluam augurijs patrum & prisca formidine sacram omnes eiusdem sanguinis populi legationibus coeunt. caesoque publicè homine celebrat barbari certe ritus horrendaque primordia.

dia. Est & alia ludo reuerentia. Nemo nisi vinculo ligatus ingreditur, vt minor, & numinis potestatem præ se ferens: si forte prolapsus attolli & insurgere haud licitum, perhumum euoluuntur, eoq; omnis superstitione respicit, tanquam inde initia gentis, vbi regnator omnium Deus, cætera subiecta atq; parentia. Pars quoque Sueuorum vt idem Cornelius habet, Isidi sacrificat, peculiaria cætera Germanis & ipsis sunt communia. Verū enim uerò, non solum apud Sueuos, sed & apud omnes ferè gentes mutati sunt mores: & quod dolendum plurimum est, ferè in peius. Nam hodie potentiores Sueuorum ferè omnes mercaturæ vacant, societatem siue confederatione vnam multi inueniunt, ac certam pecuniæ summam quisque ponit, qua nō solū aromata, serica, atque alias preciosas merces quæ ad nos à transmarinis & remotissimis regionibus transfuehūtur, emūt, sed vilia etiā, vt cochlearia sunt, a us, specilla, pupæ, & huiusmodi: preemunt etiā vina & frumenta, quod ego tamen non laudo: quoniam id non minus opificibus & agricolis graue

*Superstitio
gentis admi-
randa.*

*Isidi sacrifi-
cabant Sueuū*

*Recentiores
Sueuorū mo-
res.*

*Mercatores
Sueuorum
Germanica
Reip. danos.*

*Omnia
Sueuia in lino
operatur.*

damnosumq; sit (qui sua ante tempus gryphonibus istis, ne potius dicam vel mercatoribus vedunt, quæ postmodum necessitate cogente duplo ære redimere ab ipsis debent) quam toti prouinciæ: quæ quibuscunq; indiget, non apud vicinas gentes, à quibus minori precio habere possit accipere debet (sic enim à corruptis munere principibus impetratum) sed ab illis in Sturgardia, aut alias ubi emporia habent. Ipsi tamē per se non negotiantur, sed communibus seruitijs, qui contractam rursus pecuniam vnā cum lucro congregantes, certo tēpore rationem ponunt, singulisque dominorum lucri partē fideliter præbent. Priuati Sueuorum nulla alia re, nullo artificio magis occupantur, quā lini operatione, cui ad eò incumbunt, ad eò dediti sunt, vt in quibusdā Sueuiæ locis nedum mulieres & puellæ, sed adolescentes & viri hyemis tempore colo admouentur. Panni genus faciunt, cuius tela linea est intextum bombycinum, Pargathi illud vocantes: faciunt & totum lineum, quod Golsch appellant. Compertum habeo apud Vlmentes solum quotan-

nis vtriusq; generis p̄anos parari centum milia ex quo quisq; coniecturare potest quā incōprehensibilis incredibilisq; summa in tota regione elaboretur. Ad remotissimas nationes isti panni transfuchuntur, & maximè bis in anno ad emporium Franconasordense: vbi quā ingens vectigal Suevicæ nationi accedit. Præter ea quoniam bonis mala commixta semper sunt: & nulla ex omni parte erecta: sunt Sueui in venere[m] supra modum proni: femineus sexus virili ad malū facile consentiens, immaturè vterq; preuaricatur, serò respiscit. Ego huic vitio maximè suffragari existimo, quod quemadmodum in alijs Germaniæ prouincijs, Ecclesiastica censura, publici illi fornicarij, adulteri, raptores minus insectentur. Prouerbiū ortum, vnam Sueuiam laxæ Germaniæ fati meretricum transfundere: quemadmodum Franconiam copiam dare raptorum & mendicantium, Boëmiam Hæreticorum, Baioariam furum, Heluetiam carnificum & lenonum, Saxoniam potatorum, Frisiam atque Vuestualiam periurorum, Rhenum gulonum.

Sueui in venere[m] proni.

Prouerbiū quo Germanorum mores notantur.

*De Bauaria & Charinthia, & earū
Priscis Legibus moribusq; qui-
bus hodie viuunt.*

CAP. XVIII.

*Noricus Ba-
varia limites*

BAUARIA Germaniæ prouinciæ ab Auaribus Hunorū reliquijs : qui Noricis expulsis in ea terra cōfedere adiecta Blitera appellatur. Baioaria etiam à Boijs Cisalpinæ Galliæ populis hoc loci aliquādo moratis dicitur, Noricū olim fuit. Hungariam ab oriente habet, ab occidente Sueciam, a meridie Italiā, a Septentrione Franconiam atq; Rœmiam. Danubio insigni flumine ex Suecia profluente irrigatur, Austriam, Stiriam & Carinthiam in se comprehēdit, quod idem ferè homines ijsdem moribus & lingua utātur. Noricis præterea finibus quondam contenti erant. Bearus Lucius Britannia rex primum, deinde sanctus Rupertus, vltimo Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus Christianā pietatē edocuit. In quatuor Episcopatus Bauaria diuiditur, Saltzburgēsem, Parauiensēsem, Phrisingēsem, Rhatifponēsem, Nulla Germaniæ prouincia pluribus cultioribus vrbibus illustratur.

*Bauarie laus
ab vrbibus.*

Saltz-

Salzburga, quæ Iuuania fuisse creditur Metropolis est, Monachiū ducalis sedes hodie, olim Schirem fuit. Hæc terra priusquam in provinciam redigeretur à proprio Rege ad Arnolphi Imperatoris vique tempora administrata est cum vt parthia suum Arfaceni & Ægyptus Ptolemæum, ipsa Cacannū nominauit, deinde duces habere cœpit: hodieq; tenet. Qui ex vna illustri Agilolfingorum familia diu eligebantur omnes. Gentis mores viuendique instituta ex legibus, quas orthodoxa fide recens suscepta habuere, cognosci possunt, tales fuere, vt liberæ conditionis homo Chirographo & sex testibus, quorum nomina, & manus suas imponat confirmet, si villas terram, mancipia, pecuniam, aut quid aliud ecclesie donauerit, schedam præsentate sacerdote altari superponat. Nec ipsi nec posteris illius potestas eius rei sit vterius, nisi Ecclesia permittat. Apud Episcopum defendatur quicquid ecclesie Dei datum fuerit. Dei iudicium & sanctæ Ecclesie offensam incurrat, restituereque cogatur aut à rege aut Principe: quicumque

САСАННИУС
БЫНАУЕРЪ ГЕК

Ecclesie liber
est.

que ecclesiæ, aut eius rebus iniurius fuerit, uncias auri tres pro mulcta persolvat. Negans ante altare populo sacerdotique presentibus secundum pecuniæ summam iuret. Qui seruum ancillamve ad fugiendum persuaserit, reuocet: & alium interea pignoris loco sistat, solidis quindecim componat. Seruo occultè Ecclesiæ res conciemanti manus amputetur ac oculi eruantur, ne tale quid de cætero perpetrare videat: dominus verò eius restituat, quicquid incendio consumptum fuerit, liber homo ex integro omnia restauret, & ob temeritatem solidis LX. componat: negans **XXIIII**. Sacramentalibus nominatis ante altare coram ecclesiæ defensore digitis super Euangelij librum positis iuret. Reo ad ecclesiam confugiendi securitas esto, nec domino fas seruum inde abstrahere, aut quouis modo lædere: qui contrà fecerit, iudice cogente componat ecclesiæ XL. solidis. Qui in minoribus ordinibus constituto noxius fuerit, dupliciter componat, quo parentes componuntur. In maioribus cõstituto tripliciter. Presbyterum

De incendiariis ecclesiariis.

Ad ecclesiam qui confugerit.

si quis autem occiderit c c c. auro app-
 preciatis solidis. Diaconum c c. eccie-
 sia in qua ministrare exoluat : &
 si pecuniam habuerint nullam, seip-
 sum, vxorem liberos seruitio eo vs-
 que mancipabit, donec statuta
 pecunia redimat. In Episcopum *Episcopi can-*
 fauiat nemo, etiam si cui molestus *se.*
 fuerit: sed coram rege, duce, aut ple-
 be conueniatur super homicidio,
 fornicatione consensuque hosti-
 li. Si inimicos prouincie introduxe-
 rit, si perdere, quos saluare debue-
 rat, voluerit, deponatur aut in exili-
 um relegetur. Qui sanctimoniam
 ex monasterio abductam contra ec-
 clesiasticam legem sibi matrimonio
 coniunxerit, restituat. Episcopus
 ducis auxilio eam velit nolit mona-
 stero rursus intrudat. Ipsum vero
 aut se emendare compellant aut pro-
 uincia eijciant. Presbyteris & diaco-
 nibus extraneam apud se in domo
 mulierem habere non liceat, ne consue-
 tudine deceptus polluatur, indignè
 Deo offerens, & populus ob id plagam
 sustineat. Sacerdotum ac aliorum
 clericorum cause ab Episcopis solum
 secundum canones iudicentur. Coloni &

*De clericorum
percursoribus.*

*Episcopi can-
se.*

ser-

*Decima que
modo danda.*

*De duce &
eius causis.*

*Seditioforum
pena.*

*Leges castren-
ses.*

serui Ecclesiæ secundum quod quisque habet, tributa decimasque persoluant, de modijs decem vnum, de particis decem vnam, de decem fascibus vnum, de decē apū vasīs vnum, pulli quatuor, oua quindecim tribuant. Ligna, lapides, calcem ad sacrum ædium structuram aduehant: ultra vires tamen degrauetur nemo. Qui regionis duci insidias struet, aut hostes prouinciæ inuitauerit, aut ciuitatem aliquam prodiderit, tribus testibus conuictus, in ducis potestate sit, bona eius confiscentur. Verum per inuidiam ne quisquam pereat, cum vno de se testante duello conficiens, si vicerit absolutus abscedat. Si ducem aliquis suum interfecerit: interficiatur & ipse, ac res eius confiscentur in publico in sempiternū. Seditionem aduersus ducem mouens, duci sexcentis, ceteri factiosissimi solidis componant. In hosticum cum educitur exercitus, propter scorta aut casas non rixetur, nec etiā propter pabula vel ligna, tollat, quisque quantis indigeat, tollentē nemo prohibeat, secus faciens vel disciplinae hostili subiaceat, vel corā Comite suo

verbe.

verbera quinquaginta sumat. Comitatus in Comitatu suo, ne hostibus absque ducis iussione damna inferantur cura sit, ipse persolvat, si sua negligentia peccatum fuerit. Liber si damnatum intulerit quadraginta solidis mulctetur, equaliaque omnia restituat. Servus capite plectetur, dominus illius ne talia perpetraret, quia non prohibuit, pro ipso restituat. Aliquid in exercitu furripiens criminis convictus servus, manibus mutiletur, nihil oscius dominus eius restituere compellatur. Liber ad rei restitutionem solidis xl. componat. Si quisquam aut a rege aut duce iussus aliquem interfecerit, defendat eum & liberos eius rex, siue dux cui obediit. Et si is morietur, alius, qui succedet tutelam ipsius assumat. Si dux contumax & rebellis decreta regis contempserit, ducatu priuetur, sequae aeternae salutis spe omni frustratum sciat. Si ducis stultus & arrogans filius patrem adhuc iudicio praesidere, exercitum ducere, equum ascendere, arma gestare potentem: qui necdum surdus neque caecus est, qui regis mandatum strenue exequi valet: malignorum consilio princi-

Ducis causa.

Filius patri infidus.

*Ducalis aula
libertas.*

patu deturbare nititur, exhaerederetur, aut, si libet, in exilium perpetuum ablegetur, quia contra legem in patre peccauerit. Qui temeritate aut ebrietate inducis aula scandalum suscitauerit, quicquid mali sequetur, lege componat, solidis xl. plectetur, seruus manum perdat. In ducis aula qui temere aliquid iacere conspexerit, surripiens, ubi nocte una celarit, furti aligetur, in publico solidis quindecim componat, quod domus ducis domus publica censeatur. Imperium ducis detrectans quindecim solidis mulctetur: & quicquid facere iussus fuerat ad huc perficiat, ut placita omni quintodecimo die in Comitatus regionis omnibus peragantur. Liberi omnes conueniant, qui neglexerit, solidis quindecim mulctetur. Iudex ut iuste iudicet librum penes se legis habeat, ex eo causa omnis componatur. Neque personam neque munera respectet iudex, sed de compositione, dum recte iudicarit, partem non accipiat. Sin perperam, duplo, quicquid lata sententia abstulerit, exuat: insuper solidis quadraginta mulctetur. Ducis caedes parentibus aut regi soli-

*Quo tempore
placitandum.
Iudex qualis
esse debeat.*

solidis D. cccclx. componatur. Parentes ducis sexcentis, obseruato, vt ducis compositio parentũ suorum compositionem triplo excedat. Agilolfingi, de quorum progenie Dux perpetuo eligitur, compositionem quadruplam habeant. Huosi, Trozzi, Saganini, Hahilingi. Aennoni, primi post Agilolfingos duplam. Liberum quisquis interfecerit parentibus aut ducibus octuaginta solidos exoluat. Si oculũ, manum, vel pedẽ amputauerit quadraginta, si claudũ fecerit duodecim, si mancum viginti. Simplex vulnus tribus solidis, dentem molarem duodecim, alios omnes sex componat. Peregrinos homines inquietare aut lædere summe prohibemus cõtra faciens dupliciter componat, & fisco clx. solidos exoluat. Si occiderit solidis auro appreciatis centum mulctetur. Seruus liberum aut molestas aut venundans, presentatus iudici aut manum aut oculum amittat, absque insigni nota nequaquam dimittatur. Liberti dimidio componantur mitius quã liberi. Nuptias intestatas prohibemus, vnde socrum, nurũ, priuignã, no- ueram, fratris aut sororis filiam, fra-

Liberti quomodo componantur.

*Liberti.
De nuptiis.*

tuis vxorem, vxoris sororem viro du-
 cere liceat nulli, fratrum aut sororum fi-
 lij matrimonio nequaquam sese con-
 iungant: facultates eorum à iudice
 confiscentur, qui contra fecerint. Qui
 dominicam diem seruili opere profa-
 nauerit, nec semel & iterum moni-
 tus cessat l. verberibus dorsum illius
 frangatur: si nec adhuc cessauerit, ter-
 tia ipsi honorum pars auferatur: ter-
 tio si attentauerit, libertatem perdat,
 seruus fit, qui die sancto noluit esse
 liber. Seruus vapulet, & si non emen-
 dauerit, dextram perdat: Peregrinus
 monitus nisi cessauerit xij. solidis
 mulctetur. Qui liberum præter vo-
 luntatem seruitute deuinxerit, aut il-
 lius hæreditatem bonæ inuasit xl. solidis
 companat, restituatque
 quæ occupauerit omnia. Si quis
 cum alterius coniuge libera concu-
 buerit marito cxl. solidis cõponat, &
 si deprehensus interficeretur absque
 vindicta suo in scelere iaceat. Cum li-
 bera cõsentiente fornicatus, si in cõ-
 iugē ducere noluerit duodecim com-
 ponat solidis. Dñs seruum qui liberæ
 vim fecit parentibus illius ad pœnã
 dedat: interficere ius cito, si liber.

Si

*De ferijs &
 panano cu-
 sedentibus.*

*Mulierum
 causa.*

Si quis virginem liberam præter eius ac parentum voluntatem rapuerit solidis xl. liberam viij. ancillam iij. componat. Liber liberam vxorem absque culpa dimittens parentibus solidis xl. componat. Mulieri dotem & quicquid asportauerit secundum familiæ ex qua nata est stemma legitimè persoluat. Si liberam liber post dispensationem repudiauerit aliamque superduxerit xxiiij. solidis puellæ parentibus componat. Sacramentalibus xij. iuret, eam, neque ob crimen aliquod, neque ob parentum inuidiam dimittere, verum ob solum amorem, quo alteri teneatur. Qui alterius sponsam sibi rapuerit, restituat eam, & bis lxxx. solidis marito componat. Mulier quæ alteri portionem, vt abortum faciat, commiscet, si ancilla est cc. verbera, accipiat, Ingenua libertate viduata seruitio deputetur. Si pragnas mulier iceta abortum fecerit, ipsa si morietur, qui iecerit tanquam homicida. teneatur: si fœtus tantum nondum viuens xx. solidis. viuens l. vuergeldum persoluat, solidosque tres & tremissem. Si in ducis curia, in ædibus sacris, in fabrica, aut

Domus publica.

Furta quomodo componantur.

Furtiva emptio lege coercita.

Agrovis latro.

molédino, quæ domus publicæ sunt, liber homo quid furatus fuerit, nonnuplū componat, secundū rei valorē iuret, siue cāpionibus depugnet, fur nocturno in furto deprehensus, si occidatur, non vindicetur. Qui alterius seruum ad furtum vel aliud nefas in domini discrimen persuaserit, fraude detecta tanquā fur damnetur, nonnuplum exoluat. Seruus quod tulit restituat, & insuper flagellorum ictus cc. extensus publicè accipiat, dominus incommodi nihil patiat. Fur quascunque res subtraxerit iudici præsentatus secundū legem vindictæ subiaceat. Verum morti non prius dānetur, quā nonnulla illi, qui damnum pertulit, compositio de furis facultatibus fiat. Qui aliquid in prouincia emerit, diligenter prius interroget, furtiuum sit nec ne. Furtiuū si emerit restituere cogatur, atque in fiscum pro fredo solidos xij. persoluat: qua lege in eum etiam animaduertitur qui furtiuum commendatū susceperit. Compositionem à fure, nisi coram iudice, suscipiat nemo. Larrocinij culpis subiaceat qui iudicem suum rem celat. Quoties de agrorum finib⁹

con.

contenditur constituta olim signa ab
 inspectoribus quarantur, nec aduet-
 sus ea longè possessionis tempus pa-
 ttocinetur, venditor ostendat, si nulla
 apparuerint, & si contentio tāta sit vt
 sedari non possit, campionibus de-
 pugnetur. Nemo nouum terminum
 aut signū sine alterius partis consen-
 su, sine inspectore constituat. Liber
 si contra id defecerit lege solidis vj.
 mulctetur: seruus cc. flagellorū ictus
 extensus publicè sustineat. Si liber li-
 beri parietem aut septem dissipauerit
 vel irruerit, tribus solidis compo-
 nat, & damnum restituat. Columnas
 trabes spangas tribus solidis ad resti-
 tutionem componat. Asleres, lateres
 & aliud quicquid edificio continetur,
 singulis solidis. Pignorate abiq; ducis
 permisso liceat nemini, contrarium
 faciens, pignus euestigio illesum red-
 dat, duci xl. solidos pro fredo exoluat
 læsum ad arbitrium iudicis compo-
 nat. Qui messem iam naturam alte-
 rius demessuerit solidis sex compo-
 nat. Negans factamentalibus secun-
 dū legem suam sex iuret. Qui se-
 getes alterius incantando vicariet,
 cōuictus xij. solidis componat, fami-

*Pignorate
 dux permisso
 taf.*

liam illius anno toto alimentis provideat, equale reddat, si quid perdidit. Negans sacramentalibus xij. iuret aut campione se defenfer. Si quis alieno seruo vel ancille ad fugam aut auxilio aut consilio adfuerit xij. ipsum, eam sex solidis componat, reducatque: si negare velit xij. sacramentalibus iuret, aut campionum se pugna expuget. Nemo alienum animal etiam in damno deprehensum quouis modo lædat occidatve, sed penes se consque retineat, donec domino aut vicinis damnum acceptum indicabit, qui locum læsum cum æquali illo signo in messis collectione quod læsus non læso minus protulerit, is cuius animal damnum intulit rependat. Qui vero contra legem hanc, animal occiderit, cadaver sibi abeat, domino aliud æquale reddat. Si oculum excuserit, quanti animal estimabitur tertia precij parte componat. Si caudam vel aurem, uno solido, Si cornu tremisse: duplentur, si hoc in domini contemptum odiumve perpetrarit. Qui pacta mercede equum aut bouem custodiendum suscepit sua culpa periclitatum ab in-

*Dammorum
iudiciorum cõ-
positio.*

*De commen-
datis & com-
modatis.*

regro pefoluat, & mercedem nul-
 lam requirat: verum iuramentum fi fe
 abfoluerit coram reddat. Qui aurū,
 argentum, velles aut alias quafcun-
 que res vendendas fiue custodien-
 das in ædes fuas receperit, fi fornuo
 incēdio vnâ cum rebus fuīs confum-
 ptæ fuerint, quod fibi non profue-
 rint, iuramento dato, nihil pefolue-
 re cogatur. Qui auxiliatoris specie
 ex incendio aliquid rapuerit, proditus
 quadruplū exoluat fecūdum legisq;
 ftatuta componat. Rem in conten-
 tione locaram nec vlli donare nec
 vendere liceat. Mulier in viduitate
 post mariti obitum permanens æqua-
 lem vt filiorum vnus vfu fructuariam
 portionem poffideat. Si vero ad alias
 nuptias tranferit, eo die cum dote
 & rebus fuīs domo egrediatur, filij
 inter fe portionem, quam confequuta
 fuerāt, vt reliquam diuidant. Patris
 bona filij de diuerfis etiam coniugis
 fufcepti equaliter hæreditabūt. Ma-
 tris vnufquifque tantū fuę Ancille fi-
 lius cum liberæ filio hæres non efto.
 Si quis fine liberis morietur, nifi te-
 ftamento caueatur, vxor quoad vidui-
 tatem obferuauerit, bonorum medie

*Ex incendio
 quid furti-
 piens.*

*Rex in conten-
 tione pofita.*

*De hæredita-
 te leges.*

tatem omnium retineat, propinqui reliquã accipiant. Si verò & ipsa morietur, aut alteri nupserit, cum bonis suis, & quæ lege debetur, abeat, propinquis & hæc pars cedat viro aut muliere defunctis, si vsque ad septimum gradum propinqui nulli reperiantur, nisi testamento vel donatione caueatur, res eorum omnes fiscus indispiscatur. Qui rem aliquam vendiderit, precio accepto, emptionem aut charra aut testibus ratam faciat, duo, res vel plures testes adhibeantur. Venditio nisi voluntaria & libera, firma non sit. Qui rem alienam domino ignorante vendiderit, ipsam lege restituat, & aliam æqualem addat. Si reperiri nusquam poterit, duas similes pro ea reddat. Qui arram in quacunque re dederit, nisi placitum muratum fuerit, stare contractui debet, aut hæc ipsam perdat, & precium quod debuit exoluat. Si quis rem viciatam vendiderit infra dies tres recipiat, vel sacramentali vno viciũ ignorasse iuret, & stet emptio. Seruus suo non domino peculio redemptus, fraude cognita domino restituatur, quia non precium, sed res serui ignorans

acce-

*De emptione
& venditione,*

Arra traditionis vis,

*Mancipiorũ
redemptio.*

acceperit. Commutatio tantum roborem aut pratum alterius suum dicens inuaserit, sex solidis propter temeritatem componat & exeat. Testem aure tractum nisi super mortuum testari velit repelli nec debet nec potest. In mortui causa hic duello probetur, si vicerit ulterius non impugneretur, sed credatur ei. Ex pluribus testibus vnus tantum forte eductus iuret, ita dicens. Testis forritus sum, testem me exhibeo, sic me Deus iuret & illum, cuius manum teneo, testis ante tractus sum, veritatem presenti in causa dicere, datis deinde ad sacrandum armis solus altera manu verbum ipsum cum vno sacramentali iuret. Mendaciter iurasse conuictus causam restituat xij. solidis componat, aut innocentiam suam campione defendat. Si campionum vnus ab altero inter decertandum interficiatur, si ingenuus, ab eo, qui iniuste eum inuitauit xij. solidis nec amplius componatur. Qui liberum mortuum monumento refoffum spoliauerit, parentibus illius solidis xl. componat, & ipsum etiam furtiuum quod tulit.

Testes & eorum causa.

Iurandi modus.

Periuranti maduersio.

Campionum causa.

De mortuis & eorum causa.

Si quis occultè liberum occiderit, cadaver in profluentem, aut alio abietum condigna sepultura & exequis priuet xl. primum solidis, deinde veregeldo componat. Qui verò liberi hominis cadaver ad littus deuolutum aquis iterum immiserit solidis xx. componat. Seruus eo modo occisus atque absconditus nunuplo, id est clxxx. solidis componatur. Qui vestitu à se interfectum spoliauerit, dupliciter componat. Cadaver hominis mutilans singula membra singulis xij. solidis componat. Si repertum ne à feris dilaceretur pietate motus humauerit à parentibus aut domino illius solidum accipiat. Qui alterius nauem loco submouerit illam aut æqualem reddat. Extraquam vero protraxam si celauerit, interrogatus negauerit, vt furtiuum componat. Qui canem venaticum abstulerit ipsum aut similem reddat, & sex solidis componat: pastorem tribus. Illis legibus Bauari ante aliquot secula paruere nonnullisque adhuc, siquidem qui Christianæ pietatis obseruantissimi sunt ad externa angustiora templa sturnatim peregrin-

De nauigijs.

De canibus.

grinantur. Aquisgranum præcipuè,
 duo etiam prouinciæ loca miraculis
 sanctorum, & peregrinorum frequen-
 tis clara. Virgo Maria Otingæ, &
 beatus Vuolfgangus. Regio vitibus
 præterquam vbi australior est non
 feritur. Nemorosa multum est mon-
 tuosa. Sues glandibus syluestribus
 ve pomis credo tanta copia nutrit,
 vt veluti Hungaria boues, ita hæc
 sues ceteris Europæ nationibus largè
 suppeditet. Est gens adeo suillis & i-
 psa moribus famosa, vt ceteris Ger-
 manis comparato Barbari (Barbari
 dico) nomen ipsi optime conuenire,
 nemo non videat. Duobus vitijs plus
 alijs insignes, inhospitalitate videli-
 cet & furto. Vestitu vt plurimum
 blauo colore amicitur, ocreis libenti-
 us quam caligis calciatur. Baioariæ
 sive Bauariæ ad Austriam contigua
 est partim Carinthia partim Styria.
 Est Carinthia montana regio Car-
 this ad ortum, Styriæ ad occasum ac
 meridie iuncta, Alpes Itales & fo-
 rum Iulij contingit: multæ in ea val-
 les collesque feraces tritici, multi la-
 cus, multi amnes, quorum præcipuus
 Drauus qui per Styriam, ac Panuoniã

*Duobus vitijs
obnoxij Bava-
ri.*

*Charinthia
montes.*

*Drauus am-
nes.*

in

*Sanus am-
nis.*

*Festivitas in
noui ducis ac-
ceptione m-
randa.*

*Princeps in
agrestis habi-
tu.*

*Charinthiorū
lingua.*

in Danubiū fertur haud inferior Sa-
uo. Imperium Austriae principes ob-
tinent, & archiducem appellant, cui
ca regio paree, quoties novus prin-
ceps reipub. gubernationem init
solemnitatem. nusquam alibi auditam
obseruant. Non longè ab oppido
S.Viti in valle spaciōsa dirutæ ciuita-
tis vestigia visuntur, nomen loci ve-
rustas perdidit: nec procul hinc in
patentibus pratis erectus lapis mar-
moreus est, quem, cū dux creandus
est, rusticus quidam qui per stirpis
suae successionem hæreditario id of-
ficium deberet, ascendit ad dexteram
bouem habens fortam, nigri coloris:
ad leuam equa illi sistitur strigosa
macieque insigni, frequens circa po-
pulus agrestiumque turba ingens:
dux inde futurus ex aduerso mouet
purpuratorum multitudine septus:
precedunt principatus signa, om-
nesque in toto comitatu egregie cul-
ti præter futurum ducem. Is agre-
sti habitu, pileo tectus, calceos & pa-
storalem baculum gerens, pastorem
agit magis quam principem. Hunc
venientem iuratus qui lapidem ob-
rinet. Illirica voce (sunt enim Charin-
thij

thij Illirij, hoc est Sclauoni) quis est hic exclamat, qui tam superbe incidit? Respondet circumfusa multitudo principem regionis aduentare. Tum ille iustus ne iudex? salutem patriæ quærens? libere conditionis? dignus ne honore est? Christianæ pietatis cultor? ac defensor? clamatur: est quidem & erit. Rursus idem, quæro quo me iure hæc à sede dimouebit? Respondet ducalis aulae magister, sexaginta denarijs hic abs te locus emittur: iumenta hæc tua erunt, ad bouem & equum manum intendens. Vestimenta quæ dux exuet, habebis, erisque tu cum domo tua tota liber à tributo. Quibus dictis, Rusticus malam principis percussit, alapa leniter incussa, iuberque æquum iudicem esse: præmioque abducto, loco cedit. Tum lapidem Dux occupat, nudum gladium vibrans ad omnem se partem verit, populum affatur, polliceturque se æquam iudicem futurum, feruat & æquam aggressi piteo oblatam potare in futuræ sobrietatis argumentum. Deinde ad Solem-

*Solemniensis
ecclesia.*

men

men habet, perductus, sacrificijs interest. Quibus peractis humili veste qua adhuc indutus est deposita, paludamentum induit, splendideque cum proceribus suis conuiuatur. Postremo in pratum reuertitur pro tribunali sedens, ius dicit & funda confert. Hic honos principis inuestiendi rusticis datus est, quod illi primum in ea terra Christi fidem acceperet, nobilibus & principibus in errore ad usque Caroli magni tempora permanentibus, quando & ipsi baptismati admoti sunt. Fuit Charinthiae dux venator Imperij, vnde ad eum lites & contentiones venatorum omnium deferebantur, vocatus in iudicio coram Imperatore querulantibus non nisi Slauonica lingua respondebat. Est & alia huius prouinciae consuetudo in oppido Klagen furibus durissima: si quis in furti suspicionem venerit, euestigio suspenditur: postridie de suspicionem iudicant; si fontem inueniunt pendere sinunt, donec per parte ad terram defluat cadaver. Insonis repertus sepelitur, exequiaeque ex publico persoluantur. Penulis nauui velleris haud fucati Cha-

Honor principem inuestiendi rusticis datus.

Charinthiae dux imperij venator.

Consuetudo furibus grauis.

rintij reguntur vulgoque capita pileo
 obmuniunt, sermone loquuntur Scla-
 uonico. Suij verò agrestes, vulgo *Suij vulgo*
 populi sunt & strumosi, adeò qui *strumosi.*
 dem ingenti struma, vt ipsis loquelã
 impediãt: & mulier lactans illã post
 tergum perinde atque saccum reijci-
 at (si fama vera est) ne infanti impe- *Struma causa*
 dimento sit. Strumæ causã aquæ
 aëriq̃ue, quibus vescuntur incolæ tri-
 buunt. Styriani ipsi cultu & sermone
 Germani sunt, præter Draui accolæ,
 qui Illirica vtuntur lingua. Sal ibi co- *Sal styriana.*
 quitur quod ad finitimas gentes de- *Styria olim*
 fertur. Regio ferri & argenti ferax, *Valeria dicta:*
 sed Principum incuia parcius fodi-
 tur. Valeria olim dicta fuit, montana
 plurimùm præterquã ad ortum,
 quã Pannoniæ finitima est, ea parte
 vastam effundit planiciem.

*De Italia, Italorumq̃ moribus, Itẽ
 de Romulo & eius ciuilibus
 institutis.*

CAP. XIX.

ITalia Europæ regio, prius He- *Hesperia.*
 speria ab Hespero Atlantis fra-
 tre, qui à fratre pulsus, & Hispaniæ,
 & Italiæ dedit nomen: siue, vt Macro-
 bius

Oenotria.

bius inquit, ab Hespero stella, quod illius occasui subiecta sit. Oenotria etiam dicitur, vel à bonitate vini quod in Italia nascitur, nam Græci Oenon vinum dicunt: vel ab Oenotrio Sabinorum rege, postea Italia ab Italo Siculorum rege, qui agriculturam Italos docuit, & leges posuit: nam ad eam partem venit in qua postea Turnus regnavit, & à suo nomine appellavit, vt Virgilius probat. Est locus Hesperiam Graij cognomine dicunt,

Terra antiqua, potens armis, atque
vbere glebæ:

Oenotrij coluere viri, nunc fama mi-
nores

Italiam dixisse ducis de nomine gen-
tem.

Timeus autem & Vario à bobus vocatam putant, quoniã Tauri Græca veteri lingua ita appellati sunt, à quorum multitudine pulchritudine-
que Italiam dixerunt. Latium pars illa vbi hostia Taberna sunt dicitur, quemadmodum Ausonia, vt Aristoteles inquit, pars ad Thyrrhenum versa. Crucis forma inter Adriaticū, & thuscum mare iacens, ab Alpium

*Latium
Ausonia.**Italia forma.*

iugis

iugis & Apennini porrecta se paulatim tamen ad Rhegynum vsque attollens verticem, & littora Brutiorū. In vltimo sui in duo cornua scinditur, quorum alterum Ionium spectat mare, alterum Siculum: in extremitate Rhegium oppidum habēs. Eius longitudo ab Augusta prætoria per Romam Capuamq; porrecta vsq; ad oppidum Rhegium, Solino teste decies centena & viginti milia passuū colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, vbi latior vbi breuior centum triginta sex: habetque vmbilicum in agro Rhearino, qui dudum ex latere maris taperi Rubiconem fluuium pro finibus habuit. Diuiditur Italia in multas regiones, à Varo flumine ad Macram Liguria terminatur, vbi Genua illustris ciuitas. Inde ad Tyberinum amnem Hetruria, vbi Pise, à Tyberi ad Lyrim Latium, vbi Roma, intus Antium in ora. A Lyri ad Sarnum Campania, vbi Neapolis. Inde ad Silarim Picentinarum regio, vbi Surrentum & Salernum. à Silari ad Latiū lucania, vbi Pestū & Buxentū. à Laio ad Leucopetram Brutium in quibus Rhegiū

Longitudo Italiae.

Latitudo Italiae.

Italia regiones.

Liguria.

Hetruria.

Latium.

Campania.

Picentinarum regio.

Lucania.

Brutium.

*Magna
Græcia,
Calabria,
Apulia.*

*Frentinorum
regio.
Marucino-
rum ora.
Picenorum
ora.*

*Senonum re-
gio.
Boij.
Veneti.*

*Apenninus
mons Italiã
discernens*

Iulium, à Leucoperta ad Iapigium promontorium, quod & Salentinum magnæ Græciæ ora est, vbi Groton & Tarentum. ab Iapigio ad Brundisium Calabria, vbi Hydruntû, à Brundisio ad Garganum Apulia, vbi Barium & Salapia. A Gargano ad Sari fluuij hostia Frentinorum regio, vbi Isconium. A Saro ad Apernum amnè Marucinatorum ora, vbi Orton. Ab Apero ad Æsium fluuium antiquissimum Italiæ terminum Piceni, quorum Ancon. Ab Æsio siue Afio, vt quidam scribunt, ad Rubiconem recentius Italiæ confinium Senones, quorum Phanum fortunæ Pisaurum & Ariminum. A Rubicone ad Padi hostia Boij, quorum Rauenna. A Pago ad Tiliauemptû Veneti, vbi nûc Venetiæ. A Tiliauempto ad Natifonem Carni siue Foroiulienses, vbi Apuleia. A Natifone ad Arsiam lapides & Istri, quorum Tergestum & Formio annis, & Ipse aliquando Italiæ finis. Apenninus mons totam terram, velut in duas diuidit plagas, hanc ad occasum & meridiem, illam ad Septentrionem, & ortum obuersam. Ab alpihus primo in Linguriam excur-

excurrens, mox inde Cisalpinā Galliam & Picenum ab Hetrūna & Sabīnia dirimit, Anconemque progreditur, vnde aduersus in Apuliā, & Garganum montem extenditur, Marucīnorum Pelignorum Frentīnorum terram à Latio campania separans. Vltimus eius conatus ex Gargano est: ad Leucopetram, hinc Apuliam habens, Calabriam & magnæ Græciæ oram, Picentes inde, Lucanos & Brutios. Est Italia metallis grauida, vbique vitalis & perennis salubritas, eximia cæli, temperies campi fertiles, aprici colles, innoxij saltus, opaca nemora, munifica sylvarum genera, mira frugum, vitium & oleatum fertilitas, nobilia pecori vellera, opima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina fontesque saluberrimi, portus plurimi, ipsa auide ad mortales iuuandos in maria procurrens, & velut gremium omnium gentium commercio pandens, vt vere dicta sit à quibusdam terrarum omnium alumna, atque eadem parens, cælestium prouidentia electa, quæ sparsa cōgregaret imperia molli-

Laus Italiae.

Italia terrarum omnium alumna & parens.

retó:ie efferatarum gentium ritus:
 discordes ad colloquia linguas mu-
 nere literarú latinoque sermone con-
 gregaret. Cæterú vt gentes fileã (nam
 longum esset numerare) quas Itali
 Romani lingua & armis vicere, tan-
 tum vna Quiritum ciuitas virtutum
 omnium valuit exemplis, quantum
 omnis Græcorum eloquentia præce-
 ptis, qui quasi ita futurum diuinassent,
 vt hæc vna terra omnibus esset gen-
 tibus imperatura, quo tam ipsius par-
 tem magnam Græciam dixere: & vt
 breuiter dicam, non sine prouidentia
 accidit, vt quum Deus optimus ter-
 ras inuissit, tum ibi cunctarum gen-
 tium arx esset & Imperium, vbi mox
 Christiani neminis futurum erat ca-
 put. Color Italis & statura penè di-
 uersa est. In Cisalpina Gallia Vene-
 toque recessu color vulgò candidus,
 cultus & sermo accuratior: contra in
 Hetruria tractu Latio Campania,
 Lucania & Brutijs aquilus, capillus
 niger breuior statura, & macilen-
 ta, sermo & cultus simplex. omnia
 similia in Piceno, & his quis superi-
 maris orã accolunt in magnam Græ-
 ciã vsq; nisi quod in Apulis Calabris
 &

*Quiritum ci-
 uitas.
 Roma.
 Laus.*

*Hominum co-
 lor cultus &
 statura.*

& ijs qui extremam tenent Italiam victus & sermo cum Græcis promissus durat. Tota Italia vt omnis ferè Europa vno matrimonio semper cõtenta fuit. Repudium ex vrbe Roma translatum. Hic Spurius Carbillius sterilitatè coniugis causatus, primus vxorem repediauit. Triplex olim in regionis ciuitatibus conditio fuit, Seruilis, Libertina, & Ingenau. Ingenuorũ triplex ordo Plebei, Equester & Patricius. Sacrorũ ratio penes Pontifices & flamines, & alia quædã collegia esse, alia alijs dæmonibus sacra facere. Summus honos & potestas in dictatore, à quo nulla fuit prouocatio. Ea dignitas semestris fuit, & ad eam per gradus ferebat à quaestura accessus, per ædilitatem praturam Consulatum, & censuram: non quòd semper per hos gradus iretur, explendusque esset numerus sed in dignitate potestaque hic ordo erat, vt in re bellica certum militiæ gradus: miles centurioni parebat, Centurio Tribuno, Tribunus Legato, Legatus Consuli seu alteri cuius essent auspicia. Magister equitũ dictatori. Legitima militia decen-

Ciuium triplex conditio. Ingenuorum triplex ordo.

Dictatoris dignitas.

Dignitatum ordo.

Militiæ gradus.

Legitima militia decenna.

cennium habuit si non prius debellari cum hoste contigisset, aut missio aliqua intercidisset, quæ nomine & re non vna fuit. Præter legitimam illam cuius nunc mētio facta est, fuit & *Causaria*, hæc vt priore illa minus pulchra, ita reliqua honestior, quæ ab re igneminiosa dicta est. Militaris ætas ex *Seruij Tullij* præscripto à septendecimo anno in octauū, & quadragesimum decurrebat. Pacati in toga agebant, bellantes in sago, & paludamento: bella feicali iure inferebantur, iilataq; soluebantur non nisi legitimè. Ciuitates aut sociæ, aut colonæ, aut municipia dicebantur. Municipibus alijs ciuitas cum suffragio data: alijs sine suffragio. *Coloni* vt membrum ciuitatis erant, & Romanis viuebant legibus, municipes suis. In his *Decuriones* erant, quod Romæ *Senatores*. *Purpura* patricium distinguebat ordinem ab *Equestris*, aurum equestres à plebeio. *Maiestatis iudicia* toti⁹ populi erant: rerum capitalium, iudicium, qui ad id sorte lecti essent, ex ea decuria, quæ eo anno iudicaret: ciuiliū rerū prætoris centū vitalis hastæ aliaq; alio-

Causaria / *militia ignominiosa.*

Municipes.
Coloni.

Decuriones.
Patricij.
Equestris.
Plebei.

aliorum. Et hi olim Italicarum ciuitatum & gentium in vniuersum mores erant, institutionem hanc à Romulo trahētes. Romulus enim postquā ciuitatis Romane muros, fossas, munitiones & necessarias extructiones perfecisset omnes, ac ciuū statū se conuertens ita ordinauit. Diuisa imprimis trifariā omnis populi multitudine singulis partibus singulos præfecit duces clarissimos: deinde trium rursus earum partium vnāquaque diuidens in denas partes æquales harum quoque duces designauit viros fortissimos, vocauit partes maiores tribus, minores curias. Homines tribuum ducatus habentes tribunos, qui verò curijs præsiderent, curiones dici poterāt. Erant autē & in decurias diuisæ curiæ, ducesque earum decuriones appellati. Omnibus itaque in tribus & curias diuisis: Agrū in triginta partes diuidēs, iūam cuiq; curiæ partē tribuit, tantum ipse agri accipiens, quantum quidem ad sacrificiū templaq; satis esset, partem quoque agri publicam relinquens, sicq; vna diuisio regionis & hominū cōmunē cōtinēs æquabilita

Romana ciuitatis ordinatio.

Hominum multitudo diuisa.

Agri in singulas diuisio.

*Altera mul-
titudinis ho-
minum segre-
gatio.*

tem fuit. Altera item hominum ipso-
rumque fuit commoda, & honores
pro dignitate cuiusque patriens. Il-
lustres enim genere & spectatae vir-
tutis viros tū diuites, & quibus erant
filij ab ignobilibus discreuit, hu-
milibus & egenis, vocauitque tenuio-
ris fortunæ homines plebeios, & qui
melioris erant conditionis patres:
his de causis progenitos eorum dein-
ceps patricios vocabant. Romulus v-
bi maiores à minoribus discreuerat,
leges dehinc posuit, statuitque quid
vtrisque agere opus esset. Sacra qui-
dem patricios perficere, magistra-
tus gerere, ius dicere, ac secum quo-
que publica administrare, vrbani ip-
sos maximè negotijs intentos esse.
Plebeios autem his muneribus solutos
cū inexperti essent, & ob inopiam ne-
gotiosi, agricolari simul, & pascere
pecora, questuariasque exercere artes.
Ne verò dissiderēt, aut iniurijs locu-
pletum in humiles, aut leuium ege-
norumque hominum in excellen-
tiores inuidia, commendauit ipse pa-
tricijs plebeios, vnumquemque eorū
permisit, quem vellet sibi patronū cli-
gere, patronatum vocās, susceptū pau-
pe.

*Patriciorum
officia.*

*Plebeiorum
officia.*

*Patronus
Patronatum.*

perum humiliumque patrociniū, & officia instituens vtriusque commoda, beniuolas ciuilesque eorū cōiunctiones fecit: vt illi tuerentur clientes, tanquam patres filios: clientes econ- *Cientes.*
uerso patronis obsequiosi essent: communiter autem vtriusque neque piū, neque p̄has erat accusare se inuicē, nec aduersus se testimonium dicere, nec cum inimicis numerari: sicque firmior erat Romanorum concordia. Consiliarios post hæc instituit, centum viros ex patricijs eligens, fecitque delectū eorum hoc modo. Ipse vnū ex omnibus optimum designauit, cui cōmittenda essent urbana negotia, cum ipse exercitum extra fines duceret, tribuum vnicique edixit, vt tres viros ex se diligeret, qui arate & generis splendore sensuque excellent: post hos autem nouem viros, etiam curijs singulis imperauit tres maximè idoneos ex patricijs eligere, posteaquā nouem istos primis à tribubus electis addēs nonaginta, quos curiæ suffragijs prætulerant, eoque quem ipse elegerat duce addito, centum consiliariorum numerū expleuit & à Romanus Senat^o dici

*Centum viri
consiliarij de
lecti.*

Senatus.
 Patres.
 Senatores.
 Trecenti ro-
 bustissimi ele-
 sti.
 Celeres.
 Regis officia.

Dignitas
 Senatus con-
 cessi.

Plebi cōcessit
 Romulus.
 Suffragan-
 tius.

ceptus est, qui ob auctoritatem Pa-
 tres, ob gratiam Senatores dicti sunt.
 Deinde trecentos viros ex generosif-
 simis familijs eligens robustissimis
 corporibus, quos Curiaē renunciarūt,
 eodem modo quo antea Senatores,
 singulae denos iuvenes, eos semper
 circū se Romulus habuit. Nomē com-
 mune omnes habebant, Celeres vo-
 cati, ab exequendi ministerij celeri-
 tate, custodes regis erant. Regis au-
 tem haec officia, primum quidem
 templorum sacrificiorumq; principa-
 tum tenere, agereque cum omnia in
 honorem cultumq; Deorum pia. De-
 inde legum morisque patrij custo-
 dem ipsum fieri, iurisque simul om-
 nis Senatum cogere, populum cōuo-
 care, potestatemque sibi in bello. Im-
 peratoriam esse. Senatorio ordini ho-
 norem & potestatem talem attribu-
 it, omni de re, de qua referret regno,
 cognoscere atque suffragium ferre, &
 quod visum maiori parti esset id vin-
 cere. Plebi deinde tria haec dedit, ma-
 gistratus creare, leges sciscere, & de
 bello decernere, cum rex vellet, neq;
 tamen potestatem horum absolutā,
 nisi & senatus approbasset. Ferebat
 popu-

populus suffragium non viritum, sed per curias conuocatus, & quod pluribus visum esset curijs, ad senatum referebatur. Nunc autem mos iste suffragiorum in plerisque locis conuersus est, neque enim de plebiscitis senatus iudicat, sed eorum quæ senatus cognouit populus est dominus. Ex hac autem diuisione Romuli non ciuilia modo negotia, sed bellica quoque Celeres isti exequabantur. Quâdocunq; enim ei visum esset exercitum educere, nec tribunos tunc per tribus, nec per curias centuriones, neque præfectos equitum creati oportebat, sed rex tribunis mandare, illique curionibus, è quibus deinde decuriones edocti statutos sibi quisq; milites educebat. Vnâ enim decenter instructi aderant. Mille etiam pugnatres elegit, ut quidam scribunt, quos ob numerum milites nominauit. Tum ipse se Imperij insignibus, & cætero habitu & duodecim lictoribus cum fascibus præcedentibus augustiorem populo reddidit: In quo fascium numero, duodecim vultures, qui ei augurium fecerunt, videri potest Romulus secutus, nisi ab Herufcis

Celerum officia.

Mille pugnatres delicti.

Milites.

Lictores cum fascibus.

*Apparitores.**Lex in bello
obseruanda.*

morem ipsum aliquis potius sumptū
dixerit, quibus cum duodecim popu-
li essent, magistratumque vnum
communi nomine crearent, singuli
suum illi apparitorem dare consue-
uerūt. Sella curulis Trabea & aliorum
Romanorum Regum insignia om-
nia inde haud dubie fuerunt. Romu-
lus etiam ciuitatis vires augere vo-
lens, causam honestā commētus, &
templum loco in vmbroso erigit, confu-
gentibusque ad illud sponsor factus
est per speciem religionis erga Deos,
nihil eos mali ab inimicis acceptu-
ros, ac si permanere apud se vellent,
ciuitates etiam participes faciebat,
tradebatque agrī portionem, quam
bello quaesierat. Fuit item & aliud in-
stitutum, vt ne captas bello vrbes
fonditus euerterent, aut in seruitutem
redigerent: verum missis in eas colo-
nias Romanorum facerent vrbes
victas & reipublicae participes. Ceterū
post Titi Tacij caedem, cum quo
& Sabinum & Romanum populum
in vnum confluxum quinque annis gu-
bernat, Romulus ad sacra conuer-
sus

sus publica & priuata multa institu-
 it. Legē de matrimonijs tulit, vt mu-
 lier viro socia esset pecuniarum, &
 ceterarum rerū, sacrorum etiam, & vt
 viueret ad mariti sui morem, domus-
 que vt ille dominus, ita & hęc do-
 mina. Morienti viro sine liberis suc-
 cederet, sui cum prole æqua sit illi
 pars sua. Adulterij conuictam vir &
 cognati, vt vellēt necarēt. Si vinū bi-
 billet domi vt adulterā punirent, quo
 instituto videri potest Romanos mo-
 rem inualuisset, vt quoties viri domū
 se reciperent, filias & vxorem exci-
 perent osculo, an, vt Portius Caro
 prodidit, olerent remetum, vt enim
 corruptionem insanie principium
 arbitrati sunt, ita corruptionis ebbie-
 ratem. Parentum in liberos, vt omne
 ius sit statuit, siue vellent coërcere, si-
 ue verberare, siue vindictam rustico o-
 peri detinere, vendere quoque per-
 misit & occidere. Si quis à patre ven-
 dit⁹ se in libertatē vindicauit, vt iterū
 ac tertio patri ius vendendi sit. Fuit
 id legis caput ccc. deinceps anno in
 duodecim tabulis relatum. Mitiga-
 uit tamen nonnihil austerum carmen
 Numa Pōpilius, qui tulit nullū patri
 am-

*Leges à Ro-
mulo latae.*

*Mulier viro
æquata.*

*Vinum mulie-
ribus.*

*Romanis pro-
hibitum.*

*Ius parenti-
bus in liberos
concessum.*

amplius in filium oportere esse,
 vbi illius inſu duxerit vxorem. Se-
 quuta & alia inſtituta. Ne quis liberae
 fortunae ſedentariae exerceret artem.
 Militaris diſciplina & agricultura ci-
 uibus permiſſa: vnde laudationis mos
 ille manauit ad poſteros, bonus mi-
 les, bonusq; colonus. Imperfectum
 putabat rex vtranque vitam alteram
 ab altera ſeparari, neceſſe eſſe & hu-
 mum exerceri, & belli obiri mune-
 ra, vt lex Lacedemoniorum habet.
 Operi omnes pacis tempore vacare
 ruſtico praecipit, permiſit tamen met-
 cari etiam, quando res aliqua deſyde-
 rabatur. Nec religionis immemor,
 templa aras Deorumque ſimulachra
 coſtituit. Adiecit & dies faſtos, ſacri-
 ficia, ferias, nundinas, & alia pleraq;
 ad deorum cultum pertinentia: pere-
 grina ſacra, & ea imprimis, quae grae-
 canico fierent ritu vrbe excluſit, praeter
 Herculea iam inde ab Euandri
 temporibus inſtituta. Halicarnaſeus
 Dionyſius Varronem ſecutus l. x.
 ait ſacerdotes, qui publica ſacra face-
 rent, tributim curiatimq; ab eo inſti-
 tutos, additos et his aruſpices diuina-
 tionum interpretes. Curiaru ſingulis

*Perigrina ſa-
 cra vrbe ex-
 cluſa.
 Herculea ſa-
 cra.*

genius suus cum sacrorum ministris
 datus, communisq̄ue omnibus Vesta,
 & annus in decem mēses digestus:
 quibus nemo non potest intelligere
 fuisse Romulum diuinarum humana-
 rumq̄ue rerum non imperitum, nec
 ante Numæ regnum populum Ro-
 manum sine moribus & religione,
 vt plerique atumant mansisse. Has
 ciuiles disciplinas Romul⁹ dedit. Nu-
 ma Pompilius qui post eum regnum
 accepit, plures alias adiecit: annum
 ad cursum Lunæ in duodecim diges-
 sit menses, quum Romulus ex decem
 antea constituisset: mutatoq̄ue men-
 sium ordine: Martius, qui primus tū
 fuit, ac ineuntem inchoabat annum
 duobus Ianuario & Februario præ-
 latis, tertius in ordine est factus. Fa-
 stos quoque dies fecit & nefastos,
 quibus nihil cum populo agi poterat.
 Flaminem vnū Ioui creauit, qui Dia-
 lis est dictus, cum insigni veste curu-
 liquē sella excoluit. Adiecit & alios
 duos, Marti vnū, Quirino alterum, ab
 insigni quod capite gasta bāt, quasi Fi-
 lamines dictos. Vestę virgines legit.
 Hæ decem primos annos sacrorum
 rituū perdiscabant: totidē deinde ope

*Vesta dea tri-
 buisra uenera
 ta.*

*Annus in
 menses duode-
 cim.*

*Fasti & nefa-
 sti dies.*

*Virgines uas
 stales.*

*Virgines vo-
cales.*

*Duodecim
Salij.*

*Pontifex crea-
tur.*

rabantur sacris , tertio decennio ru-
des, & nuper captas instituebant: po-
stea verò, si quæ nubere vellet , fas e-
rat alterum mallet sequi. Salarium his
ex publico constituit: perpetua virgini-
tate interim alijsque caeremonijs ve-
nerabiles fecit. Si qua incesti conui-
cta esset, ante ora civium mœsto silentio
efferebatur, vivaque circa Collinam
portam in subterraneum specum demis-
sa, tellureque superingesta necari. Gra-
dium Marti duodecim sacrauit Salios:
hi mense , qui ab eo nomen traxit plu-
res dies celebribus locis urbis solenne
ducebant tripudium : tunica versicolori
tegmine puniceo distincto amicti,
aeneo baltheo, & gladio siccincti : de-
xtera lanceam virgamque gestabant,
leva thracem ex aere peltam, altioribus
pileis , & in conum exeuntibus capi-
ta insigniebant. Nihil ab his diuer-
sos fuisse , Dionysius opinatus est,
quod Greci Curetas dixere , Romani
à solenni saltatione Salios. Ponti-
fex est deinceps ab eo creatus , cuius
potestati omnia factorum iura subie-
cit, quibus hostijs , quibus diebus, ad
quæ templa sacra fieri oporteret for-
mula edocuit. Interiecti etiã sunt tot-
sa-

sacris ordinibus Feciales, his era cura
 tradita, vt Romani nullū iniuste bel-
 lum inferrent cuiquam. Hi si qua per
 iniuriā Romanis adempta essent, res
 ablatas ab hoste repetebant: quæ si
 non reddite essent, bellum compo-
 sito ad id cārmine indicebant. Pari po-
 testate fontes, res iuste repetentibus
 ad supplicium dabant, legatorum in-
 iurias vindicabāt: hi quæ pia in fœde
 ribus essent tueri, sancire pacē, eandē
 si minus legitimè pacta esset irritam
 habere, si quid Imperator, aut exerci-
 tus contra publicum iusiurādum de- *Lugendi va-*
 liquisset, scœlus expiare. Puerum tri- *tio.*
 mo minorem lugeri vetuit, neque na-
 tu grandiozem plures menses lugen-
 dum censuit, quàm vixisset annos.
 Tempus longissimi luctus in decem *Populi in colle*
 menses extendit. Populum in diuer- *gia distribu-*
 sa distribuit collegia Tibicinum, ar- *tio.*
 tificum, architectorum, iusectorum,
 sutorum, coriariorum, fabrorum, figu-
 lorum, & ex variarum artium opificibus
 cōtactis vnū omnium nouissimū, sua
 singulis sacra venerationesque Dijs
 reddendas distribuit. Seruius Tullus
 in classes & centurias omnem ciuū
 multitudinem diuisit. Quorū ordinū

*Populi in
classes distri-
butio*

Prima classis.

ratio hæc fuit, ut hi, quorum res cen-
tum millibus censerentur, in prima
classe essent, quæ centurias habuit
octuaginta: Pari numero iuniorum
seniorumque ut hi ad urbis custodiã
præsto essent. Iuvenes foris bella ge-
reret: arma utrisque imperata, galea,
clypeus, lorica, ocreæ & hæc quæ cor-
pus tegerent, in hostes hasta & gla-
dius. Additæ huic classi duæ fabro-
rum centuriæ, qui in bellum machi-
nas ferrent, & ob id inertes. Altera

*Secunda clas-
sis.*

classis ex virginti facta est centurijs,
quarum census ab quinque & septua-
ginta millibus ad centum millia ex-
tendebatur: arma illis scutum, ga-
lea, ocreæ, lorica, duntaxat adempta:
tela in hostes eadem: idem ætatis di-
scrimen. Tertiæ classis cæsus in quin-

Tertia classis.

quaginta milia descendit, totidem
centuriæ, nec in armis quicquam præ-
ter ocreas variatum, par centuriarum
numerus.

*Quarta clas-
sis.*

Quartæ classis cæsus adhuc minor,
quippe qui à quinquaginta millib⁹ in
summam dimidio minorem contra-
heretur, nihil his datum præter veru-
rum. Quintam classem triginta cen-
turiæ expleuere fundã his & lapides

*Quinta clas-
sis.*

miſ-

missiles ferre in pugnam cōmissum. Cornicines, tibicines, cum ipsis censi, in treis centurias distributi, quadraginta millibus æstimata est hæc classis. Minor deinceps census reliquam habuit multitudinem, cui ob inopiam militiæ munus tributumque Tullus remisit. Ciues iuramento adegit, *Ciuitatis census.* ut singuli bona sua æstimare, quibus parentibus orti essent, quos filios haberent, cuius ipsi ætatis, cuius vxores, liberique, quæ illorum nomina quo vrbis loco, aut quo regionis pago domicilium haberent, proposita his, qui fallerent, pœna, ut ademptis bonis ipsi verberibus cæsi, venderentur. Peditum numero distributo, *Equitum census.* ex primoribus ciuitatis nouos scripsit equitum ordines, ut cuna ijs quæ fuerant sub Romulo inauguratæ: quæque illis postea à Tarquino additæ duodeuiginti essent centuriæ, dena millia æris singulis ad emendos æquos data ex publico, & ad eos alendos duo millia in annum constituta: viduæ equitibus attributæ, quæ annuam pecuniam penderent: fuerunt equitum peditumque centuriæ centum nonaginta tres, quibus in fe-

*Tributi pen-
sio.*

*Suffragandi
ratio.*

rendis suffragijs, sua omnibus ordini-
bus seruabatur dignitas, vt qui pluri-
mi censi essent, maiora bellorū onera
sustinerent (nam ita comparatum
à Seruio erat, vt non viritum vt antea,
sed pro sensus æstimatione singuli
tributa penderent) hi primo loco suf-
fragia inirent. Cæterum habuit pri-
ma classis octoginta peditum centu-
rias, inibantque cum his equites suf-
fragia, quod Dionysius demonstrat, vt
octo & nonaginta centurię primo lo-
co in suffragium vocarentur. Exce-
debat hic numerus dimidium suf-
fragiorum, quo factum, vt his suffra-
gantibus cõuenisset, pro decreto ha-
beretur, quicquid id esset, quapropter
missus esset populus in suffragia.
Si hic quoque rarò accidere solebat,
variatur esset, secundæ classis centurię
vocabantur: atque aliæ deinceps alia-
rum ordine, ita, vt fere nunquam sit
ad extremam classẽ peruentum.
Tulli regis prudentia comparatum,
vt ordines in eo paria facerent, vt ijs
qui maiora sustinerent onera incom-
modi suffragijs reponeretur: quibus
licet nemo exclusus videretur, vis ta-
men omnis penes equites & primæ
clas-

classis centurias esset constituta : in quorum potestate fuit creare quos vellent magistratus , sancire leges, bella indicere : quorum trium potestas ab initio fuit à Romulo populo data : deinde Tarquino ex vrbē eiccto iterum mutata regiminis forma est, pro regibus Consules habere cœtum , quibus omnia insignia permiffa quę fuerunt & regum, præter coronæ togæque palmatæ vsum cum Brutus cum Collatino libertatis vindex hanc dignitatem centuriatis comitijs consequutus : Ciues sacramento adegit, ne mortalium quenquam amplius Romæ regnare paterentur. Senatorum numerum in trecentorum summam expleuit, Regem sacrificulum creauit , qui ea sacra perpetravit , quæ reges facere consueffent. Leges Valerius tertius consul tulit, quibus prouocatio à consulibus ad populum est permiffa , vt capitale esset, huic, qui iniussu populi magistratum caperet. Ciuium vectigalia tollerentur , quo contigit , vt vulgò promptiores ad questus & opificia sint homines facti. Addidit & alio capite , vt qui tyrannidem affecta

Equitum dignitas.

Consules induiti.

Senatores trecenti.

Rex sacrificulus.

*Aerarium cō
stitutum.*

*Quæstores
creati.*

*Dictator in
verbe.*

*Magister
equitum.*

ret impunè occideretur. Aerarium in quod publica pecunia reponeretur, Saturni templum constituit, populo vt duos quoque quæstores crearet, permisit. Creatus tamen non longè post magistratus, ab cuius imperio nulla esset prouocatio, Dictatoris ei nomen inditum, à dictandi quævellet potestate, siue à dicendo potiùs quia non populi suffragio creati cōtigisset, sed ab vno esset dictus, qui tum summum in vrbe imperium haberet. Hunc creandi dictatoris morem videri possunt Romani à Græcis accepisse: quibus, vt Theophrastus tradidit in libris quos de regno scripsit, in certū tempus tyrannos quos Elymnetas dixerunt legere moris fuit. Semestris illius dignitas apud Romanos fuit, nec alio pacto creati solebat, quàm quum vis aliqua maior repente exorta ingentem vrbi cladem minitari videretur huic ceteros magistratus eligere licebat, vt Magistrum equitum, qui secundam post eum dignitatem gerebat, præsertim in equites & accensos, iungebatur Dictatori, sicuti regibus tribunus. Spurio Cassio & posthumio comi-
nio

nio consulibus plebi datum est ut & suum haberet magistratum, qui factus sanctus esset, qui inuiolabilis, cui auxilij latio aduersus consules esset: distè expressum, ne patrum cuiquam cum magistratum capere liceret, hic tribuni plebis nomine dicebatur, tanta fuit ipsorum postea insolentia, ut, nisi eis placerent, decreta consulum & senatorum cassarent, comitijs creabantur, siue auspicijs, siue religione: primum duo numero, deinde tres additi, ad vltimum adhuc quinquè. Tria Comitiorum genera Romæ olim usurpata sunt: Curiata, cum ex generibus hominum suffragium ferretur, nomenque ideo relictum, quod curiatim per lictorem calarentur. Centuriata, quum ex censu, & ætate fieret, quorum ratio abundè relata est, cæterum, ut illa per lictorem, ita hæc per cornicinem calari solita. Tributa reliquum genus appellatum, ex regionibus & locis conflata. Ex patribus centuriatis Comitibus decem viri sine prouocatione creati. Et in eos publicæ administrationis ratio omnis à Consulibus translata est, ut olim à regibus ad consules, hi

*Magistratus
sacro sanctus
Tribuni ple-
bis.*

*Tria comitio-
rum genera.*

*Decem viri
creati.*

*Leges decem
tabularū pro
mulgatae.*

*Censores duo
creati,*

condere leges iussi, decimo die ius
singuli in orbem dicebant, quo in de-
cem tabulas complexo, quod faustū
felixq; esset, leges decem tabularum
populo promulgauere: duodecim fa-
sces precedebant eum, cuius erat iu-
risdictio, ceteris singuli accensi. Sed
diu nō durauit magistratus ille, quip-
pe qui, ut Tribunitia potestas ab eo
ex vrbe in perpetuū tolleretur à patri-
bus excogitatus fuerat, re cognita,
ab ipsis Tribunis ipse sublatus est.
Tum lege cautum ut quod plebs
vellet, totus populus teneret. Et
alia: ut qui Tribunis plebis Aedilibus
iudicibus noceret, eius caput Ioui
esset sacrum, familia ad ædem Cere-
ris liberi liberæque venderentur.
Item, ut alter ex plebe consul de in-
ceps crearetur: atque ut inter patri-
cios & plebeios connubia promiscua
essent. Censores præterea creati duo,
quibus scribarum ministerium, tabu-
larum cura censendi formula com-
missa. Res parua ab initio, sed quæ
procedente tempore multo maiora
quàm ab initio credibile fuerit, ha-
buit incrementa. Tanta illis digna-
tio, tanta auctoritas, ut omnis morum

ciui-

ciuiliſque diſciplinæ ratio ipſorum eſſet. Regimen ad hæc ſenatus, e-
 quitum Centuriarum, omne deco-
 ris ignominiaque diſcrimen, ho-
 rum priuata & publica loca recog-
 noſcere: veſtigalia populo Romano
 locate, cenſum agere, luſtrum con-
 dere, Senatores è ſenatu remouere,
 notare infamia, quinto quoque an-
 no creabantur. Magiſtratus & alius
 ſuperadditus, qui ius diceret, Præ-
 torem hunc vocare placuit. Huic om-
 nis publici priuatiſque iuris poteſta-
 te permiſſa, nouum ius cõdere, & ve-
 tera abrogare facultas: erat vnus ab-
 initio, qui vrbani dicebatur, quo
 non ſufficiente, quòd multi peregrini
 in ciuitatẽ venirent, alius creatus
 eſt, peregriniſque vocatus, quòd ple-
 runque inter peregrinos ius diceret:
 honorarium ius illud appellabatur
 à magiſtratus honore, Regia illis in-
 ſignia & apparatus conſulibus penè
 æqualis. Permaſit hic ciuitatis ſta-
 tus ad Iulij Cæſaris vſque tempora,
 qui monarchiam, quæ longa poſte à
 Imperatorum ferie retenta eſt, ite-
 rum induxit. Ludus Romæ celebra-
 batur, qui Magnus Circenſis etiã &

*Prætores duo
 vrbani &
 peregrini.*

*Ius honora-
 rium.*

*Ludus Circen-
 ſis ſive Pla-
 bius.*

plebeus dicebatur, eius pompa ex capitolio per forum in circum maximum mittebatur tali apparatu: Equitum filij, quibus ætas apta esset pompæ, equis sedentes, quiq; pedibus stipendia facturi erant, suis alis centurijsq; discreti præcedebant, ut exteris gentibus ostenderetur, qualis quantaq; iuuentutis indoles, in spẽ ciuitatis interim subolesceret hos aurigæ sequebantur, quadrigæ bigæq; & equi desultorij. Mox athletæ leuiorum grauiumq; certaminum, pudenda tantum velati, cæterum corpus nudi, cursu, palestra, cæstibus certaturi. Saltatorum deinceps chori virorum primus, alter pubescere incipientium, postremos puerorum. Ordine deinde tibicines subsiqui utres & tibiolas inflantes citharedique lyras septichordes eburneas, & quæ barbita nuncupata sunt habentes. Saltatorum cultus tunicæ punicæ cingulis æreis strictæ, enses lateribus pendentes, tela breuiora viris, galeæ æreæ cristis insignes, pennisq; excultæ. Præibant choris yri singuli saltationis & tripudij modum præmonstrantes, bellicos motus, atque

Athleta.

Saltatores.

Tibicines.

vehementer proceleumaticis & rithmis imitantes. Enoplia saltatio in his vsurpata, quæ & Pyrrhica nuncupata est, à Pallada, vt creditur, reperia, alij Curetes eius saltationis auctores arbitrati sunt. Enoplios choros Satyriscorum cætus euestigiò sequebatur: erant hi in Syllenos & Satyros figurati, cauillabundo motu ridicula in magnis imitantes. Atque hunc demum ordinem tibicines alij, & citharedi vario sequebantur centu. Ibant inde qui passim thura & aromata thuribulis adolebant, multa que odorum fragrantia Deorum simulacra autò argento que cælata virorum humeris ferebantur. Tum demum Thensam summi vrbis magistratus, magna omniũ ordinum caterua religiosè sequebantur, Circi area in qua hic & alij ludi agebantur tria & dimidium in longitudine stadia habuit, latitudo quaternum fuit iugerum id soli spaciũ inter Palatinũ & Auentinum iacens, tribus lateribus porticus paululum repandæ claudebant cl. millium spectatorum capaces, sedilia circa aream cemento extructa erant, in quo

*Enoplia sine
pyrrhica saltatio.*

Satyrisci.

Circi magnitudo.

se-

Ludi Scanici.

sedentes spectarent. Scanici ludi in eo etiam agebantur, tali primum ratione. Ludiones ex Hetruscia accersiebantur, hi ad tibicinis modulos saltantes, haud indecores more tusco reddebant motus. Imitari hos primo Romana iuventus, incomptis inter se carminibus iocularia fundentes, nec motus interim absoni à voce, mox diligenti vsurpatione eo processit vsus, vt vernaculi eius rei artifices, quia nihil iam à Tuscis ludionibus distarent. Histriones appellati sunt, quia Hetrusca voce Hister ludio vocaretur. Hi deinceps non in conditum & rude carmen, alternisque vt à principio iactatum vsurparunt, quod Fescennio fuit simile, sed modulatas satyras, descriptio ad tibicinè cantu, decoroq; motu peragebant. L. Andronicus ab Satyris digressus fabulam argumento fecit, factamque cum sepius egisset, obtusa demum frequenti vsu voce, puerum qui caneret ante tibicinem statuit, inde vt ad tibicinis laus histriones canerent receptum, vbi igitur res à risu & soluto ioco auocari cepta est, iadoq; in artè paulatim vertente,

Histriones.

iuuentus fabularum actu histrionibus relictis veteri instituto ridicula versibus intexta inter se iactabant: vnde exordia fabulis potissimum Artellanicis coinserta extiterunt. Id Ludionum genus ab oscis acceptum, iuuentus tenuit, nec Histrionibus attingere permillum. Hic qua ratione Senatus populusque Romanus suos vita defunctos Imperatores consecrare, caeloque inferre solebat, referendum duco, ipsi namque, ut Herodianus scribit, locabant in Regie vestibulo super eburneum lectum auro stratum imaginem, defuncto principi per quam similem: recubebatque pallida effigies in modum aegrotantis: circa lectum, magnam diei partem affidebat Senatus omnis, ad lectum pulvis vestibus amictus: ad dexteram lecti ex omni nobilitate matronae in albis vestibus: Is enim color lugubris fuit in muliere olim: omni alioqui ornatu detracto, id septem diebus defuncto datur: Medicis velut adhuc spirantem interuisentibus, denuntiandisque in dies morbum ingrauescere. Ad postremum, quasi tum demum vita defunctum, equestri senatorisque ordi-

Consecrandi ratio.

Albus color lugubris in feminis, niger lugubris in viris.

ordinis iuvenes per viam sacram in forum deferunt: lecto in rostris deposito, pueri puellæque patricij generis composito ab vtraque parte cætu hymnos in defunctū cantunt, flebili carmine modulatos. Dein eburneo lecto cū effigie ex foro in cāpū Martiū trās lato, ingens ibi suggestus quadrata forma lignea tantum materia contexitur, multis gradibus in phari speciē fastigio assurgentibus. Singuli auro & purpura instrati, signis ex ebone factis, varijsque picturis insigniter excoluntur: ac quo altiores illi minusque patentes, eo minores his imagines prominebant: interius erat moles aridis referta fomitibus. Effigie secundo gradu collocata omnibusque odoramentorum generibus omnifariam admotis, quæ certatim à tota ciuitate eo congregabantur: nobilissimi iuvenes equestris ordinis tabernaculo obequitabant motu quoddam Pyrrhichto soleuque decursu. Circumagebantur & cursus, quibus insidebant rectores, personas illustrium Principum gerentes: ac tum demum ab imperij successore face admota circūsulā multitudo

ab imis partibus molem incendit: ac simul ignis cœpit inualescere, ex ædificij fastigio æquila emittitur, quæ Principis animam in cœlum, ferre putabatur. Qui per hæc Romanorū Princeps cōsecrat⁹ esset, vana superstitione inter Deos colebatur: & hæc de vrbe Romanæ statu. Hodie Italia omnis Christianam pietatem religiosissimè obseruat, sacrorum cæremonias ex Romanæ Ecclesiæ instituto: nisi fortè in vltima eius terræ parte pauci Græcum seruent ritū, & ipsi quidem Græci generis vnum connubium vt Itali olim, sed citra repudium: neq; id permittitur nisi magna de causâ, Romanique Pontificis permissu. Regum nobilumque Principum primogeniti veteri instituto regnum obtinent: in priuata fortuna virilis stirpis liberi ex æquo sunt hæredes, sed legitimo thoro nati. Triplici iure vtitur Italia Pontificio, Cæsareo, & Municipali: constat hoc ex legib⁹ quas aliæ ciuitates alia sibi de causâ condunt, ad bonas æquumque spectat. Iudicia rerum civiliumque negotiorum, hic iudicum ordines exercent illic magistratus: nam non vna

Recentes Italia moras.

vbique est regiminis forma. Prima nobilitas militiae, si felix sit, sequens rei literariae, Sacerdotium magis venerabile facit, quam nobile. in claritudine literarum Theologi primas sibi partes vendicant, secundas ab his iuris scientiae periti: sunt & Medici in admiratione, sed maiore quaestu, Mathematici, Dialectici, Astronomi, & Poetae magis inter se clari, quam vulgo conspicui. Grammatici extremi omnium: ut qui inter pueros consenscant. Est & sacris oratoribus grande nomen, sed maior veneratio, ob pietatis studium frequentiore agunt theatro, quam foenses. His maior quaestus, quam nomen. Est & Mercatura in magna celebritate, nam precium hodie, ut semper in praecio est. Pictores, Statuarij, Fusores in maiori admiratione, quam agricolae: etsi ut auditum est prima laus apud maiores his debebatur. Romani propemodum soli Italorum pecuaria exercent, sed mercenaria externorum hominum opera. Vestitus alij, sed Venetis laxitate insigni ac prolixitate: & in his vitiosus municipalis sumptuosior. Secun-

*Vestitus Italorum
varius diversus*

cundum Venetos ciuilib & nitidus
 Florētia, & ceteræ Hetruric. Medio
 lanēſibus ac toti Æmilia Liguriæque
 floridior, ſed paulò cōtractior. Romæ
 aulicus prolixitate varietateque colorū
 omnes alios antecellit. Romanus
 multo frugalior, ſed cui ſuus non de-
 ſit nitor, præfertim in ſceminis. Ne-
 apolis magis nitido vtitur quā ſum-
 ptuoſo, & externus gratior Italico.
 Cætera Italia ſimplicius veſtitur,
 nec vnus habitus omnibus, quippe
 quem noſtra memoria ſepius va-
 riat contigit. Ecce in Æmilia & tota
 Gallia Ciſalpina gaudent Principes
 ſceminæ in Hiſpanico habitu videri
 viri in Gallico malūt. Iam & Romæ
 muliebris ſexus Tuſcum nuper af-
 ſectabat: Venetiarum marronæ his
 paucis annis vnas pectus & hume-
 ros nudabant: nunc omnia conte-
 gunt, ac laxioribus vtantur manicis,
 & in Hiſpanicum degenerant. Vere-
 res Romanorum ſtatux & numiſma
 ta arguunt nullum apud maiores fu-
 iſſe tegendi capitis vſum, nec caliga
 fuit niſi militaris: eſt hodie vtrun-
 que vulgatiſſimum, ſed tegere caput tran-
 ſtaticū in Italia, vt credere eſt, quod

*Romanorum
 veſtitus.*

*Principum
 ſceminarum
 veſtitus.*

*Tegendi ca-
 pitis apud
 Italos olim
 nullus vſus.*

nomen etiã declarat : nec lanei aut linei thoracis adeò. frequẽs vsus olim: q̄ ex veteri statuarũ figuracione potest intelligi : nunc omnis iuuenum cultus in his sese propemodum effert. Italicus sermo neque ille est, qui olim fuit, nec omnino ab eo diuersus: sed barbaris vocibus plus minusue adulteratus, vt hæc aut illa regio fuit externis gentibus magis obnoxia. Littoralis Histriæ ora Veneta plurimùm vtitur lingua, quæ compta est, & grauis, plurimumque linguarum flore cõfiata: quod facile contigit in frequentissimo Italicarum gentium commercio: olim multo simplicior fuit, ac minus auribus grata. Carnicus sermo plures sonat linguas, ac nescio quid ab Italico diuersum, dulcior auditu, quo Taruium, Patauium, Verona, Vicentia, Mantua, Ferraria vtuntur: sed in his vrbibus gratior agresti. Cisalpina Gallia externum quendam & à nostro alienum sonat. Nulla alioquin gens cultior aut vrbium apparatus, aut victus frugalitate Rauennæ, Arimino, Pisauero, Fauentiæ, Bononiæ & vniuersæ Æmilie, flaminie venustus ser-

Veneta lingua

Carnicus sermo.

Cisalpina Gallia sermo & laus.

sermo. Tuscis breuis & velut Laco-
nicus, in alieno, quam suo ore, gra-
tior quod Romæ nuper offendebat
commercio gentium in dies magis
excolitur Picenis & Sabinis & Mar-
sis crassior castigatioque, Umbris,
Apulis, Lucanis, Brutijs, Samnitibus
& cæteræ Italiæ rudior lingua ac mi-
nus peregrinis imbuta, præter Nea-
polim, vbi plerique Hispanicum af-
fectant: quod si quis altius spectet,
atq; in vniuersum iudicet, nulla est
ciuitas, nullus populus, qui nõ aliquid
à finitimis differat: auctor Antonius
Sabellicus Eneade xj. lib. j.

*Tuscius sermo
Laconicus
breuis.*

*Romanus ser-
mo.*

*De Liguria Ligurumq; prisco vi-
uendi more.*

CAPVT XX.

Liguria Italiæ regio pro maiori
parte mōtuosa, inter amnes Va-
rum & Macram, ab altero late-
re Appennium habēs, ab altero Padū
Tusciam attingēs: cuius caput nunc
est Genua. À Ligysto Phaëtōtis filio
dicta, conuersione y in u, vt pictor
Fabius prodidit: horū gēs siculi fuē-
re, vt Thucidides arbitratur. Magna
pars Italiæ est ab his olim possessa.

*Liguria si-
net.*

Siculi ex Italia in Sicilia compulsi.

Ligurum studia.

Mulieres in labore viros adiuuant.

Victus Ligurum.

Siculi ab Oenotris Italia eieciti Siciliam tenuerunt. Ligures labore plurimo continuo vitam duram agunt: nam multis arboribus oppleta regione maritima est ad naualem fabricam præcipua: arbores tanta crassitudine, ut diametri octonos pareant pedes. Vnde quidam cædendæ maritimi, quidam subigendo agros à lapidum asperitate cultu difficili vacant: ita enim terra lapidosa est, ut gleba absque saxo nequeat effodi. Ob quod vitæ erumnosa natura assueti: licet multo in labore versentur, parum tamen percipiunt emolumenti: continuum vero exercitium, & victus paritas corpora eorum macilentia efficit ac robusta. Mulieres quoque virorum labores perferunt, assuetæ unâ cum viris opus facere. Venationibus continuo vacant, capitisque feris fructum inopiam sustentant. Nivibus insuper montanisque asperitatibus assueti agiles corpore ac validi redduntur. Nonnulli mellis raritate carnes partim domesticas edunt, partim ferinas, aqua in potum sumpta. Oleribus utuntur, prout fert regio eorum, ad quos neque Ceres venit, neque

Dionysius, præ cæteris dijs hominibus vriles. In terra cubant vt plurimum; rari sub tecto aut in tugurijs iacent. Plures ad concaua saxa, spelûcasq; ab natura factas, vbi regantur corpora diuertunt. Hoc pacto prisco more absque appatatu aliquo viuunt. Denique mulieres virorum, viri ferarû robur & vires habent. Asserunt in bello sapiens vegetum Gallum ab gracili macilentoque Ligure ex prouocatione singulari certamine vinci. Arma habent leuiora, quàm Romani. Operiuntur corpora scuto longo ad formam galaticorum facto, tunicaque succincta. Armantur etiam ferarum pellibus, ac ense mediocri. Quidam Romanorum consuetudine, quos in ea re immitati sunt, arma immutauerunt: feroces sunt, & acuto ingenio non in bello solum, sed in communi vita. Mercaturam exercent, nauigantes per Sardinonum Libycumq; pelagus, sponte se grauibus maris periculis obiectantes, scaphis enim haud satis cæterarum nauium more præparatis nauigant: quo fit vt imminente tēpestate grauia subeant vitæ discrimina. Gens hæc vt Anto.

*Habitacula.**Robur corpæ.**Arms.**Fercocitat.**Nauigantes mercaturam exercent.**Recentes mores.*

Sabellicus primo Lib. vij. Enneadis habet, adhuc ferox est, & ad rebellandum nata, ut quæ diu Romaui exercuit arma, plurimum pecore victitat, lacte, hordeaceaque porione.

De Tuscia & gentis eius antiquis moribus.

CAP. XXI.

Tuscia Italiae regio celebris, à sacrificijs, ut quidam arbitrantur, dicta: nam Greci *Ἰούσσι* sacrificare dicunt, vel à thure, quo maximè in sacrificijs utimur, vel à Tusculo Herculis filio, quod veteres probant. Olim Tyrrhenia dicta fuit. Dubium à Tyrrhenico Atyis, an Herculis & Omphales, an (ut alij scribunt) Telephi filio, qui in eam terram duxerit colonos. Dionysius à Tyrsibus ædificiorum genere, quibus Tusci uterentur id nomen factum suspicatur. Romani eius terræ populos nunc Tuscos nunc Hetruscos dixere. Græci verò Tyrrhenos. Veterem illorum opulentiam, tum pelagi nomen demonstrat magna ex parte Italiae prætenti, tum fines terræ, ab infero ad superum mare, & ad Alpes propemodum promoti. Satis constat quod quicquid

Tyrrhenia vnde de Tuscia appellata.

Tusci etiam Hetrusci appellantur.

quid terræ intra Alpes iacet, & Appennium vmbrorum olim fuisse, qui inde à Tyrrhenis sint eiekti, Tyrrheni à Gallis, Galli à Romanis, Romani à Longobardis, qui postremò nomen ipsi terræ indiderunt. Et quod ad celebritatem nominis attinet, Latini Vmbri & Ausones à Græcis Tyrrheni sunt olim vno nomine appellati: quidam etiam Romam ipsam Tyrrhenâ urbem opinati sunt. Fuit Tyrrhena gens fortitudine egregia magno potita imperio, ciuitates condidit plures atq; opulentas. Classe quoque potes cū diutius mari imperitasset, Italum pelagus ab se Tyrrhenum denominauit. Pedestri quoque exercitu præualida, tubam primo adinuenit, & bello admodum vtilem, & ab illis Tyrrhenum appellatam. Duces exercitus plures insignibus decorauit. Lictores, currulem sellam, prætextam vestem, fasces, sceptrum eburneum, alia multa dedit: domibus porticus addidit, in quas seruorum concurrentium turba diuerteret: quæ imitati postmodum Romani inque melius aucta ad suam rempublicam transtulere. Literis quoque & rerum

*Vmbrorū top
ra.*

Longobardia

*Tuba à
Tyrrhenis in-
uenta.*

*Inuenta
Tyrrhenorū
plurima.*

*In augurandi
arte versaban-
tur Hetrusci.*

*Religiosi val-
de Hetrusci e-
rant.*

*Bacchanalis
ex Tuscia ad
Romanos.*

naturalium inuestigationi, ac Theo-
logiæ plurimo tempore impenso.
Præ cæteris in fulgurum interpreta-
tione, & arte augurandi versata est,
adeo vt nostra etiam ætate vniuersus
fermè orbis, tum admiretur viros, tū
hauspicius vtatur. In scientia fa-
ciendorum factorum ita etiam flo-
ruit, vt Romani, qui non seruandæ tan-
tum, sed & amplificandæ religionis
cupiditate incendebantur, decem prin-
cipum filios senatus consulto singu-
lis Tusciæ populis percipiendæ fa-
ctorum disciplinæ gratia traderent:
hinc ludibrium illud malorum dæ-
monum ad Romanos defluxit. Hinc
Bacchanalia, quæ vt scæda & perni-
ciosa, magno sunt bonorum consen-
su, auctorum suorum supplicio vindica-
ta, ex totaque Italia sublata. Patri-
am Tyrheni vberem incolunt, quâ
studio curaque efficiunt fertiliorem.
Mensabis in die sumptuose præpa-
rata, omnia quæ ad epularum deli-
tias pertinent, abundè subministrant.
Stragulas insuper vestes floribus di-
stinctas, poculaque aurea varij ge-
neris, ac ministrorum seruorumque
numerum permagnum in vsu habet:
mul-

multiplicens vbi non solum serui famulatur, sed etiam liberi plures. Gens in vniuersum magis adhuc supersticiosa est, quam pugnax.

De Galatia Europa & Galatarum priscis moribus.

CAP. XXII.

Galata magna Europæ regio fuit, ultra Celticam ad notum oceanumque versus pertinentemque oras, & Hercinium montem (scribit Diodorus Siculus) & à terminis istis ad Scythiam usque protensa. Sic appellata à Galate Herculis & Celtice cuiusdam mulieres filios. Hæc à pluribus nationibus incolebatur regioque, ut plurimum ad arctum sita frigidaque adeo, ut quæ hyemis tempore pro aqua niuis oppleta existat: glacies quoque immensa adeo patriam occupet, ut flumina congelata sint, peruia transcuntibus, non solum paucis, sed exercitibus quoque cum curribus atque impedimentis. Complures magni flumij vario fluxu per Galatiam fluunt, quorum hi ex profundis stagnis, hi ex montibus, partim in Oceanum, ut Rhenus, partim in

Galatia fines

Galatia hyemis tempore glacie occupata.

Pon.

Pontū vt Dānubius, alij in Hadriaticum mare decurrunt, vt Eridanus, qui & Padus. Sed hi omnes ferè hyemis tempore congelati securum transitum iniectis desuper (ne labantur) paleis euntibus præbent. Vinum & oleum propter eam frigiditatem regio non producit, quare coacti homines potum sibi ex hordeo comparant, quem zítum appellant: aqua etiam in qua lauant factum mellis videntur. Vino præter modum adeo delectantur, vt à mercatoribus importatum purum bibant, minimoque potu ebrii, aut somnum inducant, aut insaniam: quo fit vt mercatores Italici plures quæstu ducti vinum, tum nauibus, tum per terram curribus deferentes princernant: eorum mercatur pro vini amphora. Vniuersa Galatia argento caret, auro abundat, illud natura ipsa præbete. Nam cū fluminum decursus, difficiles flexus habeat, superans ripas à montibus fluens aqua: arenā auream passim per campos eijcit, qua conflata, auroque puro educto ad ornatum corporis mulieres virique vtuntur: etenim & manuum articulos, & brachia armillis au-

Zítum ex hordeo potus.

Vini appetentissimi.

Argento caret.

Auro abundat Galatia.

aureis exornant. Circa collum grandes torques gestant ex solido auro, & in digitis annulos. Thoraces etiam auro exornant. Priuati quid ac mirabile in Deorum templis potentiores obseruant; plurimum auri ipsis Dijs oblati per pavementum spargentes, neque id quisquam incolarum, quamuis gens auro sit auida, propter religionem contingere audet. Sunt Galatæ molles atque albi, corpore oblongo: comas quamuis habeant natura rufas: studio tamen augent naturæ colorem. Calamistis capillos inflectunt, fronte illos ad ceruicem reijcientes, ut Satyris aspectu puerisque appareant persimiles: capillos arte efficiunt crassiores, ut nihil differant ab equorum iubis. Barbam quidam radunt, nonnulli nutriunt. Parcè nobiles quidam genas radunt: barbã adeo fouet ut corpora operiat. Quo accidit, ut cum edant, repleatur cibo: cum bibant veluti per cannale potus videatur inferri. Cœnant sedendo omnes, non tamen in sedibus, sed in solo super luporum aut canum instratis pellibus. Ministrant eis pueri iuniores ætate tenera: iuxta eos ignes

*Corpus auro
exornant Galatæ.*

*Aurum in
templis spargunt.*

Corporum galatarum dispositio.

Barbã nobiliores nutriunt.

Sedentes in solo cœnant Galatæ.

ignes sunt in quibus ollæ sunt & uera plena carnibus: vires bonos melioribus carnibus honorant, quem admodum Poëta Aiaci scribit, Impensum ab optimaribus honorem, quando singulari Hectorem certamine vicisset. Hospites ad epulas, qui sint, qua causa venerint rogates. Consiueverunt quoque sumpto cibo ad verborum, prout casus tulit, concertationem surgentes ex prouocatione certare inuicem, nulla habita vitæ cura: increbuit enim apud eos Pythagoræ sententia, qua dixit, animas hominum esse immortales, rursusque eas defunctis corporibus post certum tempus in alia corpora reuersuras, ob hanc causam in defunctorum pyram epistolas scriptas quidam coniiciunt, tanquam eas mortui sint lecturi. In itinere ac pugna bigis vtuntur, quas rhedarius ac affessor ducunt. In bellis obuium hostem iaculo ex curru primum appetunt, tum relicto curru pedites ensibus certant: quidam ad eam mortem contemnunt, vt pugnent nudi. Custodes corporis ex liberis hominibus pauperes eligunt, qui & pro aurigis in pugna seruiant,

*Exproscati-
one certare so-
lent Galite.*

Att. morum.

*Corporis cu-
stodes ex ho-
minibus libe-
ris.*

& ferāt scutum, instructā aciem præ-
 ré consueuerunt, & ad singulare cer-
 tamē fortissimos hastium prouoca-
 re arma, vt hostem terreat quatiē-
 tes: Quam quis strenuē in acie pu-
 guauit, tum maiorum, tum suas lau-
 des ac virtutes decantant: res hosti-
 um deprimunt, tanquam vitupera-
 tione dignas, denique omnes in bel-
 lo audaces extollunt verbis. Capita
 hostium in acie cadentium abscis-
 sa equorum alligant collis. Hostium
 spolia sanguine perfusa famulis tra-
 dunt in foribus domorum cum can-
 tu atque hymnis affigenda, quemad-
 modum feras solent venatu captas.
 Hostium nobiliorum capita aroma-
 tibus vncta in thecis cōdunt summa
 diligentia, ea hospitibus ostenden-
 tes, mulloque pro pretio ea vel pa-
 rentibus vel liberis vendunt. Ve-
 stes ad terrorem intonsas ac varij co-
 loris ferunt, quas illi vocant bracas.
 Sagula ferunt virgata, hyeme quidem
 crassiora, æstate subtilia. Fictilia in
 vsu habent densa ac floribus distin-
 cta. Arma ferunt, scutum ad staturam
 hominis longum, proque libito
 cuiusq; ornatum. Quidam in scutis
 ani-

*Strenuorum
 militum dig-
 nationes.*

*Hostium spo-
 lia domorum
 foribus affigē-
 tur.*

*Vestitus Gala-
 tarum.*

Arma bellica

animalium formas aereas paulum eminentes gestant, & ad ornatum, & ad corporis tutelam fabricatas. Aerea galea caput muniunt paulum eminentiore, in qua aut cornua impressa sunt, aut auium vel quadrupedum effigies sculpta. Tubas habent suorum more barbaras, ut quae asperum sonum & turbulendum reddant. Thoro-
 race ferreo utuntur quidam, alij armis à natura datis nudi pugnant, pro-
 ensibus ferreas spatas gerunt oblon-
 gas, aerea cathena a dextero latere
 pendentes. Nonnulli tunicas aureis
 aut argenteis zonis cinguntur, iacu-
 lis insuper bellantur, quae illi lanceas
 vocant, ferro cubiti aut amplius lon-
 gitudinis paulominus duobus pal-
 mis lato: enses aut minores sunt,
 quam apud ceteros venabilia, habent
 que tum rectos tum curuos, non so-
 lum ad corpora cedendum, sed etiam
 ad perforandum aptos. Aspectu sunt
 terribiles, voce graui atque aspera.
 Sermone utuntur breui ac suboſcu-
 ro, multa que ex animo dubia loquun-
 tur plurima ad iactantiam in eorum
 laudem dicunt, & ad ceterorum con-
 temptum. Minaces sunt ac detra-
 cto.

*Enses maxi-
 mi.*

ctores, opinioneq; inflati acuti ingenio, & à doctrina minimè alieni. Sunt & apud eos melodiariù poëtae, quos ipsi Bardos dicunt; hi cum organis veluti cum lyra cantant, hos laudantes alios vituperantes. Philosophi quoque ac Theologi, quos vocant Saronidas, præcipuè ab illis coluntur. Utuntur insuper diuinatoribus, qui apud eos cum augurijs & sacrificijs futura prædicent: maximi existimantur omni eis obtèperante plebe: de rebus magnis consulturi mirabilem incredibilem que obseruant ritum: ense hominem iugulant, quo labente, tum ex casu, tum ex membrorum laceratione, tum etiam ex sanguinis effluxu futura dijudicant. Est apud eos moris nullum absque Philosopho sacrificium facere, existimantes per diuinæ naturæ conscios sacra fieri oportere, tanquàm Deis propinquiores. Horum intercessione bona à Dijs censent petenda, quorum consilio, & pace, & bello fruuntur. Poëtae verò apud eos tanti habentur, vt cum exarcta acie exercitus e ductis ensibus iactisque iaculis propinquant, non solum amici sed

Et hostes

Bardi melodiariù poëtae.

Saronida Philosophi & theologi.

Mirabilis atque horrenus ritus.

Nullum absque philosopho sacrificium.

Poeta in maxima veneratione.

hostes eorum quoque interuentu à pugna abstineant, ita apud agrestiores. Barbaros ita cedit sapientiæ, & Mars reueretur Musas. Galatarum foeminae nō tantū corporis magnitudine sunt viris similes, sed robore etiam. Pueri ut plurimum cani sunt, ætate prouecti colorem paternum assumunt. Eorum qui subtus arcton habitant Galatæ, quique Scythiæ sunt propinqui, utpotè cæteris agrestiores nonnullos aiunt humanis carnibus vesci, quemadmodum & hi qui eam Britannia partem, quæ Iris dicitur habitant: horum feritatem diulgata tradant eos, qui priscis temporibus omnem ferme Asiam discurrentes Cimerij dicebantur, ipsos esse, qui paulò post corrupto nomine pro Cimerijs Cimbri sunt appellati: iam prisco more dant latrocinijs operam rapientes aliena & is omnibus contemptis. Hi sunt qui Roma capta, cum Delphici Apollinis templum spoliassent, magnam Europæ partem, non paruam Asiæ tributariam fecere, agris eorum quos subegerant possessis. Nam qui in Græciam peruenerunt Galatæ, de

Fœmina Galatarum viris similes.

Humanis carnibus vescuntur qui Irin inhabitant.

se partem occupatam Gallogræciam dixerunt, & Galatiam minoris Asiæ regionem, quæ ab Oriente Cappadociam & Halym fluuium habet, ab Occidente Bythyniam & Asiam, à Meridie Pamphiliam, à Septentrione pontum Euxinum. Cæterum Cimbri, de quibus iam nobis sermo est, Gens diræ supra modum feritatis, impietatisq; in deorum sacrificijs inaudita, sequebantur exercitum mulieres sacerdotes diuinationis peritæ, quarum carus capillus erat, alba vestis, lutea è carbasso subter tunica fibulis annexa ahenis, incinctæ zonis, pedes nudæ, captiuus per castra strictis occurrebãt ensibus, quos sternerentes humi ad æreum protrahebant crateram viginti capacé amphorarû. Habebãt & pulpirû, quo agiler ascenso, tollentes in sublime captiuum super lebete iugulabant, tum profuso in craterem sanguine inde quum stillaret vaticinium edebant: alij verò scisso ventre intestina speculabantur suis victoriam clamitantes. Noxios quoq; quinquennio seruos affixos sudibus sacrificabant, & animantia ex hostibus capta vnâ cû hominibus

Sacerdotes feminae.

Crudelis vaticinandi ritus.

Noxios sacrificabant Cimbrî.

*Cimbri ad
mares cupi-
diores.*

interfecta, aut supra ingentem pyram posita comburebant, aut alijs adficiebant pœnis. Et quamuis Cimbri mulieres habeant speciosas, ad mares tamen præter modum sunt cupidiores. In ferarum pellibus humi dormientes, ex utroque latere excubitores habent. In ipsis certaminibus extentas ad carrorum velamina pelles tantis pulsant ictibus, ut ingenti cum horrore fragor efficiatur. Sed illa admiranda eorum impudentia, quod speciem corporis facile alijs offerunt in propatulo, neque hoc turpe ducunt, quin potius ignaum abnuere gratiam oblatam. Fertur à Valerio maximo Cimbros & Celtiberos in acie gaudio exultare consueuisse, tanquam gloriose & feliciter victa essent excessuri. Lamentari verò in morbo quasi turpiter perituri.

*Impudentia
Cimbrorū ad
miranda.*

*De Gallia, Gallorumq; veteribus &
recentibus moribus.*

C A P. XXIII.

*Gallia qua-
tuor terminis.*

GAllia iata Europæ regio, inter Gallicū internū mare oceanūq; Brytanicum, Rhenum, Alpes, & montes Pyreneos iacens: Pyreneis iugis

ingis ad occasum includitur, ad septentrionem & Boream Gallico, Brytannicoque oceano: ad orientē Solē Rhēnus illi paribus penē spacijs ex alpibus in oceanum, quibus Pyrenium iugum ex interno mari ad externum procurrit, qua meridiem spectat Narbonense illi prætenditur pelagus. Gallia appellata à candote populi, Gala enim lac dicitur. Triplex est, Tonsa siue togata, quæ & Cisalpina dicitur, sed Italiæ finibus includitur. Comata cognominatur omnis Transalpina Gallia, eâ in tres prouincias à tribus populorum generibus hystorici diuiserunt, Belgicam videlicet, Celticam, & Aquitanicam, terminos illarum ita statuentes, vt à Scalde ad Sequanam Belgica sit dicta, mox Celtica ab eo ad Garunnam, quæ eadem est & Lugdunensis inde ad Pyrenæi excursus Aquitanica olim Aremonica vocata. Augustus quadrifariam diuisit addita Lugdunensi prouincia. Amianus in multijugas prouincias diuidit, ut potè, qui primam & secundam Lugdunensem, & primam & secundam Aquitanicâ faciat. Braccata, quæ & Nar

Gallia unde appellata. Diuisio Gallia.

*Braccata siue
Narbonensis.*

*Gallia regio-
nes.*

*Gallia Grae-
cis olim om-
nes Celtæ vo-
cati.*

*Galli hodie
Franci appel-
lantur.*

bonensis dicitur, a Braccis vestium ge-
nere sic vocitata. Belgica, quæ Rhe-
no adiacet, pro maiori parte lingua
Teutonica utitur, provincias habet,
Heluetiam, Alfaciam, Lotharingiam
Lucelburgam, Burgundiam, Braban-
tiam, Gelriam, Hollandiam, Selandi-
am: quæ omnes, nisi Rhenus anti-
quus terrarum limes abscinderet
Germaniæ nostræ potius annumeran-
dæ essent, ex quo hodie & conse-
quenter etiam non montes, non flu-
mina pro regionum terminis haben-
tur, sed singulæ linguæ & imperia.
Eousque vnam vnamque regio-
nem extendi dicant, quousque gen-
tis illius sermo versatur. Galliæ popu-
los Græci cōmuni appellatione olim
ab eorū Regis nomine Celtas dixê-
re, & ab illius matris nomine Gala-
tas. Franci hodie vocantur, & Gallia
Francia, à Francis Germaniæ popu-
lis, à quibus olim ferè tota subacta
est, ut Baptista Mantuanus in Diony-
sio suo: & M. Antonius Sabellicus
libro I I X. Enneadis habent. Cæsar
dictator Gallicas gentes lingua, legi-
bus & institutis inter se differre di-
xit, multa tamen multis cōmunia esse

ut factiones exercere, quæ non solum in ciuitatibus & pagis, sed in singulis penè familijs vulgo reperiantur: ut qui ingenio & opibus polleant, inter se de principatu contendant, ut euncta suo potius quam alterius arbitrio fiant: quod ut gentile, ita vetus esse, nec temerè institutum videri, ut tuta plebs esset à potentiorum iniuria, nusquam gentium plebs alio qui contemptior: quippe quæ olim seruitij penè loco haberetur, omnis publici consilij expers, plerique tributorum, aut alicui æris magnitudine grauari, vulgo soliti se nobilioribus addicere, ut à cæterorum iniuria tutiores essent, omnia in eos iura, ut in seruos, habituris. Duo hominum genera in præcipuo honore esse. Equites & Druides. Alij Bardos & Vacies Druidibus adiungunt, quorum hi naturalium rerum causis dediti essent inuestigandis, illi laudationibus & Poëticis rebus. Cæsar vno nomine omnes Druidas vocat, hi sacrificia curare publica & priuata, religiones interpretari, Adolescentes disciplinis instituire, quorum cæcibus præcipuè venerari: ijdem de cædibus

Factiones amabant Galæ.

Debellissimam omnium gentium Galæ fuerunt.

Druidum officia & dignitates.

de finibus, cæterisque controuersijs cognoscere, pœnas constituere: si quis siue publicam, siue priuatam personam gerens decreto nõ steteret, sacrificijs interdiceret, quæ præcipua fuit in gente animaduersio. Druides omnem hominũ congressum & sermonem declinare, ne contagione polluerentur, his petentibus neque ius dici cuiquam potuit, neque honos ullus publicus communicari, vnus omnibus præesse, cui in vniuersum ordinem summa erat potestas. In huius defuncti velut antistitis locum alius suffragio surrogabatur, cogebatur horum concilium certo anni tempore in Carnutum finibus. Est is locus Galliarum ferè medius, cõtrouersiasq; ex vniuersa gente cõdelatas suo componebant decreto. vulgò postea receptum, id institutum, sed ex Britannia translaticium, Parlamentũq; vocatũ, de quo postea Druides à bellicis rebus aberant, neq; ad tributũ cogebãtur. Multa millia versũ ediscere necesse erat, qui tali se disciplina tradidisset: vt pleriq; viginti annos in ea cõparãda moraretur: neque fas erat quippiã ad eam cognitionem

*Concilium au-
num in Car-
nutum fini-
bus.*

nem petinens literis commendare, quod ad memorię cultū, & sciētię auctoritatē putaretur pertinere. Cæteris Gallis tempestate ea Græciæ literę in usu fuere. Credere Druides animas non interire, sed in alia trāsire corpora, atque metu mortis ita sublato audaciores in periculis fieri. Multa de syderibus disputabant, de mundi et terrarū magnitudine, de rerū natura, & Deorū potestate. Mundū ipsum æternum, ignem & aquam vicissim prævalere. Alterum genus equites, hi cæterorum ordinum religiosissimi, verum graui morbo affecti aut in periculis constituti, pro salute humanam hostiam mactabant, Druidum ministerio adiuti. Alij simulacra habebant immani magnitudine, viminibus contexta, eaque viuis corporibus plena circumiecto igni absumebantur, supplicia eorum qui latrocinij alteriusve noxæ conuicti essent Dijs gratissima arbitari. Mercurius in præcipua veneratione esse, quem omnium artium inuentorem prædicabant. Viarum & itinerum ducem, & ad quæstum faciendū plurimū prodesse. Marti in pug-

*Opiniones
Druidum
varie.*

*Alterum
Gallorum ge-
nus equites.*

*Mercurius in
veneratione
Gallis erat.*

gnam ituri quicquid cepissent pro victoria uouebant, uidebanturque ob eam in plerisque urbibus ingentes tumuli, bellicis spolijs constructi.

*Galli se ex Dite
senatos daxe-
re.*

Si quis ex præda aliquid fraudasset graui supplicio id scelus vindicabant. Se ex Dite procreatos persuasum habuere, ob idque initium festorum dierum ab ea nocte capere, quæ festam lucem præcessisset, rati noctem illi sacram esse. Liberos ad conspectum suum non prius venire patiebantur, quam per ætatem adoleuissent, ut militaria iam obire munia possent. Turpissimum arbitantes filium adhuc puerum patri assistere. Viri quantas ab uxore pecunias dotis nomine accepissent, tantundem domesticarum fortunarum æquæ æstimatione cum dote conferre: quicquid inde fructuum perciperetur id diligenter aueruari, eiusque esse, qui superstes alteri fuisset. Viri in uxores, sicut in liberos, vitæ & necis potestatem habuere. Si qua beneficij conuicta esset, à propinquis mariti igne læuisque cruciatibus necari. In funere omnia, quæ uiuis clarissima fuissent cremare cum defunctis: animalia etiam

*Viris ius in
uxores & li-
beros.*

ipsa,

ipsa, nec multum ante, quàm G. Cæsar eam terram debellasset, clientes & seruilis funebri rogo inferebantur. In ciuitatibus quæ optimè institutæ erant primores multi gubernabant: Ducem unum primis temporibus ad annum eligentes, sicut, & in bello vnus à multitudine designabatur Imperator. Si quis de re publica aliquid a finitimis fama compertum haberet, id ad Magistratus deferbat, quædam suo arbitrio occultare, cætera pro concione palàm facere. De republica nisi in publicis loqui nemini licebat. Qui in concilium vltimus veniebat necabatur. Qui tumultuabatur, ad eum minister stricto occurtebat ense, & minitabundus silentium imperabat, qui si non desistebat, secundo ac tertio ibidem factuabat, denique tantùm illi abscindebat è sagulo, vt quod residuum esset, redderetur inutile. Magistratibus aurea sunt gestamina, collo torques, manibus & laceratis armillæ. Vulgus sagis vestitur, scissosq; pro tunica amictu, qui vix nates integeret dumilias, lana quidè aspera, cæterù oblongis villis, vnde & sagu-

*Ciuitatibus
administratio.*

Aristocratia

*In concilio
tantuans.*

*Vestitus Gal-
lorum.*

*Arma belli-
ca Gallorum.*

Alimenta.

*Ovis & por-
corū diuites
Galli.
Domicilia
Gallorum.*

sagula hirsuta texunt, quæ lenæ vo-
cantur. Comas studio nutriebāt, cor-
pora genti proceriora, & vulgò can-
dida, & secundū ea armatura æqua-
lis gladius longus à dextro latere de-
pendens, clypeus etiam longus, ha-
bitus ad proportionem, & Metis pelte
genus est: arcibus plerique vtuntur,
cum telo certiozem infligunt ictum,
quo in aucupijs potissimum vtun-
tur, paucissimi bellum fundis & fu-
ste incunt, Humi cubant cœnitantes in
stramentis assident: plurima
cum lacte illis esca, carnibusque
multifariā præsertim suillis & recen-
tibus & salitis. Sues in agris nutriun-
tur, & proceritate robore & celerita-
te præstantes adeo, vt insueto cupiā
accedenti non minus quam à lupis
periculum immineat. Tam copiosi il-
lis & ouium & porcorum greges
sunt, vt hinc saginarum & salientorū
abundantia, non solum Romæ,
sed & pluribus Italiæ partibus
suppeditetur. Domicilia ex pluteis
& cratibus in testudinis speciem
faciebant: & quidem permagna
multis impositis lacunaribus. Ferox
omnibus ingenium, ingenta simplici-

plicitas, plus virium quàm consilij in bella afferunt. Maius bellorum quàm agrorum studium. Mira fœminarum fœcunditas; vt ter centum & amplius armatorum millia gens vna Belgica ad bellum olim mitteret: victoria supra quàm dici possit, vincen- tibus leta, victus stupor. E prælio de- cedentes ceruicibus equorum ho- stium capita suspendunt eaque, do- mum delata, vt sint spectaculo po- stibus affigunt. Illustrium virorum capita cedrinis condientes odori- bus peregrinis ostentant, nec tanti- dem auri redimi dignabantur. Gen- tile & verus aureos torques ex collo suspendere, manibus & lacertis ar- millas inducere, vestes auro pictas gestare. Hominem diuinationi desti- natum in tergo ferientes ex ipso im- patientiæ afflictandiq; modo varici- nium capiebant. Traduntur, & alia humanorum sacrificiorum genera, quosdã sagittis configebant, & intra sacras ædas patibulo suffigiebãt, ma- gnamque è fœno chorto statuas ap- parentes, eique lignũ iniectantes pe- coraq; & varias immittentes belluas atq; homines holocaustum faciebãt.

*Fœminarum
Gallorum m-
ta fœcunditas.
Hostium capi-
ta postibus af-
figuntur.*

Erant

*Galli olim
omnes ma-
cilent.*

Erant Galli ex assiduo labore & exercitio serè omnes olim macilenti corpore, ventresque minimè propendebant, nam saginam adeò deuitabant, vt adolescentes, qui zonæ mēsuram vētre excederent publicè multarentur. Cæterum, Romanorum commercio multa mutari contigit, tempus inde omnia in melius vertit. Obseruatissimi itaque hodie verè pietatis sunt, Regis imperiū late omnia tenet. Matrimonia Italico ritu celebrant, liberales artes multis curæ existunt, & imprimis diuinarum artium studia Gymnasium, quod Parisijs est, id demonstrat, omnium quæ hodie sunt in terris celeberrimum. Sunt & Romanarum litterarum appetentissimi, ac latinarum æmuli, in eo studiorū genere, nec Græca aspernantur. Penes magistratus iudicia sunt, Regum est hos legere. In bellis cataphractio equite vtūtur, pediteque leuiter armato: vtūtur & sagittarijs, qui lōgiore intendunt arcus: nec corneos, vt Scythæ & tot⁹ serè Oriēs, sed ex Taxo, aliāue duriore materia comitātur bellica tormenta exercitiū, curibus vehuntur, magis ordine quā agmi-

*Recentes Gal-
lorum mores.
Artibus libe-
ralibus Fran-
ci student.*

*Bellica Gallo-
rum virtus.*

agminibus dimicant, maiore ferocia quam arte, quanquam hanc quoque in administrando bello haud negligent. Atallos vocant caduceatores, hi belli pacisque nuntij colunt Regem incredibili affectu. Multa religio in templis id religione sanctitas sacrorum antistitum maiestas, in clero dignitas & veneratio multa, frequens in ceremonia catus: & ob eam rem Musicæ studiū his propemodū peculiare. In vestitu & calceatu, vel nostra memoria variatum, me puero (inquit Sabellicus) Gallicæ gentis aulici omnes citra ceterum amiciebantur manicato sagulo, vix dimidias nates tegente, in multas scutulas ab imo ad summū cōplicato puluinatoq; circa humeros. Calcei anteriore parte in tenue cornu protenti semipedalis longitudinis, qualis nunc species visitur in gentilibus auleis, tegmen capitis, id Biretū dicūt, ob longū, ac veluti in conū exiēs. At nūc oia mutata, Calcei à frōte vehemēter expansi in modū vrsini pedis, retro castigatior forma, ac vix caleanei capax: laxior vestitus ac multo demissior quā antea, ad media ferè ciura descendens, laxis

Francorum religio.

Musica studium Gallicis peculiare. Vestitus Francorum.

manicis ab vna parte defectis, tenijs
 versicoloribus tectis & ex oblico cā-
 cellatim sago aslutis. Laxus pileus ac
 plurimam punicea coloris, sed Biretū
 multo laxius, male capiti cohærens,
 vt nihil sit alioqui ipsa genre cultius.
 Cepit his paucis annis nostrorū ho-
 minum animos incredibile studium
 eius cultus imitādi, atque adeo mos
 inualuit, vt tota ferè Italia Gallico
 spectaretur habitu; manifesto præsa-
 gio eorum quæ postea secuta sunt.
 Mulieris habitus nihil ferè mutatus.
 Et Galliam Baptista Mantuanus in
 Dionysio suo libro secundo, metricè
 sic describit.

*Italia Gallico
 habitu dele-
 tata.*

Gallia terreni pars est nō infima mū-
 di,

Sed longe lateque patens, Hispanica
 tangit

Oppida ab occasu, sese coniungit ab
 ortu

Italia: nostro hinc pelago qua respi-
 cit austrum,

Clauditur Oceano geminas qua res-
 picit vrsas,

Vnde venit Boreas hybernaque, fri-
 gora surgunt, (ma Rheni.

Et vada Theutonici tangit vastissi-
 Ter-

Terra hominum, frugumque ferax,
 armenta gregesque

Vberibus pascens glebis, non lan-
 guida celo

Tabifico: non mortiferis infesta ve-
 nenis,

Vt Libye: non perpetuis adoperta
 pruinis,

Sicut hyperborei montes non torri-
 da ab aestu,

Qui faciat steriles, vt decolor India,
 campos.

Non etiam noctis pallens semestri-
 bus umbris,

Quale sub arcturo positum mare, &
 vltima Thile:

Sed nec vt Aegyptus, qua fusa palu-
 stribus undis,

Sed celo & teneræ foecunda vligine
 terræ.

Et paulò post.

Ignea mens Gallis & lactea corpo-
 ra, nomen

A cādore datum populis, muliebria
 pingit

Ora color tyrius: Paphium meditata
 decorem

Ex geminis fecit natura coloribus v-
 num:

Ff

Lati,

Læti, alacres, lusu choreis & carmine
gaudent:

In venerem proni, proni in cōiuiua,
proni

Ante dapes ad sacra Deum: seruire
iugumque

Ferre negant: fugiunt figmenta &
hypocrisim, ore

Liberi vt ingenuismos est, tetricosque
perosi:

Vēnatu, aucupio, cāpos, montana, la
cusque,

Sollicitant: bellandi vsu lætantur, e-
quorum

Terga fatigantes: lorice hæstilia &
arcus

Delitiæ genti: sub dio ad sydera som-
num

Carpere fuscari sole & ferrugine pul-
chrum est,

Pulvere conspergi, grauibus sudare
sub armis,

Pro patria, pro cognatis, pro regibus
ire

In pugnam & gladios, & morti ec-
cumbere dulce est. (astris,

*Aegoceros, id
est, capricor-
nus Francis
dominatur.*

Aegoceros gēti dominās: si credimus
Si damus hoc cœlo arbitrium: cito
mobile pectus

Cordaq̄ue largitus, rerum sitibunda
nouarum.

Non inconueniens alienumq̄ue ab
instituto videtur huc præcipuū regie
Francorum ornamentum Parlamētū
ponere: quis illud à principio institue
rit, aut vnde originem habeat, à scri
ptoribus aliud nō traditur, quā vt su
pra significauī à Druidibus receptū,
aut longo tempore ad nostram vsque
ætatem obseruatum credere est. Nam
& illud quēadmodū Druidū conciliū,

*Parlamenti
initium.*

Carnuto quotannis tempore & loco
quē Rex designasset habebatur, hoc
modo: Conueniebant ex cunctis pro
uinciæ ciuitatis viri consuetudinum
& iudiciorum periti, ad idq̄ue antea
munus delecti, qui ius cuiq̄; per pro
uocationem disceptandi dicerēt. Sed
q̄a vaga esset incertaq̄ue instituto, de
creta Parisius curia & sedes est: sunt
q̄ue ad eam iudices designati qui ibi
consistentes perpetui prouocationum
definitores essent: Illorum octogin
ta numero sunt annua stipendia ex
fisco regio percipiunt. In curias qua
tuor diuisi sunt, seorsumq̄; singuli se
dēt, & suos præsidētes habent. In pri
ma, q̄ ipsi Camerā vocāt, præsidētes

*Druidum con
cilium.*

*Curia parla
menti Parisie
us decreta.*

*Curia parla
menti. 4.*

quatuor sedent, Consularij triginta: hi contentiones & causas audiunt, dilaciones & quæ ad iuris cognitionem attinet constituunt, leuiora quæ dâ & temporanea definiētes. In secūda verò & tertia cameris æquati sedent tã in hac quàm in illa xvij. Hi Enquestrarum, id est, inquisitionum consularij dicuntur, quod inquisitionibus præsent, ex clero & laicis constituti, præsidentes vtrique quatuor habēt, sententias dicūt, quas constitutis diebus præsidentium vnus primæ curiæ pronunciat: id quæ Arrestum id est, ratum & fixum vocant: quod ab eo prouocari nemini liceat: qui ibi reus iudicatus fuerit lx. librarum Thuronensium precium persoluere curijs debet, & quãdoquæ magis: nam si causam suam non satis intellectam aut discussam existimaret, & ob hoc sibi iniuriam factam, reuoluendæ in iudicium causæ suæ ipse potestatem habet: verum non prius auditur, quã duplicatam dictæ pecuniæ summam deposuerit. Quarta curia eorum est, quos Requestarum, id est, supplicationum & palatij magistros appellant: ab illis eorum causa tantum

agitur qui Regis obsequijs deputati sunt, aut priuilegio donati: ne ab alijs curijs infestentur: huius curiæ iudices sextantum sunt: & ab eis prouocare ad Parlamentum licet. In decidendis causis cum nodus aliquis, hoc est, magna difficultas offertur: hæc omnium curiarum consiliarijs congregatis discutitur: quod etiam fit in his quæ Rex de republica statuit, huius enim senatus decreto omnia æduntur. Habet & Parlamentum coniudices dum adsunt Fræciæ pares, & alij supplicationum magistri familiares Regis comites, qui post primæ curiæ præbdes primi sedent. Illis enim cum Franciæ paribus regalium & parium causæ diffiniedæ committuntur. Sunt *Franciæ* autem Fræciæ pares ex omni nobilitate *pares xij. numero.* duodecim selecti Remensis, Laudunensis, Lingonensis, Episcopi, Duces: Bellouacensis, Nouienensis, Catalaunensis, Episcopi Comites vocati: Ex secularibus etiam sex, Burgundus, Normandus Aquitanicus, Principes Duces: Fladrensis, Tholosanus, & Campanus Principes Comites. Illos duodecim, vt refert Robertus, Carolus magnus primū instituit, & se-

*Parium**Francia dig-
nitas.*

cum in militiam ductos pares appella-
uit, quia æquali inter se dignitate Regi
astarent, nec cuiusquam quàm Sena-
tus Parlamenti iudicio obtempera-
rent, coronandoque regi adessent.
Et hi fuerunt, & sunt hodie Gallorum
sine Francorum mores, talesq; eorū
decantati ritus.

*De Hispania, & moribus
Hispanorum.*

CAP. XXIII.

*Hispanie lau-
des.*

Hispania maxima Europæ re-
giō inter Aphricam & Galliam
iacens, oceani freto & Pyreneis mon-
tib⁹ clauditur, terris optimis comparā-
da: nullis post habēda frugum copia,
siue soli vbertatē, siue vinearū prouen-
tus respicere, siue arborarios velis: om-
ni materia affluit quæcunque aut pre-
tio cara esse possit, aut vsu necessaria,
adeo, vt nō ipsis incolis tantū, verume-
tiam Italiæ, vrbique Romæ cunctarū
rerum abundantiam sufficiat. Argen-
tum, gemmas, & aurum, si requiras, ha-
bet. Ferrarijs nunquam deficit, nec ce-
dit vitibus, vincit oleis: nihil ociosum
in ea, nihil sterile, nō coquūt ibi sales,
sed estodiunt. Non violento sole torce-
tur-

*Dinitia His-
panie*

tur, vt Africa, neque assiduis ventis, vt Gallia fatigatur: salubritas cœli per omnem regionem equalis, nulla paludum graui nebula inficitur: sed marina aura perflatur: lini spartique in ea vis ingens: minij certè nulla feracior terra. Cursus amnium nō torrentes, rapidique: vt noceant, sed lenes & vineis cāpisque irrigui estuarijsque oceani affatim piscosi. In nulla tamen re magis olim cōmendata est, quam equorum pernecitate quos ibi à vento concipi memoriæ proditum est. A montibus Pyreneis incipit, & per columnas Herculis circuiens vsque in Borealem oceanū pro tenditur, ita vt omnia in eo circuitu ad Hispaniam spectent, decem milibus stadijs, vt Appianus scribit, eius latitudo commenturatur, longitudo prorsus eadem esse videtur, ab vna tantum parte scilicet Pyrenei montis dorso Gallix adhæret, à reliquis omnibus mari cingitur. Tribus distincta nominibus est, nam pars Tarraconensis dicitur, pars Bethica, & pars Lusitania, Tarraconensis in qua ciuitates clarissimæ Pallatia, Numantia, quæ hodie Soria dicitur, fuere,

Cæli salubritas.

Amnium cursus.

Ab equorum pernecitate Hispania cōmendatur.

Hispania diuisio.

Diuisio Hispaniæ Tarraconensis & eius fines Bethicæ.

altero capite Gallias, altero Bethicâ Lusitaniamque contingens, mari latera obijcit, mediterraneo quâ meridiem, quâ septentrionem spectat, oceano. Alias verò duas fluuius Anas separat, Ita quòd Bethica, in qua vrbes claræ Ispalis & Corduba fuère, maria vtraq; prospiciat: ad occidentè Atlanticum, ad meridiem Mediterraneum. Lusitania oceano tantummodo obiecta est, latere ad Septentriones, fronte ad occasum versâ: in ea ciuitas Emerita quondam clarissima fuit. Hæc regio primo Iberia ab Ibero fluuio, postea ab Hespero Atlantis fratre Hesperia dicta est, vltimo ab Hispali quæ hodie Sibilina vocatur Hispania. Corpus hominum ad inedia[m] laboremque animi ad mortem parati, dura omnibus & stricta parsimonia, bellum quam ocium malunt, si extraneus deest, domum hostem quærunt. Sæpe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui, adeò illis fortior taciturnitatis cura, quam vitæ velocitas genti pernix, inquietus animus plurimis militares æqui & arma sanguine ipsorû chariora. Nullus nisi festis diebus
epu-

Lusitania.

Iberia.

Hesperia.

Hispania vnde appellata.

Genis cõditio

epularum apparatus, aqua calida lauari post secundum Punicum bellum à Romanis didicere. In tanta seculorum serie, nullus illis dux magnus, præter viritatum, qui annos decem Romanos varia victoria fatigauit. Fœminæ res domesticas agrorumque culturas administrant, ipsi armis & rapinis inserviunt, breui vtuntur veste ac nigra lanam habente similem caprarum pilis. Peltas in bello paruas ex neruis cōfectas, quibus tegatur corpus, habent, his in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagittas euitent, iaculis ferreis hamatisque vtuntur, galeas ferunt æreas cristatis palmis gladios ex ferro puro ad palmi mensuram, quibus in conferta vtuntur pagna. Ferrum suo more ad conficienda arma præparât. Nam ferreas laminas in terram abscondentes, ibi tamdiu esse sinunt, quo ad debiliori parte ferrugine absumpta validior supersit, ex eo tum enses fortissimos tum cætera ad belli vsum arma necessaria componunt, hoc pacto fabricata, adeò cadunt omnia, vt neque scutū neque galea, neque aliud quid eis obstat, duobus gladijs fulti,

Fœminæ agros & rem domesticam curant.

Vestitus Hispanorum.

Armatura Hispanorum. Ferrum gladijs conficiendis utilissimū

Hispanorum bellica virtus

cum equestri certamine superiores euaserint, ex equis desiliunt & pedestrem adiuuant pugnam. Iaculis longè iaciunt & summa arte: in acie diutius perseverant: mobili corpore leuiq; ut facillè fugiant hostem & insequantur. Bella ad numerum aggrediuntur, hosti obuiant cantando. In pace choreas leui saltu exercent, cum quadam crurum agilitate. Erga nepharios homines atque hostes crudeles sunt: cum aduenis humani atque hospitales. Aduenientes enim externos hospitio benignè recipiunt, adeò ut æmulatione quadam inuicem pro illorum honore certent. Quos aduenæ sequuntur, hos laudant, amicosq; deorum putant. Mulieres ferrea monilia collo gestant supra verticè coruos incuruos habentia, & ante frontem longius incumbentes, ad quos, cum velint, velum attrahunt, ut extentem faciei umbraculum præbeat, idq; ipsæ pro maximo ducunt ornamento. Quadam itè in parte tympanulum circumducitur ad posterioresq; in occipite nervos capiti usque ad auriculas adstrictum in altum latumq; paulatim supinatur,

Cantantes pugnam ingrediuntur Hispani. Hospitales sunt Hispani.

tur. Alie syn ciput expilatum enudant, adeo vt amplius quam frons ipsa pateat. Aliquæ impositum ad pedis mensuram in sublime stilum erigunt, cui caesariem circumtexunt, deindeq; pileo nigranti exornant. Carnibus varijs assuenter vescuntur. Potum ex melle conficiunt, eius copiam præbente assatum patria. Vinum emptum bibunt, mercatorum opera aduectum. Mirabiles apud eos hæc obseruatur consuetudo, quod licet in victus munditia elegantes existant,

*Nota morens
admiranda*

Victus.

vna in re tamen ista immundi videntur, & spurcitie pleni, nam vniuersum corpus lauant vrina, dentesque fricant, hanc optimam corporis curam existimantes. Fuit olim tota Hispaniæ terra (vt nihil obmittatur qd ad regionis cognitionem attinere cognoscitur) diuisa in vltiorẽ & citeriorẽ Hispanias Citerior eadem que Tarraconensis ad Pyrenea vsq; iuga protenditur. Vltior in duas per longitudinẽ prouincias diuiditur, in Beticã & Lusitaniã. Superioribus annis Hispania in regna quinq; diuisa est, in Castellæ Regnum, Aragonum, Portugallense, Nauaræ & Granate.

*Lotio Hispani
corpus curat.*

Hispania bifariam diuisa.

Regna Hispania quinque.

De

De Lusitania, & vetustis Lusitanorum moribus.

CAP. XXV.

*Lusitania
Portugallia.**Bellica Lusitanorum
vires.*

Lusitania vltioris Hispaniæ pars, quæ hodie Portugallia appellatur, Beticâ à meridie, Tarraconensem ab ortu, ab occasu & septentrione oceanum habens, dicta, vt Plinius scribit, à Luso Liberi patris ac Lysacum eo bacchante. Sunt Lusitani Hispanorum fortissimi, scrutatores insidiosi, veloces agiles, atque versatiles. Scutis duû pedum latitudine vtuntur curuis ad anteriora prospectantibus, quibus neq; fibula neque ansa vlla est, his in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagittas eurent. Gladiolus aut pugio lateri adhæret. Plurimi lineos Thoraces habent, perpauci lorice vtuntur, aut cristatis cassidibus, nonnulli neruaris galeis. Iaculum longè iaciunt, & summa arte: in acie diutius perseuerant, mobili corpore leuique, vt facile & fugiant hostem & insequantur. Peditibus ocreæ adsunt, vnusquisque plura fert iacula, quidam vtuntur & hastilibus, cuspides sunt æreæ. Aliquos Durio anni vicinos Spartano

ritu

ritu vngētis degere tradunt, duobus vnguētis vtūtur, ad calcaciendūq; ignitis vtūtur lapidib⁹, & frigida lauātur. Vnicus illis est cibus, mundus quidem & simplex. Sacrificijs dediti extra prospiciunt, nihilque concidunt, inspectant & lateris fibras, & contrectantes ventura coniectant. Ex intestinis quoque hominum maximè captiuorum diuinationes captant, fagis velantes. Inde vbi plaga infigitur ab intestinis sub aruspice primum ad homines casum vaticinantur, abscissas captiuorum dextras Dijs offerunt. Omnes montium habitatores victū simplici vtuntur, aquarum potores, humi cubitores. Longas vt sceminæ inferius diffundunt comas: mitratis frontibus pugnas inunt. Hirco maximè vescuntur, quem & Marti immolant, sicut & captiuas, & equos. Faciūt etiam Hecatombas, id est, centenatio numero sacrificia quolibet ex genere, ritu Græcánico: &, vt inquit Pindarus, omnia centena immolant. Gymnica etiam conficiunt certamina. Armis exercēt ludos, & æquis, & cæstibus, & cursib⁹ & tumultuaria pugna, & instructo

*Spartanorum
Lusitani vtuntur.*

*Vaticinandi
varij ritus.*

*Omnia centena
immolandi
Lusitani.*

per

De Lusitania, & vetustis Lusitanorum moribus.

CAP. XXV.

Lusitania
Portugallia.Bellica Lusitanorum
virtus.

Lusitania vltioris Hispaniæ pars, quæ hodie Portugallia appellatur, Beticâ à meridie, Tarraconensem ab ortu, ab occasu & septentrione oceanum habens, dicta, vt Plinius scribit, à Luso Liberi patris ac Lysacum eo bacchante. Sunt Lusitani Hispanorum fortissimi, scrutatores insidiosi, veloces agiles, atque versatiles. Scutis dum pedum latitudine vtuntur curuis ad anteriora prospectantibus, quibus neque fibula neque ansa vlla est, his in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagittas eurent. Gladiolus aut pugio lateri adhæret. Plurimi lineos Thoraces habent, per pauci lorice vtuntur, aut cristatis cassidibus, nonnulli neruatigaleis. Iaculum longè iaciunt, & summa arte: in acie diutius perseuerant, mobili corpore leuique, vt facile & fugiant hostem & insequantur. Peditibus ocreæ adsunt, vnusquisque plura fert iacula, quidam vtuntur & hastilibus, cuspides sunt æreæ. Aliquos Durio anni vicinos Spartano ritu

ritu vngētis degere tradunt, duobus vnguētis vtūtur, ad calcaciendūq; igni-
tis vtūtur lapidib⁹, & frigida lauātur.
Vnicus illis est cibus, mundus qui-
dem & simplex. Sacrificijs dediti ex-
ta prospiciunt, nihilque concidunt,
inspectant & lateris fibras, & con-
trectantes ventura coniectant. Ex in-
testinis quoque hominum maximè
captiuorum diuinationes captant, fa-
gis velantes. Inde vbi plaga infigi-
tur ab intestinis sub aruspice primum
ad homines casum vaticinantur, ab-
scissas captiuorum dextras Dijs of-
ferunt. Omnes montium habitato-
res victū simplici vtuntur, aquarum
potores, humi cubitores. Longas
vt fœminæ inferius diffundunt co-
mas: mitratis frontibus pugnas ine-
unt. Hirco maximè vescuntur, quem
& Marti iminolant, acut & capti-
uas, & equos. Faciūt etiam Hecatombas,
id est, centenatio numero sacri-
ficia quolibet ex genere, ritu Græca-
nico: &, vt inquit Pindarus, omnia
centena immolant. Gymnica etiam
conficiunt certamina. Armis exercēt
ludos, & æquis, & castibus, & cursib⁹
& tumultuaria pugna, & instructo

*Spartanorū
Lusitani vi-
uunt.*

*Vaticinandi
varij ritus.*

*Omnia centena
immolant
Lusitani.*

*Glande vescū
tur montani.
Lusitania.*

per cohortes prælio. Montani homines duabus anni partibus querna vescuntur glade, quã cū siccauerint frangunt, molunt, panes conficiunt, & ad tempus reponunt. Hordeaceo vtuntur vino, nam vitis inopia summa laborant, idq; ita confectume vestigio absument. Conuiuia inter consanguineos celebrantes, pro oleo butyrū vsutpant, sedentes cœnitāt: ædificatos in pariete hemiciclos habentes. Primus sedendi locus cœnantibus in orbem ætati præstatur & honori. Inter potandum ducto ad tibiam vel tubam choro saltant inflexis exultantes pollicibus. In Basterannis mulieres inuicē, manibus promiscuē innectunt. Omnes ferè pullis amicti vestibus, & sagis. In quibus inuoluti per stramenta cubant. Terrea illis vt Gallis in vsu sunt vasa. Mulieres in roseis degunt ornamentis. Numerorum loco graui admodum farinarū permutatione vtuntur: vel extera argenti laminæ frustum abscessum exhibent. Destinos neci lapidibus obruunt. Parricidas extra montium confinia vel vltra flumina eictos saxis opprimunt. Coniugia de more

*Inter potandum choreas
ducunt Lusitani.*

*Parricidarū
p. 462.*

more Græcorum contrahunt. Ægrotos vetusto ritu Ægyptiorum in plateis deponunt, vt qui eo morbi genere tentati sunt commonefacere eos valeant. Hic est montanis viuendi ritus, quem commemorauimus, eis inquam, qui boreale Hispaniæ latus terminant. Memoriam proditum est, Cantabros, qui extrema Lusitaniæ seruant, cum in hostium potestatem perueniunt & deinde cruci affixi, læritiæ peana canere. Viros vxoribus dotes tradere, & filias hæredes designari, à quibus fratres earum vxoribus exhibentur, tantaq; feritate esse, vt matres filios, ne in hostium manus perueniant, trucidare, & illud etiam filios parentibus facere. Cuidam Deo sacro faciunt, cuius nomen non extat. Rotunda Luna tēpore nocturno ante fores per oēs domos pernoctant choreas agitanter, virorum & mulierum communis est utilitas. Rem ipsæ rusticam exercent. Puerperæque viris ministerium exhibent. Hispanum & illud est, vt de more toxicum apponatur, ex oleo apio consimili conficiunt, nullum affertens dolorem vt si quid offeratur inuiti,

*Cuandi agro
tor mos Æ-
gyptiacus.*

*Cantabrorū
mores.*

*Cantabrorū
ferocitas,*

Religio.

*Toxicum sem-
per in premp-
tu.*

uiti, in promptu illud habeant. Eorundem & illud est ut sese pro ijs, quibus concilientur immolent, & pro eis morti se douent.

*De Anglia, Scotia, Hybernia, alijs-
q; multis insulis, & insula-
norum moribus.*

CAP. XXVI.

*Anglia quon-
dā Britānia.*

*Albion troes
in Anglia.*

*Saxones in An-
glia.*

Anglia quæ & Britannia ab eruditis dicitur, insignis in Oceano Insula triangulari forma Siciliae similibus. Hæc undique à circumfuso mari complexa est nusquam iuncta continenti, sed ab omni orbe nostro diuisa, quæ & quondā ab albis rupibus, qui ad eam nauigantibus primo apparent Albion dicebatur. Troes eā quādoq; incoluerunt, qui Troia à Græcis vastata Palladis oraculo digressi classe in hanc Insulam uenerunt, atq; Gigantes tunc eam incolentes multis prælijs victos expulerunt. Hos uerum & ipsos post multos annos Saxones illustris Germaniæ popul⁹ Anglæ reginæ auspicio expulerūt, & agros opesque Insulanorū inter se partientes, ut linguæ pariter, & gentis memoria in deuicta Insula semper.

piterna foret ab Angula ductrice sua, *Ang' : vnde*
 terram illam Angliam dixerunt: *appellata.*
 quamuis plerique sic appellatam pu-
 tent, quasi nostri orbis angulum.
 Gallix & Hispanix Septentrionem
 versus opponitur. Ambitus quadra- *Ambitus An-*
 gelis octies & septuaginta quinque *glia.*
 milibus passuum constat: dies lon-
 gissimus XVII. horarum deprehen-
 ditur, & æstate lucidæ sunt noctes. *Noctes ætatis*
 Sunt Angli cæruleis oculis, facie *lucide in An-*
 adeò venusta & statura procera, vt *glia.*
 beatissimus Gregorius, cum fortè An-
 glorum pueros Romæ videret. Bene
 inquit bene Angli dicuntur, quia vultu *Venasti sunt*
 nitent vt angeli, oportet illis mini- *Angli corpa-*
 strati iter salutis æternæ. In bello *re.*
 sunt intrepidi, optimique sagittarij.
 Fœminæ candore & forma insigni.
 Vulgus ignobile ferum & inhospita- *Hospitalitas*
 uia ad omne humanitatis officium: *Anglorum.*
 aperto capite, alteroque genu flexo
 hospites salutant: osculantur eti-
 am si mulier sit, atque in cauponam
 ducunt, potantque vnâ quod facere
 minimè probro est, modo omnis las-
 ciuia ablit. In bello non agri vio-
 lantur, non vrbes, sed ad internitio-

nem acrius partis dimicatur. Omnia victorem sequuntur. Prouinciaru omnium prima Christianam pietate complexa est, pecoris & lanificij abundans: Lupos non gignit, nec illatos nutrit. Id circò vagum pecus & sine custode securum. Est Anglia etiam metallis diues, Aurũ habet, Argentũ plumbum & cuprum. Insunt & Margaritæ, & Gagates lapis, qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Vinum non gignit tellus, sed pro eo Cernisia in vsu est. Sunt & exotica vina. Vici & villæ in Anglia plurimi sunt, & vrbes numero multæ. Lundonia gentis caput regiaq; sedes, quæ nunc corrupta voce Londres, copia negotiatorum celebris, & tales infra paucos annos Anglorũ mores erant. Cæsaris verò tempore alios tuebantur. Nefas tunc erat leporem, gallinã aut anserem gustare, alere tamen voluptatis gratia. Mediterranci plerique lacte & carnibus siue frumenti vsu victitabant, amiciebanturque pelli- bus. Glasto ora inficiebant, qui color est caruleus, vt in pugna horridiores essent, capillo promisso, præter caput cæterum corpus rasitare,

Mu-

*Lupos non
gignit-
Anglis.
Diuitia An-
glae.*

*Vina exotica,
id est, aliunde
aduecta.
Lundonia
arbs regia.*

*Antiqui An-
glorum mo-
res.*

Clastum.

Mulieres vno tēpore denis & ampli-
 us viris matrimonio locari, habere-
 que eas fratres cū fratribus commu-
 nes, parentes cum liberis, ac si qui ex
 his nati essent liberi habebantur. Stra-
 bo autor est, Anglos proceros homi-
 nes supra Gallorū staturam esse, capil-
 lo breuiore, in quo tamen cū Cæsare
 dissentit nemora vndiq; obsepta, vr-
 bes illis fuisse & in his tuguria, sub
 quibus & domini & armenta stabu-
 labantur, pluuium ibi cœlum esse ma-
 gis quàm niuale cūm disserenaret,
 larē nebulam obtinere terram, vt
 quatuor circiter horas meridianum
 Solem non aspiciant. Scoria suprema
 Angliæ pars est ad Septentrionem
 tenui freto siue fluuio ab insula di-
 rempta: nec procul inde Hybernia,
 Hyrlādiam vulgus vocat. Indiscreti
 insularum habitus, indiscreta ferè
 omnia, eadem lingua, ijdem mores,
 subita ingenia & in vltionem prona
 ferociaq; in bello insignis, sobrijs, &
 in edē patientissimi, eleganti forma,
 sed cultu negligentiore. Scoti à pi-
 ctura corporis nuncupati, vt quidam
 arbitrantur, vetus & vulgare fuit
 pectus brachia manus encausto figu-
 rare,

*Connubia
vno tempore
multa.*

Mansiones.

*Cœlum in
Anglia.*

Scotia.

*Hybernia
Hyrlandia.*

*Scoti vnde
nuncupati.*

*Quare corpora
invenierunt
Britanni.*

rare, quod in paucis hodie servatur, atq; iisdem sylvestribus, veteres scriptores, Britannorum fuisse aiunt, quum in pugnam ituri essent, corpora sibi tingere, ad terrorem ut credere par est. Invidi natura, ac cæterorum mortalium contemptores. Ostentant plus nimio nobilitatem suam, ut in summa etiam egestate suum genus referant ad regiam stirpem. Gaudent mendatio, nec pacem colunt ut cæteri Angli. Scribit Pius Pontifex dies ibi brumales trium ferme horarum esse, cæterum & illud mirabile in ea gente observasse, Mendicantes circa diuorum templa lapides in elemosynâ à prætereuntibus congerere, quibus ad usum ignis uterentur. Careret lignis ea regio, lapis qui datur sulphurea est materia aut certè pinguis. Refert quoque Æneas inuestigatam à se ibi arborem esse, sed non repertam, cuius caduca folia in subiectum annè prolapsa in volucres verti dicerentur, adicit audiuisse postea à locorum peritis ad miraculi in Orchardum vna spectari. Hybernia Insula inter Septentrionem & Occidentem solè dimidio minor quàm Britan-

*Dies brumales
trium ho-
rarum in Sco-
tia.*

*Insula que-
dam mirabi-
lis.*

*De Hybernia
et Gentis mo-
ribus.*

tia,

nia, cui propinqua est, at hyberno tē-
pore, vt quidem putāt, appellata, adeo
pabulosa est vt ibi pecuaria (nisi æsta-
te à pastibus arceantur) in periculum
agat satietas. Nullum noxium a-
nimal gignit, non araneum, non
ranam, nec alit aliundè inuectam:
omnia noxia animalia alio asporta-
ta solo pulueris iniectu necat. Apes
in ea non reperiuntur, mira cœli
temperies, fertilitas insignis. Gen-
tamen inhospita, inculta, crudelis.
Sanguine interemptorem hausto
prius victores vultus derurpant. Fas
atque nefas eodem animo ducunt.
Puerpera si quādo marem edidit pri-
mos cibos gladio imponit mariti, in-
que os paruuli summo mucrone aus-
picio alimentorum leniter infert, &
gentilibus votis optat, non ali-
ter, quam si in bello & inter arma
mortem obeat. Qui cultui student,
dentibus marinarum beluarum in-
signium ensium capulos exornant,
candicant enim ad eburneam clarita-
tē. Viris præcipua gloria in armis est.
Montiū incolę carne lacte & pomis
victitant, magis venatione & ludis,
quā à grestibus operibus dediti. Mare

*Insula uberi-
tas.*

*Nullum noxi-
um animal in
Hybernia.*

*Hybernorum
barbari mo-
res.*

*Hybernis præ-
cipua in ar-
mis gloria.*

quod inter Hyberniam & Angliã interluit vndosum inquietum toto anno, non nisi æstatis pauculis diebus est nauigabile: nauigant, autem vimineis alueis, quos circumdant ambitione tergorũ bubalorũ, quãtòcunq; tẽpore cursus tenebit, nauigantes effcis abstinent: freti latitudinẽ in centũ viginti millia passuum diffundi, qui fidem ad verum ratiocinati sunt æstimarunt. Qui Sylluram insulam tenent homines etiam nunc vetustum morẽ custodiunt. Nundinas ac nummum resurant, dant res & accipiunt, mutationibus necessaria potiũs quãm pretijs parant. Deos percolunt, scientiam futurorum pariter viri & fœminæ ostentant. Ebudũ insularum quarum quinque sunt, incolæ fruges nesciunt, piscibus tantum & lacte viuunt. Rex vnus est vniuersis, nã quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuidentur. Rex nihil suum habet, omnia vniuersorum: ad æquitatem certis legibus stringitur, ac, ne avaritia à vero diuertatur, discit paupertate iustitiã, vtpotẽ, cui nihil sit rei familiaris, è publico alitur. Nulla illi datur fœmina propria, sed per vicissitudines

Syllura insula.

Ebudæ insula.

Omnia vniuersorum apud Ebudæ.

in quamcunq; commotus sit vsuari-
 am sumit, vnde ei nec vorū, nec spes
 conceditur liberorum. Thyle insula-
 rum vltima, quæ circum Britanniam
 iacent, est, in qua æstiuo solstitio so-
 le in Cancrī sydus faciente transi-
 tum, nox ferè nulla. Brumali solstitio
 perinde nullas dies. Pomorum co-
 pia est, qui illic habitant principio
 veris inter pecudes pabulis viuunt,
 deinde lacte, in hyeme conspergunt
 arborum fructus. Vtuntur scemnis
 vulgo, certum matrimonium nullis.
 Aliæ quoque existunt insulæ in Me-
 diterraneo occidentem versus, quæ
 à Græcis Gymnesiæ ab incolarum
 nuditate, qui æstatis tempore abique
 vestibus incedunt: ad accolis verò
 ac Romanis Baleares, à funde iactu,
 quod rectius quàm reliqui lapides ia-
 ciant, appellati. Harum media re-
 liquis maior est, demptis septem,
 Sicilia, Sardinia, Creta, Euboia,
 Cypro, Cyro, Lesbo. Abest ab
 Iberia, quæ Hispania est, diei vnus
 navigatione. Minor ad Orientem spe-
 ctat, nutuens plurima omnis gene-
 ris armenta, sed mulos præcipue, qui
 & magni sunt & sonora voce. Vtra-

*Thyle insula-
rum vltima.*

*Nox nulla.
Dies nullus.*

*Communia
matrimonia*

*Gymnesia in-
sula.*

*Baleares in-
sula.*

Iberia Hispania.

que insula fertilis ac fructifera est, referta habitatoribus, ut qui triginta hominum millia excedant. Ad vini potum, quod raro apud eos est, sunt promptiores. Oleo omnino carent: ideo ex Lentisco & Procidipe mixtis unguunt corpora. Mulieres adeo præ ceteris appetunt, ut mulierem à prædonibus captam tribus aut quatuor redimant viris. Habitant in saxis concavis, iuxtaque præcipites petras. Effossis cuniculis ad corporum tegumenta utuntur, & vitæ securitatem. Aureo nummo aut argenteo non utuntur, quæ afferri ad insulam prohibent: existimant enim eo pacto, cum auro atque argento careant: sese facile omnes vitæ insidias euasuros. Hanc ob rem cum olim cum Carthaginensibus militassent, ex stipendio impenso mulieres ac vinum emptum secum tulere. Mirandum verò quod in nuptiis de more seruant: in epulis enim quæ cum domesticis amicisque in nuptiis fiunt: primus secundusque & deinceps secundum ætatem reliqui nuptam cognoscunt ultimus sponso locus ad uxorem datur privatim quid etiã, & à cæterorum

*Durus habitandi ritus.
Pecunia nullus usus.*

Nuptam conuivæ per ordinem cognoscunt.

moribus alienum in defunctorum se-
 pulcris obseruant. Lignis enim men-
 bra corporis incisa in vas conijciunt,
 supraque saxa accumulunt. Arma
 eis sunt fundæ tres, vna caput cin-
 gunt altera ventrè, tertia in manibus
 gestatur. In prælio lapides multo ma-
 iores quàm reliqui ita robustè iactant
 vt ab aliquo tormento lapis missus
 videatur. In vrbiù expugnatione la-
 pidum iactu eos quidem qui supra
 ex propugnaculis mœnia tuebantur
 vulnerant. In pugna verò scuta ga-
 leas omneque armorum genus con-
 fringunt: ita autem rectè lapides pro-
 pellunt, vt rato effugiat ictum appe-
 titus locus, quòd eis còtinuus à pue-
 ritia vsus præbet, à matribus ad id cer-
 tamen coactis. Imponunt enim su-
 pra erectù lignù panem signum quod
 iactu petant, neq; ante cibum capiãt,
 quàm panem lapidæ eiectum pro ci-
 bo summunt permissu matris. Nunc
 de insula in Oceano versus meridiem
 reperta, & quæ in ea præter fidem
 narrantur, deque inuentionis causã
 paucis sunt explicanda. Iambobus à
 pueritia erudit⁹ post patris, qui mer-
 cator fuit, obitum, & ipse mercaturæ

Sepulcra.

*Arma insu-
lanorum.*

*Fundarũ v.
sunt.*

*Iactus peri-
tia.*

*De insula à
Iambolo re-
perta.
Iambols sero-
tunao.*

operam dedit, per Arabiam transiens ad aromata emenda, cum socijs itineris à latronibus captus, primo cum vno ex confœuis, pastor deputatus est, deinde vnà cum eo à quibusdam Æthiopicis comprehensus, vltraq; maritimam Æthiopiam ductus. Hi cum esset externi in expiationem eius regionis capti sunt. Mos erat his qui ea loca incolebant Æthiopicis à prisca temporibus ex Deorum responso traditus, perque progenies viginti, annos verò sexcentos (progenis enim triginta perficitur annis) obseruatus duobus hominibus expiationem facere. Habebant præparatum nauigiolum ad ferendas maris tempestates aptum, & quod duo viri facilè regere possent. In id sex mensium victu, quod satis esset ambobus imposito, viros inducentes mandabant: vt secundum oraculi responsa nauiculam versus Meridiem dirigerent, venturos eos ad insulam esse felicem & humanos homines, qui beatè viuerent. Eodem modo & eorum patriam, si ipsi in insulam salui peruenissent, sexcentis annis in pace felicitateq; futurã. Sin verò lon-
gita-

gitudine maris territi cursum retro
 verterent, tanquam impios ac scele-
 stos omni eorum gēti magnarum ca-
 lamitatū causam præbituros. Aethio-
 pes verò aiunt dies agere iuxta ma-
 re festos, sacraque facere optantes:
 quo solita fiat expiatio, prosperum na-
 vigantium cursum. Hi post quatuor
 mensium navigationem multis ac-
 cti tempestatibus, ad insulam defe-
 runt figura rotundam stadiorum
 ambitu quinque milliū: insulæ appro-
 pinquantibus, accolæ quidam obuij
 scapham deducunt, alij acurrentes
 mirantur alienigenarum aduentum
 eos humaniter benigneque suscipi-
 unt, quæ apud se erant illis commu-
 nicantes. Sunt eius insulæ homines
 corpore ac moribus haud nostris si-
 miles, eadem tamen corporis forma
 sed quæ magnitudine quatuor cubi-
 tos excedat, horum ossa veluti ner-
 ui quo velis flectuntur reflectuntur-
 que. Corpore sunt plusquam nos, a-
 gili ac robusto. Nam si quid mani-
 bus ceperint, nemo eripere ex digi-
 tis potest: pilis corporis adeo perpoli-
 ta, ut ne parua quidē lanugo appare-
 at. Pulchri sunt decori & corpore cō-

*Aethiopum
 maritimorū
 expiatio.*

*Insula des-
 criptio.*

*Hominum in-
 sulæ habitatorū de-
 scriptio.*

Lingua duplex a natura hominibus.

posito. Aurium foramina multo nostris patentiora, quemadmodum & lingua a nobis differunt. Habet enim eorum lingua priuatim quid, tum a natura, tum ab ingenio datum, diuisam enim linguam natura dedit, qua scinditur in inferiori parte, ut ab radice duplex esse videatur. Ita varia utuntur loquela, ut non solum voce hominum loquantur, sed auium diuersarum imitantur cantus. Et quod admirabilius videtur vna cum duobus hominibus perfecte simul respondendo, tum disputando loquitur: vna enim linguae parte vni loquuntur, reliqua alteri. Purum ibi esse integro anno aerem constat, quemadmodum Poeta scribit, Pyrum supra pyrū, malum supra malum, vnam supra vitem senescere: esse insuper tradunt continuo diem parem nocti. Circa meridiem nullam fieri rei alicuius umbram cum supra verticem sol existat. Viuunt autem secundum cognationes ac coetus, qui tamen quadringentos non excedant. Habitant in pratis, ferente absque cultura sponte sua vberes fructus terra. Nam insulae virtus aerisque temperies terram

Insula vberis.

sua

sua sponte frugiferam, ultra quam satis, est reddit. Nascuntur apud eos arundines plurimæ ferentes vberem fructum albo eruo persimilem: hos collectos, spargunt aqua calida, quo ad auctus ouis columbæ magnitudinem æquat, ex his postmodum contritis panem conficiunt dulcedine præstare. Sunt etiam in ea aquarum fontes permagni, ex quibus partim aquæ calidæ ad usum balnearum, ad curandosq; morbos manant, partim summa dulcedine frigidæ, quæ ad valetudinem conferunt. Est quoq; omnium doctrinarum maximeque astrologiæ apud eos cura. Utuntur literis quas habent viginti & octo secundum virtutem significandi, characteres verò septem, quarum quælibet quatuor interpretatur modis. Longissimæ sunt ætatis, ut qui annis ceterum quinquaginta vitam agant, & absque aliquo (ut plurimum) morbo. Si quis febricitat aut corpore aeger fuerit, mori statuta lege compellunt. Non scribunt per latus, ut nos, sed à superiori parte recta linea ad inferiorem. Mos est eis ad certam usque ætatem viuere, qua perfecta, variam sibi mortem

*Terra absque
cultura frugifera.*

Fontes salubres.

*Doctrinarum
cura Litera.*

Longeuitas.

*Aeger mori
lege compellitur.*

*Viuendi certum
metu.*

*Herba mor-
sum inducen-
tes.*

*Matrimonia
communis.*

*Animalia ad-
mirabilia.*

*Sanguis rse di-
citur utilissi-
mus.*

tè constituunt. Gemina est apud e-
os herba, supra quam si quis iacet in
suauem deductus somnum moritur.
Mulieres minimè nubunt, sed om-
nibus sunt communes. Simili mo-
do & filij educantur, communiq; a-
more sunt omnibus. Abducunt sæ-
pius à nutrientibus infantes ne ma-
trem filium recognoscant. Quo fit, vt
cùm nulla sit apud eos ambitio, aut
præcipua affectio, concordēs absque
seditione viuant. Esse insuper ea
in insula animalia magnitudine qui-
dè parua, sed natura & sanguinis vir-
tute admirabilia, corpore sunt rotun-
do ac testudinibus simili duabus li-
neis inuicem per medium trāsuer-
sis, in quarum cuiuslibet extremo sit au-
ris & oculus, vt quatuor oculis vi-
deant, totidemque audiant auribus.
Vnicis vètre atque intestinis, in quæ
comesta confluunt. Pedes circum ha-
bent plures, quibus in vtranque par-
tem ambulant. Huius beluæ sanguis
mirabili asseritur virtute. Omne e-
nim corpus concisum, dum spirat,
hoc tinctum sanguine coheret. Quis-
que cæcus nutrit magnas diuersæ na-
turæ aues, quibus experiuntur qua-
les

les filij sint futuri. Impositis enim supra aues infantibus si volantes per aëra immoti non expauescant, educant. Si verò timore ignauiaq; deficiunt, proijciuntur, vt neq; diutius victuri & animi exercitio inutiles. Cuiuslibet cœtus senior alijs tanquam rex cui parent omnes, imperat. Annis centum quinquaginta actis seipsum vita ex lege priuat, post eum senior accipit principatum. Mare quo insula circumdatur fluctuosum, & quod motus ingentes facit, dulcis est aquæ gustus, Arctus & pleræq; stellæ quæ nobis apparent, minimè ab illis conspiciuntur. Sunt & aliæ septem insulæ pari magnitudine paribusque ferè interuallis distantes, quæ eiusdem gentis legisque existunt. Omnes eas incolentes, quamuis terra sua spontè abundè victum ferat, his tamen modeste vtuntur. Simples enim cibos appetunt nutrimentum quod satis est, quærentes. Carnibus tum assis tum elixis vescuntur. Coquorum artem, varijsque saporibus condita vt inutilia reiiciunt. Deos & eum, qui omnia continet, Solèq; & reliqua cœlestia colunt. Pisces auesque varij

Senior cuiuslibet cœtus rex.

Aliæ insulæ septem.

*Victus insulanorum.
Religio.*

Serpentes innocui & esus apti.

Exercitia & suaia.

Sepulcra.

generis capiunt. Nascuntur ibi sua spontè arbores fructiferæ. Oleæ & vi-
tes, ex quibus olei & vini copiam e-
ducunt. Serpentes magnos sed inno-
cuos insula producit, quorum carnes
miræ dulcedinis edunt. Vestes pa-
rent ex lanugine molli ac splendida
ex medio arundinū sumpta, qua mari-
timis tincta ostreis vestimēta purpu-
rea conficiuntur. Varia existunt ani-
mantia, & quia propter opinionem
haud facilè credita. Certum viuendi
ordinem seruant, vnico cibo dietim
contenti. Nam certo die pisces, alio
aues, quandoque terrestria animalia
edunt, oleo aliquando simpliciq̄ue
mensa vtuntur. Diuersis sunt exer-
citijs dediti, quidam inuicem mini-
strant, alij piscantur, alij exercent ar-
tes, nonnulli circa alias res vsui com-
modas occupantur, quidam excep-
tis senibus partitis inuicem operis
seruitio vacant. In sacris ac die-
bus festis hymnos in Deorum, &
maximè Solis, laudes canunt cui se
& insulas dicarunt. Mortuos in litto-
re sepeliunt, cadauer quum mare fuit
arena obruentes, vt aquæ fluxu in-
undationeque exaggeretur locus.

Ca-

Calamos ex quibus fructum decerpunt, augeri aiunt minuique ad Lunæ modum. Fontium aqua dulcis ac sana caliditatem seruat, nisi frigida aqua aut vinū immisceatur. Iambolus & qui cum eo accesserat cum septem annis in insula mansisset, tandem inuiti eiecti sunt, tanquā mali malisque moribus assueti. Igitur præparata rursus scapha, cibusque impositis abscedere coacti mensibus quatuor ad Regem Indiæ peruen, ère à quo postea saluconductu per Persidem in Græciam dimissi sunt.

Aqua mirabilis natura.

De Taprobani insula & gentis eius moribus.

CAP. XXVII.

T Aprobanen Insulam, antequam temeritas humana exquisitio penitus mari fidē panderet, diu orbem alterum putauerunt, & quidē eum quem habitare, Antipodes crederentur, verum Alexandri magni virtus ignorantiam publici erroris non tulit, vltius permanere, sed in hæc vsque secreta propagauit nominis sui gloriam. Missus igitur Onesticus, præfectus classis Macedo-

Alexandri magni virtus

*Insula ab
Onesivito ve
perra.*

*Taprobana
ambusius.*

*Mare vado-
sum.*

Canopus s. d. s.

niæ, terram istam quanta esset, quid
gigneret, quo modo haberetur explo-
raram notitiæ nostræ dedit, patet in
longitudine stadiorum septem mi-
lia, in latitudine quinque milia scin-
ditur amne interfluo. Nam pars e-
ius bestijs & elephantis repleta est
maioribus multo quam quos In-
dia: partem homines tenent. Mar-
garitis scætet & gemmis omnibus, si-
ta est inter ortum & occasum, ab eo
mari incipit quod fretum Indiæ est.
A Prasia Indorum gente dierum vi-
ginti quinque primo in eam fuit cur-
sus, sed cum Papyraceis & Nili na-
uibus illo pergeretur, mox cursu na-
uium nostrarum septem dierum iter
factum est. Mare vadosum interna-
cet. Altitudinis non amplius sentim
passuum. Certus autem canalibus a-
deo altum, adeoque depressum, ut
nullæ vnquam anchoræ ad profun-
di illi⁹ ima potuerint peruenire. Nul-
la in nauigando syderum observa-
tio, utpotè vbi septentriones nequa-
quam aspiciuntur, Vergiliæ nunquam
apparent, Lunam ab octaua in sex-
tamdecimam tantum supra terram
vident. Licet ibi Canopus sydus cla-

rum & amplissimum, Solem Orientem à dextra habent, Occidentem à sinistra habent. Sub Claudij adhuc principatu æs signatum ignorabant. Pecunia maximè stupuisse traduntur, q̄ signata dispersis foret vltibus, parum tamen haberet modum ponderis. Excedunt homines corporum magnitudine alios omnes, Crines fusco imbuunt. Cæruleis oculis, atroci visu, terrifico sono vocis, quib⁹ immatura mors est. In annos ceterum æuam trahūt. Alijs omnibus annosa ætas, & penè vltra humanam extenta fragilitatem. Nulli aut per diem aut ante diem somnus. Noctis partem quieti destinant, lucis ortum vigilia antevertunt. Aedificia modicè ab humo tollunt. Annona semper eodem tenore est, vites nesciunt, Pomis abundant, Colunt Herculem. In regis electione non nobilitas præualet, sed suffragium vniuersorum, populus enim eligit spectatū moribus & inueteratæ clementiæ, & iam annis grauem. Sed hoc in eo quæritur cui liberi nulli sunt. Nam qui pater fuerit, etiam si vita spectatus est, non admittitur ad regendum,

*Taprobana
homines.*

*Rex suffragio
creatur.*

*Rex liberis es
recre debet.*

*Judiciorū pul-
chra institutio*

at si forte, dū regnat, pignus sustulit
exiuitur potestate. Idque eo maximè
custoditur, ne regnum hæreditarium
fiat, deinde etiam si Rex maximam
præferat æquitatem, nolunt ei totum
licere. Quadraginta rectores accipit,
ne in causis capitum solus iudicet,
& sic quoque si displicuerit, Iudica-
tum ad populum prouocatur. A quo
datis Iudicibus septuaginta, ferretur
sententia, cui necessario adquiesci-
tur. Cultu Rex dissimili à cæteris,
vestitur. Quod si etiam ipse in
aliquo peccato argutus sit, ac con-
uictus, morte mulctatur. Non tamen
vt cuiusque attrectetur manu, sed
consensu publico rerum omnium
interdicta ei facultate etiam collo-
quij potestas punito denegatur. Cul-
tura student vniuersi, venatibus in-
dulgent, nec plebeias agunt prædas,
cum Tygrides & Elephantum tantum
requirantur. Maria quoque pesca-
tionibus inquietant, marinasque te-
studines capere gaudent, quarum tan-
ta est magnitudo, vt superficies earum
domum faciat, & numerosam fami-
liam non arctè receperet. Maior pars In-
sule huius calore ambusta est, & in

vastas

*Rex peccans
morte mulcta-
tur.*

Gens studia.

*Testudinum
Marinarum
magnitudo.*

vastas deficit solitudines, latus eius mare alluit peruridi colore, fructicosum adeo, ut Iubæ arborum plerumque gubernaculis arcerantur: Mirantur aurum, & ad gratiam poculorum omnium gemmarum adhibent apparatus. Secant marmora testudinea varietate, Margaritas legunt plurimas maximasque.

Et hæc sunt gætes, hæc nationes, quarum mores ritus & instituta ab historiographis ipsis passim celebrata sunt & potissimum quæ potuerunt aliqua sui excellentia & dignitate ad cogitationem nostram pervenire, permultas adhuc esse fateor, quæ à me aut prætergressæ sunt, aut partius attractæ, cum de illis scribere non plura potui, quam inveni, ut qui apud eas non fui, nec cognovi, neque qui omnium cõscius esset (præter immortalem Deum) dicere satis posse existimaui. Ipse enim solus est, qui novit omnia, & solus qui potest. Ipse est, qui prima ipsius orbis fundamenta in orbem coniecit, & immensi maris aditum & semitam, mortalibus patefecit, quiq; vitæ huius cõmoditates omnes diuitias dignitates, honores

Cœclusi libri.

Excusatus est

*Deus solus
omnia novit
& potest.*

*A Deo cui-
que Sors sua
concessa.*

*Vnde motum
diuersitas.*

res præstitit: quive sydera discernens
vniuique, quam voluit, sortem tradi-
dit, quibusdam enim vt terram cole-
rent, atque inde sibi diuitias & opes
compararent, alijs autem vt pelago
acti, aut piscarentur sibi victum, aut
mercimonia commutarent. Alijs vt
scientiæ & philosophiæ studijs se de-
derent, atque inde honores aucupa-
rentur & laudes. Multis etiam vt
cæteris præessent, iuberent & impa-
rarent. Ideò non mirandum, si homi-
nes variam inter se, non solum fortu-
nam, sed etiam naturam mores & vi-
uendi ritus sint consecuti: quoniam vi-
demus regiones & loca eam quo-
que varietatem adeptæ, postquam vna
quidem lacteos homines pariat, alia
subalbidos, alia fuscis alia profus
adustos, aut similes multis floribus,
quales Assyria generat. Sic enim sta-
tuit Deus, vt homines varij quoque
ingenij, & multiformis animi ac in-
dustriæ, quemadmodum & cætera,
nascerentur, atque vt vnusquis-
que sua contentaretur
sorte.

ANDREAS PA-
LEOSPHYRA GVN-
delfingius Lectori S.

Marone licet Ithacus V-
lisses scelerum Inuentor,
ab Homero Politrepos,
ab alijs technarū archi-
tectos & versutia omnis conciliabu-
lū appelletur: attamen sapientissi-
mus, peritissimus, atque patientissi-
mus heroum omnium & predicatur
& habetur, quod peregrè profectus
externorum hominum mores multo-
rum cognouit & vrbes, ab aduersan-
te nimium sibi fortuna per Siillam
atque Carybdim actus, Syrtiū Cyclo-
pis Syrenū & Circes molestias tulit.
Quis ergo non videat, quis non in-
telligat quā decorum, quamque vtile
sit ad tanti principis vestigia quā
remotissimè peregrinari, alienas ter-
ras inuisere, vnde peculiaria gentiū
aliarum studia, mores, exercitia lin-

EPISTOLA

gua, leges dogmata sacra & profana
 omnia, esu, vestitus, edificandi
 ratio, locorum situs, cultusq; & de-
 nique rerum naturæ omnium edifi-
 cantur. Quoniam verò propter im-
 pedimenta pleraque etate maximè
 nostra omnibus hoc non conceditur,
 vt nõ minus illa hæc in patrio sinu
 quiescendo cognoscerentur, elabora-
 uit Boemum hic meus Literarum
 humanarum scientissimus ex innu-
 meris classicis scriptoribus conscrip-
 tum opus. In quo tres terræ partes,
 partium regiones, & loca, locorum
 hominum mores & ritus memorabi-
 liores explicantur omnes, tanta dili-
 gentia, tanta arte, quanta à nemine
 ante eum vnquam prius pertractati
 dinoscuntur: ex racematione diligen-
 ti vindemiam, ex spicilegio messem
 fecit, succosum non minus quàm iu-
 cundum, nec iucundum minus, quàm
 vtilem atque pernecessarium librum
 aded, vt nisi qua in ipso de homine

AD LECTORVM

pradicantur, ille, qui humanita. i. stu-
det, cognouerit, magis instituto aber-
ret suo quàm materiarius, quem ma-
teria in qua laborat natura siue cõ-
ditio fugerit. Quare humanarum
rerum humane Lector eas hominum
res intucere, lege, atque vbi quanta
in eis vtilitas, quanta humana
vita institutio sit, expe-
rieris, gratias Boë-
mo nostro age
imorta-
les.

CAPITVM HV- IVS OPERIS INDEX.

LIBER I

i. CAP.	De Origine hominis opinio Theologorum vera.	21
ii.	De Origine hominis optimo Ethnicorum falsa.	25
iii.	De terræ situ & partitione, fo- lio	30
iiii.	De Aethiopia, & gentis eius priscis moribus.	33
v.	De Aegypto & ritu gentis ve- tusto.	41
vi.	De Pœnis & cæteris Africæ populi	67

LIBER II.

i.	De Asia & celebrioribus eius gentibus.	86
ii.	De Panchaia & moribus Pan- chaïorum.	93
iii.	De Assyria Assyriorumque vi- uendi moribus.	96
iiii.	De Iudæa & Iudæorum viuē- di ritibus legibus ac institu- tis.	103
v.	De Media Medorumque vi- uendi moribus.	118
vi.	De Parthia & Parthorum vi- uendi moribus.	119
		De

INDEX.

- VII. De Persia & Persarum moribus ritibus & institutis. 123
- VIII. De India & Indorum prodigijs ritibus moribusque uiuendi. 129
- IX. De Scythia Scytharumque feris moribus. 146
- X. De Tartaria, gentisque Tartarorū morib⁹ & potētia 160
- XI. De Turcia Turcarumque moribus legibus & institutis omnibus. 182
- XII. De Christianis, eorumq; origine & ritibus. 202

LIBER III.

- I. De Europæis memorabilioribus gentibus. 237. De Europa ibid.
- II. De Græcia & legibus à Solone Atheniensibus Græcorū longe principibus sancitis, folio 240
- III. De Laconia & Laconum siue Lacedæmonum institutis, folio 248
- IIII. De Creta insula, & cretensium celebratis moribus. 263
- V. De Thracia Thracumque feris moribus. 267
- VI. De Russia siue Ruthenia, & 267

INDEX.

	recentibus Rusianorum moribus.	275
VII.	De Lithuania Lithuanorumq; vita.	281
VIII.	De Liuania, Prusia & mi- licibus marianis.	284
IX.	De Polonia, Polonorumq; re- centibus moribus.	293
X.	De Hungaria, Hungarorumq; viuendi institutis.	295
XI.	De Boëmia & moribus Boë- morum.	300
XII.	De Germania, & institutis eo- rum plurimis	305
XIII.	De Saxonia Saxonumque, & priscis & recentibus mori- bus.	311
XIII.	De Vuestualia & Iudicio Vue- stualis à magno Carolo com- isso.	338
XV.	De Franconia & Francorum multis ritibus.	341
XVI.	De Sueuia Suenorumq; mori- bus & priscis recentibus.	356
XVII.	De Bauaria & Carinthia, & earum priscis legibus & mori- bus quibus hodie viuunt.	264
XIX.	De Italia, Italorum moribus, Item de Rhomulo, & eius ci- uibus institutis.	385
XX.	De Liguriz Ligurisque prisco viuendi more.	421.
	De	

INDEX.

- xxi.** De Tuscia & gentis eius anti-
 quis moribus. 424
xxii. De Galacia Europa & Galata-
 rum priscis moribus. 427
xxiii. De Gallia Gallorumque veteri-
 bus & recentibus moribus. 392
xxiiii. De Hispania & moribus Hi-
 spanorum. 136
xxv. De Lusitania & vetustis Lu-
 sitanorum moribus. 460
xxvi. De Anglia, Scotia, Hybernia
 alijsque multis insulis & in-
 sulanorum moribus. 464
xxvii. De Taprobana Insula, & gē-
 tis eius moribus. 481

INDEX

INDEX LOCUPLETISSIMVS OM-
nium, quæ in hoc conti-
nentur opere.

A.

A bsque sceptro in publicum ne- mo prodit	97
Absolutio peccatorum	225
Abstemij ex lege sunt Turcæ omnes	
Acridophagi	77 (183)
Acerba lex	140
Adam singulis annis expiatur	336
Adoratio mutua, in vijs	41
Adrimachidæ	67
Ad virtutē quid efficacius impellat ib.	
Adulterij pœna .40.108.198.244.317	
Adulteri deprehensi occiduntur	173
Ægypti fœcunditas	27
Ægyptus delta	42
Ægypti ab Æthiopibus	42
Ægrotantes interimuntur, & cor re- duntur	137
Ætarium publicum constitutū	408
Æs nullum in vsu	287
Ætas in choros tres diuisa	255
Ætatis mira reuerentia	462
Æthiopes omnium mortalium primi	29
Æthio-	

INDEX.

<i>Æthiopia duplex</i>	33
<i>Æthiopia quædam hodie India ap- pellatur</i>	ibid.
<i>Agathirsi excultissimi Scytharũ.</i>	139
<i>Agilolfingi Bauarorum duces</i>	371
<i>Ager circa templum dijs sacer</i>	96
<i>Agraria lex</i>	374
<i>Agricultorum misera conditio</i>	330
<i>Agrariæ leges</i>	393
<i>Agrorum in singulos diuisio</i>	249
<i>Albus color lugubris fœminis, niger lugubris in viris</i>	415
<i>Alemania</i>	307. & 357
<i>Alex studiosi germani</i>	319
<i>Alternam cantatur in templis</i>	210
<i>Amazones bellicosæ mulieres</i>	84
<i>Amasis fluuius</i>	338
<i>Amictus ex papyro</i>	140
<i>Anglia</i>	464
<i>Animantium naturalis creatio</i>	26
<i>Animalium variorum portentosi s cultus</i>	60
<i>Animas in alia corpora migrare, de anim opinionones et eorum.</i> II. 5. 117	
<i>Anulorum vsus</i>	97
<i>Annus in menses duodecim</i>	401
<i>Animalia multa vt sacrosancta nutri- untur in templis</i>	61
<i>Antropophagi</i>	157
<i>An-</i>	

INDEX.

Antiochia prima ecclesie sedes	203
Animalia mirabilia	478
Aqua religiosissime colitur	124
Aqua de melle & auena sublimatur	
Aquitania olim atemonica. 437.	(391
Appellationis abusus	325
Apis bos	62
A pecore Troloditæ filios denomi- nant	72
Appenninus mons	388
Aphricæ situs gentes & qualitas	30
Apum & melius mira copia	276
Arabia triplex	87
Arabum mores	87
Astra quatuor mercurij	101
Argyppei natura calui	158
Arionagita	242
Aristocrazia administratio optimarū	
Aræ traditionis virtus	378 (342
Ars ex necessitate	87
Artes vt inuiles sublatae	250
Arfaces Parthorum reges	121
Aruspices	409
Asiæ denominatio	89 (ibid.
Asiæ quatuor confinia & magnitudo	
Asia vs Europa diuiditur	30
Alyria	96
Alsylum	398
Aantes anonymi	70
	Atal.

I N D E X.

Atalligallorum caduceatores	447
Athletæ	412
Athenæ & illius ciuilia instituta	241
Auaritia regnorum disturbium	84
Aurum ære uilius	36
Auri & argenti nullus vsus	313
Auri & argenti vsus lege sublatus	25
Aurû in deorum templis sparsum	429
Auspicia & sortes	334
Autores legum numina habita	246
Axione legum tabulæ	245
Azimorum feriæ	III

B.

Bacchanalia	305.426
Baleares insulæ	471
Bassæ militiæ duces	188
Barba nobilitatis indicium	429
Barceæ fœminæ	64
Barbari uiulantes bellû petebât	256
Bardi poëte galatarum	433
Baptismi sacramentum	214
Bauaria siue Baioaria	364
Belgica	438
Bellicosi Tartari	170
Belligerandi ritus	72
Bellum initari facies tingunt	465
Benedictio rerum iridetur à Bœnis	
Bethica Hispaniæ	456 (302)
Blasphemix pœna	104
Ii	Boe-

INDEX.

Bocchorides legislator	57
Boëmia & confinia	300
Boues fœminæ nō immolabātur	44
Boum & equorum stercore ignes nutriuntur	160
Braccata gallia	438
Braga Boëmorum regia	300
Bragmani	139
Britannia	465
Budisi	298
Buda Hungarorum Regia	298

C.

Cacanni Bauorum Reges	365
Calcei rostrati, obrusi	447
Cadauera intra vrbes sepeliri permiffum	258
Cæforum in bello fepultura	246
Canguifta primus Tartarorū rex.	162
Caligæ vfus	419
Calamus aromaticus	276
Chami immaturum exilium	24
Cainus primo genitus	22
Canones Miffæ	212
Canopos fydus	482
Cantus tybiarum in bello	255
Cantantes belligerant Hispani	458
Cantabri	463 (103
Cananea terra lacte & melle fluens	
Capita hoftiarū dānata abijciūtur	44

Ca.

INDEX.

Capillorum cultus probro	279
Carnisprivij dies	348
Castrensis ignominiosa lex	56
Cataclysmus	22
Cathani & mores	145
Celeres & officia eorum	397
Celtæ galli	437
Census ciuitatis	405
Censores Romanorum duo	410
Certamina sceminae dirimunt	74
Ceruisia totius Septentrionis pot ⁹	280
Ceruisia cõtemnūt soli Francones	344
Chaam Rex dei filius	165
Chaldei	101 & 102
Charinthia	381
Christiani idolatræ	192
Christiani à Christo	203, 219
Cimbri	436
Circumcidere virilia	45
Circi magnitudo	415
Ciuitas Quiritum	390
Ciuitates Aegypti	41
Ciuitates Thraciæ	268
Ciuitates Hispaniæ	455
Cicharæ in procinctu vsus	24
Clericorū in ecclesia dignitates	207
Clerici ob quid honorantur	320
Cientes	395
Classes Romanorum	404
Li 2	Cae-

I N D E X.

Cœmiterium	235
Coitus Indorum in propatulo	138
Concharum cruda caro cibus	81
Concilium Areopagitarum	242
Cœlibes ludibrio habeantur	252
Comata Gallia	436
Communis Libycarũ gentiũ vita	71
Compotando certant Sæxones	336
Comitiorum tria genera	409
Confirmationis sacramentum	216
Confessio peccatorum	224
Consuetudo furibus acerba	384
Consules Romani duo	407
Consecrandi Imperatores Romano- rum ratio	415
Cornuum in procinctu vsus	256
Corybantes	346
Cracouia Polonorum regio	293
Creta quæ etiam Candia	263
Crudelitas Tartarorum insignis	168
Cupiditas ferocissima pestis	140
Curatores funerum	64
Curatores pupillorum	245
Culices leonibus infesti	75
Curie & Curiones Roman.	392
Cynamomi	79
Cymbrica Chersonesus hodie Dacia	
Cyneci	77 (284)
Cynocephali in India	143
Cy-	

I N D E X.

Cyrenæ foeminae	70
D.	
Daci	295
Debæ diuites auri.	90
Decalogus in monte Sina datus	104
Decem Dei præcepta	213
Decemviri	409 (303)
Decimę quomodo & de quibus dādæ	
Defunctorum Christianorū exequię	
Democratia	249 (236)
Deorum cultus ab Æthiopibus institutus	34 (314)
Deorū simulacra in prælium gestata	
Dies veneris Turcis vt sabbatum Iudeis sacra	194
Dies lapillo signare	266
Dies triū tantū horarū in Scotia	468
Dies nulli & noctes nullæ	471
Dies quæ Christianis sacri	226
Dignatum ordo	391
Dignitas senatus	396
Dignationes strenuorum militū.	391
Dij Scyrrarum	150
Diluuium quamdiu durauit & quare immiffum	23
Dictator & eius dignitas	391
Dicendi constans ratio	100
Ditiffimi mortalium Arabes	88
Diuitiæ Indiæ admirandæ	129
Ii 3	Diui-

I N D E X.

Diuitiæ Germaniæ	308
Diuitiæ Angliæ	466
Diuitiæ Hispaniæ	455
Dominica dies Christianis vt sabbatum Iudeis sacra	230
Domicilia Gallorum	444
Domus Dei in Mecha	169
Domum publicarum priuilegia	374
Donationes Ecclesiarum	365
Dragule & Dani	284
Drauis amnis	381
Druides sacerdotes Gallorum	441
Ducalis aulae immunitas	332
Ducum causæ	369
Duodecim fidei articuli	212
Duodecim matrim dirimentia	223
Duodecim Franciæ Pares	453
Durus habitandi mos	472

E.

Ebrietas capitis pena mulctatur	291
Ebrietas non vitiosa	318
Ebudes insulæ	470
Ecclesia Christianorum	233
Enoplia siue Pyrrhica saltatio	413
Ephorum potestas	249
Episcopi consecratio & eius dignitas	
Episcoporum causæ	367 (218)
Episcopi quomodo primum introdu-	219
ai.	
Equis	

INDEX.

Equis omnia obeunt Tartari	164
Equi nulli in Arabia	88
Equi Hispanorū præstantissimi	455
Equorum præſagia explorata	334
Errores à fide Armenorum	182
Errores Boëmorum	301
Esſeorum vita	116
Eucharistiæ Sacramentum	220
Euërus belli monomachia tētat ⁹	335
Europa & eius limites laudesq;	237
Euxopa ab Aphrica diuiditur	30
Exercitia puerorum	126
Expiationes Iudæorum	108
Ex prouocatione cerrare	430

F.

Faba immundum legumen	43
Fabulas non amant Bragmani	142
Falsariorum pœna	56
Famuli Regum Scytharum omnes in genui	152
Factiosi semper Galli	442
Fasti & nefasti dies	401
Ferarum astuta venatio	77
Ferarum pelles gentis diuitiæ	284
Ferias non obseruantes quomodo pu- niendi	372
Ferri & argenti vsus nullus	154
Fertilitas torræ quare cohibita	22
Fidei dandæ ritus	68 & 294

INDEX.

Filius parētibz iniuri ⁹ suspēditur	106
Filiarum publica prostitutio	128
Fimbria veneris pretium	69
Fœderum ineundi forma. 119. &	132
Franconia	342
Francia quæ etiam Gallia	440
Frictio corporis probatur	131
Frigoris mira curatio	291
Fragilissimi mortalium Tartari	168
Fundæ in studium	473
Funerandi multæ rationes	62
Funeris Christianorum luctus	319
Furti admiranda lex	58
Furto nihil sceleratius creditum	148
Furti poena	198
Furari pro honesto habitum	254
Furtorum compositio	374
Furtiva emptio	ibid.
Futura ex astris vaticinati Chaldæi	(102
G.	)
Ganges indus Hispanis	129
Gallatia Europea	427
Gallatia Asiana	435
Gallia	436
Galli tripudiantes belligerant	256
Garamantes	68
Garræi opulenti	92
Geloni	158
Gentium diuersitas	28
	Gen-

I N D E X.

Gentes quæ Turciam inhabitant	183
Georgiani	179
Germani annuatim infaniunt	348
Germani olim vno nomine Sueui si- cut hodie Franci	360
Gepidæ	295
Gethæ	268
Glande vescabantur Lusitani	462
Glasto tingebatur belligerantes An- gli	466
Glycerbyfa liqueritia	342
Guidanes	68
Gothi ex Scandinavia	296
Græci ob fabulas derisi	66
Græcorum militares ordines	205
Græcia	388
Gregatim iniciabantur sacris Ægy- ptij	42
Gruebemhaimeri hæretici	304
Gymnosophistæ Indorum philoso- phi	138
Gymnasium Parisianum	446
Gymnesiæ insulæ.	471

H.

Hæreditatis variæ leges	377
Hebræi siue Israëlitiæ	103
Hebræorum militaris ordo	205
Heræ vxores dictæ	251
Herbæ mortem ferentes	478

INDEX.

Hæresis Boëmorum inuicta	305
Hercules in Germania	313
Herculea sacra	400
Hispania	456
Histriones	414
Homicidij pœna	55. & 318
Homines à brutis parum diuersi	24
Homines ab omni passione animi semoti	83
Homines sermone carentes	ibid.
Homines odore solo viuentes	144
Homines auritissimi	144
Homines ceruicibus carentes ocu- los habentes in humeris	14
Homines natura imberbes	145
Homines opinione facti	159
Hominum mirabiliũ descriptio	390
Hominum ingenia secundum terram in qua habitant	238
Holocaustum	110
Homicidi Scythæ gaudet	148
Honestissimi vestitus Turcæ	119
Honor defunctis Regibus exhibitus fol.	262
Horæ Christianis septem canonicæ fol.	210
Hospites potu excipiuntur	337
Hostium spolia domorũ foribus affi- gantur	431
	Ho.

INDEX.

Hostium capita postibus affiguntur.	
fol.	156
Humana coria pro amiculis	149
Hungaria	195
Hybernia & Hyrlandia	419
Hyperueretheus mensis	111
I.	
Iactandi magna pericia	473
Iamboli insula	ibid.
Iberia Hesperia	456
Iberia Hispania	471
Ibidem vel elurum interficiens inter-	
ficitur	61
Ichthiophagi	80
Ida mons excelsissimus	264
Ieiunia Turcarum	195
Ieiunia Armeniorum	180
Ieiunia Christianorum	227 (173)
Ignem religiosissimè colunt Tartari	
Ignis sacrosanctus & perpetuus.	288
Ilophagi	75
Illiterati iudices	324
Immunitas Ecclesiarum	336
Inaures mulieres gestant	279
In Ægypto nunquam pluere	42
Indorum ordines septem	133
India & gentis mores	129
Infantes non nutriunt Saxones pul-	

I N D E X.

Infantes inuálidi præcipitio necan- tur	253
Infantes communicant Boëni	303
Infantes communicant Armeni	181
Infernus à Turcis creditus	202
Ingenuorum Romanorum ordo.	391
In hominis arbitrio quæ posita	116
In propatulo coëuntes	67
Inter pocula consultant Persæ	127
Inuenta Tyrrenorum	425
Iobeus	109
Iren puerorum præceptor	154
Isse dones parentes defunctos come- dit.	159
Isis apud Sueuos culta	361.
Iudicio defunctorû vita discutitur.	65
Iudicia Aegyptiorum	53
Iudicum electio	ibid.
Iudiciorum Germanorum ratio	323
Iudicium occultum Vuestualix	339
Iudex qualis esse debeat	370
Iudæorû ritus cæterorû contrarij	113
Iurare per Regis solium	153
Iurandi forma Bauarorum	379
Ius in vxores & liberos	399
Ius municipale	141
Iustitia Sarracenorum	198
Ius honorarium	411

L.

Lanearum vestium contemptus	45
La-	

I N D E X.

Latium & Aufonia	386
Laus Ægyptiorum	46
Lacedæmonia siue Laconia	248
Lac iumentinum	162
Laus Europæ	237
Laudes Sueviæ	357
Laus Italiæ	387. & 389
Laus Galliæ	448
Laus Hispaniæ	455
Lauandi mirabilis ritus	155
Legandæ pecuniæ potestas	243
Leges nullæ Aethiopibus	40
Leges multæ Aegyptiorum	54
Leges quæ optimæ censendæ	66
Leges à Moyse Iudæis datæ	104
Leges à Mahomete Sarracenis latæ	
Leges à Dracone sancitæ	241. (185
Leges à Solone datæ	ibid.
Leges à Lycurgo perlatae	248
Leges quædam Saxorum	333
Leges in Neptuni placationem mu-	
lieribus graues	247
Leges multæ Bauarorum	364
Leges à Romulo latæ	399
Legitima militia decennialis	391
Leprosi & Gonoræi ex uribus pel-	
lendi	108
Letaniæ Christianorum duplices	227
Lex in mœchos crudelis	57
	Lex

INDEX.

Lex Sisarea	58
Lex circa infirmos utilissima	99
Liberi diuerso matrimonia suscepti	
Libicarum gentium mores. 71	(199
Lictores cum fascibus	397
Liguria	387
Lingua hominibus natura duplex	476
Lineis vestimentis vsi Sacerdotes	43
Literarū apud Indos nullus vsus	131
Lithuania palustris regio	281
Liuania	284
Lituorum vsus in procinctu	256
Longissima Indis vita	130
Longobardia	296 & 425
Lotio corpus curare	459
Luctus in regis morte publicus	262
Luctus funebris vndecim dierum a- pud Lacedaemones	258
Luctus funebris apud Assyrios	99
Luctus funebris Christianorum	124
Luctus funebris apud Rustanos	272
Luctus funebris Tartarorum	216
Luctus funebris Hungarorum	299
Luctus funebris Germanorum	327
Ludus Circensis suae plebeus	411
Ludi Scenici	414
Lugēdi defunctos mirācus rit ⁹	403
Lugdunensis Gallia	441
Lundonia Anglorum regia	496
	Lu-

I N D E X.

Luperci & lupercalia	349
Lupi nulli in Anglia	466
Lusitania	460
Luxus omnis è Medio sublatus	256
Lycurgus legislator	260
Lyrce	158
M.	
Macilenti omnes Galli	446
Mace	68
Magnitudo Asiæ	86
Magi & eorum officia	100
Mahometes in Libya	41
Mahometis parentes & dogma	183
Magistratus Assiriorum	100
Magistratus Iudæorum	105
Maria Christi mater	203
Magna in humanis rebus mutatio	
Marieburgum	286 (facta. 41
Marathon	247
Magister equitum	498
Magistratus semper armatus	316
Magistratus sacrosanctus	409
Masculis brachia franguntur	85
Matrimonij sacramentum	222
Matrimoniorum repudium	391
Matres & liberi bello adhibiti	315
Massagethæ	154
Massouix duces	286
Mauri in Aegypto	41
Ma-	

INDEX.

Maxies	71
Medo potus dulcissimus	276
Media & fines eius	118 (trio.60
Medici ex præscripto curât non arbi-	
Mel & vinum ex palmis	97
Malanchleni	157
Mellis vectigal ingens	294
Mensæ de corio	195
Meroë Aethiopum regia	36
Militiæ Terrarorum ordinatio	162
Militia Turcarû ex quibus cõstet	188
Milites Teutonici mariani	397
Militiæ Romanæ gradus	391
Militatis Turcarum peritia	190
Mira Æthiopium obedientia	35
Miræ patientiæ homines	83
Mirabilis mos	335 & 459
Mirabilis nubendi mos	98
Misilæ apparatus	211
Molestissimi mortalium Tartari	166
Monachi	208
Monumentum Callisti	247
Monomachia controuersiæ compo-	
nuntur	280 (tiuntur ibid.
Monomachia causæ dubiæ indiscu-	
Monomachia euentus belli explore-	
Monopedes	144 (tur 135
Monoculi in India	ibid.
Moneta papyracea	146
	Mors

INDEX.

Mors miseranda	79
Mortis cōmonefactio in cōuiujs.	62
Morbos vomitu curant aut ieiunio	
Mortuorū publica laudatio. 64.	(60
Moriendi ritus	138
Morbis nō infestātur Bracmani	142
Moscouia & Moscouitæ	290
Mulieres cū hospitiibus coëutes	99
Mulieres multos viros habētes	119
Mulieres quinquennes parturientes.	
Mulieres ad bellū edoctæ. 180.	(144
Mulieres ingenuæ notis quibusdam insigniuntur	270
Mulierum causæ	372
Mulieres viros strenuè iuuant	399
Mulieres agros & rem domesticam curantes	457
Mundus æternus creditus.	101
Musica damnata ab Ægyptijs	60
Musica in conuiujs	88
Muslicani	266

N.

Nabathæi oīm continentissimi	92
Narbonensis Gallia	438
Nasamones	67
Nauigia ex corio	97
Nauigia ex arūdinū internodijs	137
Neuri	157
Nihil priuati Panchais	94

INDEX

Nobilitum Germanorum studia	321
Noctes aestatis in Anglia lucide	465
Noë propagatio	23
Noë filios ac nepotes habitatum	trās
mittit	ibidem
Nomades	90
Noricum	364
Nouem sacerdotū sacræ vestes	209
Noxios sacrificabant Cymbri	435
Nubendi mirabilis mos	143
Nudi qui pugnabant	(314) (469)
Nullū noxium animal in Hibernia.	
Nupturæ deuirginandæ Regi exhibentur	67
Nuptā conuiuia per ordinē cognos-	
O.	(cunt 472
Obnobij montes	338
Ociari & ex raptu viuere honestum	
Occulti iudices Vuestualia.	339 (271
Odor & mira rerū fragantia in Sa-	
Oebalia	248 (baeis.90
Oenotria	386
Officium Regis Aegyptij	47
Oleum è seminibus & nucibus	280
Oligarchia	239
Omnia centenaria immolatur	462
Omnia vniuersorum	470
Opiniones de hominis origine.	25.21
Opinio de Dijs	25
	Opi-

I N D E X.

Opiniones Druidum variæ	441
Ophiophagi	90
Oppida Indiæ quinque millia	120
Optima medicina lotium	49
Oratio dominica	210
Ordines gentis Æthiopiæ	39
Ordines Atheniensium	241
Ordines Christianorum	217
Ordinis Sacramentum	216
P.	
Pade pecuarij Indi	137
Panchaia	93
Palestina & fines	103
Pannonæ	296
Panis ex tostis amigdalis	120
Paradisus	21. & 201
Parfimonia Aegyptiorum	18
Parlamenti iudiciũ Francorũ	451
Parricidarum pœna	462
Papa Romanus Pontifex	205
Parfimonia morborum omnium cura ratio	141.
Parentationes Rusianorum	277
Pascha Indæorum	113
Pascha Turcarum	169
Pascha Christianorum	217
Passio & vita Christi recolitur	217
Pastoricij nihil vacciniũ gustant	70
Parthia & eius larera	119
K k 2	Pa-

I N D E X.

Patroni		383
Patricij		394, & 392
Pecuniæ nullus vsus		478
Pentecoste Iudæorum		112
Pentecoste Christianorum		227
Peones		296
Periurus digitis decurratur		132
Persia	123	(os. 54)
Periurium capitale apud Ægypti-		
Periurij grauis animaduersio		379
Peregrinari Lacedæmonibus prohi-		
Perceptum frigus	288	(bitū. 258)
Peregrina sacra vrbe exclusa		400
Petrus ecclesiæ Christianæ princeps		
Pharisæorū mores	114	(203)
Philix siue phidicia	256	(26)
Philosophorum de mundo opiniones		
Philosophi quantum vitæ humanæ		
profint		134
Phiriaci moriuntur acidophagi		79
Piacula Iudæorum		110
Piscium ingeniosa captio		81
Pitacia in frontibus		114
Planetarum obseruatio		101
Plæbei		392
Pocula ex capris testa		149
Policia Ægyptiorum		52
Policia Panchaiorum		93
Policia Indorum		133
Po-		

I N D E X.

Policia Romanorum		204
Policia Atheniensium		441
Policia Thracum		272
Policia Germanorum		320
Pompa in regio funere		151
Polonia duplex		293
Potētia sacrae militiae Teutonicae		287
Pontifex		402
Populus in classes diuisus	224.	404
Portugallia		490
Pœnitentiæ Sacramentum		214
Presbyteri	218	(469)
Præcipua in armis gloria Hybernis		
Prætores Romani semper duo		411
Primorum parentum creatio		21
Promiscuè cū mulieribus habitantes		
Prothoplastorum vita	22	(69)
Prouinciæ Germaniæ		307
Prussia siue Prutenia		284
Publica conuiuia lege instituta		250
Pueros leges addiscere debere		104
Pueri expositi ex publico nutriuntur		98
Puerorum Lacedamonum educatio & exercitium	254	(258)
Pueri in agrū, nō in forū ducebantur,		
Pueri studiorū gratia exulātes		327
Puerorū educatio & impēsa leuis		59
Pugnandi Parthorū ratio		120
Pugnādi Hungatorum ratio		299

I N D E X.

Pugnā cantantes in eūt Hispani	457
Purgandi per ignem ratio	179
Pueri in hipodromo exerciti	125
Pythij	261

Q.

Quare veri Dei cultus apud tā pau- cos permansit	25
Quatuor Aphricæ latera	31
Quatuor astra Mercurij dicta	102
Quæ animalia in Aphrica nascātur	32
Qui primum Deos commenti aras & simulacra	41
Qui philosophi ad Aegyptios studio rum gratia iuere	45
Quid coegerit Aegypti Reges bene viuere	50
Quid mortuorum corpora à putredi- ne diu conseruat	64
Quid festis diebus rustici agant	330
Quindecim factæ Episcoporum ve- stes.	208
Quinques in die orant Turcæ	195
Quinta olim feria vt dies dominica festiua	230
Quinque per annum Christi Eccle- sia recolit	231
Quæstores Romani duo	408

R.

Raptu nubunt virgines	252
-----------------------	-----

Re-

INDEX.

Regis officium diurnum pariterque nocturnum	53
Regibus non omnia agere licitum sol.	314
Regis Indorum vita mulieribus cu- ræ	132
Reges ex vna tantum familia	124
Regij Scythæ	151
Regia potestas	188
Reges semper duo apud Lacedæmo- nes	224
Regū Spartiatarū dignationes	260
Regiones Græciæ	240
Regio hyeme tantum adeunda	281
Regiones Italiæ	387
Regiones Germaniæ	340
Regiminis pulchra forma	411
Regiones Galliæ	438
Regiones Hispaniæ	455
Regna Hispaniæ quinque	459
Religio Iudæorum	114
Religio Persarum	123
Religio Tartarorum	165
Religio Turcarum	197
Religio Cantabrorum	469
Religiosi valde Hærusci	426
Religio Scytharum	291
Repudium apud Turcas	200
Rex phamaticus apud Aethiopes	34
Rex	

INDEX

Rex domesticatim singulis annis e-	
ligitur	311
Rex sacrificulus	407.
Rex eligitur cui nulli liberi	370
Requestarum iudices Gallorum.	452
Roma quiricum ciuitas	390
Romanę ciuitatis policia.204.&.	393
Rusia siue Ruthenia	275
S.	
Sabei	90
Sabbatum Iudæis sacrum	111
Sacerdotes in summo honore apud	
Aethiopes	37
Idem apud Pancheos	94
Sacerdotum utilitas & autoritas	37
Sacrificandi ritus	70
Sacerdotes delicijs vacant	94
Sacerdotibus factū locum exire non	
licet	95
Sacerdotum Christianorum vita mo-	
res & habitus	207
Sacerdotes Turcarum è plebeis pa-	
rum differunt	196
Sacramenta Ecclesię septem	214
Sacerdotum Rusianorū habitus	279
Sacerdotū dignitas apud Germanos	
Sacerdotes foemina: 435	(314
Sanctissimi mortalium Seres	155
Sacerdotes Armeniorum vxores du-	
	cc-

I N D E X.

cebant	182
Saducei	415
Salus regis omnibus curæ	49
Salratio Pyrrhica	265
Sal ex lacu foditur	276
Sal Styrianum	385
Salutores	412
Salis fodine	294
Salii Sacerdotes Martis	402
Salzburga olim Iuuania	364
Samogathia	287
Sanguine Iudæi abstinent	107
Sarmatia Europea 295	(406
Sarraceni & Turcæ de Christo quid	
Saronide philosophi Galatarum	433
Satisfactio pro admittis	225
Sagacissimi mortaliū Cathaini	145
Satyrisci	413
Sauus annis	382
Scotia	467
Scythia & gens eius	146
Scuri in bello amisso dedecorosum	
Sculteri pagorū præfecti 331	(314
Semi & Iaphetis prognati	25
Sepeliendi ritus apud Thraces	159
Senectus in honore	259
Senior cuiuslibet cætus Rex	479
Sedertaria ars ingenuis phibira.	400
Senio aut morbo adfecti mori com-	
K k §	pel-

I N D E X.

pelluntur	154. & .479
Senibus nisi prudētes sint nullus honor datur	132
Senectus apud Lacedæmones honoratissima	295
Sepeliendi ritus apud Aphros	61
Sepeliendi ritus apud Tartaros	176
Sepulchra in melle	99
Sepulchra Regum Scytharum	152
Sepeliendi Christianorum ritus	236
Sepulchra nihil curāt Trogloditę	73
Senes Maslægethæ imolant suos & carnes edunt	112
Septem Ecclesiæ sacramenta	214
Septies orant in die Christiani	209
Septies baptizādi olim examinati	214
Septem circa baptizandos	215
Septem clericorum ordines	217
Seres sanctissimi omnium, & quietissimi mortalium	155
Sermo in missā qualis. 211. (mo.	136
Seruilis conditio apud Indos ne-	
Serpentes innocui & vni apti	430
Serpentes pro Dijs venerati	282
Serpētes domesticaum exculti	ibi.
Septem Castrenses	273
Senatus	396
Simplex mortalium vita	76
Siculi ex Italia in insulā expulsi	422
Si-	Si-

I N D E X.

Sigillum Imperatoris Tartarorū	178
Sigillis Turcæ literas nihil obfirmat fol.	192
Sclauonica lingua omnium maxima fol.	168
Sclauonica lingua alijs vitiata	292
Sodomitæ Tartari & Sarraceni	182
Sol & Luna diuinos honores conse- cuti	24
Solennis suspectarum foeminarū ex- purgatio	108
Soli Turcæ legirimè militant	191
Spartha	248
Spectaculum	319
Spermatophagi	75
Strategema Tartatorum	171
Styria olim Valeria	385
Styrij vulgò strumosi	385
Strumæ causa ibidem.	(126
Studia quibus Persarum pueri vacant	
Studiorū public ^o in vrbib ^o locus	327
Sues non alunt Scythæ	151
Sueuia regio	256
Suffragandi citus admirandi	257
Suffragandi alius titus	406. & 396
Supputatio temporis Christianorum fol.	125
Superstitio gentis famosa	288. & 361
Superstitiosæ obseruationes Tartaro-	

I N D E X.

rum	171
Susceptio Principis miranda.	382
Symbolum Apostolorum	211
Sylæ sacrosanctæ	288
Sylua Hercinia	341
Syllura insula	470
T.	
Trabrobanę insule descriptio	482
Tarracoenensis Hispania	455
Tartaria & gentes eius	160
Taurus mons	86
Tauro Scythæ	158
Temulentia nulli probro data	318
Tumulentia morte vindicatur	291
Templum ultra fidem ingens	95
Templa Christianorum	233
Tēporū supputatio per Chaldeos	102
Tēpus omne equatur à Tartaris	166
Tempus v̄ supputatur à Christianis	
Terræ diuisio	30 (126
Terræ Africæ qualitas	32
Terrarū omnium pares Italia	389
Terrarum omnium fertilissima Russia	
fol.	275
Terra absq; cultura frugifera	477
Testes & eorum causæ	379
Testudinū marinarū magnitudo	434
Tegendi capitis olim null⁹ vsus	420
Thermoylæ montes Græciæ	240
Thra.	

I N D E X

Thracia & gentes	267
Thomæ Apostoli summa veneratio	
Thuris copia in Panchais	85 (39)
Thyle insularum extrema	171
Tibiarum vsus in procinctu	255
Totius orientis dominus Imperator Cham	162
Toxicum semper in promptu	464
Tributi pensio	406
Tributa Perfarum	125
Tribus Romanorum	393
Tribus Atheniensium quatuor	242
Tribuni plebis & militum	409
Trieterica sacra	158
Tres testimonium ferant	105
Trausi	169
Tritonia palus	85
Troglodite	72
Transfugarum pcena	315
Tumulantur serui quinquaginta cum mortuo rege	152
Turce & Sarraceni in vnâ gentem coaliti	187
Turoia & eius gens	187
Tuscia	424
Tyrhemia	ibid.
Tympanis & tibijs in procinctu etia Turce vntur	191

I N D E X.

Valachia quæ olim Dacia	237
Varij Francorum annui ritus	344
Varia animalia portetose coluntur	60
Vaticinandi varij ritus	461
Venandi Tartarorum ritus	165
Vendendi & emēdi nullus vsus	172
Vendere homines solitum	292
Venatio priuatis prohibita	322
Veritas insigne Principis iudiciū	53
Vesta dea tributim venerata	401
Vestales virgines quatuor	402
Vestitus Tartarorum admirandi	168
Vetustissimi gentium Hebræi	103
Viaticū Christianorum corpus Christi	222 (ari. 171)
Victoria superbissimè vtuntur Tartari	
Victus cynecorum pauperrimus	77
Vitia non ridenda	317
Vinum & mel ex palmis	97
Vinum à Sueuis diu spreum	360
Vinum mulieribus Romanis interdictum	286
Vini appetentissimi Galatæ	428
Virginum annua decertatio in Mineræ festo	69
Virgines nobiles venum exponuntur	
Virginū laconū studia	252 (97)
Virgines sine dote nubere.	350. (85)
Viri Amazonū mulierum officia curat	
Viri	

I N D E X.

Viri & mulieres æqualiter induuntur	
Vmbra apud Arabes	89 (170)
Vmbrosorum terra	425 (24)
Vnde morū & linguę tāta diuersitas	
Vnctionis extreme sacramentum	225
Vrbium Germaniæ situs	319
Vsuarij Tartari	167
Vualdenses	301
Vuestualia & eius iudicium	338
Vxor vniuersę cognitioni vna	88
Vxor & liberi omnes omnibus com- munes	72
Vxores viris singulis multę	122
Vxorū charissima cū defuncto cre- matur	270
Vxor nisi peperit nulla habetur	171
Vxorū charissima cum defuncto se- pelitur	142
Vxores herę appellatę	256

X.

Xanticius mensis Aprilis	111
--------------------------	-----

Z.

Zalmoxis Getharum Deus, & legis- lator	268
Zabicum mulieres aurigantur	71
Zigantes firmis vescentes	ibid.
Zlora baba idolum	291
Zitum ex hordeo potus	418

F I N I S.

HENDECASYLLABON
AD LECTOREM.

Non sic Herodotū, haud quidē Strabonē,
Haud Trogū, neq; Plinium, haud Solinū,
Scriptorē haud cicullū, haud senē Betosū:
Faecundis aliquem nec ex nouellis,
Non Papamq; Pium, Sabellicumq;,
De rebus breuius fideliusq;,
His tractasse. Videre nationes
Hic omnes Asiae quae vagantes,
Persas atque Arabes, Scythas & Indos,
Partios Aethyrios, Syrosq;, Medos,
Europae pariter Getas Dacosq;,
Thracas Sarmatasq;, Pannonēsq;,
Germanos, Italos, Gallos, Iberos,
Hybernos quoque Cantabros, Britannos,
Et gentes titulo sub Africano,
Pecos aethiopes, & incolentes
Aegyptum, & Libyae aridas arenas,
Nonnullasque per insulas morantes:
Tutearum insuper atque Tartacorum
Sectas, Chrillegenumque nationum,
Quae late dominantur, & gubernant
Nunc regna Imperia atque principatus
Mundum praeualde per vniuersum.

21

omni tē melior lra q rana sūt q btm q rripit rōgnōent ut p
100 q no s. in pmo q. 6. c. 2. dicitur an. 5. q. 1. no dicitur p m s. + ala et c.